Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [1]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [1]

HOLLANDSE MERCURIUS,

Verhalende de voornaemste

SAKEN van STAET,

En andere

VOORVALLEN,

Die in en omtrent de

Vereenigde Nederlanden,

En elders in EUROPA,

In het Jaer 1690

Zijn geschiet.

Het Een-en-veertigste Deel.

TOT HAERLEM,
Gedruckt by ABRAHAM CASTELEYN, Stads-Drucker, op de Marckt, in de Blye Druck. Anno 1691.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

Goetgunſtige Leſer :

HOllant heeft van de Jeugt hares Opkomens met menigerley Moeylijckheden en Buyen des Oorlogs geworſtelt; doch byna t'elckens uyt de donckerſte en nevelachtighſte Wolcken van Onheyl de Son van Grootheyt, Voorſpoet en Geluck ſien dagen. In het begin na het temmen der eerſte en aengebore Onbeſuyſtheyt vergenoegde het ſig volgens den trant dier Eeuwen, het Roomſſe Keyſerrijck voor het Oppergeſagh t'erkennen; nochtans nevens de reſt der Batavieren (al t'ſamen uyt de Catten of Heſſen oorſproncke-lijck) boven andere Natien met den Tijtel van Bontgenoten vereert, van het opbrengen van Schattingen ontlaſt en enckel tot het helpen uytvoeren der Krijgen verplicht; oock niet ſoo verſlaeft, of eenen Claudius Civilis darde, wanneer Vitellius voor ſijn Optocht na Italien tot het ſchoppen van Otho en 't aenmatigen van 't Hoog-Bewint aen ſigh de Bant bet toehaelde, na 's Veltheers Vertreck beſtaen, het overſchot der Roomſſe Benden te vernielen, den Naem van Grontveſter der Vryheyt te verdienen en de Keyſeren het talen na dat dierbaer Oogelijn des Menſchelijcken Levens ſoo ver t'ontleren, dat Cerialis, doe hy hem en alle d'Inwoonders tot jammerlijcke Benautheyt geprangt had, ſig blijmoedig vergenoegde, haer in de oude Vruntſchap met Veſpaſianus te herſtellen, ende dat men haer naderhant in Opſchriften van de Tijden van Severus, Antoninus en Geta Burgers genoemt vint. Karel de Kaluwe

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

rechte het Landt in den Jare 863, of liever Karel de Simpele in den Jare 923, tot een Graefschap op. Diderick I., met dat Kleynoot beschoncken, verdedigde 't Genot door de Degen. Gelijcke Voetstappen volgde in 't eerst, maer geruster leefde op 't laetst, Diderick II. Arnout sneuvelde in 't Gevecht tegen de Vriesen op Winckelmeet. Van twee sijner Soonen bereyckte d'outste naulijx twaelf Jaer, en onder haer broeyde een lang Misverstant: Diderick III., wien 't Gebied boven Syvaert toeviel, wroock 's Vaders Doot en de Geweldenaryen, door Bisschop Adelbold van Utrecht sijne Onderdanen overdrongen. Diderik IV. bekocht het ongeluckig ombrengen van een Broeder des Bisschops van Ceulen in 't tournoyen tot Luyck of d'Onlust tegen den Keyser met een dodelijke Schicht, hem door een sijner Vervolgers in 't Grave-straetje tot Dordrecht in de Dgye geworpen. Floris I. zegepraelde over 's Broeders Moordenaers; maer eenige harer Soldaten, uyt den Slag ontvloden, ontlijfden hem, terwijl hy sijne matte Leden tot Hemert onder een Boom ter Slaep begeven had. In die Barning vielen de Handen sijner Weduwe, Vrouwe Geertruyd, te swack tot het mennen van den Toom des Gebiets: Robrecht de Vries vermeesterde 't Lant en behuwde de Gravin: Govaert met den Bult, de Lotharinger, deed het hem ruymen en besat het by de vijf Jaer. Hy t'Antwerpen doorstoten, trad Diderick V. de Regeering aen, herstelde 't vervallene en herwon het quijtgeraeckte. Een-en-dertig Jaren heerschte Floris de Vette in Vrede. Diderik VI. was op 't Spoor van Achting; dan de Blixem van den Ban des Bisschops Heriberts van Utrecht, wiens Stad op 't gijpen lag, soo krachtig by dat te'er Gemoet, dat hy sijn Voordelen ruymde. Floris III. ving na 't in Rust brengen der Grensen de Kruystocht tegen de Saraseenen in Ægypten met Fredrick den Barbarosser in den Jare 1188 manhaftigh aen en storf t'Antiochien. Diderick VII. trof een swaer

Huys-

Huysverdriet met sijn Broeder, Willem, die hem ten laetsten weeck ; de Haerlemmers Damiaten hielp winnen, en nae Didericks Doot Vrouwe Ada om haer Huwelijck met den Grave Lodewijck van Loon, tegen den Sin der Lantsheeren bestaen, schopte : Na Schotlant, hem van 's Moeders wegen niet vremt, dong hy en sagh sig ver gekomen, wanneer hem het verwoesten sijner Heerschappy door van Loons Bestier tot keeren dwong. Floris IV. ontzielde na het onderbrengen van de Stadingers het Tournoyspel tot Corbye. De Roomsse Coningh Willem storte in 't beoorlogen der Vriesen by Wintertijt in 't Ys en de Ziel uyt. Floris V., te seer versot op eygen Oordeel, afkeerig van den ouden Adel en wrevelig tegen Amstel, Woerden en Velsen, kampte met sijn wissen Ondergangh, welcken sy by bequame gelegentheyt volvoerden. Jan, die Elizabeth, Dochter van Eduard I., Coning van Engelant, ter Vrouwe had, overleefde sijn Vader, niettegenstaende de misnoegde Edelen aen kant geholpen wierden, alleen drie Jaren; eyndigde aen de Rode Loop of Venijn sijn dagen, en met hem de Mannelijcke Linie. Graef Jan van Henegouwen, Werveldraeyer na Wolfaert by den Hollander, de naeste Erfgenaem en verdacht, de Sterfdranck besorgt te hebben, slockte de Nalatenschap op en beschermde se tegen Vlamingen en andere, hem wangunstig. Willem de Goede had d'eygenste Stribbeling. Willem IV. sprongh de Coningen van Engelant tegen Vranckrijck en Spange tegen de Saraseenen, oock de Duytse Broeders van Ste. Maria tegen den Coning van der Littau, met sijn Persoon en Macht by. Onder Vrouw Margareta van Beyeren ontfonckte; onder Dulle Willem wiesch; onder Hertog Albrecht en Willem d'Oosterbander smeulde, en onder Vrouwe Jacoba en Jan sonder Genade blaeckte lichter laeye het Hoecks- en Cabbeljaus-Spel. Philips de Goede van Bourgondien dempte dat Gedrocht.

 Karel

Karel de Stoute onderwont ſigh veele buytenlantſe Oorlogen tegen Vranckrijck, Duytſlant, Lottharingen, &c., en voltoyde ſijne Mogentheyt met het Beleg van Nancy, door een ſijner Edelen, Campobaſſo, trouloos verplettert. De Fransman benaude Vrouwe Maria, tot dat ſy door het Huwelijck met den Aerts-Hertogh Maximiliaen Lucht van Verademingh ſchepte. Philips de Schoone troude aen Johanna, Dochter van Ferdinand van Arragon en Iſabella van Caſtilien, en erfde na 't ſterven van den Soon dier twee doorluchtige Perſonagien, Prins Jan, ſonder Kinderen de Spaenſſe Kroon. Carel verkreeg daer-en-boven het Keyſerrijck. Alle deſe Graven hadden (maer, na dat hare Macht en Grootheyt toenam, trager en ſchoorvoetender) 's Lants Hantveſten en Voorrechten, op haer Huldiging beſworen, gehanthaeft; doch Philips, dien Teugel te knellend voor een Coning ramend, wickelde het gantſe Geweſt der Nederlanden in de jammerlijckſte Ellenden, waer van Gedenckſchriften gewagen. Hoe meenighmael ſtont men ſchrap, en voor al onlanghs, eer op 't afſterven van Don Louys de Requeſens en het aenvaerden der Regeeringh door den Raedt van State 't muyten der Spaenſſen in Schouwen de Vrede van Gent veroorſaekte, dat lang vermaerde Geweſt met 't doorboren van Dijcken en Dammen aen 't woedend Element des Waters ten beſte te geven! Hoe heerlijck heeft het nevens de ſes overige verknochte Provintien 't Hooft door de Vrede van Munſter opgeſtoocken! Tot hoe uytmuntenden Luyſter is 't geklommen! Wat al Smedingen van Lagen op hare Onafhanckelijckheyt en openbare Oorlogen gevolgt, en hoe deftig onder de Zegen des Almachtigen Gods geweert en uytgevoert! Dit Jaer, in 't welcke het voor Bontgenoten en 't beſorgen van een veylige Ruſt der Chriſtene Werelt ſonder ander eygen Belangh het Harnas het aldereerſt aengeſpt, Buren voor Plonderingh en Brant beſchut en

hare

hare Machten op de gevaerlijckste Oorden blootstelt, knijpen het twee smertelijcke Slagen, te Lant tot Fleury ende ter Zee op d'Engelsse Kusten; dan herstelt Leger en Vloot soo spoedigh, dat de Fransse uyt haer Voordeel niet eenen Voet Aerde haer hebben kunnen eygenen, en strijkt met die Top der Glorie weg, dat niet alleen geen Hollander het alderminste in Plicht versuymt heeft; maer hare Inboorlingen op d'eene en andere Plaets (laten Vyanden getuygen) in tegendeel Wonderen, die noch Vergetelheyt noch Nijt sullen verslijten, gewrocht. Onder deselve blinkt met helderen Glans uyt de Parel der Oorlogs-Helden, den Coning van Engelant, welcke buyten slinckse Treecken, Verraet, Bedrog en Vuyligheden, eygender aen min edele en min suyvere Gemoeden, door sijn Tegenwoordigheyt in Yrlant en het aenvoeren van sijn Leger, sonder Klingh of Kogel te mijden, gelijck de heldere Ochtentstont het Nachtgebroetsel en Ongedierte voor 's Volcks Welstant het Velt en 't Rijck, tot dat de natte Herfst tusschen beyde schiet, doet ruymen en hare Aenhangers in Vranckrijck, van den Coningh selfs gestijft, door 't vieren over sijne Doodt, volgens hare Mompingen van een korten tijt op de Quetsuur gevolgt, met die Dulheyt, als of sy alle Swarigheyt te boven waren, tot de stillwijgende Bekentenis brengt, dat sy sijn Vernuft t'overvliegend, sijn Beleyt te voorsichtigh en de Rechtvaerdigheyt sijner en sijner Bontgenoten saeck te onwederleghijck voor haren Lodewijk oordeelen. Hier op hopen Onroomsse en Roomsse; de Keyser, na 't afbreken der Vredehandeling en 't winnen van Canischa door de Wackerheyt van den Primo Vizir, Cuproli (terwijl den Venetiaenssen Capiteyn Generael, Cornaro, Napoli di Malvasia en Vallona knelt) Nissa en Belgrado ontweldigt, hoewel door den mannelijcken Prince van Baden met het verdrijven van den Teckeley in

't Besit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

't Besit van Zevenbergen en door den Hertogh van Croy met 't verjagen van den Bassa van Bossina in d'Eygendom van Esseck bewaert; den Coning van Spange, soo menigwerf gehoont; gantsch Duytslant, langs den Rhijn tot een Puynhoop geworden; Lottharingen, uyt handen van sijn Heer geruckt en nu op de Doot van den noyt volpresen ouden Hertog Carel nae de Herstellingh van den jongen Leopoldus snackende, en Savoyen, door d'onversadelijcke begeerte der Vyanden eyndelijck mede aen den Oorlogh gekoppelt. De Tijtel-Plaet vertoont Yrlant, de Hand van haren Verlosser in 't aensien van Engelant en Schotlant, die haren Hoorn des Overvloets aenreycken, terwijl de Coningin Maria niet minder verstandig, als eertijts Elisabeth, de Scepter swaeyt, tot Danckbaerheyt geknielt kussende, ende beneden den verderen Handel der twaelf Maenden.

Het

Het Een-en-veertigste Deel
Van den
HOLLANTSEN MERCURIUS,
Van den Jare 1690.

OP het Vertoogh der Stad Amsterdam tegen het te gelijck bekleeden van het Raedsheers-Ampt in den Hove van Hollant en het Oud-Raetschap tot Dordrecht door den Heer Mr. Cornelis Teresteyn van Halewijn ontfingen de Staten van Hollant en West-Vrieslant met den aenvangh van het lopende Jaer een Antwoort / achter de volgende Resolutie gevoegt.

Extract uyt de Resolutien van de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant, in haer Edele Groot Mog: Vergaderinge genomen op Donderdagh, den 5 January, 1690.

DE Heeren Gedeputeerden der Stad Dordrecht hebben uyt den Name en van wegen de Heeren, hare Principalen, ter Vergaderinge voorgedragen, en vervolgens in Geschrifte overgelevert „ de Redenen en Motiven wegens het eligeren van den Heere Cornelis Teresteyn van Halewijn, Raedsheer in den Hove, tot Out-Raet der voorsz. Stad, soo en in dier voegen, als de voorsz. Propositie aen het eynde deses van Woorde tot Woorde is geinsereert: Waer op gedelibereert en by alle de Leden Copye van het voorsz. geproponeerde versocht zijnde, omme de intentie van de Heeren, hare Principalen, dien-aengaende te mogen verstaen, is de finale Resolutie, daer op te nemen, uytgestelt tot nader Deliberatie.

DE Heeren Gedeputeerden der Stad Dordrecht hebben uyt den Naem en van wegen de Heeren, hunne Principalen, ter Vergaderinge geproponeert, dat deselve gesien ende geëxamineert hadden de Propositie, by de Heeren Gedeputeerden der Stad Amsterdam op den 23 December laetstleden ter hoogst-gemelte

Vergaderinge gedaen, ende daer omtrent in achtinge hadden genomen, dat niet alleen by de Instructie van den Hove, in de voorsz. Propositie vermelt, maer oock by andere Instructien, mitsgaders eenige particuliere Resolutien, was verklaert en gestatueert, hoedanige Bedieningen ofte Commissien met den anderen waren incompatibel: Dat oock eenige Ampten uyt hunne nature ofte uyt de Engagementen en Beëediginge van deselve voor incompatibel met andere Bedieningen ofte Commissien waren gehouden: Dat wijders eenige Deliberatien, voorheenen over die Materie geëntameert, en of geheel buyten Conclusie gebleven ofte immers niet volkomentlijk na de nature der sake ende als Wetten waren gearresteert: Dat de voorsz. Instructien ende Resolutien, mitsgaders incomplete Deliberatien, bekent waren; oock in getale niet seer menigvuldig; ende, hoewel het geene omtrent het gemelte subject effectivelijck gearresteert konde zijn, mogelijck was van seer verscheyden nature ende ten deele voortgekomen uyt vorige constitutie van tijden ende saken, met de jegenwoordige constitutie weynig of geen overeenkomste hebbende, ende dat oock de Observantie ofte Non-observantie van dien min ofte meer dienstig ofte ondienstig voor het gemeyn geacht mochte werden, dat echter de voorsz. Instructien ende Resolutien omtrent de gemelte Materien of noyt in practijcq gebracht ofte daer van generalijck was gerecedeert geworden; sulcks, dat die saken genoegsaem onder een algemeyne stilswijgende Dispensatie waren gekomen; immers, dat de Leden van de Vergaderinge in dien deele voor malkander tot noch toe veel Complaisance hadden gebruyckt; dat die Complaisance van de Leden tegens malkander particulierlijck plaetse gehad hadde ten opsichte van de primitive ofte radicale Qualiteyt in de Regeeringe, het zy in de Ordre van de Ridderschap en Edelen ofte Vroetschappen van de Steden, wanneer deselve radicale Qualiteyt behouden ofte geacquireert mochte wesen by iemant, welcke daer benevens bekleede een Functie, met de gemelte radicale Qualiteyt niet compatibel; dat tot noch toe niet gesien was, dat de Leden op malkanders Domestijcq in dien deele hadden geinquireert; veel min geprætendeert, den anderen daer omtrent de Wet te geven onder prætext van het maintien van Instructien ofte andere Ordres: Dat wijders, het zy uyt de voorsz. generale stilswijgende Dispensatie ofte uyt de voorsz. mutuële toegenegentheyt van de Leden, was ontstaen een constant gebruyck, van dat yder in den sijnen in saecken van die nature handelde naer sijn particuliere Convenientie: Dat eenige niet alleen permitteerden het behouden ofte acquireren van de voorschreve radicale Qualiteyt met ende benevens incompatible Bedieningen; maer oock selfs toelieten de actuële en effective exercitie van dien in alle sijne estenduë: Dat andere wederom tot een gebruyck hadden, de voorsz. radicale Qualiteyt wel te laten behouden ofte acquireren benevens andere Ampten, daer mede niet compatibel; doch sonder actuële exercitie: Ende eyndelijck, dat sommige alleen het Recht tot de meergemelte radicale Qualiteyt permitteerden te conserveren met het verleenen van Actens van Reassumptie op vorige geacquireerde Rang en Sessie in de respective Vroetschappen: Dat van alle die verscheydentheyt van Usantie veele Exempelen bekent ende te vinden waren niet alleen in vorige tijden; maer selfs diversche, welcke noch tegenwoordig subsisteren ende voor oogen zijn, schoon strijdigh met Instructien ofte prohibitoire Resolutien ende strijdig met soodanige Instructien ende Resolutien, die seeckerlijck gearresteert ende aen geen Disputen

van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

van Interpretatie subject waren; ende, alhoewel oock de gemelte verscheydene Usantien ten eersten aensien veel van den anderen souden mogen schijnen te discreperen, dat niet-te-min, de saecke in de gront geëxamineert werdende, het verleenen van de voorschreve Actens van Reassumptie soo wel, als de voorschreve andere Usantien, tegens de gemelte Instructien ende prohibitive Resolutien strijdig souden werden gevonden; want dat de voorschreve Actens van Reassumptie effective conserveren het Recht ende Caracter, dewijle andersints iemant sonder Nominatie ende Verkiesinge een Lid van de Vroetschap soude konnen worden contrarie de Privilegien; doch, hoe het daer mede gelegen mochte zijn, dat het een gantsch kennelijcke saecke was, dat de Leden voorheenen noyt in des anders Domestijcq waren ingetreden; dat selfs niet bevonden soude worden, dat in veele Jaren aen iemant, welcke incompatible Bedieningen besat (daer van noyt Exempelen hadden gedeficieert) was gevergt die alternative, van een van deselve te moeten afstaen, ende dat het selve niet te verwonderen was in een Representatif ende uyt veele Leden bestaende Gouvernement, ende daer de voorschreve onderlinge Complaisance allenthalven plaetse hadde gehad; veel min, dat voorheenen soude gesien zijn, dat de Gecommitteerde Raden door ofte van wegen eenig particulier Lid souden zijn gepresseert geworden, omme sonder eenig declaratoir, en selfs de Possesseurs ongehoort, soodanige Ampten, als impetrabel, in Beschrijvinge te brengen: Dat oock wijders bevonden soude worden, dat de voorschreve verscheydentheyt van iemant omtrent het behouden ofte acquireren van Ampten met ende benevens de voorschreve radicale Qualiteyt soo wel plaetse hadde gehad ten aensien van de Functien van Judicature in de Hoven, als ten reguarde van andere Ampten: Dat de Non-observantie van de Instructien van de Hoven in dien deele (by soo verre dies anders iets in de Instructie gevonden wort ter Materie waerlijck applicabel ende volkomentlijck na de nature der saecke gearresteert) gantsch niet geseydt soude konnen worden, te zijn ingeslopen; ende, om geen andere Exempelen op te halen, dat in twee aen de gemelte Stadt van Amsterdam seer naburige Steden Exempelen konnen gevonden werden van Raden in de Hoven, dewelcke met ende benevens hunne Functie van Judicature ofte behouden ende effectivelijck geëxerceert hebben hare Qualiteyt van Vroedschappen, ofte deselve Qualiteyt op nieuws gedurende hare Functie van Judicature geacquireert ende deselve (hoewel mogelijck sonder de Exercitie van dien) hebben beseten; ende, het gunt immers met geen apparentie soude konnen gesegt werden, te zijn ingeslopen, dat het noch maer weynig Jaren geleden ende in versche geheugenisse is, dat een eerste Raed van den Hove is beschreven geweest in de Ordre van de Ridderschap ende Edelen: Dat het wijders onnodig was, te vermelden, voorige ende subsisterende Exempelen van het verleenen van Actens van Reassumptie; hoewel het selve waerlijcken ende met der daet is behouden het Recht ende Caracter tot de voorschreve radicale Qualiteyt; ende, hoewel mogelijck met goede reden geoordeelt soude konnen werden, dat het verleenen van soodanige Actens meerder nadeelig aen de gemeyne Justitie van het Lant soude mogen zijn, dan het effective bekleeden van de meer-gemelte radicale Qualiteyt, doordien de Raden van Justitie, met de selve Actens voorsien, niet minder aen de Regeeringe van hare Steden geattacheert ende dependent souden wesen (soo niet

waerlijck uyt verscheyden insichten meerder) als wel door het effectif besitten ende bekleeden van de meer gemelte Qualiteyt selve; ende dat daer benevens noch mogelijck in voorvallende gelegentheyt soude mogen werden gesustineert, dat de Raden, alleen met het voorschreve Recht van Reassumptie voorsien, des onaengesien Rechters souden konnen ende moeten blijven in Saecken ofte Processen van die Steden, waer van sy de voorsz. Actens waren houdende; daer ter contrarie de Raden, dewelcke de voorschreve radicale Qualiteyt besitten ofte effectivelijck bekleeden, hun selven na de Letter van de Instructie van soodanige Judicature souden moeten onthouden; doch, wat reflexie daer op ware te maecken, dat in allen gevallen het seer vreemt ende ongerijmt scheen, dat het eene Lid aen het andere soude willen opdringen sijn particuliere Usantie ende deselve benemen de Faculteyt, om naer sijn eygene Convenientie die saecke te mogen reguleren ende te gebruycken die Vryheyt, waer van anderen gejoüisseert hebben ende by continuatie noch joüisseren; hoewel mogelijck contrarie aen positive Instructien ofte Resolutien: Dat wijders de Heeren hunne Principalen niet wel hadden konnen bevroeden de meerder schadelijckheyt van Combinatie in een en deselve Persoon van een Ampt van Judicature met de Qualiteyt van Raed en Vroedschap, by de voorsz. Propositie geinsinueert; want, voor soo veel aengongh de Deliberatien van de Vroedtschappen omtrent Nominatie ende Electie van Magistrature ende andere Saecken, die alleen bepaelt blijven in de voorschreve Collegien, dat immers die alle waren puur domestijcq ende de andere Leden gantsch niet concerneerden, en 't gantsch ongerijmt soude zijn, dat den een sig soude ingereren in de particuliere Oeconomie van den anderen, die het selve niet begeerden; ende, wat belangde de Deliberatien over het dragen van Consenten, mede in de voorsz. Propositie geallegeert, dat het onbegrijpelijck was, dat daer van een soodanig Prærogatif wierde gemaekt, dat ter oorsaecke van dien de Officianten van Justitie incapabel geacht ende gesecludeert souden werden, van aen de Vroedschappen in de respective Steden te konnen participeren; daer bekent is, dat voor de Erectie van de Vroedschappen het selve heeft gestaen aen de bemiddelde Burgerye, ende sulcks selfs aen private Persoonen: Omme alhier niet te vermelden de particuliere Constitutie van de gemelde Stadt Dordrecht ten desen opsichte; ende, voor soo veel eyndelijck by de gemelte Propositie waren geallegeert de Deliberatien van andere nature, specterende tot de gemeene Regeeringe, naerdien daer toe alomme geadmitteert wierden de subalterne Officianten van Judicature, soo scheen onbedenckelijck, waer in het præjuditie voor de Republique soude bestaen, wanneer eenig Lid van sijne Convenientie mochte vinden, in den sijnen tot het selve mede toe te laten Raden van den Hove, gequalificeert volgens de Privilegien; ja soude veel eerder het contrarie zijn te concluderen, dat voor het gemeyn daer uyt geen præjuditie te apprehenderen was; want dat maer geconsidereert behoefde te werden, tot hoedanige publijcke Deliberatien de Raden van Justitie by den Souvereyn selfs meenigmael gebruyckt ende geadhibeert werden: Dat seeckerlijck het importantste deel van het Gouvernement binnen 's Lants was de Legislatie; ende dat niets meer bekent was, als dat van outs, ende noch voor seer weynigh Jaren, by haer Edele Groot Mogende selden nieuwe Wetten ende Placcaten ofte veranderingen omtrent de voorige gemaeckt waren, als naer ingenomen Advys van den Hove, en selfs met insertie

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

van die Clausule in de Præmissen. Dat wyders ten respecte van de affaires van buyten haer Edele Groot Mogende selfs te meermalen omtrent seer importante Discussien, over de interpretatie van Tractaten ende andersints gerequireert hebben de Consideratien van de Hoven, of wel, dat Commissarissen uyt deselve Hoven ten dien eynde tot de Besoignes, over soodanige Subjecten aengestelt, zijn geassumeert geweest; waer van d'Exempelen noch versch zijn, die naer alle apparentie noch wel meerder souden konnen voorvallen. Eyndelijck, dat in 't algemeyn gesegt konde werden, dat de Officieren van Justitie genoegsaem alomme, en by sonderlijck in de grootste nabuurige Staten, helpen composeren of de Staets-Vergaderinge selfs ofte wel in deselve Vergaderingen in hunne Qualiteyt Sessie hebben, om op voorkomende Emergentien aenstonts te konnen berichten of adviseren; dat dan uyt alle, ofte immers de voornaemste, Objecten, waer omtrent de Regeeringe verseert, soo wel, als uyt de gesonde reden, consteert, dat in Persoonen van de gemelde Caracter seeckerlijck niets resideerde, waerom deselve in hun particulier niet souden mogen werden geadmitteert, om Leden te wesen van een Vroedschap, die het selve van hare bienseance mochte achten, ten ware mogelijck de confusie, in de voorsz. Propositie als een te duchten quaet geallegeert, meerder mochte te apprehenderen zijn ter oorsaeck van private Interessen van Luyden van die Professie, als van andere soorten van Menschen en Professien, door dewelcke somwijlen retardementen in de publijcke Deliberatien door private Interessen konnen werden toegebracht; het welcke echter met geen apparentie van reden is te vermoeden; en, wat dan laetstelijck aengaet het voornaemste geallegeerde by de voorsz. Propositie, te weten d'Instructie van den Jare vijfthien hondert een en dertig en de soo genaemde nadere Ampliatie van Instructie van den Jare sesthien hondert vier en veertig, dat als die wel ende te rechte souden worden geëxamineert (omme niet weder te herhalen, dat de Leden door de meer-gemelte contrarie practijcque in het generael den anderen omtrent affaires van die nature Liberteyt hadden gelaten) dat noch den waerachtigen sin van de geallegeerde Articulen nochte de Motiven, welcke naer de gelegentheyt van tijden tot het opstellen van dien aenleydinge schijnen gegeven te hebben, souden toelaten, dat iemant van sijne Functie soude verstaen gedepoüilleert te moeten werden daeromme alleenlijk, dat, de Ordre van de Ridderschap en Edelen iemant tot een mede-Lid van deselve Ordre beschreven of de Collegien van Regeeringe in de Steden iemant tot de voorsz. Regeering hebbende genomineert, deselve daer toe geëligeert was geworden; en hadden over sulcks de gemelte hunne Heeren Principalen gemeynt, dat'er in sig selfs niet dienstiger was, dan te hebben weynig en generale Wetten; voornamentlijck omtrent de Regeeringe, en soodanige Wetten, die het sekerlijck nut en oorbaer ware, met severiteyt te doen onderhouden; en ter contrarie, dat 't noyt voor seer util en seer prijsselijck was aengesien, of exclusive Wetten met particuliere relatien te maken of onsekere en fluctuërende ordres te hebben, die, tot verongelijckinge van iemant in het particulier somtijts geurgeert en dat effect gedaen hebbende, voorts aen een generael relachement geabandonneert worden; dat dierhalven niet alleen de voorsz. Articulen van de Instructie van den Hove en van de soo geseyde nadere Ampliatie; maer oock daer benevens gelijcke prohibitive Articulen van de andere Instructien, mitsgaders particuliere Resolutien op 't selve subject (welke, als voorsz. is, niet onbekent en oock

niet seer veele in getal zijn) door Commissarissen behoorden te werden geëxamineert; mitsgaders de Retroacta, daer toe applicabel, nagesien, en wijders de Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog. op alle 't selve van advys gedient te werden, omme vervolgens naer ingenomen kennisse van saecken daer omtrent geresolveert te werden, als naer behooren.

Accordeert met de voorsz. Resolutien.

Eer over de bemiddelingh deser Misverstanden gehandelt kon werden en al op den 4 hadden d'Amsterdamsse Gedeputeerden ter Vergaderingh een Voorslag van dusdanigen sin gedaen.

Aen de Edele Groot Mog. Heeren Staten van Hollant en West-Vrieslant.

VErtoonen met behoorlijck respect Burgermeesteren ende Vroedtschap der Stad Amsterdam, hoe dat, sy in conformiteyt van de Privilegien, by de Graven ende Gravinnen in der tijt aen de voorschreve Stadt verleent, ende conform haer aloude gebruyk op den 28 January des voorleden Jaers, 1689, hebbende gedaen een Nominatie van 14 Persoonen, waer uyt seven tot Schepenen voor dat lopende Jaer moesten werden geëligeert, sy Vertoonders de voorsz. Nominatie hadden gesonden aen de Heeren Præsident en Raden in Hollant, met versoeck, om daer uyt de voorschreve Electie te doen, nademael sijn Hoogheyt, den Heere Prince van Orange, Stadthouder van dese Provintie, sigh in Engelant bevont: Ende, alhoewel de Privilegien, aen de Stadt van Amsterdam verleent, als dat van Hertog Philips van den Jare 1449, van Vrouw Maria van 1476, van Keyser Carel de Anno 1516, van de Gouvernante Margareta van 1565, en specialijck dat van Coning Philips van den 3 January, 1581, alwaer sijn Majesteyt, als Grave van Hollant sprekende, seyt: *Dat sy* (te weten 36 Raden) *in conformiteyt der voorsz. Stede Privilegien sullen procederen tot Electie van veerthien Persoonen, omme daer uyt by onsen Stadthouder ofte by sijne absentie by die van onsen Rade in Hollant Seven tot Schepenen der voorschreve Stadt gecreëert te werden*, den welgemelden Præsident en Raden authoriseren, om in absentie van den Stadthouder d'Electie te doen; en de Vertoonders dienvolgende niet anders hadden verwacht, of deselve soude oock door haer Ed. Mogende geschiet zijn, aengesien deselve achtervolgens het 59 Articul van het voorsz. Privilegie van Vrouw Maria van den Jare 1476 verplicht ende gehouden waren, de Landen- en Steden Rechten, oude en nieuwe Privilegien, Costumen ende Herkomen den selven Lande en Steden onverbreeckelijck te onderhouden ende doen onderhouden, sonder des te laten in eeniger maniere ofte om wat saecke dat het sy. Ende daer soo veel Exempelen uyt de Retroacta van den Hove souden konnen aengewesen werden, daer haer Ed. Mogende in absentie van den Stadhouder de Electie hebben gedaen, en selfs ten opsichte van dese Stadt, daer de Heeren van den Hove in den Jare 1564 by absentie van den Stadthouder (zijnde doenmaels den Heere Prince Willem van Orange, hooghloffelijcker Memorie) de Electie hebben gedaen ende het Recht, dat haer Ed. Mogende daer toe hadden, door een ample Missive by hooghgemelte Prince van Orange beweert: Soo is daer op echter niet anders gevolgt, als dat de Heeren van den Raed, byna in

completen getale by den anderen zijnde geweest, naer rijpe Deliberatie hebben geresolveert gehad, in het voorschreve versoeck, van de Electie te doen, niet te konnen treden, sonder alvoorens daer op ingenomen te hebben het hooghwijs advys van sijne Hoogheyt; ten welcken eynde de voorsz. Nominatie (alleenlijck by Copye) buyten kennisse ende weten der Vertoonders door haer Ed. Mogende Engelant is overgestiert ende daer op aen den Hooft-Officier met de ordinaris Haegsche Post in de Maent van Maert de Electie door hooghgemelte sijne Hoogheyt eerst is toegesonden geworden: Waer door is komen te gebeuren, dat den dag van den 2 February, op dewelcke navolgende der voorsz. Stede Privilegien de Beëediging van de Heeren Schepenen moet werden gedaen, de twee Præsidenten aengestelt, ende den tijt van de Bedieninge van de voorgaende Heeren Schepenen komt te eyndigen, sonder Electie is voorby geschooten; waer door de cours van de Justitie gestremt, de Schepens-Banck ende andere subalterne Recht Bancken onvoorsien gelaten, de Vierscharen niet gespannen, de Loos en Eygenpanden niet gedaen, de Arresten niet beklaegt, de Willekeuren en Ordonnantien niet vernieuwt en daer door alles in confusie soude gebracht geweest zijn, ten ware Uw Ed. Groot Mogende tot voorkominge van dien uyt hunne Souvereyne Macht ende Authoriteyt de Heeren Schepenen ende subalterne Rechtbancken hadden vergunt ende toegestaen, in haren Dienst te mogen continuëren, ter tijt ende wijlen, dat'er een Electie uyt de meergemelte Nominatie soude gedaen wesen; sonder dat Uw Ed. Groot Mogende echter verstonden, daer door eenige præjuditie te leggen aen de Hant-Vesten ende Privilegien der voorschreve Stadt; daer nochtans ten genoegen in was voorsien, soo wanneer de Heeren Præsident ende Raden in Hollant aen de Vertoonders hadden believen te doen hebben het genot van hare Privilegien, die door Vrouw Maria tot voorkominge van seer groote disordres omtrent het veranderen van de Regeeringe, by het cesseren van de voorgaende Privilegien in de Stadt van Amsterdam geresen, gratieuselijck aen de selve Stadt zijn toegestaen ende geaccordeert, dewelcke, zedert dat deselve de Eer gehad heeft, van in de Unie ende aen de Staetse sijde te wesen, altijt tot hier toe sonder eenige de minste infractie zijn geconserveert ende nagekomen en die sy Vertoonders op den aenvang harer Bedieninge met soo dieren Eede hebben geswooren, te maintineren, voor te staen en te verantwoorden, als uyt 't volgende Formulier te sien is.

DAt sweert Gy, dat Gy een goet, getrouw ende eerbaer XXXVI, als Raed deser Stede, wesen sult; der Stede ende der Gemeente haer beste raden ende voor het quaetste waerschouwen sult; alle tijt, als Gy ontboden ende geëyscht wert, te Rade komen sult, nootsaecken uytgesondert; der Stede Raed secretelijck houden sult; der Stede Privilegien, Willekeuren ende Ordonnantien in alle hare Poincten naer U vermogen voorstaen, beschermen ende verantwoorden sult, soo wel tot profijt van den Armen, als den Rijcken: Ende dit en sult Gy niet laten om vreese van U Lijve, of om anxt van uwen Goede noch om eenigerhande Saecken, die U daer toe porren souden mogen.

Dat U God soo waerlijck moet helpen.

Uyt alle het welcke Sy Vertoonders vertrouwen, klaerlijck te hebben aengewesen,

ſen, hoe nau Sy zijn verbonden ende gehouden, de Privilegien, aen haer Stadt verleent, te verantwoorden, ende het ongelijck, dat haer Ed: Mogende hebben gehad, hare voorſz. Nominatie in den voorgaenden Jare aen den ſoo verre afzijnde Heere Stadhouder te ſenden, ſonder daer uyt de Electie gedaen te hebben: Ende, op dat in het toekomende daer in mag weſen voorſien ende Sy Vertoonders geruſt geſtelt en gemainteneert in het Recht en de Poſſeſſie harer Privilegien, ſoo is het, dat Sy haer keeren tot Uw Ed: Groot Mogende, reverentelijck verſoeckende, dat het Haer gelieve, de Heeren Præſident en Raden in Hollant te injungeren ende te gelaſten, dat haer Ed: Mogende van nu voortaen (dewijle ſijne Hoogheyt, tot Coning over Groot-Brittannien verheven zijnde, te verre buyten 's Lants is, om d'Electie binnen den geſtelden tijt te konnen doen) de Electie in conformiteyt van de Privilegien der voorſchreve Stadt ende binnen den gepræfigeerden tijt ſullen hebben te doen; en, dat by ontſtenteniſſe van dien, ofte dat ſulcks by haer Ed: Mogende buyten bedencken nochtans niet mocht werden nagekomen of daer omtrent ſoo lang gedilayeert, dat Sy Vertoonders in geen ſtaet ſouden zijn, de Beëedigingh op den 2 February te konnen laten geſchieden, dat dan in ſulcken geval Uw Ed: Groot Mogende van nu af aen de Regeerende Burgermeeſteren in der tijt gelieven te authoriſeren en te qualificeren, gelijck Burgermeeſteren door Uw Ed: Groot Mogende by der ſelver Octroy van den 22 December, 1650, geauthoriſeert ende gequalificeert zijn geweeſt, omme de Electie van ſeven Schepenen uyt de 14 genomineerde Perſoonen, mitsgaders het remplacement uyt deſelve by aflijvigheyt van een regeerend Schepen binnen 's Jaers te doen geduurende den tijt, dat hoogſtgedachte ſijne Coninckljjcke Majeſteyt, als zijnde Stadthouder van deſe Provintie, ſig ſoo verre abſent bevint, dat omtrent de tijt van Beëediging aen der voorſz. Stede Privilegien niet kan werden voldaen.

PHILIPS, by der Gratie Gods Coning van Caſtilien, &c., Grave van Hollant, &c. Allen den geenen die deſe jegenwoordige ſullen ſien, Salut: Alſoo die Burgermeeſteren. Schepenen ende Vroedſchap onſer Stede Amſterdam ons ernſtelijcken hebben doen verſoecken, dat in aenſieninge van diverſſche getrouwe Dienſten, die ſy den Keyſer, onſen Heere ende Vader, en Ons te meermalen in diverſſche manieren gedaen hebben en verhopen, al noch doen ſullen, ons b.lieven wilde, te confirmeren en beveſtigen ſekere Privilegie, hen by wijlen hoger Memorie Vrouwe Marie van Bourgondien in de Maent van Maert veerthienhondert ſes en t'ſeventig gegunt en verleent, om te kieſen die ſes en dertig Raden of Vroedſchap binnen der voorſz. Stede en alle Jaren de veertien Perſoonen, waer uyt van onſent wegen gekoren werden die ſeven Schepenen der ſelver Stede; breeder blijckende by het voorſchreve Privilegie, daer van het inhoude van woorde tot woorde hier naer volght:

MARIA, by der Gratie Gods Hertoginne van Bourgondien, &c. Doen te weten: Dat wy de ſake voorſz. overgemerckt en daer op gehad het Advys van onſen lieven en getrouwen, den Hooft-Præſident en Luyden van onſen Secreten Rade, genegen weſende ter bede en begeerte van den voorn: Suppl:, ſonderlinge in aenſieninge van de goede en getrouwe Dienſten, ons by den ſelven gedaen

gedaen ende die sy alsnoch dagelijcks doende zijn, hebben by deliberatie van onsen seer lieven en seer beminden Neve, Ridder van onser Ordre, &c., den Hertoge van Savoyen, &c., en uyt onser rechte Wetenschap en sonderlinge Gratie voor Ons, onse Erven en Nakomelingen, Graven en Gravinnen van Hollant, bevestigt, geconfirmeert en geratificeert, bevestigen, confirmeren en ratificeren by desen die Brieven van Privilegie, hier boven geinsereert, alles naer hare Forme ende Innehouden; willende ende ordonnerende, dat de voornoemde Supplianten ende hare Nakomelingen daer van genieten ende gebruycken sullen, soo verre sy deshalven behoorlijcken gebruyckt ende genoten hebben. Ontbieden daeromme ende bevelen onsen lieven ende getrouwen, die Hooft-Præsidenten ende Luyden van onsen Secreten ende Grooten Raden, Stadhouder, die eerste ende andere Luyden van onsen Rade in Hollant, Schoutet van Amsterdam ende alle andere onse Rechteren, Justicieren, Officieren ende Ondersaten, die dit aengaen sal, dat sy den voornoemden Supplianten ende hare Nakomelingen van dese onse jegenwoordige Gratie, Confirmatie en Ratificatie in der voegen ende manieren voorsz, doen, laten ende gedogen rustelijck, vredelijck ende volkomentlijck genieten en gebruycken, sonder hen te doen noch laten geschien eenigh hinder, letsel of moeyenisse ter contrarien; want het ons alsoo gelieft. Des t'oirkonde soo hebben wy onsen Zegel hier aen doen hangen. Gegeven in onse Stad van Brussel den 18 dag van April in 't Jaer ons Heeren 1558 naer Paesschen.

Onder stont geschreven,

By den Koning in sijnen Rade:

En getekent,

D. OVERLOEPE.

Groot Privilegie van Vrouwe Maria, gegeven den 14 *Maert*, 1476.

ART. 58.

ITem, soo sullen onse Canzelier, mitsgaders oock die van den Grooten Rade, van Ons ende van onse Nakomelingen, Graven ofte Gravinnen der voorsz. Landen van Hollant, Zeelant en Vrieslant, als sy tot den voorsz. Officien ontfangen worden, haren behoorlijcken Eed doen ende elck van henluyden besonder geloven en sweeren, dat sy onse Hoogheyt ende Heerlijckheyt bewaren sullen, en desgelijcks alle die voorsz. Poincten, Articulen ende Provisien, ende elcke bysondere; mitsgaders oock alle der voorsz. Landen ende Steden Rechten, oude en nieuwe Privilegien, Coustumen ende Herkomen den selven Landen ende Steden onverbrekelijck sullen onderhouden ende doen onderhouden, sonder des te laten in eeniger manieren of om wat sake dattet zy; ende sal het selve altoos zijn ende blijven een Articul van haren voorsz. Eede.

ART. 59.

Item, ingelijcken sullen onse Stedehouders of Overste Officier, die by tijden wesen sal in den voorsz. Landen, mitsgaders onse Raedsluyden der selver, ende elcks bysonder, in 't ontfangen van hare Officien eenen gelijcken Eed doen, als voorsz. is.

Missive van den Præsident en Raden van het Hof van Hollant, &c. aen den Prince van Orange belangende de Nominatie van de Vroedschappen van Amsterdam in dato den 5 February, 1564.

DOORLUCHTIGE HOOG-GEBOREN VORST:

DIe Heer van Rijswijck, Præsident van desen Hove, heeft ons vertoont Uwer Excellentie Missive van de eersten deser Maent February, daer by Uwer Excellentie begeert, volgende seeckere Sententie van den Secreten Rade van dato den 24 January hem overgesonden te worden die Nominatie, by de Vroedschap der Stede van Amsterdam gedaen van 18 Personen, omme daer uyt by Uw Excellentie genomen en geordonneert te werden 9 tot Schepenen aldaer volgende d'aloude manier van doen en de contenu van de voorsz. Ordonnantie: Waer op Wy Uw Excellentie voegen voor Antwoort, dat volgens seker Privilegie van Hoog: Mem: Vrouw Maria van Bourgogne, die voorsz. Stad van Amsterdam verleent ende by den Con., onsen Gen: Heer, geconfirmeert, waer van Copye hier by gevoegt is, die 36 Raden der voorsz. Stad geoctroyeert zijn, alle Jaren vijf dagen voor onser Liever Vrouwe Lichtemisse-dagh te kiesen 14 Personen van de rijckste, eerbaerste, notabelste, recklijckste ende vredelijckste Poorteren der voorsz. Stede, die sy gehouden sullen wesen, sijn Majesteyt ofte sijn Majesteyts Stadhouder en Rade van Hollant alle over te senden, om daer uyt by sijne Majesteyt ofte by sijn Majesteyts Stadhouder en Raed gekoren te werden seven Schepenen voor dat toekomende Jaer, omme op onser Vrouwen dag Lichtmisse binnen de voorsz. Stede geset en geëed te werden. Volgende welck Privilegie, confirmatie van dien ende deselve sulcks userende, soo hebben die voorsz. van Amsterdam alle Jaers alhier in den Hage aen den Stadhouder en Raed overgeschickt veertien Personen, waer uyt by den selve Stadhouder en Raed, soo wanneer die Stadhouder præsent was, ende in sijn absentie by den Raed alleen, geordonneert zijn geweest seven Schepenen, als 't selve volkomen gebleken is geweest by sekere Informatie, ten versoecken van die van Amsterdam eertijts daer op genomen ende by onse Mede-broeder in Rade, Mr. Aernoult Sasbout, onlangs die Hoogheyt van de Hertoginne overgesonden 't Is nu soo, dat tot Expeditie van menigvuldige Saken ende Processen binnen der voorsz. Stede van Amsterdam by de voorsz. Sententie van den Secreten Rade geordonneert is, dat in plaets van de voorsz. veertien Personen by die van Amsterdam alle Jaers na gewoonte genomen souden werden 18 Personen, om daer uyt geordonneert te werden 9 Schepenen. By welcke Sententie Wy niet en verstaen, 't voorsz. Privilegie gederogeert te zijn, ende niet gegaen is uyt oorsaeck, dat'er Quæstie geweest is op de Electie van de Wet der voorsz. Stede; maer doordien dat Willem Dircksz., Schout der voorsz. Stede, de Justitie binnen deselve Stad met twee Bancken van Schepenen wilde doen vorderen. Zedert die Pronuntiatie van welke Sententie die voorsz. van Amsterdam ons alle Jaren naer ouder gewoonte in plaets van 14 overgesonden hebben 18 Personen, daer uyt wy geordonneert hebben 9 Schepenen; gelijck Wy noch op den laetstleden der voorsz. Maent January gedaen hebben. Die welcke geordonneerde Schepenen, soo Wy in 't seker onderricht zijn, by den Schout der voorsz. Stede op Lichtemis-dag laetst-

laetstleden volgende het voorsz. Privilegie geëed zijn : Sulcks, dat Wy Uw Excellentie begeerte niet en souden konnen volbrengen, ende, 't geen by Ons gedaen is, Wy Ons gereguleert hebben navolgende de voorsz. Privilegie en oude Gewoonte. Hage 5 February, 1564.

Haer Ed: Groot Mog: schreven op 't spoedigste na Engelant om 's Conings Gevoelen : Maer ondertusschen stremde dit Voorval alle Handelingen en Raetsplegingen / aengesien Amsterdam aenstonts na haer Voorstellingh gezeyt had / geen Lasten tot den Oorlogh te sullen inwilligen / voor dat men 't by hare Privilegien quam te handhaven : Derhalven wierden de Gedeputeerden versocht / de Regeeringh te gaen spreecken / deeden 't en verwonden / wedergekeert : Dat sy de saecke aen haer Heeren Principalen getrouwelijck hadden gerapporteert ende oock het hare gecontribuëert, om deselve te permoveren, dat sy tot d'andere Leden wilden overkomen in der selver Sentiment; maer dat sy het ongeluck hadden gehad, daer omtrent niet te konnen obtineren, ende dat hare Heeren Principalen geen redenen hadden konnen vinden, van de gedane Denuntiatie te desisteren; want dat, als sy nu geen Redres of Satisfactie souden krijgen, sy het noyt te verwachten hadden, en, of andere Leden wel voorgaven, dat het nu ontijdig en præjudiciabel voor het gemeene Intrest was, daer van te spreecken, maer dat men most bedacht zijn, hoe men nevens de andere Geallieerden den gemeenen Vyant afbreuck ende nu groote Progressen tegens Vranckrijck soude konnen doen ende die kleyn maecken, soodanige Progressen, ja selfs het conquesteren van de geheele Werelt, by hare Principalen soo dierbaer niet soude zijn, als het conserveren en maintineren van hare Privilegien, die sy met Eede beswooren hadden; dat sy haer daerom hadden gelast, by de gedane Denuntiatie te persisteren, sonder om eenige reden daer van af te gaen, ende dat sy mosten verklaren, haer op geen extraordinaris Consenten te sullen inlaten, voor dat men haer satisfactie dede hebben op hare Remonstrantie; dat sy verders gelast waren, alle de Leden te versoecken, dat sy een keer na Huys wilden doen, om op hare Remonstrantie der selver Principalen nader Last en Intentie in te nemen, op dat alsoo de gemeene Defentie, waer voor sy verklaerden, soo veel, ja meer, als eenig ander Lid, geporteert te zijn, niet versuymt mocht werden; dat sy oock daer by protesteerden, geensints intentie te hebben, door hare resistentie het Recht van den Stadhouder te willen krencken of benadeelen; maer in tegendeel het selve soo veel, ja meer, als iemant, te helpen voorstaen; doch dat de Letter van den Text harer Privilegien soo klaer lag, dat die geen Dispuyt of Interpretatie konde lijden; dienvolgende, dat sy alleen haer Recht voorstonden, sonder dat van den Stadhouder te benadeelen. By de Heeren van de Ridderschap wiert geantwoort : Dat het haer leet dede en bedroefde, dat het Versoeck van alle d'andere Leden geen meer ingressie op de Herten van Amsterdam had gevonden, ende dat deselve geensints hadden verwacht, dat sy op die manier soude hebben blijven persisteren; dat het ongehoort was, dat men in een saek van sulken importantie, en

 die

die soo essentieel den Stadhouder raeckte, soude adviseren en disponeren, sonder deselve daer op te hebben gehoort; dat men sulcks in reguard van geen minder Lid, ja selfs van geen Particulier, soude doen; dat sy daerom mosten verklaren, niet te konnen sien, hoe men in de Vroetschappen van de Steden soude konnen delibereren op de Remonstrantie van de Heeren van Amsterdam, sonder alvorens eerst te weten het Belang of de Consideratien van den Stadhouder; dat sy altoos sulcks in hare Ordre niet souden konnen doen, ende dat, soo Amsterdam alles in Confusie wilde laten loopen, sy het mede souden aensien; maer de Verantwoordinge op die van Amsterdam alleen komen; dat sy dan eyndelijk echter op middelen souden moeten bedacht zijn, om haer selven nevens d'andere Leden te conserveren ende die van Amsterdam tot reden te brengen. Met welck gevoelen haer alle d'andere Leden eenparigh vergeleecken: sommige voegden daer by, dat sy 't gebeurde reets tot kennisse van hare Principalen hadden gebracht ende dat die eenparigh van opinie waren, op dese saeck niet te delibereren, voor dat men de Consideratien van den Stadhouder hadde gesien.

De Smoock verschiep sigh haest in Vlam met d'overkomst van den Heer Benting, Grave van Portlant, den 18's avonts in 's Gravenhage en sijn verschijnen den 20 in de Vergaderingh der Ridderschap, van welcke hy ettelijcke Jaren Lid geweest was, en vervolgens in die van de Staten van Hollant: t'Amsterdam had men soo haest niet de Lucht van dese aenstaende Ontmoetingh ontfangen, of de Vroetschap 't onderstaende Besluyt, dat nu hare Gedeputeerden even na 't Gebed overleverden, genomen.

Extract uyt de Resolutien van de Vroedschap der Stad Amsterdam, littl. T.

Den 12 January, 1690.

BUrgermeesteren hebben den Achtbaren Raedt gecommuniceert, dat sy wierden bericht, dat den Heer Bentingh, Grave van Portlant, alle uyren hier te Lande uyt Engelant stont over te komen, met veel apparentie, dat sijn Wel-Ed. soude compareren ter Vergaderinge van haer Edele Groot Mogende ende aldaer Sessie nemen: Waer op gedelibereert zijnde, is goetgevonden ende verstaen, na te sien ende te examineren de Retroacta, die applicabel souden mogen zijn omtrent het compareren in de Vergaderinge van haer Edele Groot Mogende van iemant, die in Eed, Dienst ende Gagie van een ander Souverain is; ende specialijck, of den Heere Bentingh, althans Grave van Portlant, in Engelant genaturaliseert ende oock geworden zijnde een Lidt van het Parlement aldaer, soude konnen compareren ter Vergaderingh van haer Edele Groot Mogende en in der selver Deliberatien adsisteren; en is bevonden, dat by Resolutie van den sevenden Maert, vijfthien hondert ses en tachtigh, eendrachtelijck is verklaert ende geresolveert, dat voortaen niemant in de Staten voornoemt (te weten van Hollant ende West-Vrieslant) sal mogen compareren, wesende onder den Eed, Gagie of Tractement

ment van iemant anders, dan van wiens wegen deselve ter Daghvaert geschickt zijn, daer van een ygelijck, ter Dagvaert comparerende, hem gehouden sal zijn, by Eede te expurgeren; sonder dat'er de minste vestigia ofte overblijfselen werden gevonden, dat van dese Wet oyt ofte oyt is afgegaen; maer wel ter contrarie, dat haer Edele Groot Mog. altoos van dat verstant zijn gebleven ende een soo fondamentele Resolutie hebben blijven inhereren, als blijckt uyt het geene, dat by haer op den tienden Juny des Jaers sesthien hondert vijf en vijftigh noch is geresolveert omtrent den Persoon van den Heer Hendrick van de Capelle tot Rijssel, die doenmaels mede geseyt wiert, beschreven te worden onder de Stenden van het Lant van Cleef, die haer Edele Groot Mogende op het fundament van de natuurlijcke reden niet en verstonden, in de Vergaderingh van haer Hoogh Mog. (hoe veel meer in haer Ed. Groot Mog.) admissibel te zijn; en als de Heeren Gedeputeerden van Stad ende Landen op den sesten October, sesthien hondert drie en t'sestig, ter Generaliteyt hadden geproponeert, dat ingevolge van haer Hoog Mog. Resolutien van den sesthienden January ende twaelfden April, sesthien hondert vier en twintig, niemant sonder onderscheyt van Persoonen in hooghgemelte haer Hoog Mogende Vergadering soude mogen compareren, die in Eedt, Dienst en Gagie van eenige Uytheemsche is; ende dat de Heeren Gedeputeerden wegens dese Provintie die Propositie oock hadden geappuyeert: Soo hebben haer Ed. Groot Mogende op den seven en twintighsten November des voorsz. Jaers sesthien hondert drie en t'sestigh haer het geadviseerde van der selver Heeren Gedeputeerden niet alleenlijck wel laten gevallen; maer oock verstaen, dat van harent wegen ter Generaliteyt als noch ernstige instantien ende devoiren tot renovatie ende punctuele observantie van de voorsz. Wet (selver ten reguarde van hare Bontgenooten) gedaen ende aengewent souden werden; zijnde oock in den Jare sesthien hondert drie en veertigh by de Instructie voor de Heeren Gedeputeerden ter Generaliteyt van wegens dese Provincie Art. 3. al vast gestelt geweest, dat aldaer niemant tot dese Bedieninge uyt de Provintie van Hollant ende West-Vrieslant soude mogen werden gecommitteert, dewelcke in iemants anders Eedt, Gagie ofte Dienst was, dan van de Provintie van Hollant ende West-Vrieslant ofte eenige Leden van deselve: Ende, of wel t'zedert de voorgemelte Resolutie van den sevenden Maert, vijfthien hondert ses en tachtigh, egeene specifique ofte uytdruckelijcke Resolutien meer (immers voor soo veel als Burgermeesteren ende Vroedtschap is voorgekomen) buyten de bekende Exempelen van de Pensionarissen van Werke van Amsterdam ende van Soete van Schiedam, die alleenlijck om hare Geboorte-Plaets uyt de Vergaderinge zijn gehouden, in de Registers van haer Edele Groot Mogende wierden gevonden, waer by soodanige Persoonen, die in Eedt, Dienst ende Gagie van Uytheemsche zijn, uyt hare Vergaderinge werden geweert: Soo zijn Burgermeesteren ende Vroedschap van gevoelen, dat daer van eerder de reden is, dat sulcks, als contrarie aen de meergemelte Resolutie ende t'eenemael strijdende tegens de Fundamenten van de Regeeringe, t'zedert die tijt noyt aen haer Ed. Groot Mogende is gevergt geweest of getenteert, dan dat haer Edele Groot Mogende daer toe souden zijn gekomen, van oock Persoonen, wesende in Eedt, Dienst en Gagie van yemant anders, (ende, gelijk als in dit geval, van een ander Souverainiteyt)

in hare Vergaderinge te willen admitteren ende die Persoonen part ende deel te willen laten hebben aen hare Deliberatien ende kennisse te laten nemen van hare meest importantste saecken, en selver van de Secreten van den Staet.

D'andere Leden stelden 't nevensgaende vast.

Extract uyt de Resolutien van de Heeren Staten van Hollant en West-Vrieslant, genomen in haer Edele Groot Mogende Vergaderinge op Vrydagh, den 20 January, 1690.

DE Heeren Gedeputeerden der Stad Amsterdam hebben uyt den name en van wegen de Heeren hare Principalen ter Vergaderinge overgelevert en gedaen lesen de Resolutie van de Heeren Burgemeesteren ende Vroedschap der selver Stad, hier na van woorde te woorde geinsereert.

(*Dese Resolutie staet boven Fol.* 12.)

Waer op gedelibereert zijnde ende de Heeren van de Ridderschap ende Edelen, mitsgaders de Heeren Gedeputeerden van de andere respective Steden, daer jegens geallegeert ende betuygt hebbende, dat deselve ten hoogsten waren gesurpreneert ende met de uytterste bevremdinge uyt de lecture van de voorsz. Resolutie hadden verstaen, dat de Heeren Burgermeesteren ende Vroedschap der Stadt Amsterdam in Dispuyt trocken, of den Heere Grave van Portlant, zijnde een Lid van de Ordre van de Ridderschap ende Edelen van dese Provintie, uyt dien Hoofde soude wesen gequalificeert, by wegen van continuatie te compareren in haer Ed. Groot Mogende Vergaderinge; ende dat ten opsichte deselve, sijne Majesteyt van Groot-Brittannien in de Expeditie naer Engelant hebbende geassisteert, aldaer soude wesen gemaeckt een Lidt van het Parlement, nademael haer Ed. Groot Mogende bekent was, dat hooghst-gedachte sijne Majesteyt de gemelte Expeditie niet hadde ondernomen, als naer voorgaende communicatie ende met volkomen approbatie en welgevallen van den Staet, en dat haer Hoog Mog: daer toe soo considerablen assistentie hadden toegebracht, dewijle het selve, komende te reusseren, seeckerlijck moeste strecken tot vast-stellinge van de oeffeninge van de Ware Christelijcke Gereformeerde Religie soo in die Rijcken, als in dese en andere Landen, tot bevorderinge van de ruste in de Christenheyt in het gemeen en tot behoudenis van de Vryheyt en Welvaren van desen Staet in het particulier; dat, de voorsz. Expeditie door de wonderlijcke Bestieringe van Godt Almachtig onder het wijs ende kloeckmoedig beleyt van hooghst-gedachte sijne Majesteyt van Groot-Brittannien dat Succes hebbende gehad, als al de Werelt bekent was, desen Staet aenstonts niet anders hadde geoordeelt, als dat het selve seeckerlijck moeste strecken tot een nauwer ende stricter Verbintenisse van die Rijcken met desen Staet ende dat de selve daer door bequamer soude worden, om af te weeren alle quade Desseynen, waer mede dese Landen door des selfs Vyanden wierden gedreygt; en dat oock de ondervindinge hadde geleert, dat daer door effective den Vyant genootsaeckt was geworden, van de Grensen van desen Staet af te wijcken; en dat het verdere ooghmerck van haer Hoogh Mogende door het Succes van de gemeene Wapenen seeckerlijck soo verre te hopen ende te verwachten was, dat men in het kort soude sien ge-establiseert ende vastgestelt de conservatie van de voorschreve ware Gerefor-

Gereformeerde Religie, de diergekochte Vryheyt ende het Welvaren van het lieve Vaderlant, indien maer alleenlijck den Staet in sig selven niet quame te vervallen tot dissentie en tweedracht onder den anderen, waer door alleen soo goeden werck vruchteloos soude konnen werden gemaeckt.

Dat, den gemelten Heere Grave van Portlant sijne Majesteyt in die Expeditie hebbende by-gewoont ende alle de periculen ende gevaren, die daer aen vast geweest zijn, helpen essuyeren, de Heeren van de Ridderschap en Edelen, mitsgaders de gemelte Heeren Gedeputeerden van de respective Steden, niet anders hadden konnen begrijpen, of haer Edele Groot Mogende, die alle heroique Actien t'allen tijden na hare meriten hebben trachten te recompenseren, souden niet hebben nagelaten, met concurrentie van alle de Leden gemelten Heere Grave van Portlant, in der selver Vergaderinge compareerende, met alle civiliteyt, beleeftheyt ende danckbaerheyt te recipiëren en bejegenen; dat de selve vervolgens haer geensints hadden konnen verbeelden, dat in plaetse, van haer danckbaerheyt te betuygen, haer Edele Groot Mog. eenige de minste gedachten souden konnen krijgen, om den selven ter contrarie te benemen die Sessie in de Vergaderinge van haer Ed. Groot Mog., die sijn Ed: als een Lidt van de Ordre van de Ridderschap was competerende, en den selven alsoo te secluderen uyt de Regeeringe van dese Provintie, alleen om die reden, dat den gemelten Heere Grave van Portlant door het Succes van de voorsz. Expeditie ende, om het selve, soo veel doenlijck, noch meer ende meer te establisseren, door sijne Majesteyt was geavanceert tot de Graeffelijcke Digniteyt, even als of haer Edele Groot Mogende regret hadden van die goede Successen ende genegen waren in plaets, van die meer ende meer te doen avanceren met het encourageren ende aenmoedigen van die geene, die het hare daer toe hadden gecontribueert en noch verder contribuëren souden konnen, de selve lust daer toe souden willen benemen, en den voortgang van soo goeden en salutairen werck voor de geheele Christenheyt in het gemeen, en desen Staet in het particulier, te stremmen.

Dat het van alle oude tijden onder den Adel ende voorname Militaire Persoonen gebruyckelijck was geweest, haer selven buyten 's Lants ende in vremden Dienst door genereuse ende cordate Actien te evertuëren; maer noyt gehoort, dat de Prærogativen, die deselve door soodanige Actien, het zy tot Hertogen, Graven, Ridderlijcke ofte andere Digniteyten mochten wesen verheven, en uyt dien hoofde eenigen Eedt, Huld ofte Manschap hebben gedaen, haer hebben konnen benemen de Voorrechten ende Digniteyten, die deselve alvoorens in haer eygen Lant waren possiderende, ende dat deselve alsoo in plaets, van gehonoreert, gedegradeert ende voor Vremdelingen in haer eygen Vaderlant souden moeten werden gereputeert; dat het selve soo veel te krachtiger plaets hadde in dit geval, dewijl de voorsz. Expeditie, door de assistentie van haer Hoog Mogende Wapenen ende met een salutair ooghmerck ten voordeele van den Staet verricht wesende, voor geen vremde Expeditie was te houden; dat boven dien ten reguarde van sijne Majesteyt van Groot-Brittannien, die den gemelten Heer Grave van Portlant tot de voorsz. Digniteyt heeft gevordert, als wesende Capiteyn ende Admirael Generael deser Vereenighde Nederlanden en Stadthouder en Capiteyn Generael van dese Provincie, dese saecke een geheele andere relatie hadde, als wel ten

reguarde

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

reguarde van andere vremde Princen ende Potentaten; dat het obtineren van soodanige Digniteyten door Regenten van desen Staet niet anders, als voordeel, mitsgaders een goede Harmonie ende onderlinge Correspondentie tusschen andere Potentaten ende desen Staet, konde verwecken; ende dat vervolgens wensschelijck was, dat de Ingesetenen deser Landen meer ende meer Ingressie mochten vinden in andere Quartieren, om daer door occasie te konnen hebben, om desen Staet met deselve te vaster te konnen verbinden ende capabelder te maecken, om te konnen resisteren ende tegen gaen die geene, die deselve qualijck soude mogen willen.

Dat de Heeren van de Ridderschap ende Edelen, mitsgaders de gemelte Heeren Gedeputeerden van de respective Steden, vermeynden, de vooren geroerde redenen meer, dan suffisant, te wesen, om hare gedachten t'eenemael te doen aftrecken, om den gemelten Heere Grave van Portlant te weygeren, de Sessie in haer Edele Groot Mogende Vergaderinge; en dat boven dien oock evident was, dat, het geene by de voorsz. overgeleverde Resolutie was geallegeert, niet was van die kracht ende efficacie, om de voorsz. redenen te konnen destruëren, nademael de Resolutie van haer Edele Groot Mogende van den 7 Maert, 1586, wel ingesien zijnde, bevonden soude worden of ten opsichte van de ordinaris Comparanten niet te wesen in practijcq, ende oversulcks gehouden te moeten worden als geaboleert, ofte andersints tot het cas subject niet applicabel; dat, voor soo veel het eerste belanght, notoir was, dat, of wel die Resolutie contineerde een generael Verbod, dat niemant soude mogen compareren in de Vergaderinge van haer Ed. Groot Mogende, wesende onder den Eedt, Gagie ofte Tractement van yemant anders, dan van wiens wegen deselve ter Daghvaert geschickt was, ende dat daer van een yegelijck, ter Daghvaert comparerende, gehouden soude zijn, sigh met Eede te expurgeren, echter dien onaengesien van alle oude tijden ter Vergaderinge van haer Ed. Groot Mogende hadden gecompareert ende noch compareerden Persoonen, die in Eedt, Gagie ofte Tractement waren van andere Corpora ofte Collegien, als van dewelcke deselve waren ter Daghvaert gedeputeert; mitsgaders die als Vasallen aen andere, ja selfs Uytheemschen, Eedt, Huldt ende Manschap komen te presteren; dat daer en boven den Eedt in de voorsz. Resolutie ten opsichte van de ordinaris Comparanten jegenwoordigh niet wert afgenomen nochte oock by geheugenis van de outste van dien niet afgenomen is geworden; maer dat daer omtrent wiert geobserveert den Eedt, by haer Ed. Groot Mogende foudamentele Resolutie van den Jare 1581 vastgestelt, ende wel apparent was, dat die sonder intermissie van die tijt soo afgeleght was geworden, sonder dat oyt ten opsichte van de ordinaris Comparanten eenige reflexie op de voorsz. Resolutie van den Jare 1586 was gemaekt geweest; dat dienvolgende verre van daer was, dat van die Resolutie noyt soude wesen afgegaen, soo als in de voorsz. Resolutie van de Heeren Burgermeesteren en Vroetschap der Stadt Amsterdam wert geposeert, dewijl in die sin, soo als die aldaer geallegeert is, nimmermeer bevonden wert, in treyn gebracht te zijn.

Dat, om die Resolutie van den Jare 1586 te konnen appliceren, daer 't behoort, geconsidereert moste werden, dat deselve wel voornamentlijk schijnt gereflecteert te hebben ofte op seeckere voorvallen van die tijt, die naderhant zijn komen te cesse-

cesseren, ofte wel op soodanige Persoonen, die ter saecken van haren Dienst in de Vergaderinge van haer Edele Groot Mogende in den Eedt, Gagie ende Tractement waren van de Steden, ende vervolgens haer niet aen andere, het zy om gelijcken Dienst te doen ofte oock andersints, konden verbinden, en oversulcks op Ministers ofte die deselve Functie waernemen; dat het selve in die tijden te meer nodigh was, dewijl alsdoen de Ministers soo ordentelijck niet, als wel naderhant, aengestelt wierden; maer dat daer toe wel dickmaels practiseren-de Advocaten, die haer Eedt aen de Hoven van Justitie hadden afgelegt, ende andere diergelijcke wierden geëmployeert, en dat oock om die reden daer jegens by haer Edele Groot Mogende Resolutie van den 21 December, 1619, was voorsien geworden.

Dat, het geene voorschreven is, haer Ed. Groot Mogende evidentelijck soude consteren, als deselve geliefden reflexie te maecken, dat, in den Jare 1658 seer serieuse Deliberatien aengestelt wesende omtrent het vast-stellen van den Eedt van de ordinaris Comparanten ter Daghvaert, mitsgaders die van de Ministers, de voorsz. Eedt van de ordinaris Comparanten niet was verandert geworden, maer gelaten soo, als die in den voorschreven Jare 1581 was vastgestelt; maer dat den Eed voor de Ministers genoegsaem was gearresteert conform de voorschreve Resolutie van den Jare 1586, nochtans met eenige Ampliatie ende weghneminge van eenige Grieven; namentlijck, dat de voorsz. Ministers niet souden mogen wesen in Eed, Dienst ofte Tractement van yemant anders, als van haer Edele Groot Mog. selfs; van de Steden, op welckers Commissie sy ter Vergaderinge verschijnen, ende van eenige Collegien in Hollant en West-Vrieslant.

Dat de voorschreve Resolutie, in die sin genomen, als noch onder de voorschreve Ampliatie was in practijck ende volle vigeur, dewijl alle de Ministers de voorschreve Eedt noch dagelijcks corporelijck waren afleggende; maer dat deselve in een andere sin, ten opsichte van de ordinaris Comparanten genomen, niet was applicabel; dat ter contrarie, de voorschreve Resolutie van den Jare 1658 de Ministers in voegen, als vooren, alleen limiteerende, alle andere Comparanten, in die Resolutie niet begrepen, schoon te voren onder die van den Jare 1586 gecomprehendeert, geacht mosten werden, daer aen niet geobligeert te zijn.

Dat daer omtrent noch te considereren was, dat de voorschreve Resolutie van den Jare 1586, medebrengende, dat niemant sal mogen compareren ter Vergaderring, wesende onder den Eed van yemant anders, dan van wiens wegen deselve ter Dagvaert geschickt is, niet applicabel was op de Heeren van de Ridderschap en Edelen, dewijle deselve uyt haer eygen hoofde ter Vergaderinge compareren ende van niemants wegen geschickt werden; gelijck als ten reguarde van de Gedeputeerden van de Steden geschiet.

Dat boven dien onderscheyt moste werden gemaeckt tusschen Uytheemschen, die, in vreemden Dienst wesende, ter Vergaderinge souden willen compareren, en die geene, die, albereyts Comparanten zijnde, te gelijk haer in anderen Eed, Gagie en Tractement quamen te begeven.

Dat, de voorsz. Resolutie van den Jare 1586 geen plaets konnende hebben ofte niet applicabel wesende, alle andere redenen van Utiliteyt en Convenientie, ingevalle de-

selve al suffisant souden mogen wesen, des in cas subject neen, nochtans wel souden konnen dienen, om aenleydinge te geven tot het formeren van een Wet voor het toekomende, maer niet van het gepasseerde daer na te reguleren.

Dat de Allegatie van de Resolutien van haer Edele Groot Mogende van den 10 Juny, 1655, en 27 November, 1663; mitsgaders de Resolutien van haer Hoogh Mogende van den 16 January en 12 April, 1624, nochte oock de geallegeerde Instructie van de Heeren haer Edele Groot Mogende Gedeputeerden ter Generaliteyt, alhier in geenen deelen in consideratie quamen, dewijl van de Resolutien van haer Hoogh Mogende, ende het geen aldaer soude mogen werden geuseert, ofte oock van de Resolutien van haer Edele Groot Mogende, tenderende, om aldaer eenige ordres te introduceren, geen de minste illatie soude konnen werden gemaeckt tot de Vergaderinge van haer Edele Groot Mogende, ende dat de Wetten, die haer Edele Groot Mogende souden mogen verstaen, plaets te moeten hebben ter Generaliteyt, de Leden van haer Ed. Groot Mog. Vergaderinge niet souden konnen verobligeren ofte verbinden; te meer, dewijl in veelen deelen een groot onderscheyt tusschen de Vergaderinge van haer Edele Groot Mog. en die van haer Hoogh Mogende te maken was.

Dat het geallegeerde Exempel van den Heer Hendrick van de Cappelle Toe Rijssel boven dien niet stringeerde, dewijl den selven Heere noch lange na dato van de voorschreve Resolutie ter Vergaderinge van haer Hoogh Mogende was gecompareert; dat niet bevonden wiert, die Resolutie ter Generaliteyt te wesen ingebracht, veel min door een Resolutie van haer Hoogh Mogende geconfirmeert ende werckstelligh gemaeckt; behalven dat in de voorschreve Resolutie van haer Edele Groot Mogende consteerde, dat het principale motif van die Resolutie was, om te beletten, dat den voornoemden Heere van de Capelle niet mede soude werden geëmployeert omtrent het afdoen van de saken, die alsdoen met den Heere Chur-Furst van Brandenburg te demeleren waren, van wien deselve een Vasal was.

Dat, de Retroacta nagesien werdende, ter Generaliteyt veele Exempelen ter contrarie souden werden bevonden; ende onder anderen, dat den Heere van Deesen onder de Stenden van het Stift Ceulen beschreven was ende wegens de Ridderschap van Over-Yssel ter Generaliteyt gecommitteert geweest; den Heere van Twickelo, beschreven onder de Stenden van Benthem, wegens de selve Provintie ter Generaliteyt hadde gecompareert; dat den Heere van Preustingen, noch Jaerlijcks beschreven werdende onder de Stenden van Munster, wegens de Ridderschap van Over-Yssel jegenwoordig noch was bekleedende de plaetse in het Collegie ter Admiraliteyt op de Maze; dat sulcks in de andere Provintien seer gemeen was; dat de Vader van den jegenwoordigen Heere van Zalk, den tijt van twintig Jaren onder de Stenden van Munster beschreven geweest zijnde, een Lid was geworden van de Ridderschap van Over-Yssel; dat den Heere van Kreytingen te gelijck in Zutphen ende onder de Stenden van Munster, ende den Heere van Palsterkamp, mitsgaders den Heere van Diden, beyde in Gelderlant ende onder de Stenden van Cleef waren beschreven geworden.

Dat in de Provintie van Vrieslant en Stad en Landen verscheyde Heeren aldaer in de Regeeringe zijn geadmitteert, die te gelijck onder de Stenden van Oost-Vrieslant werden beschreven.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

Ende, wat aenlangde de Provintie van Hollant in het particulier, dat notoir was, dat aen een yder, ende vervolgens oock aen die van de Regeeringe, geoorloft ende toegelaten was, te besitten Leenen van diversche Souverainen, ende des-aengaende aen deselve Eed, Huld ende Manschap te doen.

Dat, de Lijsten van de Heeren van de Ridderschap ende Edelen nagesien werdende, oock wel bevonden soude worden, dat verscheyde Edelen aen andere en vremde Regeeringen hadden geparticipeert.

Dat den jegenwoordigen Heere van Obdam verscheyde Jaren aen den anderen, alhoewel mede een Lid van de voorsz. Ordre, beschreven was geweest ende jaerlijcks gecompareert hadde onder de Stenden van Benthem.

Dat om alle die redenen de gemelte Heeren van de Ridderschap ende Edelen, mitsgaders de voorsz. Heeren Gedeputeerden van de respective Steden, unanimelijck hadden moeten verklaren, geen Redenen te dienen, waeromme den gemelten Heere Grave van Portlant geweygert soude werden, te continuëren sijn Sessie in de Vergaderinge van haer Edele Groot Mog:, ende bereyd te wesen, met deselve te treden tot de Deliberatien van de Saken, in hoogstgedachte Vergaderingh voorvallende: Versoeckende de gemelte Heeren Gedeputeerden van de respective Steden de Heeren Gedeputeerden der Stad Amsterdam, van gelijcken te willen doen; ende, ten eynde geen Vestigia van die saecke souden mogen overig blijven, dat de voorsz. Resolutien uyt de Notulen mochten werden gelicht; ofte dat deselve hare Heeren Principalen daer toe souden gelieven te disponeren, ofte dat deselve andersints van het een en het ander rapport souden moeten doen aen de Heeren hare Principalen, die sy niet vertrouwen, dat eenigsints met haer souden discreperen: Hebbende gemelte Heeren Gedeputeerden van de respective Steden, na dat de gemelte Heeren Gedeputeerden der Stad Amsterdam het voorsz. Versoeck hadden gedeclineert ende betuygt, geen apparentie te sien, om by hare Heeren Principalen desaengaende iets te sullen konnen uytwercken, Copye versocht van de voorsz. Resolutie van de Heeren Burgermeesteren ende Vroedschap der Stad Amsterdam, om de intentie van de Heeren hare Principalen daer op te mogen verstaen, is de finale Resolutie, dienaengaende te nemen, uytgestelt tot nader Deliberatie.

Accordeert met de voorsz. Resolutien.

Dit volgde een nader Protest van dusdanigen inhout.

DE Gedeputeerden der Stad Amsterdam, bemerckende, dat den Heere Benting, Grave van Portlant, gelieft Sessie te nemen in de Vergaderinge van haer Edele Groot Mogende, met intentie, om der selver Deliberatien te adsisteren, vinden haer by speciale Resolutie ende Ordre van de Heeren hare Principalen gelast, omme daer tegens uyt de Name, als voren, op het ernstighste te protesteren; gelijck deselve daer tegens protesteren by desen, nademael de Heeren hare Principalen niet konnen aensien, dat het wel-gemelten Heere Grave van Portlant, wesende genaturaliseert in Engelant ende oock geworden een Lid van het Parlement (te weten het Hoger-Huys) aldaer, ende by gevolge met verscheyde Eeden verplicht aen dat Rijck, ende alsoo in Eed, Dienst en Gagie van een ander Souverain (tegens het Fondament van de natuurlijcke Reden ende tegens de uyt-

druckelijcke Resolutie ende eenparigh Goetvinden van haer Edele Groot Mogende van den 7 Maert, 1586, ende contrarie aen soo veele opgevolgde Declaratoiren, waer by haer Edele Groot Mogende verstaen, dat soodanige, die in Eed, Dienst ende Gagie van Uytheemsche zijn, selver niet en sullen mogen werden geadmitteert in de Vergaderinge van haer Hoog Mogende; gelijck het selve breeder is vervat in des Raeds Resolutie van den 12 deses) oock soude gepermitteert zijn, omme ter Vergaderinge van haer Edele Groot Mogende te compareren ende aldaer Sessie te hebben; met verklaringe, dat de Heeren hare Principalen (nademael het selve absolutelijk impliceert een Veranderinge in de Regeeringe ende een totale Subversie van de Fondamenten van dien; omtrent het welcke haer Edele Groot Mogende bekent is, dat volgens de Ordre van den Lande geen Overstemmingh kan werden geleden ende oock daer-en-boven is van de uytterste gevolgen) onschuldig willen zijn aen alle Onheylen ende Inconvenienten, die hier uyt by tijden en wijlen mochten komen te ontstaen; houdende voor nul ende van onwaerde alle, het geene gedurende de præsentie van meer-wel-gemelte Heere Grave van Portlant in haer Edele Groot Mogende Vergaderinge sal werden verhandelt of aldaer geresolveert; ende daer-en-boven denuncierende, dat sy Gedeputeerden, omme te betuygen, dat de Stad van Amsterdam geensints de naem soude willen dragen by de Posteriteyt, van in de admissie van wel-gemelten Heere Grave part of deel gehad te hebben, expresse zijn gelast, om uyt de Vergaderinge op te staen ende te vertrecken, soo lange wel-gemelten Heere Grave van Portlant aldaer sal compareren; alleenlijck daer sullende laten den Pensionaris van hare Stad, om te hooren en te sien.

Het Antwoort was/ als volgt.

DE Heeren van de Ridderschap ende Edelen, mitsgaders de Heeren Gedeputeerden der Steden Dordrecht, Haerlem, Delft, Leyden, Gouda, Rotterdam, Gornichem, Schiedam, Schoonhoven, Briele, Alckmaer, Hoorn, Enckhuysen, Edam, Monnickendam, Medenblick en Purmerende, reserveren jegens het voorsz. Protest ende Aenteeckening soodanigen Contra-Protest ende Contra-Aentekening, als deselve te rade werden sullen.

Zonder sammelen stonden de Gecommitteerden van Amsterdam op en vertrocken na Huys: Zedert begon den Pensionaris/ Mr. Cornelis Bors van Waveren/ volgens haer Verklaring alleen de Vergadering by te woonen; doch de Ridderschap droeg den 24 de volgende Deductie voor.

Deductie van de Ridderschap en Edelen, concernerende de Remonstrantie van de Heeren Burgermeesteren der Stad Amsterdam.

DE Heeren van de Ridderschap ende Edelen, aendachtelijck geconsidereert ende overwogen hebbende, 't geene eenigen tijt herwaerts ter Vergaderinge van haer Edele Gr: Mog: voorgevallen en gepasseert is soo ter saecke van de overgeleverde Remonstrantie van de Heeren Burgermeesteren ende Vroedschap der Stad Amsterdam wegens de Electie van de Schepenen der selver Stad, als ten reguarde

reguarde van de Sessie van den Heere Grave van Portlant in hooghstgedachte haer Edele Groot Mogende Vergaderinge, ende specialijck het doen van de Mondelinge Denunciatie van de Heeren Gedeputeerden der voorschreve Stad, als dat deselve haer in geen Deliberatien tot de extraordinaris Consenten souden inlaten, ten zy alvorens op de voorsz. Remonstrantie soude wesen gedisponeert; mitsgaders het overleveren van de Acte van Protestatie jegens de voorsz. Sessie van den gemelten Heere Grave van Portlant, hebben niet konnen afzijn, tot Justificatie van hare goede Conduite volgens de Ordre, van alle oude tijden in dese Vergaderinge geobserveert, als van te betoonen ende aen te wijsen, dat deselve onschuldig sullen wesen aen de Swarigheden ende Onheylen, die den Staet inevitabelijck sullen overkomen, ingevalle op die wijse soude mogen werden voortgeprocedeert; Uw Edele Groot Mog: te erinneren, dat de voorsz. Denunciatie gedaen is immediate na de Lecture van de voorsz. Remonstrantie; ende sulcks, voor dat daer op eenige de minste Deliberatie was gevallen, ende vervolgens geen schijn van reden tot eenigh misnoegen aen de Heeren van Amsterdam door de Heeren Edelen ofte andere Leden was gegeven: Dat, daer op de voorsz. Remonstrantie in Deliberatie gebracht zijnde ende by haer Edelheden geconsidereert werdende, dat aen de eene sijde de opgemelte Heeren Burgermeesteren ende Vroedschap by die Remonstrantie sustineerden, dat de Electie van hare Schepenen vermits de absentie van sijne Majesteyt van Groot-Brittannien, als Stadhouder deser Provintie, volgens hare Privilegien by 't Hof, ende niet by hoogst-gedachte sijne Majesteyt, soude moeten werden gedaen; ende dat aen de andere zijde kennelijck was, dat hoogstgedachte sijne Majesteyt gedurende desselfs Stadhouderschap van tijt tot tijt alle de Electien van de Magistraten van de respective Steden, waer toe deselve uyt krachte van sijne Commissie was gequalificeert, onaengesien sijne absentie buyten de Provintie, ende specialijck selfs van Schepenen der voorsz. Stad Amsterdam, gedaen hadde; dat mede noch binnen 's Jaers, een van de geëligeerde Schepenen wesende komen te overlijden, de Regeeringe van Amsterdam tot twee distincte reysen een Nominatie van een dubbelt getal aen sijne Majesteyt hadde overgesonden, ende de Electie daer op gedaen was, sonder dat het gemelte Hof daer mede eenigsints was bemoeyt geworden; dat daer-en-boven haer Edele Groot Mog: by der selver Resolutie van den 2 February, 1689, voor soo veel des noots, hebben voorsien ende alle scrupulen weg-genomen, die geallegeert mochten werden, ingevalle d'Electie van de Magistraten door de absentie van sijne Majesteyt, als Stadhouder van dese Provintie, boven den tijt, in der selver Hantvesten en Privilegien bestemt, quame uyt te blijven, deselve geoordeelt hebben, nademael de Heeren Burgermeesteren ende Vroedschap prætendeerden, af te gaen van die voorige voet, en hoogstgedachte sijne Majesteyt vervolgens daer inne ten hooghsten soude konnen wesen geinteresseert, dat in de Deliberatie van die saecke ten principalen niet behoorde te werden getreden, ten zy daer op alvorens soude wesen ingenomen de hoogstwijse Consideratien van hooghstgedachte sijne Majesteyt; daer benevens aen de Heeren Gedeputeerden der Stad Amsterdam aenwijsende, dat die Denunciatie t'eenemael afweeck van de oude Gronden van de Regeeringe deser Landen: Dat men van alle oude tijden gewoon was geweest, saecken van diversche natuur onderscheydentlijck te handelen ende d'eene niet aen d'andere te accrocheren; dat de saecken, in

de vooren-gemelte Remonstrantie vermelt, geen de minste gemeenschap waren hebbende met de extraordinaris Middelen, die tot stuur van den Oorlogh ende verval van de onkosten, die daer aen vast zijn, onvermijdelijck werden gerequireert; dat de Deliberatien, die over de extraordinaris Middelen moeten werden gehouden, sonder eenig de minste uytstel ofte versüym van tijt dienen te werden voortgeset, ende dat aen d'andere zijde, als vooren gesegt is, de hoogst-wijse Considderatien van sijne Majesteyt van Groot-Brittannien alvorens nootsakelijck moesten werden afgewacht, wat instantien daer jegens mochten werden geadhibeert, dewijl kennelijck is, dat in alle saecken, daer iemant, van wat Conditie hy oock soude mogen wesen, bevonden wert, geinteresseert te zijn, altijts gebruyckelijk is geweest, die Geinteresseerde te hooren, alvorens te disponeren; dat in cas subject soo veel te meer plaets hebben moeste, dewijl alhier in consideratie quam het Recht van den Stadhouder van de Provintie, waer in haer Edele Groot Mog:, als uyt welckers Name 't selve wert geëxerceert, immediatelijck geraeckt zijn: Dat de Heeren van Amsterdam, alle 't selve wel bewust zijnde, de voorsz. Remonstrantie tijdiger hadden konnen overleveren; dat, alle de verdere Leden van dat selve gevoelen geweest zijnde, vervolgens geconcludeert was geworden, dat de voorsz. Remonstrantie by Missive soude werden gesonden aen hoogstgedachte sijne Coninklijcke Majesteyt van Groot-Brittannien, als Stadhouder van dese Provintie, met versoeck, van daer op desselfs hooghstwijse Consideratien haer Edele Groot Mog: te laten toekomen; hebbende de Leden mede na aenwijsinge van de ongefondeertheyt van deselve Denunciatie unanimelijck getracht, de Heeren Gedeputeerden der Stad Amsterdam te persuaderen, daer van te desisteren: Ende, of wel in al 't selve niet anders wierde geprocedeert, als men van vroome ende eerlijcke Regenten in alle rechtmatigheyt ende billijckheyt konde vergen, ende dat de Heeren Gedeputeerden der Stad Amsterdam haer selfs niet anders hadden konnen verbeelden, als dat die Remonstrantie soude werden gesonden aen hoogst-gedachte sijne Majesteyt, dewijle deselve tendeerde tot iets nieus, 't geen gedurende de Stadhouderlijcke Regeeringe van sijne Majesteyt niet was gepractiseert; de natuurlijcke reden dicteerde, dat daer op niet konde werden gedisponeert, voor ende aleer desselfs hoogstwijse Consideratien souden wesen overgekomen, deselve echter niet alleen by de voorsz. Denunciatie hebben gepersisteert gehad; maer, sustinerende, dese saecke te wesen van een andere nature, als alle andere, als concernerende hare Privilegien, niet alleen vermeynt hebben, die aen de extraordinaris Middelen te mogen accrocheren; maer selfs andere Leden geinviteert, om in soodanige gelegentheyt van gelijcken te willen doen, met toesegginge, van deselve te sullen byspringen: Dat haer Ed:, mitsgaders alle de verdere Leden, aen de gemelte Heeren Gedeputeerden der Stad Amsterdam krachtelijck hebben aengewesen de ongefondeertheyt van dat gesustineerde, dewijle, die Maxime in de Vergaderinge van haer Ed: Groot Mogende geintroduceert werdende, t'allen tijden in de macht van yder Lid soude zijn, het geheele Welvaren van den Staet te doen dependeren aen het obtineren, van 't geene van hare Convenientie soude wesen, ende op die wijse de Vergaderinge van Staet in korte soude moeten vervallen tot een Vergaderinge van Confusie ende Verwerringe; dat'er geen onderscheyt te maken was, of het Object van de Deliberatie was een geallegeert Privilegie ofte een andere sake, dewijle

wijle

wijle in een welgestelde Vergaderinge en op 't een en op 't andere ordentelijck moet werden gedelibereert ende het eene niet gebonden aen het andere; dat de Heeren Gedeputeerden der Stad Amsterdam, insisterende op het maintien van een Privilegie, door het stremmen van de Deliberatien op de extraordinaris Middelen haer Edele Groot Mog: ondertusschen ontsetten van het grootste Voorrecht ende Privilegie van de Souverainiteyt; namentlijck de vrye Deliberatie over de Behoudenis van den Staet; dat met geen reden nochte billijkheyt konde werden gecompasseert, dat de Deliberatie, op het versoeck van de Heeren van Amsterdam gedaen, by Præferentie soude moeten voorgaen voor die van den Staet, ende dat die laetste soo lange soude moeten stille staen, tot dat de eerste volkomen soude wesen afgedaen, ende dat den Staet also middelerwijl als de Handen gebonden soude werden, om, 't geene tot desselfs Securiteyt ende Defensie nodig soude wesen, niet te konnen ofte mogen procureren; zijnde aen de andere zijde veel redelijcker het gesustineerde van die Leden, die vermeynden, dat op de voorsz. Remonstrantie niet behoorde te werden gedelibereert, voor en aleer de Denunciatie gelicht ende het Grief, den Staet daer door geinfligeert, soude wesen weg-genomen.

Haer Edelheden hadden in het minste niet getwijffelt, of de continuële instantien van alle de Leden van haer Edele Groot Mog: Vergaderinge, successivelijck gedaen aen de Heeren Gedeputeerden der voorsz. Stad, souden eenmael hebben konnen uytwercken, dat van die Denunciatie was gedesisteert geworden; maer hebben ter contrarien moeten aensien, dat alle die aengewende Devoiren niet alleen vruchteloos zijn afgelopen; maer dat daer-en-boven naderhant by de Heeren Gedeputeerden der voorsz. Stad Amsterdam aen de Vergaderinge is overgelevert een Aenteeckeninge ofte Protest, waer by de gemelte Heeren Gedeputeerden der Stad Amsterdam onder anderen verklaren, te houden nul ende van onwaerden alle, het geene gedurende de præsentie van den Heere Grave van Portlant in haer Edele Groot Mog: Vergaderinge sal werden verhandelt ofte aldaer geresolveert; ende daer-en-boven denunciërende, dat sy Gedeputeerden expresse zijn gelast, om uyt de Vergaderinge op te staen ende te vertrecken, soo lange wel-gemelten Heere Grave van Portlant aldaer sal compareren; alleenlijck daer sullende laten den Pensionaris van haer Stad, om te hooren en te sien.

De Heeren van de Ridderschap ende Edelen, die niet gewoon zijn, haer te bemoeyen met de Regeeringe van de Steden, veel min eenige Recherche te doen op de Qualificatie van de Vroedschappen aldaer, maer de Regenten onder den anderen daer mede laten gewerden, deselve die sake volkomentlijck toevertrout latende, hebben in geenen deele konnen dencken, dat de Heeren Burgermeesteren ende Vroedschap der Stad Amsterdam den Heere Grave van Portlant, die haer Edelheden houden voor een wettigh Lid van haer Ordre, souden getracht hebben, te beletten, sijne Sessie te nemen in de Vergaderinge van haer Edele Groot Mog:; veel min, dat deselve daer omtrent met soodanigen excessiven yver souden hebben geprocedeert, als in de voorsz. Acte van Protest wert gemelt.

Haer Edelheden sullen haer op de ingredienten van dat Protest, raeckende de Wettigheyt van de Sessie van gemelten Heere Grave van Portlant in haer Edele Groot Mog. Vergaderinge, alhier niet eslargeren; maer haer des-aengaende refereren, tot het geene op dat subject vervat is in haer Edele Groot Mog. Resolutie

van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

van den twintigsten deser lopende Maent, op de Resolutie van de Heeren Burgermeesteren en Vroetschap der Stad Amsterdam van den twaelfden daer bevoorens, aen haer Edele Groot Mog. overgelevert, genomen; ende alleen daer by voegen, dat haer onbegrijpelijck is voorgekomen, dat, de Heeren Gedeputeerden der voorsz. Stad Amsterdam de voorsz. Resolutie van Burgermeesteren en Vroetschap selfs hebbende overgelevert, en deselve ordentelijck in Deliberatie gebracht zijnde en by de Leden hare sentimenten geuyt, gemelte Heeren Gedeputeerden niet hebben konnen goetvinden, af te wachten een dispositie van haer Edele Groot Mogende op een Resolutie, die deselve aen haer Edele Groot Mog. selfs in Deliberatie hadden doen brengen, en dat gemelte Heeren Gedeputeerden, alhoewel ordentelijck na de ordre en forme van de Regeeringe wierde gedelibereert, dienonaengesien, alvorens finalijck was geresolveert, de voorsz. Aentekening ofte Acte van Protest hebben konnen goetvinden, over te leveren.

Haer Ed: twijffelen geensints, of sullen by al de Werelt omtrent haer Conduite, in desen gehouden, volkomen konnen werden gejustificeert, en vertrouwen vastelijck, dat naeulijcks iemant sal konnen werden gevonden, die, considererende de conformiteyt van de Leden met het sentiment van haer Ed. en de singulariteyt van de Heeren Gedeputeerden der Stad Amsterdam, soude konnen verstaen, dat den Heere Grave van Portlant door de Stemme van een singulier Lidt soude konnen werden ontset van die Prærogativen, die deselve als een Lidt van de Ordre was competerende en waer van tot nu toe sonder interruptie hadde gejoüisseert, en dat oversulcks een Lidt jegens achtien andere Leden gemelten Heere Grave van Portlant van sijn Voorrecht soude konnen degraderen: Het komt haer Ed. seer vremt voor, dat, om dese saeck goet te maecken, gesustineert wert, dat omtrent deselve geen Overstemming plaets soude hebben, en dat aen een Lidt soude staen, iemant te benemen de Sessie in haer Edele Groot Mog. Vergaderinge, dewijl notoir is, dat, de Leden tot geen verandering verstaende, de Saecken moeten blijven in die Staet, als sy zijn, en dat deselve door een singulier Lidt niet konnen werden verandert; want, de Heeren Gedeputeerde der Stad Amsterdam de voorsz. Saecke hebbende geproponeert en deselve daer op gebracht zijnde in deliberatie, is notoir en buyten alle bedenckelijckheyt, dat, de Heeren Edelen en Gedeputeerden van alle de andere Steden van een contrarie sentiment wesende, conform die Propositie niet konde werden geconcludeert, dewijl andersints geen Deliberatien van nosítie niet konde werden geconcludeert, dewijl andersints geen Deliberatien van nositie de wesen souden: haer Ed: weten oock niet, wat applicatie die sake kan hebben tot verandering van Regeeringe, soo lange de Wetten, sulcks medebrengende, op deselve niet konnen werden gepast en 't selve by haer Ed. Groot Mog. voor verandering in de Regeeringee is gedeclareert.

En hebben haer Ed: wijders niet, dan met de alderuytterste surprise, konnen aensien, dat de Heeren Gedeputeerden der Stad Amsterdam by het voorsz. Protest verklaren, al, het geene gedurende de præsentie van den Heere Grave van Portlant in haer Edele Groot Mog. Vergadering sal werden verhandelt ofte aldaer geresolveert, voor nul en van onwaerde te houden, met denunciatie, van expres gelast te zijn, om uyt de Vergadering op te staen en te vertrecken, soo lang welgemelten Heer Grave van Portlant aldaer sal compareren, alleenlijck daer sullende laten den Pensionaris van hare Stad, om te hooren en te sien, dewijl deselve niet

hadden

hadden konnen dencken, dat de Heeren Gedeputeerden der Stad Amsterdam souden hebben konnen komen tot die extreme gedachten, van niet alleen in cas van singulariteyt voor Recht te declareren, 't geen by deselve alleen en by geen andere Leden als soodanig wert geoordeelt; maer daer en boven haer aenmatigen, alleen en privative te disponeren over de Wettigheyt van de Deliberatien en Resolutien van haer Ed: Groot Mog., en oversulcks over d'Exercitie van de geheele Souverainiteyt van den Staet, even of, de Heeren Gedeputeerden der Stad Amsterdam van d'andere Leden komende te discreperen, deselve alle souden moeten vallen in de Sentimenten van de Heeren van Amsterdam, of dat andersints alle Deliberatien souden moeten stille staen ende de geheele Souverainiteyt van den Staet soude wesen gedissolveert. Haer Ed: konnen niet, als met de uytterste droefheyt, die manier van procederen aensien, ende vermeynen, dat, een Lid van de Vergaderinge de Deliberatien van haer Edele Groot Mog: komende te verlaten, d'andere Leden niet te min gehouden ende schuldig zijn, alles te contribuëren, wat tot conservatie ende behoudenis van den Staet sal konnen strecken, ende ingevolge van den Eed, by haer als Comparanten in de Vergadering gedaen, alle des gemeene Lants Saken met raed en daed te helpen bevorderen, daer in adviseren en besluyten, sulcks sy na haerluyder Verstant ende rechter Conscientie tot den Gemeenen-beste ende Welvaren bevinden sullen, te dienen; dat, het selve alsoo volgens haren Eed schuldig ende gehouden wesende, door absentie van een Lid daer van niet konnen werden gedispenseert: Dat oock deselve vermeynen, dat de Heeren Gedeputeerden der Stad Amsterdam niet bevoegt ende gequalificeert zijn, van deselve Gedeputeerden in de Vergaderinge te laten blijven alleen, om te hooren ende te sien, ende mitsdien te dispenseren van den Eed, die deselve als een Comparant, om te adviseren ende helpen besluyten, als vooren, ter Vergaderinge van haer Ed: Gr: Mog: gedaen heeft; maer dat den selven dien onaengesien volgens den voorsz. Eed gehouden ende schuldig is, in alle 's Lants Saken te adviseren en helpen besluyten, ende den vorderen inhoude van den Eed te betrachten of andersints, als tot geen saecken geauthoriseert en gelastigt, voor geen Comparant ter Vergaderinge na haer oordeel soude konnen werden aengesien.

De Heeren van de Ridderschap ende Edelen, alle de voorsz. Proceduren, en specialijck het denuntiëren, van in geen Deliberatien van de extraordinaris Middelen te sullen komen, voor dat op de voorsz. Remonstrantie van de Heeren van Amsterdam sal wesen gedisponeert, ende het verlaten van haer Edele Gr: Mog: Vergaderinge rijpelijck geëxamineert ende overlegt hebbende, vinden haer Eed en Plichtshalven genootsaeckt, daer jegens op 't alderkrachtighste te protesteren ende te verklaren, de voorsz. Proceduren niet anders te konnen aensien, als strijdig jegens de oude Gronden en Forme van Regeering, ende seeckerlijck voor al in dese Conjunctuuren van tijden, dat de Campagne aenstaende is ende de Vloot van den Staet in gereetheyt moet werden gebracht, ende daer mede een machtigen Vyant sal moeten werden tegen-gegaen; indien daer omtrent niet by tijts werde voorsien, niet anders te sullen konnen strecken, als tot een totale subversie ende ondergang van den geheelen Staet: Dat haer Ed:, om voor God ende de gantsche Werelt onschuldigh te wesen van die Onheylen en in haer Gemoet te zijn overtuygt, van daer toe niet te hebben gecontribueert, maer alles bygebracht, wat tot voorkominge van soo grooten quaet soude mogen dienen, vastelijck geresolveert ende voorgenomen

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

hebben, voor soo veel haer aenlangt, onaengesien de Heeren Gedeputeerden der Stad Amsterdam haer Ed. Gr. Mog. Vergaderinge komen te verlaten, deselve niet-te-min te sullen assisteren ende bywoonen, ende volgens haren gedanen Eed alle des gemeene Lants Saken sullen helpen bevorderen, daer in adviseren ende besluyten, als ten dienste van den Lande sullen bevinden, te behooren, sonder haer daer van te laten afleyden of diverteren in eeniger manieren.

Tegen dese Deductie vervaerdigde Amsterdam de onderstaende Justificatie.

Justificatie van de Sustenue van Burgermeesteren ende Vroedschap der Stad Amsterdam omtrent de Onwettigheyt van de Sessie van den Heere Benting, althans Grave van Portlant, &c.; dienende met eenen tot oplossinge, van het geene daer tegens by de Heeren van de Ridderschap ende Edelen, mitsgaders de Heeren Gedeputeerden van de respective Steden, op den 20 des voorledene Maents January en de daer op gevolgde Deductie is bygebracht.

ALs tot de kennisse van Burgermeesteren ende Vroedschap der Stad Amsterdam was gekomen, dat den Heere Benting (jegenwoordig Grave van Portlant ende zedert sijn Wel-Edts. vertreck uyt Hollant in Engelant genaturaliseert en geworden een Lid van het Parlement, te weten het Hogerhuys, aldaer, ende dienvolgende aen het Interesse van dat Rijck by verscheyde Eeden geattacheert ofte verbonden) van voornemen was, om te compareren ende Sessie te nemen in de Vergaderinge van de Heeren Staten van Hollant en West-Vrieslant, soo hebben Burgermeesteren ende Vroedschap voornoemt, alleenlijck in betrachtinge van haer Eed en Plicht ende om, soo veel in haer was, als de Eere hebbende, te zijn een Mede-lid van haer Ed. Gr. Mog., de Regeeringe van dese Provintie op sijn oude Gronden ende by sijne fondamentele Wetten te conserveren, ende dat sonder eenige de minste verdere Relatie ofte uytsicht, ofte dat sy oock iets Personeels tegens welgemelte Heere Grave hebben, niets meerders van hare Plicht geacht, als om door alle convenable Middelen, ware het mogelijck, voor te komen, dat welgemelte Heere Grave van dit sijn voornemen mochte werden gediverteert ende alsoo de Wegh afgesneden voor soodanige Disputen, die daer uyt mochten komen te ontstaen; ende hebben Burgermeesteren ende Vroedschap ten dien eynde de Heeren hare Gedeputeerden al op den 10 des voorledene Maents van January daer over doen spreecken met den Heer Raed Pensionaris van Hollant ende West-Vrieslant, met ernstig versoeck, dat sijn Wel-Ed. de sake soodanig geliefde te dirigeren, dat meer-welgem. Heere Grave, als nu van een geheele andere Conditie geworden zijnde en aengenomen hebbende soodanige Qualiteyten, als uyt de Natuure selfs niet compatibel en waren met het zijn van een Lid van dese Regeeringe, ende daer-en-boven, als in Eed, Dienst ofte Tractement van een ander (te weten de Engelsche Souverainiteyt) zijnde, wel expresselijck by de bekende Resolutie van den 7 Maert, 1586, uyt de Vergaderinge gesecludeert, aldaer niet en geliefde te compareren; doch, Burgermeesteren ende Vroedschap het ongeluck hebbende gehad, dat dese

Instantien, van harent wegen gedaen, van geen het minste succes zijn geweest, hebben des niet-tegenstaende echter gemeynt, haer niet te konnen noch te mogen dispenseren, van oock diergelijcke ter hoog-gemelte Vergaderinge te doen doen; dat dan de reden is geweest, dat haer Ed. Achtb. op den 20 January aen haer Ed. Gr. Mog. hebben doen præsenteren ende laten lesen hare Resolutie, van den 12 daer bevorens genomen; houdende Redenen, om welcke Burgermeesteren ende Vroedschap meenden, dat den Heere Grave van Portlant geen Sessie konde hebben in haer Ed. Gr. Mog. Vergaderinge; ende moeten bekennen, dat sy ten vollen hadden verwacht, dat alle de Leden met haer daer inne niet alleen souden hebben geconcurreert gehad; maer oock haer doen ende yver tot voorstant van de fondamentele Wetten van dese Provintie volkomen goet-gekeurt ende geapplaudisseert; veel min, dat sy hadden gedacht, dat de Leden soo verre van de oude Gronden ende loffelijcke Herkomen, in dese Republijck altoos geuseert zijnde geweest, souden hebben konnen afgaen, van te verklaren, dat den welgem. Heere Grave van Portlant (tusschen wie ende de andere Engelsse Lords Burgermeesteren ende Vroedschap jegenwoordig geen reëele distinctie weten uyt te dencken) was een Wettigh Lid van hare Vergaderinge, ende dat de Leden daer by oock op de Resumptie, den 7 *deses* gedaen (ende als wanneer gepræsupponeert moet werden, dat sy dies-aengaende hebben ingenomen gehad het Sentiment ende de Gedachten van de Heeren hare Principalen) noch souden hebben gelieven te persisteren.

Ende oock al soo min hebben Burgermeesteren ende Vroedschap haer konnen verbeelden, dat dese hare oprechte en trouhertige meyninge en intentie, eeniglijk gedirigeert tot voorstant van de Hoogheyt, Vry- ende Gerechtigheden van de hoog-gemelde Vergaderinge, soude zijn onderworpen geweest soo veele ende sware Misduydingen, als by de Deductie van de Heeren van de Ridderschap ende Edelen (daer mede de Heeren Gedeputeerden van d'andere Steden sig oock vervolgens hebben gevoegt) werden gevonden. Blijvende Burgermeesteren en Vroedschap des niet-te-min alsnoch onveranderlijk in dat haer so goet ende eerlijck voornemen; wel verseeckert zijnde, dat de Leden selfs, de saecke naderhant met aendacht sullende komen te overwegen ende te examineren, soo wel, als de Posteriteyt, dese hare Sustenue noch sullen rechtvaerdigen, dewijle het immers incontestabel is, dat de Resolutie, met Eenparigheyt tot Reglement ende nader vaststellinge van de Regeeringe van den Lande in den Jare 1586 genomen, daer toe absoluyt is leggende ende sulcks in expresse termen dicteert: (*lr.* A.) *Dat niemant ter Vergaderinge van haer Ed: Gr: Mog: sal mogen compareren, wesende onder den Eed, Gagie of Tractement van iemant anders, dan van wiens wegen deselve ter Dagvaert geschickt is.*

Dat het boven dien niet alleen tegen de gesonde reden, maer oock sonder Exempel, en sulcks tegen de oude en loffelijcke Herkomen en Costuymen deser Lande is, dat iemant, door middel van Naturalisatie in een ander Lant zijnde gestabilieert, en alsoo oock zijnde geworden een Subject of Onderdaen van een andere Souverain, te gelijck mede soude helpen composeren het Lichaem van de Souverainiteyt van dese Provintie.

En meenen Burgermeesteren en Vroedschap van den Heere Grave van Portlant soo wel, als van de Heeren van de Ridderschap en Edelen met de Heeren Gedeputeerden van de andere Steden, in alle billijckheyt te hebben mogen verwach-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

ten, dat deſelve, ſiende en wetende deſe ſoo peremptoire Conſideratien, de ſaecke ten minſten ſoodanig ſouden hebben gemanieert gehad, dat in alle gevalle dit ſoo delicaten en niet te min hoogwichtig en verre uytſiende Point niet en hadde behoeven te occuperen de wichtige Deliberatien van haer Ed. Gr. Mog. in deſe Conjuncture van tijden.

En hebben Burgermeeſteren en Vroedſchap noch te meer reden gehad (ſoo ſy, onder Reverentie, vermeynen) dit te mogen wenſchen en verhoopen, om dat ſy uyt de Conſideratien, dewelcke by de Heeren van de Ridderſchap en Edelen (by het geallegueerde van den 20 January laetſtleden, en de Deductie, daer op gevolgt, ſoo tot Juſtificatie van het Recht van den Heere Grave van Portlant, als tegen de Conduiten van Burgermeeſteren en Vroedſchap, daer omtrent gehouden) zijn geavanceert geweeſt, niet en hebben konnen vinden, dat'er iets weſentlijcks ofte voor welgemelde Grave ofte tegen de Conduiten van Burgermeeſteren ende Vroedſchap is geallegueert. Als weſende eerſtelijck de voorſz. fundamentele Wet en Reſolutie ten opſichte van ſijne extenſie niet gecontradiceert; maer daer jegens alleen ingebracht geweeſt, dat deſelve niet en ſouden weſen applicabel, nochte op de Heeren van de Ridderſchap en Edelen in het gemeen, nochte op den Perſoon van den Heere Grave van Portlant in het byſonder; en in alle gevalle, dat deſelve Wet noyt ſoude zijn gerecipieert ende in train gebracht geweeſt: En ten anderen ten reſpecte van de Conduiten van Burgermeeſteren en Vroedſchap niet anders zijnde geadvanceert, dan eenige aenſtotelijcke en generale Expreſſien, gebout op abuſive gronden: Want, wat aenbelanght de Wet ende Reſolutie ſelfs; en nameutlijck voor eerſt, dat deſelve niet en ſoude weſen applicabel op de Heeren van de Ridderſchap en Edelen in het generael; ſoo, om dat deſelve Heeren van de Ridderſchap uyt haer eygen hoofde in de Vergaderingh ſouden compareren, als dat deſelve Wet en Reſolutie alleen ſoude ſlaen op Miniſters en Bedienden, dat Burgermeeſteren en Vroedſchap daer jegens vermeynen, inconteſtabel te zijn, dat of ſchoon ten reguarde van de Ordre van de Ridderſchap en Edelen tot het verſchijnen ter Vergaderinge wert vereyſcht een perſooneele Riddermatige Qualiteyt, dat evenwel (haers wetens) niemant uyt krachte van die Riddermatige Qualiteyt alleen, en ſulcks uyt ſijn eygen Hoofde, ſoude zijn bevoeght, om ter Vergaderinge van Hollant en Weſt-Vrieſlant onder het getal van de Edelen te compareren, ſonder daer toe expreſſelijck mede beſchreven te zijn; en ſulcks, dat de Heeren van de Ridderſchap, dewelcke ter Vergaderingh zijn comparerende, immers ſoo wel moeten werden geconſidereert, derwaerts te zijn geſchickt, als eenige van de andere Leden ofte hare Gedeputeerden; behalven dat in de Reſolutie van den Jare 1581, welcke by het geallegueerde van de Heeren van de Ridderſchap ſelfs fundamenteel wert genoemt, uytdruckelijck ſtaet vervat, *dat niemant ter Daghvaert ſal mogen compareren, dan die by de Edelen uyt haer Collegie ende by de Steden uyt hare Raden ofte Vroedſchappen ſullen weſen gecommitteert.*

Dat oock verders niet bevonden ſal werden, dat deſelve fundamenteele Wet alleen ſoude reflecteren op Miniſters ende Bedienden van de reſpective Leden, ter Vergaderinge comparerende, eensdeels, om dat de extenſie van dien in generale termen is gecoucheert en alſoo op de eene ſoo wel, als op de andere, ſijn

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

applicatie kan en moet hebben, als ſpreeckende de voorſz Reſolutie indiſtincte van alle, die ter Vergaderinge van de Staten ſouden willen compareren, met het exclusive Woort *niemant*, daer mede alle ende een yegelijck wert geſecludeert, die ſigh in eenige andere Eed, Dienſt ofte Tractement bevint, als by de voorſchreve Reſolutie wert gepermitteert; en andersdeels oock, dat het mede geenſints daer uyt en volght, om dat'er in de Jaren 1629 en 1658 Beſoignes gehouden en Reſolutien genomen ſouden zijn, particulierlijck raeckende de Miniſters, ter Vergaderinge comparerende, dat deſelve Beſoignes ende Reſolutien daerom (ſoo by de Heeren van de Ridderſchap ende Edelen nevens de andere Leden abuſivelijck wert geſuſtineert) de andere Comparanten ter Vergaderinge van Hollant en Weſt-Vrieslant ſoude diſpenſeren van een Obligatie, daer toe deſelve andere Comparanten ter Vergadering albereyts (volgens de ordre van den Lande) gehouden waren en oock vervolgens en altoos gehouden moſten blijven, dewijle by die nader Beſoignes en Reſolutien t'haren reguarde niets en was geſproocken, immers geen veranderingh ofte diſpenſatie gemaeckt was geweeſt; ſonderling, daer deſelve Obligatie was dienende tot een Regul en Grontwet van Staet, daer van niet anders, als uytdruckelijck en met gemeene Concurrentie van alle de Leden, gerecedeert kan werden.

Gelijck oock Burgermeeſteren en Vroedſchap niet en konnen ſien, wat veranderingh in deſe ſake en tegen dien expreſſen Text van de voorſz. Reſolutie kan maecken, dat den Heere Grave van Portlant voor deſen ter Vergaderinge van Hollant in ende onder de Ordre van de Ridderſchap ſoude hebben gecompareert gehad, dewijle de meergemelte Reſolutie niet en is ſpreeckende van een Eed, Dienſt ofte Tractement, daer aen iemant verbonden ſoude mogen weſen ten tijden, als deſelve voor de eerſtemael ter Vergaderinge van de Staten ſoude compareren; maer dat die Reſolutie in ſeer generale ende onbepaelde Termen is medebrengende een prohibitie van alle ſucceſſive Actens van Comparitie ter Vergaderinge van Hollant en Weſt-Vrieslant, aengeſien in deſelve Reſolutie werden gebruyckt deſe Woorden: *Dat voortaen niemant ſal mogen compareren in de voornoemde Vergaderinge, weſende,* &c., en dat by gevolge t'elckens, als wanneer iemant dat *fait van Comparitie* ter Vergaderingh komt te plegen, notoirlijck gecontravenieert wert tegens de uytgedruckte Woorden van de Reſolutie ſelfs, die dat fait niet eens, maer van toen *voortaen* altoos en t'elckens is prohiberende; gelijck oock de reden van die Prohibitie altoos ende in alle gelegentheden permanentelijck blijft ſubſiſteren; en in alle gevalle het natuurlijck begrijp aen yder een leert dat, daer tot de Exercitie van eenige ſaecken wert vereyſcht een perſoneele en particuliere Qualiteyt, met ofte ſoo dra als die Qualiteyt wert verlooren, oock te gelijk verloren wert de Exercitie van dat Recht, het welcke die verlorene Qualiteyt tot ſijn fondament en grontſlagh heeft gehad; het welck dan noch ſoo veel te meer ten reſpecte van den Heere Grave van Portlant moet gelden en opereren, dewijle ſijn Wel-Ed. de voorſchreve nieuwe Eeden heeft gedaen ter occaſie, en om daer door te verkrijgen het Recht van Naturaliſatie onder een andere Souverainiteyt buyten deſe Provintie, ſoodanig, dat deſelve Heer Grave van Portlant daer door niet alleen onder die andere Souverainiteyt als een Inboorlingh, Ingeſeten en Subject voor het toekomende moet werden geconſidereert, maer oock part en deel aen de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

Regeeringe aldaer heeft gekregen; door welck Inboorlinghschap en Establissement elders buyten dese Provintie dan immers notoirlijck moet werden verstaen, vrywillig verlaten en geabdiceert te zijn dat Etablissement, het welck den Heere Grave van Portlant daer bevoorens alhier heeft geacquireert gehad, als wesende strijdigh met de gesonde Reden en incompatibel, dat een en deselve Persoon op een en deselve tijt op twee bysondere Plaetsen even en gelijck Attachement soude hebben en konnen houden; gelijck als het wel blijckt, dat sulcks selfs oock in Engelant wert verstaen; want men uyt de Historie siet, dat den * Grave Thomas Arondel, oock Lid van het Hogerhuys wel eer geweest zijnde en sigh bysonder in Duytschlant hebbende gesignaleert gehad, daer voor wierde vereert by den Keyser met de Titul van Prins van het Rijck, &c; doch, wederom in Engelant komende en willende, als vooren, compareren als een Lid van het Parlement, is hem sulcks belet en verstaen, geen Lid van het Parlement te konnen zijn, soo lang hy de voorschreve Titul voerde ofte eenighsints aen het Rijck dependeerde; ende is oock iets diergelijcks verstaen ten reguarde van eenen ++ Nicolaes Cliffort ende Anthony Scherleus, Engelsche Edelluyden. Ende heeft desen Staet immers noch in den Jare 1688 van Verstant geweest ende oock beweert, dat den eerwaerdigen Dr. Gilbert Burnet sigh hadde onttrocken de Souverainiteyt en gesag van Engelant of Schotlant, als hy sig hier te Lande hadde doen naturaliseren en den Eed van Burgerschap gedaen.

Dat Burgermeesteren en Vroedschap op dit raisonnement, gehaelt uyt de naturelijcke Reden, haer selven niet breeder en sullen eslargeren, dewijle by de Heeren van de Ridderschap en Edelen en by de Heeren Gedeputeerden van de andere Steden in effecte niets altoos is ingebracht geweest anders, dan dat dat raisonnement van Burgermeesteren en Vroedschap wel soude konnen geven aenleydingh tot het maecken van een nieuwe Wet voor het toekomende; maer dat het selve niet en soude konnen dienen, om het jegenwoordige of gepasseerde daer na te reguleren, aengesien niet alleen de Incompatibiliteyt, die by Burgermeesteren en Vroedschap is gesustineert geweest, daer mede niet alleen stilswijgende wert geadvoüeert, (soo als die oock geen Contradictie kan lijden) maer dat oock in desen daer jegens een expresse Wet en Resolutie albereyts wert gevonden en de voorschreve Incompatibiliteyt door Burgermeesteren en Vroedschap daerom principalijck is geallegueert en geurgeert geweest, op dat deselve soude mogen dienen tot meerder bevestiging en tot sorgvuldiger en naeukeuriger Observantie van de Wet, dewelcke albereyts in soo strickte en precise termen met Eenparigheyt is gemaeckt ende vastgestelt: Behalven dat Burgermeesteren en Vroedschap oock (onder Reverentie) vermeenen, dat'er groot onderscheyt te maken soude zijn tusschen saken, die incompatibel ende contradictoir zijn (als te weten, dat op een en deselve tijt een en deselfde Persoon aen twee Souverainen als een genaturaliseert Ingeseten Personelijck ende onder Eede subject soude zijn ende aen die selve Hooge Regeeringh respectivelijck soude participeren) ende tusschen saecken, daer uyt alleen eenige Inconvenienten voor het toekomende te duchten souden staen; als wesende de eerste soort van Saken uyt haer eygen aert onmogelijck, ende sulcks van en uyt sig selfs geprohibeert en verboden; invoegen dat daer over geen nieuwe Wet behoefde gemaeckt

* 1596. Camdenus, gedruckt Ao. 1639. f. 679. ++ Ao. 1594., ut supra f. 630.

gemaekt te werden; ende de tweede soorte van saken alleen van soodanige Natuure, dat daer omtrent de voorsz. nader Reglementen dan wel plaetse souden moeten hebben, indien daer geen eerdere ende oude Wetten gevonden wierden, als nochtans (in allen gevalle in desen) van ja. Ende, voor soo veel men dan oock noch wijders wegens de Heeren van de Ridderschap en Edelen met en beneffens de Gedeputeerden van de verdere Steden sig heeft gelieven uyt te laten, met voor te geven, dat aen de voorsz. soo præcijse ende fondamentele Wet soude wesen gerenuntieert *eo ipso*, dat'er in verscheyde gevallen het contrarie van deselve Wet en Resolutie soude wesen gepractiseert, daer Burgermeesteren ende Vroedschap nochtans niet en konnen oordeelen, dat door eenige gepleegde Abuysen of Contraventien, en dat noch buyten kennisse van de integrerende Leden van de Souverainiteyt, de kracht van soodanige fondamentelen Wet van Staet soude wesen of oock soude hebben konnen werden vernietigt; voor al niet in desen, daer uyt het geene, het welck ten respecte van de Heeren Gedeputeerden ter Generaliteyt in den Jare 1663 is voorgevallen geweest, consteert, dat haer Ed. Gr. Mog. noch op dien tijt voor de Observantie van die fondamentele Wet ende voor de intrinsique Reden van dien soo seer zijn geporteert geweest, dat haer Ed. Gr. Mog. selfs hebben gemeynt, dat deselvige in effecte by de andere Provintien mede had behooren te werden gepractiseert, voor soo verre haer respective Gedeputeerden ter Vergadering van de Generaliteyt tot de Besoignes van den Staet souden willen geadmitteert werden: ten welcken eynde dan oock de voorsz. Resolutie van haer Ed. Gr. Mog. by Burgermeesteren en Vroetschap in hare Propositie of Resolutie is geallegeert geweest: Sulcks dat daerom oock niet verder by Burgermeesteren en Vroedschap sal werden gegaen in het beantwoorden ende oplossen van de Bedenckingen, die uyt de Exempelen contrarie die voorsz. Resolutie van haer Ed. Gr. Mog. souden mogen werden gevonden, als wesende deselve Exempelen t'eenemael buyten dese sake; als waer inne niet en wiert gehandelt over en wegens het gunt de Bontgenoten desen aengaende souden mogen hebben goetgevonden of gepractiseert; maer waer in wert getracteert en gediscutieert, wat van de wille en intentie van de Ed. Gr. Mog. Heeren Staten van Hollant en West-Vrieslant ten desen opsichte is geweest. Behalven dat, als die Exempelen oock eens nader souden werden ingesien en ter preuve gestelt, wel licht alle deselve soo genaemde Exempelen geheel en al souden komen af te vallen en te verdwijnen. Ende, ingevalle evenwel desen allen niet tegenstaende soude mogen schijnen eenige versachtingh of alteratie in en omtrent de voorsz. Resolutie van den Jare 1586 gemaeckt te hebben konnen werden ofte oock effective gemaeckt te zijn geweest, om dat den Eed van Suyvering, daer by gemelt, noyt soude zijn gedaen, mitsgaders dat den Eed van Hulde en Manschap by verscheyde Comparanten ter Vergadering van Hollant en West-Vrieslant gepresteert soude mogen zijn, dat Burgermeesteren ende Vroedschap eerstelijck en voor af aen de Leden gaerne desaengaende in serieuse Bedencken willen geven, of dan evenwel de sake niet van selve was sprekende, dat die mitigatie en alteratie echter niet soude konnen werden geëxtendeert en uytgebreyt buyten die gespecificeerde en gedesigneerde particuliere gevallen; en sulcks, of men niet en soude leggen een voet, de dangereuste waerlijck, die te imagineren soude zijn, soo wanneer men uyt eenige particuliere Conniventie in een enckelt, en oock dickwils een-

een gering point of geval, soude willen infereeren een absoluyt en totael Renversement van een Wet van Staet, tot vaststellingh van de Regeering met Eenparigheyt gemaeckt; immers of het niet en soude wesen van de uytterste ongerijmtheyt, dat uyt den hoofde van het omitteeren van den Eed van Suyveringh ofte uyt de Conniventie van het presteren van den Eed van Hulde en Manschap geargueert soude worden tot een geheel ander geval; en namentlijck, tot soo extraordinairen geval, daer in een Ingeseten van desen Staet geheel en al tot een andere Souverainiteyt was overgegaen met soodanige Naturalisatie en Verbintenisse, als of deselve onder deselve Souverainiteyt gebooren was geweest en sigh altoos daer opgehouden hadde, en daer deselve alsoo op dien voet en met die Verbintenisse mede deel in de hooge Regeeringh aldaer hadde bekomen gehad, soo als in desen de saecke ten respecte van den Heer Grave van Portlant gelegen is: Daer immers, voor soo veel belangt den Eed van Suyveringe, deselve niet anders en contineerde explicite, als het gunt den ordinaris Eed in effecte en in substantie evenwel implicite was medebrengende, als dewelcke ordinaris Eed de Comparanten ter Vergaderingh verbint tot voorstant en defentie van *alle 's Lants Wetten, Privilegien, oude ende loffelijcke Herkomen in het generael*, en alsoo gevolgelijck mede tot opvolginge van den innerlijcken contenue van de voorsz. solemnele Resolutie. En dat voorts by niemant geignoreert kan werden, dat den Eed van Hulde en Manschap de Leenvolgers niet komt te obligeren, om iets het geringste tegen haer wettigen en eygen Souverain te doen of te ondernemen; en sulx, dat'er geen gevallen te imagineren souden zijn, daer in die Eed van Hulde en Manschap met den Eed van den eersten Souverain in het geringste soude konnen strijden of contrariëren, soo als haer Ed. Groot Mog. selfs by hare nader Resolutie van den Jare 1663, breeder hier vooren gemelt, sig ten opsichte van dien Eed van Hulde en Manschap in effecte albereyts tot die mitigatie hebben verstaen gehad.

Dat Burgermeesteren en Vroedschap mits alle het selve niet, dan met een sonderlinge en sensibele ongeneugte, hebben moeten aensien, dat de Heeren van de Ridderschap en Edelen met en beneffens de Heeren Gedeputeerden van de andere Steden dese hare soo oprechte en eerlijcke intentie en handel, eeniglijck streckende tot Welstant en Maintien van de vastgestelde Ordre en Forme van Regeeringh, hebben gelieven uyt te meten in soodaniger manieren, als of Burgermeesteren ende Vroetschap nieuwigheyt en verandering sochten te introduceren en, om dat de andere Leden tot die verandering ofte nieuwigheyt niet en souden konnen verstaen, haer singulier Sentiment voor Recht souden willen declareren, en sulcks haer selven souden aenmatigen, om privative en alleen te disponeren over de Wettigheyt van de Deliberatien van haer Ed. Groot Mog., dewijl immers uyt het vooren gededuceerde meer, dan kennelijck, is, dat Burgermeesteren en Vroedschap niet anders in desen en komen te requireren, dan het gunt naer de aloude en primitive Grontwetten van de Regeeringh behoorlijck en nootsaeckelijck was, en dat ter contrarie (voor soo veel den Heer Grave van Portlant die verandering selfs in en omtrent sijn voorige Personeele Qualiteyt hadde gemaeckt) dat, de veranderingh daer uyt resulterende, niet voor een nieuwigheyt of voor een verandering, voortkomende van Burgermeesteren en Vroedschap, op te nemen was; maer dat het selve was een out en incontestabel Recht, by de Voor-Ouderen vastgestelt by die fun-

fundamenteele Wet van Staet, tot hanthavingh en voorſtant van dewelcke den Heere Grave van Portlant ſigh bevoorens mede ſolemnelijck (onder anderen) verbonden hadde gehad ten tijde, als deſelve de eerſtemael in de Vergaderingh van Hollant en Weſt-Vrieslant was geintroduceert geworden; en by gevolge, dat het aenhouden en inſteren op de Executie van ſoo nootſaeckelijcken en æquitabelen Wet en Reſolutie niet en konde weſen een privative aenmatigingh, om over de Wettigheyt van de Vergaderingh van Hollant en Weſt-Vrieslant te diſponeren of de Souverainiteyt van dien te diſſolveren (ſoo men echter buyten reden heeft gelieven voor te brengen) maer ter contrarie dat het ſelve was het rechte en ware middel, om de Hoogh-, Vry- en Gerechtigheden van haer Edele Groot Mog. Vergaderingh op de oude voet en Gronden te doen ſubſiſteren, ſonder eenige veranderingh in de forme van Regeeringh, voor ſoo veel ſulcks aen haer Ed. Achtb. ſtont, toe te ſtaen; gelijck als Burgermeeſteren en Vroedſchap daerom oock, ſiende en vernemende, dat ten ſelven tijde, als de Propoſitie uyt haer Naem op het ſubject van de voorſchreve admiſſie gedaen was en daer over Deliberatien wierden gehouden, den Heere Grave van Portlant niet alleen in de Vergaderinge wierde geadmitteert, maer oock in het byſonder in en omtrent de Omvrage, daer geconſidereert wierde als een Lid van de Heeren van de Ridderſchap en Edelen, ende alſoo oock van den Staet ſelve, by gevolge oock haer Ed. Achtb. Eeds ende Amptshalven niet en hebben konnen afweſen, ſulcks met en door een ſolemneele Proteſtatie te diſavoüeren en daer op oock mits de continuatie van die Conduite, en naer dat de reſpective Leden den meerwelgemelden Heere Grave van Portlant hadden verklaert voor een wettigh en aengenaem Mede-Lid, hare Gedeputeerden uyt de Vergadering te doen vertrecken, dewijle ſy meenden, gehouden te zijn, op 't meeſt nadruckelijckſt te moeten betuygen, daer aen geen part noch deel te nemen.

Dat Burgermeeſteren en Vroedſchap eyndelijck oock niet konnen bedencken, waer toe in deſen wil dienen die breede en wijtluftige Uytlatingh, dewelcke de Heeren van de Ridderſchap en Edelen met en benevens de Heeren Gedeputeerden van de andere Steden doorgaens in deſen hebben gelieven te gebruycken, met op te halen de glorieuſe Expeditie van ſijne Conincklijcke Majeſteyt van Groot-Brittannien; het Intereſt, dat deſen Staet daer by is hebbende, en dat de geene, die ſijne Majeſteyt daer inne hebben geaſſiſteert gehad, genereuſelijck behoorden te werden gerecompenſeert, ende wat dies meer is, dewijle Burgermeeſteren en Vroedſchap daer over geen de minſte twijffel ofte ſchijn van differentie en hebben gehad met de andere Leden; ja dat Burgermeeſteren ende Vroedſchap daer omtrent aen niemant van de Leden ſouden willen cederen in goede wille, complaiſance, yver en hertelijckheyt, om ſoo goeden werck voort te ſetten ende te bevorderen; alle heroique Actien ten genereuſten te erkennen ende te recompenſeren, ende voor al, om de eenigheyt ende harmonie van buyten ende van binnen te conſerveren, tot vaſtſtellingh alomme van de ware Chriſtelijcke Gereformeerde Religie, en voorts tot bevorderingh van de Ruſt van de Chriſtenheyt in het gemeen en tot behoudenis van de diergekochte Vryheyt en het welvaren van den Staet in het particulier, als waer voor Burgermeeſteren en Vroedſchap altoos ten uytterſten genegen zijn geweeſt en noch zijn, om alles te contribuëren en te ſacrifiëren,

wat eenigsints in haer vermogen is, en oock niet onbekent kan zijn, wat sy ten dien eynde tot 't welwesen van 't Gemeen voorheen hebben gecontribueert gehad; doch dat Burgermeesteren en Vroedschap echter niet konnen dencken, dat dit bygebracht is, om daer door iemant Sessie te laten hebben in haer Ed. Gr. Mog. Vergadering, die andersints daer van was gesecludeert.

Moetende Burgermeesteren ende Vroedschap daer en-boven hier noch by voegen, dat haer niets vreemder kan voorkomen, als dat de Heeren van de Ridderschap en de Heeren Gedeputeerden van de respective Steden dese Sessie van den Heere Grave van Portlant prætexeren met de naem van continuatie van sijn voorigh Recht ende Prærogative; daer nochtans notoir is, dat den welgemelten Heere Grave, t'zedert dat hy in Engelant is genaturaliseert ende geworden een van de Leden van het Parlement aldaer, noyt Sessie in haer Ed. Groot Mog. Vergadering heeft gehad, en dat oversulcks most werden geseyt, de saecke in sijn staet te blijven, als den meergemelten Grave niet ter hooggemelde Vergaderinge was gecompareert geweest, en in tegendeel veranderinge te zijn geschiet, nu sijn Wel-Edt. aldaer Sessie heeft genomen, waer omtrent noch voor te vreemder is te houden, dat sijn Wel-Edt. sulcks heeft gedaen, daer de Leden de Resolutie van Burgermeesteren en Vroedschap, concernerende de admissie van meergemelde Heere Grave, hadden overgenomen, om aen de Heeren hare Principalen te refereren, en dat oversulcks immers most verstaen werden, daer over by haer Ed. Groot Mog. noch te werden gedelibereert.

Doch boven al is voor Burgermeesteren ende Vroedschap onbegrijpelijck, dat hangende dese Deliberatien de Provisie is tegengewesen geweest tegens Burgermeesteren en Vroedschap van Amsterdam, die nochtans d'uytdruckelijcke Letter van de Resolutie voor haer hebben gehad.

Al het welcke Burgermeesteren ende Vroedschap, als in desen alleenlijck voorstaende de oude Forme en Gronden van de Regeeringe, dan oock volkomen gerust stelt, van geen d'alderminste aenleydinge te hebben gegeven tot diffidentie ofte oneenigheyt, of dat sy schuldig souden zijn aen eenige onheylen, die den Staet uyt desen hoofde souden konnen overkomen; maer sy sullen laten ter verantwoording van de Leden, die in dese admissie hebben bewilligt, alle d'ongemacken en inconvenienten, die daer uyt by tijden en wijlen sullen komen t'ontstaen, dat sy soo een fundamenteele Wet, by Eenparigheyt genomen, als oock d'oude loffelijcke Herkomen, niet beter en hebben gemaintineert; verklarende Burgermeesteren en Vroedschap echter alsnoch de voorsz. admissie ofte Sessie van meer-wel-gemelde Heere Grave van Portlant onwettig en buyten exempel, met betuyging voor dese Eeuw en de Posteriteyt, van daer aen noch part noch deel te hebben gehad.

Extract uyt de Resolutien van de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant, in haer Edele Groot Mog. Vergaderinge genomen op

DEN 7 MAERT, 1586.

ir. A. D*E Staten van Hollant hebben eendrachtelijck verklaert ende geresolveert, dat voortaen niemant in de Vergaderinge van de Staten voornoemt sal mogen compareren, wesende onder den Eed, Gagie of Tractement van iemant anders, dan van*

wiens

piens wegen deselve ter Dagvaert geschickt zijn; daer van een ygelijck, ter Dagvaert compareerende, hem gehouden sal zijn, by Eede te purgeren.

Echter bleyden d'overige Vroetschappen in Hollant haer van tijt tot tijt / d'een vroeger en d'ander later / na de gedachten der Ridderschap.

Midlerwijl bracht een Expresse den 25 van Louwaent het Antwoort van den Coning over de Schepens Verkiesing: 't Was 't onderstaende.

Missive van sijn Coninckljcke Majesteyt van Groot-Brittannien aen haer Ed: Groot Mog:, de Heeren Staten van Hollant en West-Vrieslant.

EDELE GROOT MOG: HEEREN, BESONDERE GOEDE VRUNDEN:

ONs is wel gewerden Uw Ed. Gr. Mog. Missive van den 4 deser Maent, waer by deselve hebben goet-gevonden, te laten toekomen sekere Remonstrantie ende Versoeck, by Burgermeesteren ende Vroetschappen der Stad Amsterdam aen deselve overgesonden ende daer heenen streckende, dat den Hove Provintiael by Uw Ed. Gr. Mog. mochte werden gelast ende aenbevolen, uyt de Nominatie, by de ses-en-dertigh Raden van welgemelte Stad op den 28 deser Maent te doen, te verkiesen seven Schepenen voor den aenstaenden Jare; ende hebben Wy niet konnen ledig staen, over dese saeck, Ons buyten verwachtinge zijnde voorgekomen, Uw Ed. Groot Mog. te gemoet te voeren, dat Wy niet genoegsaem zijn geinformeert, oock voor het jegenwoordige geen genoegsame bequaemheyt hebben, om Ons wel ende volkomentlijck te konnen laten informeren, of de Privilegien, by welgemelte Stad tot Justificatie ende Adstructie van derselver oogwit geallegeert, soodanig leggen ende in soo præcijse en positive termen, als wert gesustineert ende voorgegeven; hoewel Wy noyt iets sullen prætenderen of ondernemen, dat tegens de Privilegien van den Lande of eenige Leden van dien soude zijn; maer deselve met alle kracht helpen maintineren ende defenderen volgens Onsen Eed ende Plicht: Ondertusschen echter voor het jegenwoordige konnen Wy niet anders oordeelen, dan dat het eenigste Grief, 't welck soude konnen geimagineert worden, de Electie der Schepenen van welgemelte Stad gelaten werdende op den voet, als voorheenen, soude bestaen ende resideren, in den tijt van het doen der Nominatie een weynig te anticiperen, of daer inne, dat by toeval de af te gane Schepenen een weynigh langer in hare Bedieningen souden worden gecontinueert: Waer by komende, dat, dewijle in de Commissie, aen Ons als Erf-Stadhouder van de Provintie van Hollant gegeven, gantsch geen mentie wert gemaeckt, van dat by Onser Absentie de Electien, t'Onser Dispositie staende, by den Hove voorn. souden werden gedaen, seer apparent ende te geloven is, dat de respective Steden in dien deele van de stricte Observantie van diergelijcke Privilegien hebben gerenuntieert, ende dat sulcks des te meer Fondament heeft om reden, dat in den Jare 1674, ende oversulcks twee Jaren na dato van Onse voorsz. Commissie, by Resolutie van Uw Ed. Gr. Mog. aen den Hove Provintiael is geinterdiceert ende verboden, sig met eenige Politijcque Saken te bemoeyen, willen Wy vertrouwen, dat Burgermeesteren ende Vroedschappen der Stad Amsterdam, de voorn. Redenen wel komende te overwegen, niet sullen willen blijven insisteren

op der selver voorn. Sustenue; maer, nadien den tijt soo verre verlopen is, dat die saeck in de gront niet soude konnen werden geëxamineert, vermeynen Wy, dat gemelte Burgermeesteren ende Vroedschappen der Stad Amsterdam hare Nominatie van Schepenen nu, als voorheen, aen Ons souden behooren over te senden, om daer uyt de Electie by Ons gedaen te werden, ende dat op den voet, in haer Edele Gr. Mog. Resolutie van den 2 February, 1689, vervat, de Schepenen, mitsgaders de Subalterne Rechtbancken, der voorsz. Stad Amsterdam souden behooren te continuëren, ter tijt toe de voorsz. Electie by Ons sal wesen gedaen; sullende daer toe, soo veel des noots, by Uw Edele Groot Mog. behoorlijcke Authorisatie konnen werden verleent. Ende, alhier eyndigende, sullen,

Edele Groot Mogende Heeren, besondere goede Vrunden,

Uw Edele Gr. Mog. bevelen in de Bescherminge Godes.

Uw Edele Groot Mog: Vrunt,

Tot Withal, den 17 January, 1690. WILLIAM R.

Na 't lesen der Brief toonden de Voorsittende Leden haer niet vremt van den inhout: Doe 't Amsterdams Beurt was en de Pensionaris tot Stemming aengepoort wiert/ las hy een Besluyt sijner Principalen/ 's ochtents ontfangen en behelsende: Dat sy, in achtinge hebbende genomen, dat alle d'andere Leden van haer Ed: Groot Mog: Vergaderinge den Heere Grave van Portlant voor een Wettig Lid in deselve hadden erkent, sonder dat echter daer over in Vroedschappen was gedelibereert en sonder dat sy de meeninge van hare Heeren ende Meesters hadden konnen weten, goet-gevonden hadden, hem Pensionaris t'ordonneren, by Provisie op de voorvallende saken met den Heere Grave van Portlant te besoigneren ende te delibereren volgens de beveelen, die de verdere Leden van hare Principalen hadden en noch stonden te bekomen; dan behoudens hare gededuceerde, by de bewuste Remonstrantie gedaen, betreffende hare Magistraets-bestellinge, en dat sy in geene extraordinaris Middelen eenig Consent souden dragen of daer over in Deliberatie treden, voor dat sy in hare Privilegien souden wesen gemaintineert. Hy nam de Brief over; en/ versocht/ den inhout met sulcke gunstige Uytdruckingen voor de Privilegien van den Lande en van de Steden sijne Meesters ten besten voor te dragen, betuygde hy/ geen hoop te sien; dan echter alle vlijt te willen aenwenden.

In sijn plaets verscheen den 27 's achtermiddags den Secretaris Huydekoper. De Leden vorderden/ dat hy soude verklaren, of de Regeering van Amsterdam sig met 's Conings Brief wilde vergelijcken? Sijn Ed: seyde/ dat voor sijn vertreck van Amsterdam de Pensionaris noch niet aengelangt was; maer door sijne Principalen hem by Missive aengeschreven, dat de tijt te kort geweest had tot het raetslaen over die saeck. Den Raed-Pensionaris Heynsius antwoorde/ dat den selven dag bestemt was, om de Regeeringh van Amsterdam sig te laten uytten; dat men geen langer draling konde dulden, doordien 's anderendaegs de Nominatie van Schepenen gemaeckt most werden en

en de Heeren van Amsterdam se misschien tot nadeel van den Stadhouder aen den Hove van Hollant souden stuuren; dat derhalven de Heeren van de Ridderschap meenden, dat men se tot een Besluyt most brengen, en dat hy de Resolutie in forma by der hant had en op 't versoeck eeniger Steden daer in laten vloeyen sommige Redenen, Woensdagh te vooren by de Ridderschap bygebracht. Hy deed d'Omvraeg / of de Steden met 't gebruycken van die Redenen te vrede waren? Alle seyden ja, behalven Alckmaer / Hoorn en Enckhuysen; welcke / als doe noch ongevolmachtigt / verschuyving tot 's anderendaegs eyschten. De Ridderschap achte / dat 't Respect van den Staet daer aen hooglijck gelegen was, dat 't werck noch den selven avont voltoyt en afgestuurt wiert, op dat de Stad Amsterdam mocht weten, waer na sy haer den 28 had te schicken. Dit drong deur; en haer Ed: Groot Mog: besloten met Eenparigheyt / uytgesondert de drie verhaelde Steden / haer met den Brief van den Coning van Engelant te vereenigen en Amsterdam hare Nominatie van Schepenen aen sijn Majesteyt tot het doen der Verkiesing te laten senden, mits dat de Schepenen, voorleden Jaer aengestelt, tot d'overkomst der Electie souden blijven, sonder nadeel der Privilegien; doch op 't versoeck van Alckmaer stelde men de Resumtie tot den naesten dagh uyt: Alsdoen was den Pensionaris Bors van Waveren te rug gekomen en droeg voor: Met verwondering te hebben verstaen, dat men by sijn afwesen, en terwijl hy den Brief van sijn Majesteyt had overgenomen, om se aen de Heeren, sijne Meesters, te behandigen, op de begeerte van d'andere Steden een keer na Huys was wesen doen en de Regeering de meyning van haer Ed: Groot Mog: voorhouden, soo overhaestend tegen haer besloten had; dat hy 't voor onwettig hielt en geen bericht van sijn wedervaren dacht te doen, ten ware men het Besluyt vernietigde, als of het noyt genomen was: Na eenige Woordenwisseling vergunden de Ridderschap en de Steden / dat men, om Amsterdam alle redenen van klachten te benemen, de Resolutie soude houden voor niet genomen ende op nieus stemmen. Hier op sprack den Pensionaris / dat hy aen sijne Heeren het Voorstel der Ridderschap en het Gevoelen der Leden bericht had; maer sy daer door tot het afstaen van hare gedachten niet gebracht konnen werden, en hem Schriftelijck medegegeven haer Besluyt, seer wijtluftigh en tot wederlegging van de Drangredenen der Edelen, met betuygingh, dat sy verplicht waren, hare Privilegien voor te staen, en derhalven, by 't vorige te volharden. De Heeren van de Ridderschap meenden / geen oorsaeck te sien, waerom sy niet by haer voorgaende Advys souden verblijven. 't Behaegde de overige Leden; welcke met Eendrachtigheyt / behalven dat Purmerent niet tegenwoordig was / de ontworpe Resolutie voor goet keurden: Sy was dese.

 Extract

Extract uyt de Resolutien van de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant, in haer Edele Groot Mogende Vergaderinge genomen op Saturdagh, den 28 January, 1690.

BY Resumptie gedelibereert zijnde op de Missive van sijne Majesteyt van Groot-Brittannien, als Stadhouder van dese Provintie, geschreven aen haer Edele Groot Mog. uyt Whithal den 17 deser Maent, houdende, dat hoogstgedachte sijne Majesteyt wel geworden was haer Ed. Groot Mog. Missive van den 4 deser Maent, waer by deselve hadde goet-gevonden, te laten toekomen sekere Remonstrantie ende Versoeck, by Burgermeesteren ende Vroedschappen der Stad Amsterdam aen deselve overgesonden ende daer heenen streckende, dat den Hove Provintiael by haer Ed. Gr. Mog. mochte werden gelast ende aenbevolen, uyt de Nominatie, by de ses-en-dertigh Raden van welgemelte Stad op den 28 deser Maent te doen, te verkiesen seven Schepenen voor den aenstaende Jare; ende had hoogstgedachte sijne Majesteyt, niet konnende ledig staen over dese saeck, hoogstgedachte sijne Majesteyt buyten verwachtinge zijnde voorgekomen, haer Ed. Groot Mog, te gemoet te voeren, dat deselve niet genoegsaem was geinformeert, oock voor het jegenwoordige geen genoegsame bequaemheyt had, om hem wel ende volkomentlijck te konnen laten informeren, of de Privilegien, by welgemelte Stad tot justificatie ende adstructie van der selver oogwit geallegeert, soodanig lagen ende in soo præcijse ende positive termen, als gesustineert ende voorgegeven wert; dat hooghstgedachte sijn Majesteyt noyt iets soude prætenderen of ondernemen, dat tegens de Privilegien van den Lande of eenige Leden van dien soude zijn; maer deselve met alle kracht helpen maintineren ende defenderen volgens der selver Eed en Plicht; dat hooghstgedachte sijn Majesteyt ondertusschen echter voor het jegenwoordige niet anders konde oordeelen, dan dat het eenigste Grief, 't welck soude konnen geimagineert worden, de Electie der Schepenen van welgemelte Stad gelaten werdende op den voet, als voorheenen, soude bestaen ende resideren, in den tijt van het doen der Nominatie een weynig te anticiperen, of daer inne, dat by toeval de af te gane Schepenen een weynig langer in hare Bedieninge souden worden gecontinueert; waer by komende, dat, dewijle in de Commissie, aen hoogstged. sijn Majesteyt als Erf-Stadhouder van de Provintie van Hollant gegeven, gantsch geen mentie wert gemaeckt, van dat by der selver absentie de Electien, t'sijnder Dispositie staende, by den Hove voorn. souden werden gedaen, seer apparent ende te geloven was, dat de respective Steden in dien deele van de stricte Observantie van diergelijcke Privilegien hadden gerenuntieert, ende dat sulcks deste meer Fondament hadde, om reden, dat in den Jare 1674, ende oversulcks twee Jaren na dato van der selver Commissie, by Resolutie van haer Ed. Groot Mog. aen den Hove Provintiael was geinterdiceert ende verboden, sig met eenige Politijcke Saken te bemoeyen; dat hoogstgedachte sijne Majesteyt vertroude, dat Buurgermeesteren ende Vroedschappen der Stad Amsterdam, de voorn. Redenen wel komende te overwegen, niet sullen willen blijven insisteren op der selver voorn. Sustenue; maer, nadien den tijt soo verre verloopen was, dat die saeck in de Gront niet soude konnen werden geëxamineert, soo vermeynde hooghstgedachte sijn

Majesteyt, dat gemelte Burgermeesteren en Vroedschappen der Stad Amsterdam hare Nominatie nu, als voorheen, aen deselve souden behooren te senden, om daer uyt de Electie by hoogstgedachte sijne Majesteyt gedaen te worden, ende dat op den voet, in haer Ed. Gr. Mog. Resolutie van den tweeden February, 1689, vervat, de Schepenen, mitsgaders de Subalterne Rechtbancken, der voorsz. Stad Amsterdam souden behooren te continuëren, ter tijt toe de voorsz. Electie by deselve soude wesen gedaen; sullende daer toe, soo veel des noots, by haer Edele Groot Mog: Authorisatien konnen werden verleent, in de Notulen van den 25 deser lopende Maent gemelt, ende daer benevens reflexie gemaeckt zijnde, dat hooghstged. sijne Majesteyt sigh niet genoegsaem heeft konnen laten informeren omtrent den toestant en rechten sin van de geallegeerde Privilegien der Stad Amsterdam; te meer, dewijle, Burgermeesteren ende Vroedschappen der Stad Amsterdam in de voorgemelte Remonstrantie geallegeert hebbende de Privilegien van Hertogh Philips van den Jare veertien-hondert negen-en-veertigh; van Vrouwe Maria van den Jare veertien-hondert ses-en-tseventigh; van Keyser Carel van den Jare vijfthien-hondert sesthien; van de Gouvernante Margareta van den Jare vijftien-hondert vijf-en-sestig, en specialijck van den Coning Philips van den derden January, 1581, geen van alle deselve onder de Stucken, die tot adstructie van het gesustineerde van de Heeren Burgermeesteren ende Vroetschap voornoemt de voorschreve Remonstrantie zijn bygevoegt, te vinden zijn, als daer aen geen Privilegien geannexeert zijnde, als alleen een confirmatie van Coningh Philips van het vooren gemelte Privilegie van Vrouwe Maria, sonder dat het Privilegie van Vrouwe Maria selfs, het geen eygentlijck geallegeert wert, in de voorsz. Acte van Confirmatie is geinsereert, en waer uyt dan vervolgens sijne Majesteyt geen de minste esclaircissement heeft konnen vinden; zijnde daer alleen bygevoeght twee Articulen uyt het bekende groot Privilegien van Vrouwe Maria, meldende van het doen van den Eed, by de Stadhouders ende Raetsluyden tot maintien van de Privilegien van den Lande ende Steden, waer over geen de minste different kan vallen; mitsgaders een Missive aen den Heere Prince Willem van Orange, hooghloffelijcker Memorie, van den 5 February, vijfthien hondert vier en t'sestigh, dewelcke wel mentie maeckt van een Privilegie, maer selfs voor geen Privilegie verstrecken kan; dat mede de voorschreve geallegeerde Privilegien naeukeurigh sullen dienen te werden geëxamineert ende jegens den anderen geconfereert, om den rechten sin van deselve uyt te vorssen; mitsgaders geindageert, of geen andere Privilegien meer te vinden zijn, die eenig licht omtrent die geene, die geallegeert zijn, souden konnen geven, en daer benevens ondersocht, of en hoe verre, het zy door authoriteyt van den Souverain of by toestemminge van de Regeeringe, daer van soude mogen wesen afgegaen ende wat effect 't selve soude moeten voortbrengen.

Dat middelerwijle, omtrent het doen van de Electie uyt de aenstaende Nominatie van Schepenen moetende werden gedisponeert, die Dispositie soodanigh soude behooren te werden gereguleert, dat de saecken, soo veel doenlijck, gelaten mogen werden in die staet, als deselve tot noch toe zijn geweest; en dat, notoir en evident wesende, dat sijne Majesteyt van Groot-Brittannien, soo lange het Stadthouderschap van de Provincie heeft ge-exerceert, schoon buyten de

Provintie

Provintie, en sulks absent, geweest zijnde, de Electie van de respective Magistraten van de Steden van Hollant ende West-Vrieslant, en specialijck die van Schepenen van Amsterdam, gedaen heeft, selfs nu binnen 's Jaers tot twee distincte reysen toe naer de gedane Electie uyt de Nominatie van den voorleden Jare, en den Præsident en Raden gedurende die tijt haer met de Electien noyt hebben bemoeyt, vervolgens dese jegenwoordige Electie op die Gronden niet anders, als door sijne Majesteyt van Groot-Brittannien, als Stadhouder van dese Provintie, soude konnen werden gedaen.

Dat het geallegeerde Privilegie van Coningh Philips van den derden January, vijfthien hondert een en tachtigh, zijnde het eenighste, het geene mentie maeckt van het doen van de Electie van Schepenen by absentie van den Stadhouder door den Præsident ende Raden voornoemt, soo in sig selven, als ten opsichte, van het geene daer op naderhant is gevolgt, niet soodanigh is buyten alle bedenckelijckheyt, dat daer door sijne Majesteyt sonder eenige verder Examinatie en Indigatie, mitsgaders Discussie, van het geene daer omtrent soude konnen worden voortgebracht, by provisie soude konnen en behooren te werden gesloten uyt die Possessie, in dewelcke deselve jegenwoordig is, dewijle daer jegens soude konnen werden geallegeert, dat het selve eygentlijck niet is gegeven by Coningh Philips, op welckers name het selve is verleent; maer by hoogst-gedachte Prins Willem van Orange op een tijt, als wanneer den selven by den Coning van Spangien al was gepræscribeert; en by den Staet de naem van den Coning van Spangie al uytgelaten en de Octroyen en Ordonnantien al op de name van de Staten begonnen gedepescheert te werden, en oock effective by de Stad Edam albereyts een Octroy wegens hare Magistraets-Bestellinge van den Staet geobtineert was.

Dat boven dien het selve ten meerendeelen schijnt te hebben de forme van een Ordonnantie, soo, om dat het versoeck daer toe alleen door de Vertoonders is gedaen, als om dat 't selve alleen by Provisie, en tot dat anders soude werden geordonneert, verleent is.

Dat, het selve soodanigh by Provisie verleent zijnde, oock t'allen tijden met bewilligingh van den Souverain heeft konnen ende noch kan werden verandert, vermeerdert ende vermindert ende by de Heeren Burgermeesteren ende Vroedschap der Stad Amsterdam daer van heeft konnen werden afgegaen; dat, voor soo veel dit geval aenlangt, het een ende het ander geoordeelt soude konnen werden, geschiet te zijn, dewijl de Heeren Burgermeesteren ende Vroedschap der Stad Amsterdam van tijt tot tijt soo præcijs niet hebben blijven staen, om by absentie van den Stadhouder de Electie te laten doen door den gemelte Præsident en Raden, of hebben na de constitutie van den tijt ende gelegentheyt van hare saecken daer van al afgeweecken en by haer Edele Groot Mogende contrarie Dispositie versocht ende geobtineert; want, in den Jare sesthien-hondert vijftig, de Stadthouderlijke Regeeringe wesende komen te cesseren en de Gerechtigheyt van den Præsident en de Raden, soo sy eenige hadden, daer door echter niet wesende vermindert, dienonaengesien de Heeren van Amsterdam aen haer Edele Groot Mogende benevens de andere Steden van Hollant hadden versocht, haer eygen Magistraetsstellinge te mogen doen, en het selve oock effective vermits 't ophouden van de Stadhouderlijcke Regeeringe geobtineert, sonder dat 't gemelte Hof daer omtrent naderhant is gekent geworden.

Dat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

Dat, hooghstgedachte sijne Majesteyt in den Jare sesthien hondert twee en t'seventig Stadhouder geworden zijnde van dese Provintie ende by haer Edele Groot Mogende Commissie geauthoriseert tot het veranderen van de Magistraten, daer door het voorschreve Octroy van den Jare sesthien hondert vijftigh wel was komen te cesseren; maer geensints te revivisceren dat Recht, het geen de gemelte Heeren Præsident en Raden te vooren mochten hebben gehad, ten sy haer Ed. Groot Mog. den Præsident en Raden van den Hove daer toe wederom mochten hebben geauthoriseert of by de Heeren Burgermeesteren en Vroedschap der Stadt Amsterdam tot dien eynde op nieus Octroy mochte wesen geobtineert, waer van het een noch het ander notoire niet gedaen is; hebbende haer Ed. Groot Mog. ter contrarie by de vorengemelte Resolutie van den Jare 1674 verstaen en verklaert, dat het Hof sig met geen Politique saecken soude mogen bemoeyen, en oock de Heeren Burgermeesteren ende Vroedschap noyt van haer Edele Groot Mog: soodanig Octroy versocht; maer ter contrarie, als vooren gemelt is, gecontinueert, om hare Electie door sijne Majesteyt te laten doen; en dat de gemelte Heeren Præsident en Raden van den Hove selfs in den voorleden Jare, als wanneer aen haer de Nominatie van Schepenen van Amsterdam wierde overgelevert, om de Electie te doen, daer omtrent difficulteyt hebben gemoveert, en de Heeren Burgermeesteren en Vroedschap op die voorgewende difficulteyten haer wel hebben geaddresseert aen haer Ed. Gr. Mog.; maer daer op echter soodanig niet geinsteert, of hebben te gelijck, in cas het Hof mochte continuëren in hare weygeringe, daer van afgegaen en in sulken geval versocht, dat 't selve by haer Ed. Groot Mog. mochte gedaen werden, so als deselve oock noch jegenwoordig by weygering van 't gemelte Hof by de voorsz. Remonstrantie daer van afgegaen, soo wanneer haer Ed. Gr. Mog. souden mogen goetvinden, haer eygen Magistraets-bestellinge te accorderen.

Dat, het geene voorsz. is, alsoo nader sullende moeten werden geëxamineert, wijders de Determinatie van de tijt tot het nomineren en beëedigen van de voorsz. Schepenen mede niet en soude konnen wesen van die kracht, om buyten examinatie en discussie, van 't geene daer jegens te seggen soude konnen vallen, hooghstgedachte sijne Majesteyt te depossideren van de voorsz. Electie; want daer jegens mede soude konnen werden voorgewent, dat onderscheyt moet werden gemaeckt tusschen de substantie van een Privilegie, en het geene de Graven effective hebben geabdiceert en overgegeven, en tusschen het accessoir, het geene veelmaels alleen tot goede Ordre en Reglement is streckende, ende daerom in veele Privilegien niet alleen werden gevonden de Woorden van gunnen ende octroyeren, maer oock van ordonneren; dat de Overgifte van het doen van de Nominatie eygentlijck soude konnen werden gehouden voor de substantie van het Privilegie, het geene de Graven effective abdiceren; maer het setten ende be-edigen op een seeckeren tijt voor een Wet ende Ordonnantie, die de geene, die het selve aenbevolen is, schuldig zijn, volgens den inhouden van de Privilegien te onderhouden; doch het selve door de constitutie ende verandering van tijt mede eenige veranderinge requirerende, t'allen tijden door den Souverain soude konnen werden gedaen; ende dat al het selve mede in de gront soude moeten werden geëxamineert ende oock evident was, dat, schoon het geene voorgeschreven is, geen nader indagatie mochte requireren, echter de voorschreve gedetermineerde tijt soo tot het doen van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

de Nominatie, als het ſetten ende beëedigen van de Schepenen, daer inne geen veranderinge ſoude konnen maecken; want, gelijck in gevalle na examinatie van de geheele ſaken verſtaen mochte werden, ſijne Majeſteyt, als Stadhouder van de Provintie, tot de voorſchreve Electie met ſecluſie van den Præſident en Raden gerechtigt te weſen, de voorſchreve determinatie van tijt deſelve van dat Recht niet ſoude konnen ontſetten, maer dat daer omtrent een middel ſoude moeten werden uytgevonden, geapproprieert naer de conſtitutie ende gelegentheyt van de ſaecke, ſoo ſoude oock voor jegenwoordigh hooghſtgedachte ſijne Majeſteyt by Proviſie niet konnen werden ontnomen dat geene, waer van ſoo lange hadden geuſeert; maer even, als vooren, die determinatie van tijt ſoodanig moeten werden gereguleert, dat het voorſchreve Voorrecht ofte Poſſeſſie, om de voorſchreve Electie te doen, daer door niet ſoude konnen werden gekrenckt; dat op die wijſe in voorige tijden geprocedeert was geworden, dewijl, volgens 't voorige geallegeerde Privilegie van Hertogh Philips van den Jare 1449 de Nominatie alleen twee dagen voor de vernieuwinge en aenſtellinge van Schepenen gedaen werdende, by 't vooren gemelte Privilegie van Vrouwe Maria geordonneert is, het ſelve te moeten werden gedaen vyf dagen te vooren.

Dat, omtrent die determinatie van tijt gevolgt werdende de voet, vervat in haer Edele Groot Mogende Reſolutie van den tweeden February, ſeſthien hondert negen en tachtigh, ende by de Heeren van de Regeeringe der Stad Amſterdam alsdoen aen haer Edele Groot Mogende ſelfs verſocht en by alle de andere Leden niet alleen ten opſichte van de Schepenen der Stad Amſterdam, maer oock ten reguarde van d'Electie van hare reſpective Magiſtraten, geamplecteert, en nu weder by de gemelte Miſſive van hoogſtgedachte ſijne Majeſteyt voorgeſlagen, de ſaken buyten eenige verandering omtrent de voorſz. Electie voor jegenwoordig ſullen werden gehouden in die ſtaet, als deſelve laetſt gelaten zijn geweeſt.

Dat, alſoo op die vorige voet ende volgens de voorgaende Voorſlag van de Heeren van Amſterdam de jegenwoordige Schepenen van Amſterdam werdende gecontinueert, alleen tot de Electie ſal weſen gedaen, ende dat alles onvermindert ende ongepræjudicieert de Privilegien der Stad Amſterdam, deſelve daer mede geen de minſte Grief ſal konnen werden geinfligeert; daer ter contrarie door het doen van de Electie door de Heeren Præſident en Raden of de Heeren Burgermeeſteren der Stad Amſterdam ſijn Majeſteyt van Groot-Brittannien, als Stadhouder van de Provintie, by Proviſie ſoude werden ontnomen dat geene, waer van tot noch toe ſonder Interruptie geuſeert hadde; en ſulcks te min redelijck ſoude weſen, dewijl, hoogſtgedachte ſijne Majeſteyt geen occaſie gegeven hebbende, dat de Heeren Burgermeeſteren ende Vroedſchappen der Stad Amſterdam voornoemt de voorſz. hare Remonſtrantie ſoo laet hebben overgegeven, dat die ſake voor het doen van de voorſz. Nominatie niet in de Gront heeft konnen werden geëxamineert, deſelve daer door oock niet kan werden benadeelt, hebben haer Edele Groot Mog: haer geconformeert met de hoogſtgedachte wijſe Conſideratien van hoogſtgedachte ſijne Majeſteyt van Groot-Brittannien, vervat in de vooren-gemelte Miſſive; ende vervolgens goet-gevonden ende verſtaen, dat de Heeren Burgermeeſteren ende Vroedſchap der Stad Amſterdam hare Nominatie van Schepenen ſullen overſenden aen hoogſt-gedachte ſijn Majeſteyt, om daer uyt by deſelve, als Stadhouder van

de

de Provintie, de Electie gedaen te werden, ende dat op den voet, in haer Edele Groot Mog: Resolutie van den tweeden February, 1689, vervat, de Schepenen, mitsgaders de Subalterne Rechtbancken der voorsz. Stad Amsterdam, in hare Dienst sullen continuëren, ter tijt en wijlen de Electie van nieuwe Schepenen voor de voorsz. Stad sal zijn gedaen; sonder dat haer Edele Groot Mog: verstaen, by desen eenige Præjuditie te willen leggen aen de Hantvesten en Privilegien der voorsz. Stad Amsterdam: Ende sal van dese kennisse gegeven werden aen hooghst-gedachte sijne Majesteyt van Groot-Brittannien, als Stadhouder van dese Provintie, om te strecken tot dessels narichtinge; mitsgaders aen den Præsident ende Raden van den Hove; als mede aen Burgermeesteren en Vroedschap der Stad Amsterdam, om haer daer na te reguleren.

Accordeert met de voorsz. Resolutien.

De Pensionaris van Amsterdam behielt/ soodanige Protesten en Aenteikeninge daer tegens te doen/ als sijne Principalen souden bevinden/ te behooren/ en versocht/ dat de Steden t'samen wilden blijven en den naesten dag, Sondagh, ten half 12 weder vergaderen, doordien hy mogelijck iets uyt de Naem van de Amsterdamsse Regeering haer bekent soude maken.

Den 29 viel niet veranderlijcks voor; want de Pensionaris Bors seyde: Geen nader Bevel ontfangen te hebben en alleen te meenen, dat haer Ed: Gr: Mo: de Stad Amsterdam in die Byeenkomst wat meerder voldoening souden geven, als den 28; 'tgeen echter niet volghde; maer wel/ dat de Staten tot den 7 van Sprockelmaent scheydden. Midlerwijl schreef de Regeering van Amsterdam desen Brief aen de Leden van haer Ed: Groot Mog: Vergaderingh.

Met de uytterste bevremdinge hebben wy op den 29 des afgelopene Maents ontfangen sekere Resolutie, des daegs te vooren by de Heeren van de Ridderschap en Edelen benessens de Heeren Gedeputeerden van de andere Steden buyten die van Purmereynde genomen op de Naem van de Edele Groot Mogende Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant, daer heenen tenderende, dat wy onse Nominatie van Veertienen souden oversenden aen sijne Conincklijcke Majesteyt van Groot-Brittannien in Engelant, om daer uyt by sijne Majesteyt, als Stadhouder deser Provintie, de Electie van Schepenen gedaen te werden; als oock daer nevens bekomen het Rapport van de Heeren, wegens dese Stad de Vergaderinge hebbende bygewoont.

Wy hadden noyt gedacht, dat de Heeren Uwer Gedeputeerden daer toe souden hebben konnen komen, van niet alleen buyten toestemminge van dese Stad, maer oock tegens de expresse en ernstige Protestatie, door de Heeren, van onsent wegen gecommitteert geweest zijnde, daer tegens gedaen, en sulcks by notoire Overstemminge en in weerwil van dese Stad, te bewilligen in een Conclusie, die niet minder en impliceert, als een te niet-doeninge van onse Privilegien. En, dewijle ons is bewust, hoe teder dit Point altoos by Uw is geconsidereert geweest, sonder dat sy haer diesaengaende, gelijck oock niet de andere Leden van dese Provintie, oyt of oyt hebben gelieven te onderwerpen aen

de Deliberatien en Decisie van de andere Leden, soo houden wy ons verseeckert, dat Uw , als sy van de ware geschapentheyt van dese sake in hare omstandigheden sullen zijn geinformeert, ons daer toe niet en sullen willen obligeren, van te doen tegens den inhoude onser Privilegien, die wy met soo dieren Eede hebben beswooren, naer te komen en te hanthaven, en by gevolge niet in onse Macht is, daer van af te gaen of ons daer omtrent te konnen dispenseren. Dit heeft ons dan genootsaeckt, Heeren, op het Papier te brengen de Redenen, waeromme wy aen de voorsz. Resolutie van den 28 January, als tegens de Forme en onse Privilegien, als oock op verkeerde Gronden en Prœmissen genomen, niet en konnen noch vermogen te defereren; in dat vast vertrouwen, dat Uw de Heeren hare Gedeputeerden ter Dagvaert soodanig sullen willen gelasten, dat ons desen aengaende de vereyschte satisfactie sal werden gegeven, in conformité van 't gunt by onse Deductie, hier nevens gaende, is gerequireert.

Waer mede Uw in de Protectie Godes bevelende, wy blijven

Uwer *Goede Vrunden,*

Burgermeesteren ende Regeerders der Stad Amsterdamme.

Den February, 1690. *Ter Ordonnantie van deselve.*

Den 30 verhoegden haer de Pensionaris Bors van Waveren en Secretaris Huydekoper voor het Hof van Hollant en vertoonden, dat de Regeering van Amsterdam volgens de Keuren en Voorrechten harer Stad een Nominatie van 14 Personen tot Schepenen gemaeckt en haer in een besloten Brief toegesonden had, om aen den Hove over te geven ende te begeeren, dat het, als verplicht, der Landen en Steden Rechten en Privilegien t'onderhouden, de Verkiesing soude doen; dat 't wel de waerheyt was, dat de Ridderschap en d'andere Steden van Hollant een Resolutie daer tegen genomen hadden; maer dat se de Stad Amsterdam voor nietig, onwettig en informeel hielt, en derhalven niet anders verwachte, of de Præsident en de Raden souden niet weygeren, d'Electie te doen; maer haer echter bevolen hadde, 't haer te vragen, eer sy de besloten Brief met de Nominatie overhandigden: 't Hof eyschte, dat de twee Heeren hare Redenen in Geschrifte geliefden te vervatten en haer te leveren; doch sy seyden, geen ordre daer toe te hebben; maer wel te willen voorlesen de Copy van de Brief, door de Regeeringh aen haer overgestuurt: 't Gebeurde; en de Leden van 't Hof hielden met bywooning van den Præsident, den Heer van Bennebroeck, die, eenigen tijt sieckelijck geweest en noch niet fris, in sijn Nacht-Gewaet verscheen, met malkander overleg: 5. Raedsheeren gevoelden, dat de Verkiesing behoorde te geschieden, en 8, dat sy haer na de Resolutie van de Staten van Hollant mosten schicken; weshalven de twee Heeren een Antwoort volgens de meerderheyt van Stemmen toegevoegt wiert. Den 31 overreyckten sy d'Originele Brief en Nominatie; ontfingen se ongeopent te rug; protesteerden, en vertreysden 's achtermiddags na huys.

Den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

Den 7 van Sprockelmaent gaven de Heeren Bors en Huydekoper de nevensgaende Deductie aen haer Ed: Groot Mog: over.

Deductie van Redenen, om welcke Burgermeesteren ende Vroedtschap der Stadt Amsterdam vermeynen, niet te konnen noch te mogen voldoen aen de Resolutie, by de Heeren van de Ridderschap ende Edelen, mitsgaders de Heeren Gedeputeerden van de andere respective Steden van Hollant en West-Vrieslant, op den 28 January, 1690, genomen en daer heenen tenderende, ten eynde Burgermeesteren ende Vroedschap voornoemt hare Nominatie van veerthien Persoonen, om daer uyt d'Electie van Schepenen te bekomen, souden hebben over te senden aen sijn Conincklijcke Majesteyt van Groot-Brittannien, als Stadthouder van dese Provintie, jegenwoordig in Engelant zijnde.

GElijck Burgermeesteren ende Vroedschap der Stadt Amsterdam in alle oprechtigheyt konnen verklaren, dat sy in alle hare Resolutien ende ondernemingen, en in het bysonder mede in ende omtrent het oversenden van de Nominatie van Veertienen, noyt yets anders hebben beoogt ofte voorgehad, als alleen, om daer door haer selven te quijten in dat geene, het welke sy, als eerlijke ende getrouwe Regenten, in goeder Conscientie geoordeelt hebben, haer Eed ende Amptshalven aenbevolen te zijn, tot conservatie van de Privilegien, aen hunne Stadt in het gemeen, en de respective Poorteren van dien in het bysonder, competerende: Soo vinden Burgermeesteren ende Vroedschap haer oock noch jegenwoordig door het selve motif ende oock uyt geen ander insicht, als om aen hare Privilegien (daer aen sy met soo nauw ende diere Eede zijn verbonden) voldaen te sien, verplicht, om de voorschreve Nominatie niet anders, als aen den Præsident ende Raden in Hollant, te addresseren ende toe te senden, soo lange sijne Conincklijcke Majesteyt van Groot-Brittannien in Engelant sal blijven resideren ofte soo verre absent is, dat de Electie van Schepenen niet op de gerequireerde tijt sal konnen te rugge zijn, niet-tegenstaende de Heeren van de Ridderschap ende Edelen, mitsgaders de Heeren Gedeputeerden van de andere respective Steden, op den naem van haer Edele Groot Mogentheden, de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant, hebben gelieven te verstaen ende Burgermeesteren en Vroedschap van Amsterdam by Missive van den 28 January laetstleden aen te schrijven, dat sy hare Nominatie aen hooghstgedachte sijne Conincklijcke Majesteyt souden oversenden; als moetende Burgermeesteren ende Vroedschap de voorschreve Resolutie aensien voor eene saecke, directelijck strijdende met de voorschreve hare Privilegien ende met de forme van de Regeeringe, binnen de Stadt Amsterdam boven Memorie van Menschen gebruyckt ende vastgestelt, ende welcken aengaende Burgermeesteren ende Vroedschap voornoemt, ofte hare Poorteren, aen de Deliberatien ende het goetvinden van de andere Leden van den Staet (onder Reverentie) noyt gesubordineert zijn geweest; veel min, dat by de Heeren hare Gedeputeerden dieswegen eenige præjudiciable Resolutien by Overstemminge

tegen de Stadt van Amsterdam ende de Regeeringe van dien genomen soude konnen werden.

Ende, of wel Burgermeesteren ende Vroedschap haer konnen verseeckert houden, dat, het geene albereyts van harent wegen op dit Subject is geremonstreert geworden, tot overtuyginge hadde behooren te strecken van alle de geene, dewelcke kennisse van dese saecke hebben gehad, soo hebben sy echter in consideratie, dat sy op haer versoeck geen satisfactoire dispositie hebben konnen bekomen ende dat de Heeren Edelen van hare zijde haer doen soecken te legitimeren, niet willen ledig staen, tot Justificatie van hare Conduites, in desen gehouden, de saecke wat nader te openen ende te esclaircisseren. Ende staet dan te considereren, dat binnen de Stadt van Amsterdam volgens de oude Herkomen ende boven Memorie van Menschen is gepractiseert geweest, dat Schepenen zijn verkoren geworden voor den tijt van een Jaer; dat die Schepenen dienvolgende alleen hebben gedient gehad tot Vrouw Lichtmisse avont toe, en dat de nieuw gekorene Schepenen immediaet daer naer zijn geinstalleert ende beëedight geworden op den dagh van Vrouw Lichtmisse selfs, ten eynde alsoo de Justitie sonder eenige interruptie in behoorlijcke ordre geadministreert mochte werden; dat tot meerder bekrachtinge van dien, ende specialijck *tot conservatie van de Rust, Vrede ende Eendrachtigheyt onder de Ingesetenen*, by Vrouw Maria van Bourgondien, als Gravinne van Hollant, in de Maent Maert, 1476, is verleent een seer distinct ende speciael Privilegie, waer by sy, als Gravinne van Hollant, in termen expres (onder anderen) *consenteert, oorlost ende ordonneert met eenen nieuwe Gift, voor Haer ende Hare Nakomelingen aen de Stadt Amsterdam gedaen, van toen voortaen ende tot eeuwigen dagen, dat de 36 Raden vijf dagen voor onser Vrouwe Lichtmisse veerthien Persoonen van de rijckste, eerbaerste, notabelste, reckelijckste ende vredelijckste Poorteren van de voorschreve Stadt souden kiesen, die sy gehouden souden wesen, alle Jaren voort over te senden aen de Gravinne, hare Erven ofte hare Stedehouder ende Raden in Hollant, om daer uyt by haer, als Gravinne, ofte hare Stedehouderen ende Raden in Hollant, seven Schepenen gekooren te werden, voor dat toekomende Jaer duurende, ende op onsen lieve Vrouwe dag te Lichtmisse binnen onser voorschreve Stede geset ende geëedt te worden, gelijck dat gewoonelijck ende naer de Privilegien van de voorschreve Stede schuldigh is, te geschieden*; met die speciale ende verdere Overgifte, dat *de inhoude van dien van Poinct tot Poinct soude moeten werden onderhouden, sonder iets ter contrarie van dien te doen of te laten doen in eeniger wijse, het zy by besloten Brieven ofte andere, die men van Haer ofte Hare Erven ofte Nakomelingen verkrijgen soude mogen, by groote ende strenge vervolgen, heymelijck, bedecktelijck ofte openbaerlijck, in eenigerhande maniere, hoe dat zy; want sy die voorschreve Privilegie voor Haer en hare Erven, Graven ende Gravinnen in Hollant, de voorschreve Stede vast ende gestade beloofde te houden ende doen houden, sonder dat te breecken ofte te doen breecken in eeniger wijs; want sy alsoo gedaen wilde hebben*; ende voorts, als by Lecture van 't voorschreve Privilegie, hier achter gevoegt, kan werden gesien. *(lr. A.)* Dat het voorsz. Privilegie vervolgens op den 8 November, 1516, by Keyser Carel, als Grave van Hollant, tot meerder seeckerheyt van die van Amsterdam is geconfirmeert geworden, ende dat ten versoecken van Burgermeesteren, Schepenen ende

Raden

Raden van de Stadt Amsterdam soo voor haer, als voor ende in *de name van de gemeene Poorteren ende Inwoonderen van de voorsz. Stede*; mede naer luyd 't voorsz. Privilegie, hierachter gevoegt. (*lr. B.*)

Dat, Keyser Carel de Regeeringe hebbende verlaten ende gedaen transfereren op sijn Soon, Coningh Philips, deselve het voorschreve Privilegie van Maert, 1476, in specie mede heeft geconfirmeert gehad, ten aensien van de goede Dienste, die de Stad van Amsterdam aen sijne Majesteyt hadde gedaen; soo als te sien is uyt den Text van het Privilegie selfs, mede hier achter staende. (*lr. C.*)

Dat, in den Jare 1559 het getal van seven met noch twee Schepenen daer-enboven zijnde vermeerdert om de meenighvuldigheyt der Processen, binnen dese Stadt voorvallende, laetstelijck daer op is gevolgt een Privilegie van Coning Philips van dato den 3 January, 1581, waer by die van Amsterdam t'haerder Requisitie is *gegunt, geoctroyeert ende geaccordeert*, dat in conformité van de voorschreve Stede Privilegien, en namentlijck van dat van Vrouwe Maria voorschreve, als het welcke specialijck in de Præmisse van het jegenwoordige Privilegie wert vermelt, *sal werden geprocedeert tot Electie vau 14 Personen, om daer uyt by den Stadthouder of in sijn absentie by de Raden in Hollant seven tot Schepenen gecreëert te werden*; zijnde de bestellinge en de Electie van de twee overige Schepenen gelaten en gestelt aen de Magistrature binnen dese Stad selfs; alles mede vermogens het Privilegie, onder de Bylagen te sien. (*lr. D.*)

Burgermeesteren ende Vroedschap hebben gemeynt, op dese Gronden en op den Text van de voorschreve soo pertinente en decisoire Privilegien twee Saken te mogen ende te moeten besluyten; aen d'eene zijde, dat mits en gedurende de soo ver geësloigneerde Absentie van sijn Coninklijcke Majesteyt van Groot-Brittannien, als Stadhouder van dese Provintie, de Electie van Schepenen door hooghstgemelde sijne Majesteyt niet konde werden gedaen, ende aen de andere zijde, dat d'Electie by den Heere Præsident ende Raden dierhalven inmiddels oock gedaen behoorde te werden.

Als vloeyende het eerste Poinct aengaende het Recht van Electie, den Heere Stadhouder competerende, notoirlijck uyt het Reglement van de Nominatien en Electien, en de tijt, binnen dewelcke die is bepaelt, soo by het Privilegie van Vrouw Maria en de andere Privilegien van Keyser Carel en Coningh Philips, als by het laetste Privilegie van Coningh Philips van den Jare 1581, alsoo by de drie eerst gemelde Privilegien explicite, ende by het laetstgemelde Privilegie met relatie tot deselve, uytdruckelijck wert gestatueert, dat de Nominatie vijf dagen voor Vrouw Lichtmisse ende de Electie voor Vrouw Lichtmisse selfs soodanigh soude moeten zijn gedaen, dat de nieuw geëligeerde Schepenen op Vrouw Lichtmisse souden moeten wesen geinstalleert of (soo de Privilegien spreken) geset en beëedigt. Invoegen dat, als wanneer den Heere Stadhouder mits sijne Absentie niet en is in staet, om de voorsz. Electie met dat effect en soodanig te konnen doen, dat de nieu gekoren Schepenen op Vrouw Lichtmisse geinstalleert of geset en beëedigt konnen zijn, consequentelijck oock sig selven wijst, dat aen den Heere Stadthouder in soodanige geval niet en kan competeren eenig Recht van Electie uyt krachte van soodanig Privilegie, aen welckers Voorschrift en Requisiten den Heere Stadhouder selfs niet en kan voldoen.

Gelijck

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

Gelijck oock het tweede Poinct, dat namentlijck de Heeren Præsident ende Raden by soodanige Absentie van den Heere Stadhouder tot het doen van de Electie zijn gequalificeert, niet alleen in expresse Termen by het voorsz. laetste Privilegie van Coningh Philips van den Jare 1581 is ter neder gestelt (het welck, als t'eenemael decisoir zijnde in desen, mitsdien oock alleen satisfactoir behoorde te zijn) maer komt sulcks noch buyten relatie van dit laetste Privilegie van den Jare 1581 uyt de Dispositien van de drie vorige Privilegien van Vrouw Maria, Keyser Carel en Coning Philips mede van selfs te profluëren *eo ipso*, dat by deselve drie Privilegien het Recht van Electie uyt de gedane Nominatie wert gedefereert aen de Heer Stadhouder in Hollant, dewijle de Heer Stadhouder en Raden met den anderen te samen komen uyt te maken en te composeren een Lichaem en een Collegie, ende waer inne gevolgelijck de Absenten altoos werden vervangen ende gerepræsenteert door de Præsenten, soo als oock uyt het vijfde Art: van 't groot Privilegie van Vrouw Maria is te sien, (*lr. E.*) dat de Stadhouder en Raden als Leden van een en het selfde Collegie werden aengemerckt ende gedeclareert; ende selfs noch heden ten dage gesien wert, dat de Heere Stadhouder als een Lid van dat selfde Collegie wert geconsidereert, ende sulcks, dat op de Naem van de Stadhouder, Præsident ende Raden alle Mandamenten en Provisien verleent, ende voorts generalijck de Justitie geadministreert wert, selfs in absentie van den Heere Stadhouder, niet anders, dan of den Heere Stadhouder alles Personelijck geadsisteert hadde; welck Raissonnement des te meer sijne Applicatie op het cas subject moet hebben ende procederen, om dat oock op dese Gront de Heeren Præsident ende Raden met goetvinden van de Heeren Stadhouders de saecken dien conform altoos hebben gepractiseert gehad, selfs lang voor dato van den Jare 1581 (als wanneer het voorsz. laetste Privilegie by Coning Philips eerst verleent is geweest) ende dierhalven oock gedifficulteert hebben, om op het aenschrijven van den (*lr. F.*) Heere Prince Wilhem van Orange, hooglosselijcker Memorie, Over-Grootvader van sijn Coninckliicke Majesteyt van Groot-Brittannien ende ter dier tijt Stadhouder van dese Provintie zijnde, aen sijne Hoogheyt te laten toekomen de Nominatie van het dubbelt getal, soo die van Amsterdam aen de Raden in Hollant hadden toegesonden, op dat daer uyt de Electie soude werden gedaen; met pertinente adstructie van het Recht, den Raden in Hollant by Absentie van den Stadhouder competerende soo uyt den Hoofde van het voorsz. Privilegie van Vrouw Maria, als de continuële ende interrupte Usantie van gemelde Raden, ten desen respecte gehad; soo, als het selve by de voorsz. Missive gesien kan werden.

En, of wel Burgermeesteren en Vroedschap sig in het binnenste van hare Ziele willen en moeten verheugen over de glorieuse Successen van hoogstgemelde sijne Majesteyt, ende daer-en-boven gaerne sullen hebben en conserveren alle bedenckelijcke Respect ende Deference, soo, als de hooge Qualiteyten ende Characters van soo Doorluchtigen Personagie, als die van sijn Coninckliicke Majesteyt, meriteren en vereysschen, soo hebben Burgermeesteren ende Vroedschap haer selven echter noyt konnen verbeelden, dat haer anders, als wel ende ten goeden, soude werden afgenomen, dat sy, opvolgende den Draet van hare Privilegien, soo die door de Practijcke ende met goetvinden van den hoog-gemelten Heere Prince van Orange, Over-Grootvader van sijne Coninckl: Majesteyt, selfs waren bevestigt, dier-

dierhalven oock hun met hare Nominatie tot het doen van de Electie van Schepenen aen den Heer Præsident en Raden in Hollant quamen te addresseren, terwijle het welwesen van Europa sijne Majesteyts dierbare Persoon elders komt te occuperen ende op te houden, dat alsoo de voorsz. Electie binnen de tijt, in de Privilegien gepræfigeert, door hoogstgedachte sijne Majesteyt selver niet konde werden gedaen.

Te meer, dewijle hooghstgedachte sijne Majesteyt by sijne laetste Missive, uyt Withal geschreven den 17 January, 1690, sigh desen aengaende oock soodanig heeft gelieven te expliceren, *dat sijne Majesteyt noyt iets soude pratenderen ofte ondernemen, dat tegens de Privilegien van den Lande ofte eenige Leden van dien soude zijn; maer deselve met alle kracht helpen maintineren ende defenderen volgens der selver Eed ende Plicht*; hebbende Burgermeesteren ende Vroedschap daerom oock haer selven geobligeert gevonden, omme den inhoude van de voorschreve Privilegien ende het ontwijffelbare Recht, daer uyt resulterende, gesterkt met de opgevolgde Possessie soo ten respecte van de Stadt, als van de Heeren Stadhouders ende Raden selfs, wat hooger ende wijtloopiger op te halen; behalven dat de voorsz. saeck, wel in sijn gront opgevat ende begrepen zijnde, te gelijck oock sal doen vervallen de hier naer gemelde Consideratien ende Bedenckingen, die men tegens de voorsz. Privilegien heeft gemoveert gehad ende waer op men dan consequentelijck heeft gelieven te bouwen de voorsz. Resolutie van den 28 January laetstleden.

De Heeren van de Ridderschap ende Edelen, mitsgaders de Heeren Gedeputeerden van de andere Steden, hebben dan gemeynt volgens de præmissen van de voorsz. Resolutie, dat op de geallegeerde Privilegien van Burgermeesteren ende Vroedschap van Amsterdam daerom geen reguard genomen konde werden, eensdeels, om dat van deselve Privilegien niet en soude blijcken, immers niet soodanigh, dat deselve *buyten alle bedenckelijckheyt souden zijn ende niet weder ingetrocken ende verandert konnen werden*, ende anderdeels, dat oock effective van de voorschreve Privilegien *soude zijn gerenuntieert ende afgegaen*; waer tegens in achtinge te nemen sal staen, ende wel eerst ten respecte van de Privilegien, op haer selven geconsidereert (buyten relatie tot de veranderinge ende renunciatie, die daer van soude zijn gedaen) dat Burgermeesteren ende Vroedschap niet hadden verwacht, dat, daer sy al in February van den Jare 1689 in de Vergaderingh van haer Ed. Groot Mogende mondelingh ende schriftelijck hadden gededuceert het Recht, het welck haer in desen was competerende, met pertinentente designatie van de respective Privilegien, de Stadt van Amsterdam en de *Poorteren van dien* verleent nopende de Electie van Schepenen binnen deselve Stadt, en dat sy verders in het begin van de Maent van January laetstleden oock noch een nader Remonstrantie op het selve Subject met gelijcke specifique designatie harer Privilegien ter Vergaderinge van haer Ed. Groot Mogende hadden overgelevert, jegenwoordig voor een middel soude werden gebruyckt, omme hare Privilegien in twijffel te trecken, dat deselve Privilegien selfs aen de voorschreve Remonstrantie niet souden wesen geannexeert; daer immers deselve, met dag ende datum iterativelijck, als vooren, zijnde gedesigneert, dierhalven moeten werden geconsidereert, van publique Notoriteyt te zijn; als konnende deselve door

dat middel soo in de publijcke Registers ende Charters van haer Ed. Groot Mogende selve, als in de gedruckte Handtvesten van dese Stadt, nagesien ende gelesen worden; te meer, dewijle sijne Conincklijcke Majesteyt van Groot-Brittannien, als Stadthouder van dese Provintie, uyt desselfs eygen Hoofde van alle de Privilegien ende Afschriften van dien naer alle apparentie sal wesen voorsien, nademael het maintien van deselve Privilegien het notabelste gedeelte van de Commissie ende den Eed, by den Heer Stadhouder daer op gedaen, komt uyt te maken; gelijck oock hooghstgedachte sijne Conincklijcke Majesteyt by sijne voorsz. Missive desaengaende sig niet en komt te beklagen; maer alleen te betuygen, dat deselve niet *genoeghsaem was geïnformeert noch voor het tegenwoordige geen genoeghsame bequaemheyt hadde, omme sigh wel ende volkomentlijck te konnen laten informeren wegens de precise ende positive Termen van de voorschreve geallegeerde Privilegien.*

Ende, voor soo veel men by de Præmissen van de voorschreve Resolutie dan oock verder is gegaen, met in twijffel te trecken de kracht ende het effect van het meergemelde Privilegie van den Jare 1581, soo is ten respecte van den Letter ende de Contenu van het voorsz. Privilegie evident, dat het selvige met soo veele Woorden, als Burgermeesteren ende Vroedschap van Amsterdam in hare respective Propositien ende Remonstrantien hebben ter neder gestelt, t'haren voordeelen is disponerende, sonder dat men daerom oock tegens de Contenu ende Dispositie van dien iets anders in de Præmissen van de voorschreve Resolutie komt by te brengen, dan dat het selve niet en soude wesen *buyten alle bedenckelijckheyt, ende sulcks, dat sonder verdere examinatie, indagatie ende discussie, van 't geen daer omtrent soude konnen worden voortgebracht, by Provisie daer op geen reguard soude konnen werden genomen.* Een middel waerlijk (onder Reverentie) waer door alle Privilegien, hoe duydelijk en præcijs deselve ook souden mogen leggen, buyten effect gestelt en illusoir gemaekt souden konnen werden; doch, wat aenbelangt het geene boven dien ten opsichte van de deugdelijckheyt van het voorschreve Privilegie selfs by de voorschreve Præmissen is geallegueert ende bygebracht geweest, dat het selve Privilegie wel op de Naem van Coningh Philips verleent geweest; maer dat evenwel het selve in der waerheyt is gegeven by hooghgedachte Heere Prince Willem van Orange op een tijt, als wanner den selven by den Coningh van Spangien al was geproscribeert, ende by den Staet den Naem van Coning van Spangien al was uytgelaten en de Octroyen ende Ordonnantien al op de Naem van de Staten begonnen gedepescheert te werden: Soo moeten Burgermeesteren ende Vroedschap niet sonder een singulier Regret daer op verklaren ende betuygen, dat haer die allegatie seer vreemt te vooren is gekomen, soo, om dat men daer uyt geen illatie altoos en heeft gemaeckt gehad, als insonderheyt mede, dat daer uyt geen rechtmatige illatie tegen het voorschreve Privilegie gemaeckt sal konnen werden. Aengesien voor eerst kennelijck is, soo lange als by Staets-gewijse Resolutie den Coning van Spangien niet verklaert is geweest voor vervallen van de Souverainiteyt deser Landen, alle Actens ende Depesches hebben moeten werden gepasseert onder ende op de Naem van den Coningh, als Grave deser Provintie, ende dat de gemelde Coningh van Spangien niet voor in de Maent van July, 1581, verklaert is geweest, vervallen te zijn van de Regeeringe deser Landen; daer het voorschreve Privilegie aen

die van Amsterdam, als hier vooren geseyt is, verleent is geweest op den 3 January, 1581, ende sulcks ses Maenden, voor dat de Ingesetenen ende de respective hooge ende lage Overigheden van haren Eed, aen den Coning gedaen, zijn ontslagen geworden; gelijck oock het voorsz. Privilegie op den 9 January van den selven Jare 1581 ter Burele van de Kamer van Reeckeninge in den Hage na de Ordre van het Lant is gevisiteert ende geinterineert geworden; behalven dat de Stadt van Amsterdam noch op den 20 December van den selven Jare 1581, ende mitsdien omtrent een geheel Jaer naer dato van het voorschreve Privilegie, accorderende met de Ridderschap, Edelen ende Steden van Hollant wegens de voldoeninge van de Acte van Satisfactie, door middel van dewelcke de voorsz. Stadt de Spaensche sijde verlaten hadde ende tot die van de Staetsche was overgegaen, expresselijck heeft bedongeen ende geconditioneert, (*lr. G.*) *dat alle de voorschreve Stede Privilegien, Handvesten, Costuymen, Keuren, Rechten ende Usantien souden blijven in haer vigeur ende onvermindert naer ouder gewoonte, uytgesondert de Privilegien, Handvesten ende Costuymen, die staende ende gedurende de Troubelen sonder advijs van de Staten van Hollant van den Hertogh van Alva ofte sijne Successeurs tot de dagen van de Pacificatie* van Gent verkregen soude zijn. En dat wederom uyt inspectie van het Privilegie, alhier in quæstie, selfs te sien is, niet alleen, dat het selve niet is verleent voor dato van de Pacificatie van Gent, die gemaeckt is in den Jare 1576, maer lange naer dato; dat oock het selve niet en is verleent by Duc de Alva ofte sijne Successeurs, als Gouverneurs Generaels van alle de Nederlanden, en die by gevolge geen Stadhouders van de Provintie van Hollant en waren, en consequentelijck, dat het voorsz. Privilegie, als niet behoorende onder de geëxcipieerde Privilegien, die niet en souden mogen bestaen, het effect van dien oock des te meerder van die van Amsterdam moet werden geprest eert, dewijle een exceptie van een generale Regel (als in desen) den selven Regel des te krachtiger confirmeert in alle andere niet geëxcipieerde Gevallen; behalven dat Burgermeesteren ende Vroedschap der Stadt Amsterdam niet en konnen verbergen, dat sy ten hooghsten zijn gesurpreneert geweest, dat de Heeren van de Ridderschap ende de Heeren Gedeputeerden van de andere Steden hebben konnen goetvinden, tot labefactie (was het mogelijck) van deser Stede Privilegien te advanceren soodanige Faiten ende Præmissen, dewelcke, indien deselve met de ware geschapentheyt van saecken quamen te accorderen (als nochtans Burgermeesteren ende Vroedschappen voorsz. in geeenen deele zijn advoüerende) daer uyt soude komen door een nootsaeckelijck gevolgh te proflueren, dat dien grooten Prince Willem van Orangie, onsterffelijcker Memorie, aen wien dese Republijck ten grootsten deele haer Vryheyt ende Conservatie van hare Hoog-, Vry- ende Gerechtigheden originelijck is verschuldigt, ende die deselve oock met sijn kostelijck ende dierbaer Bloet heeft versegelt gehad, niet en soude hebben geweten, wie sijne wettige Souverain en Committent ten respecte van sijn Stadhouderschap over dese Provintie soude zijn geweest ten tijden van het verleenen van het voorsz. Privilegie, ofte dat hooghgedachte Prince, sulcks hebbende geweten, het selve echter voor die van Amsterdam soude willen hebben deguiseren, ende alsoo tegens de wettige Authoriteyt van de Staten van Hollant (soo men by de voorsz. Præmissen van de Resolutie sustineert) soude

 hebben

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

hebben willen gebruycken de Name van een Coning als Grave deser Provintie, die albereyts van die Waerdigheyt was vervallen.

Konnende Burgermeesteren en Vroedschap voorts haer selven niet verbeelden, dat boven dien met eenig valabel of wettig Bescheyt sal konnen werden aengewesen, dat ten voorsz. tijde de Staten van Hollant buyten Concurrentie van hooghgemelde Prince, als Stadhouder van den Coningh, eenige Souveraine Dispositie geëxerceert souden hebben gehad in saken, die den Grave en dessels Stadhouders anders competeerden: Immers sullen Burgermeesters en Vroedschap voorsz. aen alle de Werelt, ende in 't bysonder aen de Leden van den Staet, in serieuse bedencken geven, hoe en of ten respecte van dien Vader des Vaderlants ende tot vermindering van sijn Hoogheyts Authoriteyt en wettig Gesagh in dese Provintie kan en behoort te werden opgehaelt de Proscriptie van sijn Doorluchtig Persoon; welcke Proscriptie altoos is geconsidereert en gedeclareert geweest by de respective hooge en lage Overigheden deser Landen en Ingesetenen van dien voor inicq, nul ende van onwaerden, ende boven dien als alleen voortgekomen van de quade Raden des Conings; tegens wien, ende niet tegens den Coningh selve, men in den aenvang de Wapenen heeft aengenomen en tot de voorsz. Affsweeringe toe gevoert gehad; men swijge, dat, indien soodanigh Raisonnement soude komen te procederen, daer uyt soude volgen een generael Renversement van alle, 't gunt zedert den Jare 1567, als den hoog-gedachten Prince nulliter ende ten onrechten door de Bloed-Raed is geproscribeert geworden, by hoog-gedachte Prince in ende ten Dienste van dese Landen soo in Justitie, als Politie, is gedaen ende ondernomen geweest tot de voorsz. tijt van de Affsweeringe toe; ende in 't bysonder mede, dat het Privilegie, tot de Erectie van de Universiteyt tot Leyden in den Jare 1574 zijnde verleent, op gelijcke wijse, als het voorsz. Privilegie in Quæstie, op die manier en met gelijck Recht al mede soude konnen werden in twijffel of controversie getrocken; doch moet eyndelijck tot volkomen Overtuyginge van de geene, dewelke de Registers van den Staet nopende de Forme van het verleenen van Privilegien prætenderen, nageslagen te hebben, dienen, dat soo by de Acte, (*lr. H.*) daer mede aen hoogh-gedachte Prince Wilhelm van Orange op den 5 July, 1581, is opgedragen de Hooge Overigheyt deser Provintie, als by de Acte van hoog-gemelde Prince van deselve datum, waer by sijne Hoogheyt deselve Hooge Overigheyt is accepterende, alle soodanige Privilegien, als gedurende de Troubelen of het Oorlogh by de Stadhouder binnen of buyten Hollant, hoewel op de Naem van den Coning van Spange, waren verleent, wel expresselijck mede werden bevestigt en geconfirmeert, uytgeseyt alleen sulcke Privilegien, als by Duc d'Alva en sijn Successeurs in den Gouvernemente verleent souden mogen zijn; waer door dan oock, dit laetste Privilegie van 1581, schoon genomen het door den Heer Prince Wilhem van Orange selver ware verleent geweest, ten overvloede noch geconfirmeert zijnde, t'eenemael vervalt en komt te verydelen de Objectie, tegens de deugdelijkheyt van het selve in de Præmissie van de voorgem. Resolutie gemaeckt.

Gelijck oock het voorsz. Privilegie van den Jare 1581 t'onrecht voor een simpele Wet, ende die alleen provisioneel geëmaneert, ende alsoo ten allen tijden revocabel soude zijn, by de Præmissen van de meergemelde Resolutie wert gedebiteert, aengesien uyt den Text van het voorsz. Privilegie kan blijcken en hier vooren oock

alreets

alreets geremarqueert is, dat den inhoude van het voorſz. Privilegie aen die van Amſterdam wert *gegunt, geoctroyeert en geaccordeert, ende dat wel uyt ſonderlinge Gratie ende Faveur*, welcke Expreſſien immers notorie geen gemeenſchap hebben met de Natuure ende de Extenſie van een Wet; dat het ſelve oock wert genaemt ſoo in den Context van het voorſz. Privilegie ſelve, als by de Regiſtratie ende Interinemente ter Kamere van de Reeckeningen, met de Naem van Octroy, zijnde van deſelve beteeckeniſſe, als Privilegie; ſulcks dat, voor ſoo veel in het Verſoek ende oock in het Slot van het ſelve Privilegie of Octroy wert gevonden het Woort van Ordonnantie (daer op men ſchijnt te reflecteren) het ſelve notorie niet anders importeert, als dat de geene, aen wien het voorſz. Privilegie niet en is geaccordeert, daer mede wert geordonneert, ſig naer den inhoude van het ſelve Privilegie te moeten reguleren; als onbegrijpelijck zijnde, dat blijckende uyt den inhoude van het gediſponeerde, dat den Souverain, hebbende *gegunt, geaccordeert ende overgegeven* een gedeelte van het Recht, ſoo in deſſelfs Boeſem anders was reſiderende, die Gifte en Octroye daerom alleen als een ordinare Wet ſoude mogen revoceren, om dat by ſoodanig Privilegie mede komt te influëren het Woort van Ordonnantie.

Ende in tegendeel uyt ſig ſelven klaer is, dat het Woort Ordonnantie daerom by de Woorden van *gunnen en octroyeren* wert gevoegt, op dat den Impetrant van ſoodanigh Privilegie het effect van dien ten reſpecte van andere en derdens geruſt en vredelijck ſoude mogen genieten; konnende mitsdien de nader Diſpoſitie en Ordonnantie, dewelcke by het voorſz. Privilegie aen den Souverain wert gereſerveert, oock niet in 't generael ende indiſtincte werden genomen, als ſtrijdig met de Natuur van de voorſz. Gifte ſelve: immers ſoo en ſoude die geheele Clauſule, voor ſoo veel daer in van outs ende ten tijde van de Graven eenig Recht tot Revocatie ſoude mogen hebben gereſideert gehad, jegenwoordigh evenwel van geen operatie konnen zijn ten ſulcken effecte, dat het voorſz. Privilegie met d'oude loffelijcke Herkomen, dien conform, na de Erectie van de Republijck ſoude konnen werden gerevoceert, en dat in weerwil en buyten conſent van een van de integrerende Leden van de Souverainiteyt; ende ſoude dit prætenſe Recht van Revocatie der Privilegien Burgermeeſteren en Vroedſchap in hare Suſtenue tot voorſtant van deſelve Privilegien in cas ſubject oock daeromme noch te minder konnen of mogen præjudiceren: Eerſtelijck, om dat die Suſtenue ende dat Verſoeck is gedaen op ſoodanigen tijt en in die ſtant van ſaken, als het voorſz. Privilegie noch niet en is gerevoceert geweeſt; ende verder, al waer het ſchoon, dat het voorſz. Privilegie al effectivelijck ware gerevoceert geweeſt (als nochtans in geene deelen) dat daer door niet anders en ſoude konnen werden geëffectueert, als dat Burgermeeſteren en Vroedſchap met de reſpective Poorteren van Amſterdam ſigh in ſulcken geval ſouden moeten vergenoegen met de andere Privilegien, ſo ſy voor dato van het voorſz. Privilegie van den Jare 1581 hebben gehad; als werdende alle latere Handveſten geduyt ende geinterpreteert ſoodanig, dat deſelve zijn verleent ſonder verkortinge van ouder Privilegien, ende by gevolge tot vermeerderingh ende noch verder uytbreyding van deſelve, ende gantſch niet, om daer door in tijden ende wijlen een Argument te trecken, dat van de voorſz. oude ende eerdere Privilegien geheel en al ſoude weſen afgegaen ende gerenuntieert; gelijck in allen gevalle in

desen geen twijffel kan hebben, aengesien het voorsz. Privilegie van den Jare 1581 uytdruckelijck dicteert, dat het selve wierde verleent *onvermindert soodanige Privilegien, Costuymen ende Handvesten, als de Stad van Amsterdam ter selver tijt was hebbende*, ende welcke hier vooren al mede zijn aengewesen, uyt haer eygen Aert pertinent ende decisoir te zijn ter intentie van Burgermeesteren ende Vroedschap voornoemt. Ende moeten Burgermeesteren en Vroedschap sig mitsdien ten hoogsten verwonderen, dat de Heeren van de Ridderschap en Edelen, mitsgaders de Heeren Gedeputeerden van de andere Steden, den inhoude van deselve anterieure Privilegien, ende in 't bysonder mede de Missive van de Raden in Hollant, in dewelcke met soo duydelijcke ende decisive termen wert gesproocken wegens de practique ende interpretatie van deselve anterieure Privilegien, soodanig met stilswijgen komen te prætererieren en voorby te gaen, als of die ter sake niet en soude doen; daer het tegendeel van dien soo uyt den Aert ende Natuure, van het gunt by die anterieure Privilegien is gedisponeert, als uyt de opgevolgde Interpretatie en Practique van deselve, hier vooren peremptoirelijck aengewesen is: Immers is het voorby-gaen van de voorsz. anterieure Privilegien met den aenkleve van dien noch des te vremder aen Burgermeesteren ende Vroedschap in desen voorgekomen, overmits, de Revocatie van het laetste Privilegie van den Jare 1581 gesupponeert zijnde ende alsoo in haer volle etendue effect moetende sorteren de voorsz. anterieure Privilegien, daer uyt onvermijdelijck soude komen te volgen (na ende op de Fundamenten, by de Præmissen van de meergem: Resolutie gelegt) dat den Heere Stadhouder alsdan conjunctim met ende nevens de Heeren Præsident ende Raden volgens die Privilegien de Electie van Schepenen soude moeten doen, ofte andersints met Burgermeesteren en Vroetschap vallen in eenerley Sentiment ten respecte van de Interpretatie van de drie eerste Privilegien, hier vooren breeder gededuceert.

Doch, dewijle de Heeren van de Ridderschap en Edelen alle de voorsz. *Bedenckingen* niet anders, dan hesiterender-wijse, hebben geadvanceert, soo en sullen Burgermeesteren ende Vroedschap sigh daer mede dan oock niet langer ophouden; ende sulcks kortelijck opnemen dat geene, het welcke by de Præmissen van de meer-gemelte Resolutie verders wert gesegt nopende de veranderingh, die desen aengaende soude gemaeckt zijn geweest.

Voor soo veel Burgermeesteren en Vroedschap de Raisonnementen, deswegen gemaeckt, hebben konnen opvolgen ende penetreren, soo werden aen de andere zijde gesustineert dese drie saecken; als eerst, dat door den Octroye van den Jare 1650, rakende de Bestellinge van de Magistraten, aen de Stad van Amsterdam door haer Ed. Groot Mog. verleent, soude wesen gerenuntieert van de voorsz. Privilegie (voor soo veel de Heeren Præsident ende Raden in die Electie andersints souden hebben moeten wesen gekent) soodanig, dat selfs naderhant, in den Jare 1672 de Stadhouderlijcke Regeeringe weder geintroduceert zijnde geweest, den Heere Stadhouder daer door wel gequalificeert soude zijn geworden tot het doen van die Electie; doch geensints de Heeren Præsident ende Raden het selve Recht geacquireert souden hebben gehad; ende ten tweeden, dat, oock by speciale ende eenparige Resolutie van haer Ed. Gr. Mog., in den Jare 1674 genomen, boven dien den Heere Præsident ende Raden zijnde ontrocken de kennisse van Politique Saken, het

Recht van de voorsz. Electie mitsdien insgelijcks aen haer Ed. Mog. daer door mede soude wesen benomen; daerby dan noch ten derden tot confirmatie van het selve is gevoegt, dat de sake oock altoos soodanig zedert, ende selfs by de Heeren van Amsterdam, noch in den voorledene Jare opgevolgt ende gepractiseert soude zijn geweest.

Belangende de eerste Consideratie, rakende de verandering, in den Jare 1650 ende 1672 successivelijck omtrent de Bestelling van de Magistrature voorgevallen, soo erkennen Burgermeesteren ende Vroedschap seer gaerne, dat na het onverwacht afsterven van den Heere Stadhouder, Prins Willem van Orangie, onsterffelijcker Memorie, in den Jare 1650 by Resolutie van den Staet is vastgestelt, dat de respective Steden, Sessie hebbende in de Vergadering van Hollant, van toen voortaen souden hebben ende behouden het Recht, om haer eygen Magistraten te bestellen, ende in 't bysonder, dat, het voorsz. Recht van Electie van seven Schepenen uyt een dubbelt getal door Vroedschappen aen de Heeren Burgermeesteren, successivelijck binnen Amsterdam regeerende, in krachte van dien gedefereert zijnde geweest, het selvige by Octroy van haer Ed. Groot Mog. vervolgens mede is geconfirmeert geworden; maer evenwel soodanig, *dat den verdere inhout van hare Privilegien van de Stad van Amsterdam in allen anderen deelen soude moeten blijven in vigeur en ongekreuckt.* Sulcks dat, als wanneer Burgermeesteren en Vroedschap vervolgens in den Jare 1672 nevens de andere Leden hebben geconcurreert gehad, om den Heer Prince van Orangie, jegenwoordig Coning van Groot-Brittannien, aen te stellen tot Stadhouder over Hollant op deselve wijse ende in deselve Qualiteyt, als desselfs Doorluchtige Voorouders die Staet hebben bekleet gehad, het dienvolgenes van sig selven spreeckt, dat de Steden, ende namentlijck de Stad van Amsterdam, de Electie van Schepenen uyt een dubbelt getal by continuatie nu niet langer en hebben konnen doen; als noyt by haer gedaen zijnde geweest ten tijde ende by het leven van de vorige Stadhouders, onsterffelijcker Memorie, ende dat het by gevolge aen de Heere Stadhouders staet, om de voorsz. Electie, doch niet anders, als op den voet ende in conformité van de Privilegien, voor het toekomende te doen: Maer moeten Burgermeesteren en Vroedschap daer nevens ende te gelijck bekennen, dat hun seer surprenant te vooren is gekomen, dat men jegenwoordigh heeft gelieven van dat Recht van den Stadhouder te separeren het Recht van den Hove selve, alsoo immers kennelijck is, dat die Electie van den Hove moet werden geconsidereert voor een sequele van de Stadhouderlijcke Regeeringe, ende sulcks een gevolg ende appendentie van die *Digniteyten ende Waerdigheden*, daer mede de respective Princen van Orangie, hoogl: Gedachtenisse, die Charge bekleet hadden gehad: Voor al oock, om dat de Heeren Præsident ende Raden, doende de voorsz. Electie in Absentie van den Heere Stadhouder, deselve niet anders komen te doen, als op den Naem van den Heere Stadhouder selve, als den geenen zijnde, die voor het Hooft en de Illusterste Persoon van hun Collegie moet werden geconsidereert.

Daer by dan noch verder kan werden gevoegt, dat, het Octroy van den Jare 1650 door de Introductie ende Herstellinge van de Stadhouderlijcke Regeeringe stilswijgende wel afgegaen zijnde, mitsdien oock van selfs weder vigoureus en werkstellig zijn geworden de respective Privilegien van de Steden, die wel in den

Jare 1650 voor soo verre waren geamplieert geweest, dat de Steden hare eygen Magistraten van toen voortaen souden vermogen te kiesen; doch geensints met die intentie ofte dat effect, dat, als de Steden naderhant niet en mochten goetvinden, dat haer op nieuw verkregen Recht te gebruycken, sy door het obtineren van dat Octroy oock versteecken souden zijn van een Recht, het geen haer te vooren albereyts hadde gecompeteert ende in effecte bleef competeren, dewijl het contradictoir is, dat het meerdere niet en soude insluyten het mindere; immers de saecke anders te willen opnemen, soude aenlopen tegen de gesonde reden ende natuurlijcke billijckheyt, medebrengende, dat, het geene ten faveure van iemant wert geintroduceert, noyt en kan werden geduyt tot dessels nadeel ende prejudicie; konnende boven dien ende in alle gevalle dese saecke geen de minste raisonnabele twijffelinge in desen hebben, om dat, als wanneer Burgermeesteren ende Vroedschap hebben goetgevonden, de Stadhouderlijcke Regeeringe nessens de andere Leden weder te introduceren, haer Ed: Achtb: het selve niet anders hebben gedaen gehad, als onder die speciale Voorwaerde ende Conditie (soo als uyt de Commissie van den Heer Stadhouder ende den Eed, daer op afgelegt, kan werden gesien) dat, namentlijck, *den Heere Stadhouder soude voorstaen, vorderen ende bewaren de Hoogheyt, Gerechtigheyt, Privilegien van den Lande van Hollant, Leden, Steden ende Ingesetenen van dien*, ende voorts in 't bysonder, dat den Heere Stadhouder de Magistraten soude veranderen; doch *naer behoorende ende achtervolgende de Privilegien van de respective Steden*; daer door dan immers de voorige Privilegien moeten werden verstaen, geheel en al gelijck als op nieuw gerepeteert ende bevestigt te zijn, sonder dat'er mitsdien eenige verdere of andere Authorisatie op den Heere Præsident en Raden van noden is geweest of behoefde te werden gedecerneert; als wesende die Authorisatie ten faveure van de Stad Amsterdam in den Text van de Privilegien selfs van Woort tot Woort begrepen en gecomprehendeert.

Ende daer mede toetredende tot de tweede hier vooren gemoveerde Consideratie ende Objectie, van dat aen den Heere Præsident ende Raden in den Jare 1674 soude wesen benomen de kennisse van Politicque Saecken, ende mitsdien oock het voorsz. Recht van Electie, soo sullen Burgermeesteren ende Vroedschap daer op buyten andere Bedenckingen, die op deselve Resolutie souden konnen vallen, by provisie niet anders seggen, als dat by deselve Resolutie mede uytdruckelijck wert gevonden dese Periode, (*lr. I.*) *Dat haer Ed. Groot Mog.* (des niettemin) *verstonden ende verklaerden, van geene de allerminste intentie ofte meyninge te wesen, om hier door eenige veranderinge te maecken in het stuck van de Regeeringe van den Lande ofte in de Privilegien ende Voorrechten, de Heeren Staten in het gemeyn ende de Heeren van de Ridderschap ende Edelen, mitsgaders de respective Steden, in het bysonder competerende, ofte ook de forme van Regeeringe soo van den Lande, als van de gemelde Heeren van de Ridderschap ende Edelen, mitsgaders de respective Steden, soo als deselve t'zedert de Erectie van de Republijcque is geweest; maer by de voorschreve Regeeringe, Privilegien ende Voorrechten gantsch ende t'eenemael te verblijven.* Als gevende de voorschreve soo krachtige ende nadruckelijcke Clausule onwedersprecckelijck te kennen, dat, hoe breet ende hoe seer oock den Hove Provintiael by die Resolutie mochte werden gehouden buyten de kennisse van

Poli-

politicque Saecken, echter de Steden daer door in het geringste niet en wierde benomen de Vryheyt ende Faculteyt, om den Letter van haer Privilegien te volgen; ende sulcks oock door middel van den Hove van Hollant (soo wanneer de Steden het selve op het fondament van haer Privilegien goetvonden, te versoecken) haer Magistraet ende Regeeringe te doen bestellen, als voorheenen; en dat dies deselve Resolutie wel tot soo verre kan dienen tot besnoeying van de Authoriteyt van den Hove, om in krachte van dien aen haer Ed. Mogende hantsluytingh te doen, soo wanneer haer Ed. Mogende haer in weerwil van de Steden met de kennisse van politicque Saecken mochte goetvinden, te mesleren; maer dat de Resolutie de Steden selfs niet en kan præjudiciëren, als deselve volgens den inhoude van hare Privilegien den dienst ende assistentie van den Hove tot bestellingh van hare Regeeringh soude mogen ofte moeten requireren, dewijle uytdruckelijck by de voorsz. Resolutie soodanige gevallen, *rakende de Privilegien ende de Forme van Regeeringh, zijn geëxcipieert*; immers, voor soo veel het Recht ende faveur van de Steden belangt.

Konnende boven dit alles soo op de voorschreve eerste, als op dese tweede, Consideratie sonderlinge dienen, dat als het al waer soude mogen zijn, dat aen den Edelen Hove van Hollant al niet en soude competeren het Recht, om de voorschreve Electie uyt de overgesondene Nominatie te doen, dat evenwel daer uyt noch in geenen deele soude volgen (op het welck in de Præmissen van de meergemelte Resolutie echter seer wert gestaen) dat namentlijck den Heere Stadthouder daerom deselve Electie soude hebben moeten ofte vermogen te doen, en dat selfs na expiratie van de tijt, by de Privilegien tot die Electie soo sorgvuldelijck gepræfigeert.

Dewijle eens vast staende, dat de Commissie ende Last van den Heere Stadhouder niet verder en gaet, dan dat deselve de Regeering kan bestellen volgens de Privilegien, ende dat die bestellinge by Privilegie aen een præcise tijt van Vrouwe Lichtmis Avont is bepaelt geworden (soo als in desen uyt alle de Privilegien hier vooren heeft konnen werden gesien) dat consequentelijck den Heere Stadthouder in dat geval ende naer dat verloop van tijt (onder Reverentie) geen verdere Commissie of Last soude konnen verstaen werden, te hebben, en sulcks oock (onder Reverentie) die niet en soude konnen exerceren anders, als in conformité van de Privilegien deser Stede en de tijt, daer by vastgestelt.

Hebbende daeromme Burgermeesteren ende Vroedschap niet konnen begrijpen, hoe dat men by de Præmissen van de meergemelde Resolutie sigh selve soo verre heeft uytgelaten, van te seggen ende te sustineren, dat de tijt, tot het doen van de Electie gepræfigeert, de voorsz. Last ende Commissie niet en soude doen cessefren; immers dat het selve niet en soude wesen het essentieel van de voorsz. Privilegie; maer alleen yets assessoir, het welck men dan oock soude konnen naer gelegentheyt van saecken veranderen; aengesien eerstelijck de uytbreydingh van die Commissie na verloop van de gepræfigeerde tijt directelijck aenloopt tegens den uytgedruckte Text van 't voorsz. Privilegie, daer by de voorsz. Commissie tot de Electie, aen den Stadhouder gegeven, wel sorgvuldiglijck binnen den tijt van den 28 January en Vrouw Lichtmisse is bepaelt.

Behalven dat die distinctie van substantieel ende accidenteel nergens by de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

voorsz. Privilegien wert gevonden; maer in tegendeel by het meergemelde Privilegie van Vrouw Maria van Bourgondien van den Jare 1476 wel expressselijck wert gesegt, dat het selve Privilegie en de inhoude van dien *van Punte tot Punte sal moeten nagekomen werden ten eeuwigen dage, niet-tegenstaende de Prince van den Lande, wetende of onwetende, daer in eenige veranderinge mochte goedvinden, te maken*, ende dat in allen gevalle (in cas subject) de Regenten zijn geobligeert, de voorsz. Privilegien *in alle hare Pointen* aen hare Poorteren te verantwoorden, volgens den Eed, specialijck daer toe gedaen, ende dat by gevolge alle Pointen even wesentlijck ende essentieel werden verklaert te zijn. Buyten ende behalven dat oock buyten Exempel is, dat sig iemant soude aenmatigen, om het Recht, het welck de Steden ende Ingesetenen van dien zijn hebbende, om namentlijck Jaerlijcks van nieuwe Regenten t'eenen sekere bestemde dage te werden voorsien, in te trecken ende te veranderen, om dat juyst niet aenstonts soude mogen werden gegeven een decisoire Reden na de gedachten van alle de Werelt, waerom die verandering op soodanige wijse ende op die præcijse tijt behoorde te werden gedaen; als wesende tot maintenue van dat Recht meer, dan genoegh, dat het selve alsoo van outs ende van immemoriale tijden by de Voorvaderen *tot Rust ende Vrede van de Steden ende de Ingesetenen van dien* is vastgestelt ende gebruyckt geweest, ende dat alle de minste veranderinge, sonderling in de Forme van Regeering (hoe plausibel die oock soude mogen voorkomen) altoos seer groote Inconvenienten subject is geweest ende na sig moet slepen; soo dat daerom onse Vooroudersaen de Nakomelingen wel sorgvuldelijck hebben gerecommandeert, als een Gront-wet van den Staet, *ut accepta, ita & esse relinquenda*; ja dat allesints soo wel de oude Herkomen ende Costuymen, als de Handvesten ende Privilegien, door de Graven in der tijt hebben moeten werden beswooren. Immers soo behoort die veranderingh noch gevergt te werden aen Regenten noch oock geprætendeert te werden by Regenten, dewelcke beyde even seer zijn verplicht tot voorstant, bescherming en verantwoording van de Privilegien, Costuymen en Herkomen van de respective Steden van Hollant.

Ende daer mede laetstelijck ter hant nemende het voorsz. derde Point, rakende de Practijcque en de soo genaemde Possessie, op dewelcke met seer veel ernst in de Præmissen van de meer-gemelde Resolutie oock is geurgeert geworden, soo sullen Burgermeesteren en Vroedschap ten desen opsichte niet ontkennen, dat de Heeren Præsident en Raden in Hollant zedert den Jare 1672 door Burgermeesteren niet en zijn gerequireert geweest, om de Electie van Schepenen te doen, als alleen nu in Januario van den voorleden Jare 1689; maer het is mede waer, dat sig voor die tijt oock geen nootsakelijckheyt en heeft gepræsenteert gehad, om sulcks te moeten doen, dewijle sijne Coninckl. Maj. van Groot-Brittannien sig voor die tijt wel buyten den Haegh omtrent de tijt van harer Stads Electie heeft gevonden gehad; maer dat sijn hoogstgedachte Maj. noyt voor die tijt absent is geweest met effect; dat is, dat sijn hoogstgedachte Majesteyt elders sijne permanente Residentie heeft gekosen gehad, of immers sulcks absent is geweest, dat voor Vrouwe Lichtmisse hare Magistrature ende Schepens Banck completelijck niet en soude hebben konnen wesen bestelt, soo, als dat volgens de oude Herkomen ende Privilegien van dese Stad heeft moeten geschieden ende boven Memorie van Menschen oock geschiet is geweest; ende na welck effect ende gevolgh dan oock het Woort Absentie van sijn

Coninckl.

Coninckl. Maj. in alle billijckheyt by haer Ed. Achtb. is en oock rechtsinniglijck heeft moeten werden geinterpreteert; even als Burgermeesteren en Vroedschap soo van alle oude tijden (gelijck uyt den Brief van den Hove Provintiael, in den Jare 1564 geschreven, is blijckende) als noch selfs in den voorleden Jare, als sijne hooghstgem. Maj. na Engelant was vertrocken, haer genootsaeckt hebben gevonden (alleen in opvolginge van hare Privilegien) het tegendeel van dien te practiseren, ende sulcks hare Nominatie aen den Hove van Hollant over te senden, om daer uyt de gewoonelijcke en tijdelijcke Electie te werden gedaen volgens deses Stads Privilegien: Zijnde wel waer, dat die Nominatie door de Heeren Præsident ende Raden aen sijne Majesteyt van Groot-Brittannien copielijck overgesonden is geweest, ende sulcks oock noch met geen andere intentie, als om hooghstgem: sijne Majesteyts Goetvinden ende Advys te verstaen nopende het doen van die versochte Electie; soo dat selfs daerom oock de originele Nominatie by ende onder haer Ed: Mog. is gebleven geweest ende aldaer alsnoch berustende is; maer wesende insgelijcks waerachtig, dat deselve Oversending is geschiet buyten haer, en dies oock sonder haer bewilliging, tot soo verre, dat ter contrarie in den Name van Burgermeesteren ende Vroedschap over dat versenden is gedoleert geweest in de Vergadering van Hollant op het Fondament van hare Privilegien; ende in 't bysonder, dat de provisionele Continuatie van haer Regeering wel expresselijck is gedaen *onvermindert hare Privilegien voor het toekomende*. Mits welcken dan immers niet en is te bedencken, dat, door het geene voorsz. is, eenige de minste Possessie tegens de Privilegien van de Stad Amsterdam soude geacquireert zijn geweest; even als insgelijcks het Versoeck, by Burgermeesteren aen sijn hoogst-gemelte Maj. vervolgens gedaen, omme te suppleren de deficierende Plaetsen van twee Schepenen, die binnen 's Jaers waren komen te sterven, tot het cas subject al mede niet applicabel of van eenige operatie kan zijn of daer uyt eenige Possessie gehaelt sal konnen werden; geconsidereert in die twee respective Voorvallen de tijt van de verandering van de Regeering, soo die volgens de Privilegien binnen de Stad Amsterdam moest geschieden, daer door niet en wierde verandert of getroubleert (soo als in desen jegenwoordig soude geschieden) ende by gevolge dat het verblijf van sijn Coninckliycke Majesteyt in Engelant in die voorsz. twee bysondere Gevallen al mede niet eygentlijck en was een Absentie *cum effectu*, daer door de tijt, by het Privilegie gepræfigeert, soude werden tegengegaen.

In allen gevallen konnen Burgermeesteren ende Vroedschap niet ontveynsen, noyt te hebben verwacht, dat indien of in het een of in het ander geval al iets uyt Deference ende Respect aen sijne Coninckliycke Majesteyt t'eeniger tijde by Inschickingh door Burgermeesteren in der tijt soude mogen zijn gedaen geweest buyten den præcijsen ende letterlijcken sin van het voorschreve Privilegie, dat die Inschicking soude werden getrocken in Consequentie; veel min voor een Acte possessoir opgenomen werden, dewelcke een Voet soude leggen selfs voor het toekomende niet alleen in Gevallen van deselfde Natuur, maer oock in geheele andere Gevallen, dan daer in die goetwillige Inschickinge gepleegt soude mogen zijn geweest.

Insonderheyt oock, soo de voorsz. gepleegde Inschicking uyt sijn Natuur tot het Geval in Quæstie al overgebracht soude konnen werden, dat deselve Inschic-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

kinge, met het geene daer op is gevolgt, alsdan oock directelijk soude wesen gedaen tegens de Privilegien, die niet alleen aen de Regenten, maer sonderling mede tot Rust ende Eendrachtigheyt onder de Ingesetenen ende Gemeente, *ende oock selfs aen ende ten versoecke van de respective Poorteren van de voorschreven Stad*, gegeven zijn geweest, soo, als uyt de Præmissen van de meer-gemelte Privilegien van Vrouw Maria van Bourgondien ende dat van Keyser Carel, tot confirmatie van dien verleent, respectivelijck is te sien; invoegen, dat gelijck aen de eene zijde by de Regeering in præjuditie van de Gemeente van die Privilegien gantsch ende al niet en kan werden gerelacheert, dat oock aen de andere zijde niets altoos daer jegens en kan werden ondernomen, sonder een notoire nullité allesints te committeren; daer door selfs dan oock alle prætense Actens possessoir buyten effect souden moeten werden gestelt niet anders, dan of die noyt gepleegt waren geweest.

Ende, dewijle alsoo het Recht van de respective Privilegien, hier vooren in 't breede gemelt, by ordre mede is gevindiceert van die *Bedenckelijckheden ende Objectien*, dewelcke daer jegens by de Præmissen van de voorschreve Resolutie zijn geavanceert geweest, soo vermeynen Burgermeesteren en Vroedschap van Amsterdam, dat men seer licht sal konnen bevroeden, dat sy Burgermeesteren en Vroedschap haer selven niet anders, dan ten uyttersten beswaert hebben moeten vinden, om haer te gedragen na de Resolutie, by de Heeren van de Ridderschap en Edelen, mitsgaders de Heeren Gedeputeerden van de andere Steden, op den 28 January deses Jaers genomen; als dewelcke daer heenen absolutelijck streckt, om Burgermeesteren ende Vroedschap te obligeren tot soodanige saken, die directelijck tegen den inhoude van de voorsz. Privilegien zijn aenlopende, als vooren is aengewesen.

Sonder dat het voorsz. Grief wert wegh-genomen daer mede, dat in 't eynde van deselve Resolutie door de Heeren van de Ridderschap en Edelen met de Heeren Gedeputeerden van de andere Steden wert betuygt, dat men daer door niet en verstaet, eenige Præjuditie te willen leggen aen de Hantvesten ende Privilegien van de Stad van Amsterdam, overmits die Protestatie directelijck strijt met de daed selfs, dewijle, het geen eenmael tegen de Privilegien ende den klaren Text van dien wert gedecreteert en vast-gestelt, daerom niet na en laet, tegen de Privilegien te zijn, om dat soodanigen Decreet ende de Executie van dien met een Protestatie van Non-Præjuditie wert geaccompagneert, of dat het selve soude werden gecolereert of genoemt met de naem van Provisie, die niet alleen ten respecte van dit Voorval reparabel is, maer die quasi daerom wert gedecreteert, om dat men, tegen de klare Text van de Privilegien niet reëels hebbende weten te vinden, voorgeeft, over die Privilegien noch eenige nadere Discussie te moeten vallen, tegen alle equitable Gronden ende Maximen; voor al, daer de gantsche Decisie af hangt van de simple Lecture van een Privilegie; daer tegens notoire selfs geen Provisie plaets en soude konnen hebben, ende dat by gevolge alle die *Bedenckelijckheden en Discussie* alleen daer heenen souden lopen, of en voor hoe verre door Burgermeesters in der tijt was afgegaen van het Recht der gemeene Poorteren soo wel, als die, van de Regeeringh selfs competerende. Ende hebben Burgermeesteren ende Vroedschap oock daerom te minder met de voorsz. soo genaemde provisionele Dispositie genoegen ende contentement konnen nemen, om dat veele ende verscheyde Redenen,

by

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

by de Præmissen van de meergemelde Resolutie ter nedergestelt, zijn gecoucheert geworden in absolute en positive termen, ende dat by gevolge, men eens absolutelijck daer van gepersuadeert zijnde, de kracht van die Redenen altoos sal blijven subsisteren, ende by gevolge nu ende altoos van deselfde uytwerckinge sal moeten zijn, als of men namentlijck van die soo expresse ende iterative Privilegien gerenuntieert hadde of konnen renuntiëren, met het gunt, 't zy by goedertieren Interpretatie of Inschickingh, eenigermaten in andere gelegentheden gedaen mochte zijn; ende dat alles noch te meer, daer Burgermeesteren en Vroedschap jegenwoordig uyt de Præmissen van de voorsz. Resolutie komen te vernemen, dat, het geene in den voorledene Jare mede onder expresse Protestatie van Non-præjuditie provisionelijck was ingeschickt geweest, tegenwoordig voor het grootste Fundament komt te strecken, om nu daer op de voorsz. soo præjudiciable Resolutie te funderen.

Ende, hoe seer Burgermeesteren ende Vroedschap oock genegen souden mogen zijn, ten alle gelegentheyt overtuygende Preuven te geven van haren yver voor de Hoogheden, Vry ende Gerechtigheden van de Ed. Groot Mogende Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant, soo en konnen haer Ed. Achtb. evenwel van de Justitie ende Bescheydentheyt van de Heeren van de Ridderschap ende de Heeren Gedeputeerde van de andere Leden niet verwachten, dat haer Edele Achtb. verder sal werden geverght de voldoeninge ende nakominge van de meergemelde Resolutie, op den 28 January laetstleden genomen, als van de voldoeninge van welcke Resolutie haer Ed. Achtb. notoirlijck vermeynen, gedispenseert te werden: Eerstelijck daerom, dat by expresse Privilegie van Vrouw Maria van Bourgondien alle Beveelen, Geboden of Verboden, selfs by den Prince van den Lande gegeven, tegen de Privilegien generael of particulier van de Landen of Steden in Hollant, verklaert werden nul en van onwaerden, soo als te sien is, wanneer in het 5 Articul van 't selve aldus gesproken wert.

(Lr. K.) *Als het gebeurt, dat by ons of by onse Nakomelingen, of by onse hooge of particuliere Raden eenige Beveelen, Geboden ofte Verboden uytgesonden werden, gedragende sonder middelen ofte by middelen tegen generale ofte particuliere Privilegien van den voorsz. Lande van Hollant of de Steden van deselve, dat die Beveelen ofte Geboden geen stant en sullen grijpen noch hebben; maer sullen van onwaerde zijn ende blijven ende niet astringeren of bedwingen den geene, die daer inne gequetst soude mogen wesen.*

Gelijck oock ten respecte van het Privilegie van hoogh-gemelde Vrouwe Maria (in krachte ende in conformité van het welcke de voorsz. Electie binnen de bepaelde tijt, als vooren, heeft te geschieden) notabel is, dat het selve inhout dese significante Clausule niet alleen van Overgifte; maer oock van belofte ten eeuwige dagen; namentlijck, *dat sy Gravinne ende hare Nakomelingen den inhoude van deselve Brieven van Punte te Punte soude onderhouden ende doen onderhouden, sonder iets ter contrarie van dien te doen of te laten doen by besloten Missive of anderen, die men van ons ofte onse Erven ofte Nakomelingen verkrijgen soude mogen, by groote ofte strenge vervolgh, heymelijcke, bedecktelijcke ofte openbaerlijcke in eeniger manieren, hoe dat zy:* Ende voorts, als hier vooren breeder is geremarqueert. Invoegen dat, als vervolgens by verlatingh van de Graeffelijcke Regeering

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

ring den Authoriteyt ende het Recht van den Prince van den Lande is gekomen en geconsolideert in den Boesem van den Staet onder die Conditien ende Voorwaerden, dat aen de Steden ende Leden van Hollant souden blijven ende werden geconserveert de respective Privilegien, Handvesten, ende Gerechtigheden ende oude loffelijcke Coustumen (gelijck als daer toe oock alle de Leden van den Staet zijn gehouden) soo en mogen Burgermeesters ende Vroedschappen op de Gronden, hier vooren geleght ende gededuceert, van geen andere verwachtinge wesen, dan dat de voorsz. Resolutie als geene Resolutie sal werden geconsidereert en, voor so veel des noots zy, wederom ingetrocken en gerevoceert; als vloeyende het selve immediatelijck uyt den Text van de voorsz. Privilegien selfs, die door de Voor-Ouderen soo sorgvuldiglijck verkregen ende geconserveert zijn geworden.

Soo oock ten anderen uyt die voorschreve soo positive Privilegien, ende in allen gevalle mede uyt de Nature van de Privilegien ende van de oude Herkomen ende loffelijcke Coustumen self, in het generael geconsidereert, dese Grontregul ende Wet van Staet komt te volgen, dat deselve Privilegien ende Gerechtigheden, de respective Leden particulierlijck competerende, niet en konnen wesen een Subject, daer over in de Vergaderinge van haer Ed. Groot Mogende (onder Reverentie) kan werden gedelibereert met dat effect, dat het discreperende Lid genootsaeckt soude werden, de sentimenten van de andere Leden te volgen, dewijl soodanig discreperende Lid, onder de Voorwaerde van onderlinge prestatie der Privilegien met de verdere Leden zijnde gecombineert, daer uyt wel Recht bekomen heeft, om het effect van die onderlinge Conventie ende gemaeckte Voorwaerden te vorderen ende te genieten; maer evenwel niet en kan werden verstaen, sigh selven in dien deelen onderworpen te hebben de gedachten van de andere Mede-Leden, met dewelcke dat Lid die Over-een-komst heeft gemaeckt gehad; nemaer dat yder Lid ten respecte van die gereserveerde Privilegien ende Gerechtigheden is gebleven in sijn geheel, sonder deswegen aen yemant anders gesubordineert te zijn, *als aen het Voorschrift van de Privilegien selve ende den Eed, die deselve tot voorstant, beschermingh ende verantwoordingh van de Privilegien hebben gedaen gehad.* Even als de Princen van de Landen selfs sigh dienaengaende in ende nessens het verleenen van hare Privilegien oock soodanig in der tijt hebben geëxpliceert gehad, als vooren, ende in alle geval de Steden en Leden dit Recht van hare Privilegien, Vry en Gerechtigheden te meermalen met Vigeur ter Vergadering van Hollant dien conform hebben opgenomen en staende gehouden, soo, als uyt meenigvuldige Exempelen des noot soude konnen werden aengewesen.

Welcke Raisonnementen sigh dan oock noch soo veel te krachtiger komen op te doen ende sullen moeten opereren, soo wanneer men sal gelieven te reflecteren: Eerst, dat het Subject van de Privilegie in quæstie betreft *de Forme van Regeeringe*, wesaengaende volgens de bekende en constante Gronden ende Maximen van den Staet (onder anderen vervaet in de Resolutie van den Jare 1581) egeen de minste Overstemminge plaets heeft; en ten tweeden, dat, (*lr. L.*) de Stad Amsterdam particulier hebbende een geruymen tijt alleen gehouden de Spaensche Zijde, eyndelijck mede sig vereenigt heeft gehad met de

andere

andere Leden, staende onder het Gouvernement van de hooghgedachte Prince Willem van Orange, onsterffelijcker Memorie; doch onder die speciale Voorwaerde ende Conditie, dat die van Amsterdam wel expressselijck souden blijven behouden ende reserveren in haer Vigeur ende onvermindert alle der voorschreve Stede Hantvesten, Coustumen, Keuren, Rechten ende Usantien, soo, als hier vooren daer van insgelijcks al gementioneert is geweest ende nader kan werden gesien soo in de Acte van Satisfactie, als by de nader Conventie, daer op gevolgt. Sulcks, dat dan oock soo veel, als dese Conventie particulierder ende uytsteeckender is (als tusschen deselve Leden, soo door ofte van wegen dewelcke de meergemelde Resolutie is genomen, ter eenre ende die van de Stadt van Amsterdam ter andere zijde, als Contrahenten onderlingh, aengegaen zijnde) soo veel te meerder ende uytsteeckender oock in desen sal moeten gelden ende stringeren het voorsz. Argument, uyt den Natuur van alle Contracten hier voren geëlicieert.

Daer by dan noch eyndelijck mede komt, dat de meergemelde Resolutie van dese Informaliteyt is laborerende, dat deselve in soo gewichtig Point (als daer is het Point, rakende de Gerechtigheden ende Privilegien van een integrerend Lid van de Vergaderingh van Hollant en West-Vrieslant, ende welck Lid ten respecte van het Subject van die Deliberatie oock geen Subordinatie aen de andere Mede-Leden was hebbende) hebben gelieven te nemen soo præjudiciable Conclusie, sonder eenige præallable speciale Last of Ruggespraeck met ende van hare Principalen te hebben gehad; daer nochtans kennelijck is, dat volgens de Ordre van het Lant het Lichaem van de Staten niet en wert gecomposeert anders, als door de Heeren van de Ridderschap ende Edelen, mitsgaders door de Heeren Burgermeesteren en Vroedschappen van alle de respective Steden, sonder dat de Heeren Gedeputeerden, aldaer ter Vergaderinge van wegen de Steden comparerende, verders oft anders hare Principalen representeren, dan voor soo veel hare Last en Ordre is medebrengende: Boven 't welck oock noch te considereren staet, dat de Vergaderinge van Hollant ten voorsz. tijde niet en is geweest compleet; als wesende de meergemelde Resolutie in Absentie van die van Purmerend, *alles* tegens de expresse en solemnele Protestatie door en van wegen de Stad Amsterdam tegens de Conclusie, *quasi* by Overstemminge genomen.

(*Lr.* M.) Aldus dan nader ende demonstrativelijck aengetoont en vast gemaeckt wesende, dat Burgermeesteren en Vroedschap in desen niet anders en hebben gerequireert gehad, als het geene in krachte van de Privilegien haer ende hare Poorteren tot Rust, Vrede en Eenigheyt onder deselve was competerende, met pertinente Oplossinge van de Bedenckelijckheden, die men daer tegen heeft gelieven te moveren, soo sullen ende moeten sy dan oock van de billikmatigheyt van de andere Leden van Hollant en West-Vrieslant verwachten, dat deselve, oock nader van alles wesende geinformeert en geëclaircisseert, nevens Burgermeesteren ende Vroedschap (volgens d'Ordre van het Lant) wel sullen willen concurreren tot hanthaving van haer voorsz. soo incontestabel Recht en Privilegien, ende dat haer niet soude konnen gevergt geweest zijn, anders ofte met minder nadruck, als sy in desen hebben gedaen, te procederen; waer omtrent sy wel occasie sullen nemen, van hare gehoudene Conduites te rechtvaerdigen, met die gerustheyt, dat sy niet anders

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

anders hebben gedaen, als eerlijcke Regenten Eed en Amptshalven zijn verplicht geweest.

(Lr. A.) *Privilegie van Vrouw Maria van Bourgondien, van den ... Maert, 1476.*

‡ MARIA, by der Gratien Gods Hertoginne van Bourgondien, van Lothrijck, van Brabant, van Lemborg, van Lutsenborg ende van Ghelre; * Gravinne van Vlaenderen, van Artoys, van Bourgondien; Palatijne van Henegouwen, van Hollant, van Zeelant, van Namen ende van Zutphen; Marck-Gravinne des Heyligen Rijcks; Vrouwe van Vrieslant, van Salins ende van Mechelen. Doen kond allen Luyden, hoe dat ons klaerlijcken gebleecken is, dat, wijlen Hertoge Philips van Bourgondien, onsen Oude Vader (saliger gedachten) t'anderen tijden onse goede Stede van Amstelredamme gegonnen, geconsenteert, geoorloft ende geordineert hadde, seeckere Jaren langh gedurende, om Rust, Vrede ende Eendrachtigheyt binnen der selver onser Stede te hebben ende te houden, ende om der redenen wille, breeder verklaert in den Brieve, daer op gemaeckt, dat sulcke xxiiij Persoonen, als doe van te vooren al gekooren van den Rijckdom ende by der Gemeente van der voorschreve Stede, om te helpen voortstellen, raden ende doen het beste in allen Saecken, der voorsz. Stede aengaende, dragende altijt tot den meesten oorbare, profijt ende ontlastingh van der selver, met noch andere thien Persoonen van den Gerechte, doe wesende, te kiesen ende te nemen alle Jare ten tijde, als men gewoonlijck was, onsen Gerechte aldaer te vernieuwen, veerthien Persoonen uyt den alrerijckste, notabelsten, eerbaerlijckste, redelijckste ende vredelijckste Mannen van der selver onser Steden, die den voornoemden xxiiij Persoonen by haer Conscientie dochte, nutste ende bequaemste in den Gerechte van onser voorsz. Stede te wesen, die welcke xiiij Persoonen die voorschreve van onser Stede voort presenteerden ende overleverden wijlen Hertogh Philips, onsen Ouden Vader, ofte sijnen Gecommitteerden, omme uyt den selven Persoonen, alsoo in der manieren, als voorsz. is, gekoren, te stellen, te nemen ende te ordineren seven Schepenen, te wesen van den voorsz. Stede voor dat toekomende Jaer, alsulcke, als wijlen onsen Oude Vader voornoemt ofte sijnen Gecommitteerden beliefde ende dochte, nutste ende bequaemste daer toe te wesen: het welcke naderhant by tijden Hertoge Carel (saliger gedachten) onse lieve Heere ende Vader, aftergelaten ende alsoo niet geachtervolgt noch gehantiert en is geweest; soo dat mits dien sint dier tijt groote tweedracht ende ongenoegen binnen onser Stede van Amstelredamme geweest is, omme het Regiment van der voorsz. Stede te hebben ende Schepenen te wesen, ende noch meer doen souden ende geschapen waer te komen, indien by ons daer inne niet voorsien en worde: Ons daeromme ootmoedelijcken versoeckende ende biddende, dat wy daer inne souden willen voorsien; ende want wy altijt meer genegen zijn, om Rust, Vrede ende Eendrachtigheyt te

‡ 1. *Privilegi-Boeck*, *Fol.* 73.

* Verkiesinge van de xxxvj. Raden ende van de 14, daer uyt seven Schepenen by den Prince oft sijnen Stedehouder gekooren worden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

te maecken ende te houden in allen onsen Landen, ende bysonder in onser Stede van Amstelredamme, dan onrust ende tweedracht. Soo ist, dat wy, willende in desen Saecken voorsien ende onsen voorsz. Ondersaten houden in goede Ruste, Vrede ende Eendrachtigheyt met malkander ten besten, dat wy mogen ende konnen, geconsenteert, geoorloft ende geordineert hebben, consenteren, oorloven ende ordineren, ende met eenre nieuwer Gifte geven met desen onsen Brieve voor ons ende onse Nakomelingen onser voorsz. Stede van Amstelredamme, dat van nu voortaen ende tot eeuwigen dagen die xxxvj Persoonen, die alreede gekoren zijn by den Rijckdom ende Gemeente van der voorsz. Stede van Amstelredamme, omme te helpen raden ende het beste doen metten goeden Luyden van den Gerechte, in der tijt wesende, in allen saecken, der voornoemde Stede aengaende, daer sy haren Eed toe gedaen hebben, sullen mogen kiesen eendrachtelijcken of by der meere Stemmen van henluyden, ende dat by haren Eede, die sy daer toe openbaerlijcken doen sullen in handen van onsen Schout van Amstelredam, of by gebreecke van hem in handen van den outsten Burgermeester van der selver onser Stede, alle Jaer vijf dagen voor onser liever Vrouwendagh te Lichtmisse veerthien Persoonen van den rijckston, eerbaersten, notabelsten, reckelijcksten ende vredelijcksten Poorteren van onser voorschreve Stede van Amstelredamme, sonder iemant daer uyt te versteecken om haet, nijt noch om eenigerhande andere saecken, die sy schuldigh ende gehouden wesen sullen, ons ende onsen Erven ofte onsen Stedehouder ende Rade van Hollant alle Jare voort over te seynden, omme daer uyt by ons ofte onsen voorschreven Stedehouder ende Rade gekoren te werden seven Schepenen, voor dat toekomende Jaer durende, ende om op onser lieven Vrouwendagh te Lichtmisse binnen onser voorschreve Stede geset en ge-eedt te worden; gelijck dat gewoonlijck ende naer der Privilegie van der voorsz. Stede schuldig is, te geschien. Ende, of het saecke waer, dat eenigh van de voorsz. seven Schepenen, by ons ofte onsen Erven ofte onsen Stedehouder ende Rade alsoo gekooren, binnen 's Jaers af-lijvigh werde, dat wy ofte onsen Erven ofte Stedehouder ende Raden voorschreven sullen nemen ende kiesen een van den anderen van den voorsz. veertien, omme met den ses anderen Schepenen dat Jaer uyt durende te dienen ende Schepen te wesen. Ende, of het gebeurde, dat eenigh van den voorsz. xxxvj af-lijvigh worde ofte tot eenigen tijden hem ontvrijde van sijnen Poorterschap van onser voorschreven Stede, soo sullen dan die andere van die voorschreven xxxvj, blijvende in wesen, kiesen by haren Eede ende Conscientie andere notabile ende eerbare Persoonen, sulcke ende in der manieren, als voorschreven is, in die Stede van die voorsz. af-lijvige ofte ontvrijde, welcke, doende den Eed voorschreven, hebben sullen alle alsulcke Macht ende sullen schuldig wesen, te doen, als die ander van den xxxvj voornoemt, ende dat al sonder præjudicie van der Privilegien, die deselve onse Stede van den Burgermeesteren aldaer te kiesen hebben, die wy houden ende kennen in haren Macht. Ontbieden daeromme ende beveelen onsen lieven ende getrouwen Stedehouder ende ander onsen Rade in den Raed-Kamer in den Hage, onse Schout van Amstelredam ende allen anderen onsen Rechteren, Dienaren ende Ondersaten, wien het aengaen magh, nu zijnde, namaels wesende, ende elcken haren bysonderen, alsoo verre, alst hem betaemt, dat sy het inhouden van desen onsen Brieven van Puncte

te Puncte onderhouden ende doen onderhouden, ſonder yet ter contrarie van dien te doen ofte te laten doen in eeniger wijs, het ſy by beſloten Brieven ofte anderen, die men van ons ofte van onſen Erven ende Nakomelingen verkrijgen ſouden mogen, by grooten ende ſtrengen vervolge, heymelijck, bedecktelijck ofte openbaerlijck in eeniger manieren, hoe dat zy: Want wy die voorſz Privilegien voor ons ende onſen Erven, Graven ende Gravinnen te Hollant, der voorſchreve Stede vaſt ende geſtade belooft hebben; ende beloven met deſen, onſen Brief te houden ende te doen houden, ſonder dat te breecken ofte te doen breecken in eeniger wijs; want wy het alſoo gedaen willen hebben. Ende ten fijne, dat deſe ſaecken vaſt ende van waerden blijven tot eeuwigen dagen: Soo hebben wy onſen Zegel aen deſen tegenwoordigen Brief doen hangen. Gegeven in onſer Stede van Gent in die Maent van Maert in 't Jaer ons Heeren duyſent vier hondert ſes en tſeventig.

Aldus ondergeteykent by mijnre Jonckvrouwe de Hertoginne, den Hertoge van Cleve, den Biſſchop van Ludick en anderen, præſent *I. de Bere*.

(Lr. B.) *Privilegie van Keyſer Karel van den 8 November, 1516.*

‡ KAERLE, by der Gratie Gods Coningh van Caſtilien, &c., Grave van Hollant, &c. Allen den geenen, die deſen onſen Brief ſullen ſien, ſaluyt. * Van wegen onſen beminden Burgermeeſteren, Schepenen ende Rade onſer Stede van Amſterdamme ſoo voor hen, als voor ende in den Name van de gemeene Poorteren ende Inwoonderen der ſelver Stede, is ons jegenwoordelijck vertoont geweeſt, hoe dat wijlen onſen Voorſaten, Graven ende Gravinnen van Hollant, Heeren ende Vrouwen van Vrieslant, henluyden voortijts gegont ende verleent hebben gehad veele ende diverſſche ſchoone Privilegien ende Handveſten, grootelijcks dienende tot welvaert, oirbaer ende profijt der voorſz. Stede, ende om Vreden ende Eendrachtigheyt aldaer te onderhouden: Ende onder anderen, dat ſy genieten ende gebruycken ſouden van haerluyden Vroedſchap; te weten, dat ſes-en-dertigh Perſoonen ofte Raedsluyden der ſelver Stede ſouden mogen kieſen eendrachtelijck ofte by der meeſte Stemmen van henluyden alle Jaer vijf dagen voor onſer liever Vrouwedagh te Lichtmiſſe veerthien Perſoonen van de rijckſte, notabelſte ende vredelijckſte Poorteren van onſer voornoemde Stede van Amſtelredamme, ſonder yemant daer uyt te verſteecken; dies ſy gehouden ſouden zijn, ons ofte onſen Stedehouderen ende Raedsluyden in Hollant alle Jaren voort over te ſenden ende præſenteren, omme by hen daer uyt gekoren te werden ſeven Schepenen voor dat toekomende Jaer ende op onſer liever Vrouwedagh te Lichtmiſſe binnen onſe voorſz. Stede geſet ende geëet te worden; gelijck dat gewoonlick ende naer den Privilegien van der voorſz. Stede ſchuldig is, te geſchieden. En waert, dat eenigh van de voorſz. Schepenen, by de voornoemde Stadhouder en Raed alſoo gekoren, binnen 's Jaers aflijvig worde,

‡ 1. *Privilegi-Boeck*, *Fol.* 102.

* Confirmatie van vorige Privilegien; rakende de Nominatie van xiiij Perſoonen en het kieſen van vij Schepenen uyt deſelve; mitsgaders de Electie van xxxvj Raden.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

de, dat wy of deselve onse Stadhouder ende Rade souden mogen nemen ende kiesen een van de andere voorsz. veertien, omme mette ses andere Schepenen dat Jaer uyt te dienen ende Schepen te wesen. Ende voorts, oft gebeurde, dat een van de voorsz. ses-en-dertig Persoonen aflijvig worde of hem ontvryden van sijn Poorterschap der voorsz. Stede, dat die anderen van de ses-en-dertig, blijvende in wesen, by haren Eed ende Conscientie soude mogen andere notabele ende eerbare Persoonen kiesen in den stede van den aflijvigen of ontvremde: Dewelcke, doende den Eed, daer toe dienende, soude hebben alsulcke Macht ende schuldig zijn te doen, als die andere van de voornoemde ses-en-dertig; alst by de opene Brieven van Octroyen ende Confirmatie, daer af wesende ende verleent by onsen voorsz. Voorvaderen, breeder blijcken magh. Ende, hoewel de voorsz. Supplianten van de voorsz. Privilegie ende Hantvesten altijt zedert tot noch toe vredelijck ende sonder belet gebruyckt ende gepossesseert hebben gehad, niet min, overmits dat sy zichtent onse Emancipatie, Huldinge ende Receptie totten Heerlijkheyt van onsen Lande ende Heerlijckheden van deselve Privilegie ende Hantvesten geen Brieven van Confirmatie van ons verworven en hebben, sy beduchten, dat men henluyden in toekomende tijden in 't gebruyck van dien belet souden mogen doen; 't welck henluyden komen soude tot grooten hinder, schade ende achterdeel, indien onse Gratie hen hier op niet verleent en worde, also sy seggen; Ons ootmoedelijck daerom biddende, dat, gemerckt 't gunt des voorsz. is, ons believe, tot harer meerder seeckerheyt de voorsz. Privilegie ende Hantvesten te confirmeren, ratificeren ende vestigen, ende hen daer op verleenen ende doen expediëren onse opene Brieve in behoorlijcke forme: Soo ist, dat wy, de sake voorsz. overgemerckt, begeerende Vrede ende Eendrachtigheyt gehouden te werden over allen onsen Landen ende Heerlijckheden, ende sonderlinge in onse voorsz. Stede van Amstelredamme, ende hier op gehad 't Advys van onsen Lieven ende Getrouwen, de Stedehouder, Præsident ende Luyden van onse voorsz. Rade in Hollant, wy hebben die Privilegien, Hantvesten, Poincten ende Articulen, boven geroert ende begrepen in de Brieve van Octroye ende Confirmatie van onse voorsz. Voorvaderen, geconfirmeert, geratificeert, geapprobeert, gevestigt ende belieft, confirmeren, ratificeren, approberen, vestigen ende believen uyt sonderlinge Gratie by desen onsen Brieve: Ende alsoo verre, alst van noode is, hebben den voornoemde Supplianten van nieuws geoctroyeert ende geaccordeert, octroyeren ende accorderen mits desen, dat sy ende hare Nakomers voortaen useren ende gebruycken van deselve Privilegien, Hantvesten, Poincten ende Articulen na inhout van de Brieve van Octroye, henluyden hier voortijts verleent by onse voorsz. Voorvaderen, saliger Gedachte; soo verre sy nochtans daer af tot nu toe deugdelijck geniet ende gebruyckt hebben gehad; ende dit tot onse wederroepen ofte wederseggen. Ontbieden daeromme ende bevelen den voornoemde van onsen Rade ende Rekeninge in Hollant, Schout van Amstelredamme ende allen anderen onsen Rechteren, Officieren, Dienaren ende Ondersaten, wie dit aengaen of aenroeren magh, hare Stedehouderen ende eenen yegelijcken van hen besonder, soo hen toebehooren sal, dat sy van dese onse Gratie, Confirmatie, Ratificatie, Approbatie, Octroye ende Accoort, ende van al den inhouden van desen, in der voegen ende manieren, als hier boven verklaert staet, doen, laten ende gedogen den voornoemde Supplianten

ende hare Nakomers rustelijck ende vredelijck genieten ende gebruycken, sonder henluyden te doen of te laten geschien nu noch in toekomende tijden eenig hinder, letsel ofte moeyenisse ter contrarie: Want ons alsoo belieft. Des t'oirconde soo hebben wy onsen Zegel, daer van durende onse Princelijckheyt gebruyckt hebben, hier aen doen hangen. Gegeven in onse Stede van Brussel den viij. dagh van November in 't Jaer ons Heeren duysent vijf-hondert ende sestien: Op de Ploye stont geschreven ende getekent: By den Koninck in sijnen Rade, *Verderue.*

(Lr. C.) *Privilegie van Philips van den Jare* 1558.

† PHILIPS, by der Gratie Gods Coninck van Castilien, &c.; Grave van Hollant, &c. Allen den geenen, die dese jegenwoordige sien sullen, Saluyt. * Alsoo die Burgermeesteren, Schepenen ende Vroetschap onser Stede van Amsterdam ons ernstelijcken hebben doen versoecken, dat in aensieninge van diversche getrouwe Diensten, die sy den Keyser, onsen Heere ende Vader, ende ons te meermalen in diversche manieren gedaen hebben ende verhopen, al noch doen sullen, ons believen wilde, te confirmeren ende bevestigen sekere Privilegie, hen by wijlen hooger Memorie Vrouwe Maria van Bourgondien in de Maent van Maert, veertien-hondert ses-ende-'t seventig, gegunt ende verleent, om te kiesen die ses-en-dertig Raden of Vroetschap binnen der voorsz. Stede, ende alle Jaren de veerthien Persoonen, waer uyt van onsen 't wegen gekoren worden die seven Schepenen der selver Stede; breeder blijckende by 't voorsz. Privilegie, daer van 't inhouden van Woorde tot Woorde hier na volgt: *Maria, by der Gratie Gods Hertoginne van Bourgondien, &c.* Doen te weten, dat wy, de saken voorsz. overgemerkt ende daer op gehadt 't Advys van onsen Lieven ende Getrouwen, den Hooft-Præsident ende Luyden van onsen Secreten Rade, genegen wesende, ter bede ende begeerte van den voornoemden Supplianten, sonderlinge in aensieninge van de goede ende getrouwe Diensten, ons by den selven gedaen ende die sy alsnoch dagelijcks doende zijn, hebben by Deliberatie van onsen seer lieven ende seer beminden Neve, Ridder van onser Ordene, &c., den Hertoge van Savoyen, &c., ende uyt onser rechte wetenschap ende sonderlinge Gratie voor ons, onse Erven ende Nakomelingen, Graven ende Gravinnen van Hollant, bevestigt, geconfirmeert ende geratificeert, bevestigen, confirmeren ende ratificeren by desen die Brieven van Privilegie, hier boven geinsereert; alles na hare forme ende inhouden. Willende ende ordinerende, dat de voornoemde Supplianten ende hare Nakomelingen daer van genieten ende gebruycken sullen, soo verre sy deshalven behoorlicken gebruykt ende genoten hebben. Ontbieden daeromme ende bevelen onsen Lieven ende Getrouwen, die Hooft-Præsidenten ende Luyden van onsen Secreten ende Grooten Raden, Stadhouder, die eerste ende andere Luyden van onsen Rade in Hollant, Schoutet van Amsterdam ende alle andere onse Rechteren, Justicieren, Officieren ende Ondersaten, dien dit aengaen sal, dat sy den voornoemden Supplianten ende hare Nakomelingen van dese onse jegenwoordige Gratie, Confirmatie ende Ratificatie

† 1. *Privilegi-Boeck*, *Fol.* 217.
* Confirmatie van 't Privilegie van Vrouw Maria van Bourgondien van den Jare 1476, rakende de Electie van Schepenen, &c.

ficatie in der voegen ende manieren voorsz. doen, laten ende gedogen rustelick, vredelick ende volkomelick genieten ende gebruycken, sonder hen te doen noch laten geschien eenig hinder, letsel of moeyenisse ter contrarien : Want 't ons alsoo gelieft. Des t'oirconden soo hebben wy onsen Zegel hier aen doen hangen, Gegeven in onser Stad van Brussel den xviij. dagh van April in 't Jaer ons Heeren duysent vijf-hondert acht-en-vijftig naer Paesschen : Onder staet geschreven : By den Koninck in sijnen Rade, ende geteyckent, *d'Overloepe.*

(*Lr.D.*) *Privilegie van Coning Philips van den 9 January*, 1581.

* PHILIPS, by der Gratie Godts Coninck van Castilien, &c.; Grave van Hollant, &c. Allen den geenen, die dese jegenwoordige sullen sien ofte hooren lesen, Saluyt. Alsoo de Borgermeesters ende Regeerders onser Stadt van Amsterdam ons vertoont hebben, dat in den Jare xiiijC Lxxvj. die selfde Stadt by Hoog: L: Memorien Maria van Bourgondien, Gravinne van Hollant, seeckere Privilegie gegeven ende vergunt is geweest, omme alle Jaers te mogen kiesen veertien Persoonen, omme by den Graven ende Gravinnen of haren Stadthouders uyt seven tot Schepenen der selver Stede voor dat Jaer geëligeert ofte Raden daer ende geordonneert te worden : Ende ten eynde tot beter Expeditie van de menigvuldige Saken ende Processen, binnen der selver Stadt dagelijcks oprijsende, voorsien mocht werden : Soo is by de Hertoginne van Parma, als Gouvernante, in den Jare Duysent vijf-hondert Lix. by Ordonnantie by maniere van Provisie gestatueert, dat in plaetse van seven negen Schepenen uyt achtien geëligeerde Persoonen gecreëert souden werden. Ende, aengesien altijt, ende bysonder in desen tijden, seer loffelijck ende hoog-noodig is Rechts-vorderinge ende Expeditie van Justitie, welks retardement de Supplianten ten deele bevinden te komen, soo doordien door de alteratie ende het veranderen van de Magistraet binnen der voorsz. Stad veele tot Schepenen moeten werden gekoren, dien de stile van de Kamere onbekent is, als om dat, het Collegie der Schepenen geheelick verandert ende vernieut werdende, de nieuwe aenkomende Schepenen van de overgebleve Saecken (die aldaer veele moeten vallen) gantsch geene kennisse en hebben, ende over sulcks alle van nieuws gehoort ende gerevideert moeten werden, tot groot verlies van tijt, excessive kosten van Partyen ende verachteringe van nieuwe voorkomende Saken. Versoeckende daeromme de voorsz. Supplianten ootmoedelick, dat ons believen wilde, tot vorderinge van de Justitie binnen onser voorsz. Stadt Amsterdam henluyden by forme van Ordonnantie te accorderen de Pointen, in haerluyder voorsz. Versoeck gespecificeert, ende in conformité van dien hier naer by onser Dispositie bewillight ende geëxpresseert ende hen Thoonders tot dien fijne te verleenen onse opene Brieven, in sulcken sake dienende : Doen te weten, dat wy, de saken voorsz. overgemerckt, genegen wesende ter bede van de voorsz. Remonstranten ende begeerende, onse voorsz. Stadt van Amstelredamme door goeden Regimente, soo veel ons doenlijck is, te vorderen ende tot dien fine alle faveur te bewijsen, hier op gehadt 't Advys van onsen Lieven en Getrouwen, die Præsident ende andere Luyden van onsen Rade in Hollant, hebben by Deliberatie van

* 2. *Privilegi-Boeck*, *Fol.* 59.

van onſen Lieven ende Beminden Neve, den Prince van Orangien, Grave van Naſſou, &c., voor ons Stadhouder ende Capiteyn Generael over Hollant, Zeelant, Vrieſlant ende Utrecht, den ſelven Remonſtranten gegunt, geoctroyeert ende geaccordeert, gonnen, octroyeren ende accorderen uyt onſe ſonderlinge Gratie by deſen, dat ſy in conformité der voorſz. Stede Privilegien aldaer ſullen procederen tot Electie van de veertien Perſoonen, omme daer uyt by onſen Stadhouder, ofte in ſijn abſentie by die van onſen Rade in Hollant, ſeven tot Schepenen der voorſchreven Stede gecreëert te werden. Auctoriſerende voorts by deſen, den drie afgaende ende drie nieuwe Burgermeeſteren metten blijvende out Burgermeeſter, als daer van beſte kenniſſe hebbende, mitsgaders den ſeven nieuwe Schepenen, by proviſie ende onvermindert der voorſz. Stads Privilegie, Coſtuymen ende Hantveſten, alle Jare by meerderheyt van Stemmen noch voor een Jaer te mogen continuëren twee van de afgaende Schepenen, kenniſſe hebbende van allen Saken en Proceſſen, in 't voorgaende Jaer gevallen : * Welcke twee gecontinueerde Schepenen onder de ſeven nieuwen præſideren ende de Voorſtemmen hebben ſullen; mits dat ſyluyden het Jaer daer aen volgende vry ſullen weſen van allen Officien der ſelver Stede, om hen des te williger tot de voorſz. Continuatie te laten gebruycken; in conformité van den geenen, die twee Jaren Burgermeeſter continuëlicken hebben geweeſt. Ende, oft gebeurde, dat een ofte beyde de gecontinueerde Schepenen binnen dat Jaer, ofte gedurende haer voorſz. Officie, quamen te overlijden, ſoo ſullen in dien gevalle by de voorſz. ſeven Borgermeeſteren ende nieuwe Schepenen uyt den overgebleven ſeven van het voorgaende Jaer een ofte meer in de plaetſe van de voorſz. afgeſtorven gekoren ende gecontinueert mogen werden, dewelcke gelijcke Vryheyt van Officien voor den naeſtvolgende Jare, als voorſz. is, ſullen genieten, niet jegenſtaende ſy geen geheel Jaer gecontinueert en zijn geweeſt. Ende dit alles by Forme van Proviſie ende ter tijt toe, daer inne anders van onſen wegen ſoude mogen worden geordonneert: blijvende niet te min alle andere Poincten der voorſz. Ordonnantie van den Jare negen ende vijftigh in haer geheel. Ontbieden daeromme ende beveelen onſen voorſz. Stadthouder, de Luyden van onſen Rade ende Reeckeninge in Hollant ende allen anderen onſen Rechteren, Juſticieren, Officieren ende Onderſaten, dien dit ſal mogen aengaen, den Supplianten in der qualité voorſz. van deſen onſe jegenwoordige Ordonnantie, Conſent ende Octroy in der manieren, als boven, te doen, laten ende gedogen ruſtelick, vredelick ende volkomelick genieten ende gebruycken, ſonder henluyden daer inne te doen ofte te laten geſchien eenigh hinder, letſel of moeyenis ter contrarien; nemaer veel meer den ſelven Supplianten daer inne te doen alle behoorlicke voorſtant ende aſſiſtentie; mits dat de voorſz. Thoonderen gehouden werden, deſen jegenwoordigen metten eerſten te doen regiſtreren in onſen Kamere van Reeckeninge in Hollant : Want het ons alſoo geliefſt. Des 't oirconde hebben wy den Zegele van onſen Leenhove van Hollant, het welck wy in gelijcke Saecken gebruycken, aen deſen doen hangen. Gegeven binnen onſer Stadt Delft op den derden January in het Jaer ons Heeren xvC een en tachtigh. Op de Ploye ſtont geſchreven, by den Coning ter relatie van ſijne Majeſteyt, Stadthouder ende Capiteyn Generael, ter Ordonnantie

* Twee van de oude Schepenen worden Jaerlijcks gecontinueert tot Præſidenten.

nantie; ende was geteeckent, *Purtyck.* Op de Rugge van den voorsz. Brieve stont geschreven aldus. Op huyden, den ix January, Anno xvC Lxxxj, zijn dese jegenwoordige opene Brieven van Octroye gepresenteert ten Bureele van de Kamere van de Rekeninge in den Hage, dewelck, aldaer gevisiteert zijnde, zijn, als geinterineert, geregistreert in 't derde Witte Registre, beginnende prima Aprillis, Anno xvC Lxxix, berustende ter voorsz. Kamere, Fol. ijC xij, verso Actum, ut Supra. In kennisse van my ende geteyckent, *I. de Bie.*

(*Lr.* E.) *Artickel 5 uyt het groot Privilegie-Boeck van Vrouw Maria van Bourgondien.*

*ITem, dat wy stellen sullen in onsen Raed van Hollant eenen Stedehouder ende acht Raedsluyden, daer af die twee Edele sullen zijn ende die andere notabile Clercken of Costumiers; te weten, die sesse uyt Hollant ende die twee uyt Zeelant gebooren, die wy daer toe nemen, ordineren ende onderhouden sullen met behoorlijcke Wedden; ende boven die acht sullen wy daer toe noch stellen ende ordineren, op dat ons gelieft, twee goede notabile Mannen, oock van den Lande geboren, die geen Wedden hebben en sullen: ++ die welcke van onse Raede henluyden niet en sullen onderwinden, kennisse te nemen in die eerste Instantie van eenigen saecken, die tot kennisse van der Steden ofte Dorpen der voorsz. Lande behoorende zijn, welcke saecken hier naer verklaert sullen worden; maer sullen terstont sonder eenigh Proces tot begeerten van Partyen die saecken, die ter eerster Instantien aldaer betogen werden, renvoyeren ende wedersenden ter Plecken, daer sy van ouden Heerkomen behooren, om kennisse daer te nemen; ten waer datter groote ende merckelijcke saecken ter contrarie waren, van welken die selve Raed gehouden sal zijn, sommierlijck te kennen, sonder Partyen t'appoincteren, te schrijven.

(De Missive, *Lr.* F., staet boven Fol. 10.)

(*Lr.* G.) *Het laetste Artijckel van de voldoeninge van de Satisfactie.*

GElijck oock der voorschreve Stede Privilegien, Hantvesten, Costuymen, Keuren, Rechten ende Usantien blijven sullen in haer vigueur ende onvermindert naer ouder gewoonte; uytgesondert de Privilegien, Hantvesten ende Costuymen, die staende ende gedurende dese Troubelen sonder advys van de Staten van Hollant van den Hertoge van Alva ofte sijne Successeurs tot'er dage van de Pacificatie verkregen zijn, welcke verklaert ende gehouden worden voor nul en van geender waerden; en, aengaende de Octroyen, by die van Amstelredamme voornoemt staende dese Troublen verkregen, omme te mogen Gelt op Renten nemen, sullen deselve blijven van krachte en van waerden.

Alle het welcke de Staten ende die van Amsterdamme voornoemt ten wederzijden elckanderen belooft hebben ende toegeseyt, beloven ende toeseggen by desen,

* Van een Stadhouder en acht Raedsluyden te setten.

++ Die geen kennisse en mogen nemen van Saken ter eerster Instantie.

desen, in alle Poincten vast ende onverbreeckelijck te onderhouden ende naer te komen. Beveelende ende belastende daeromme sijn Princel. Excell. ende de voorschreve Staten, die van den Rade Provinciael in Hollant ende allen anderen Justicieren ende Officieren der selver Landen, alle, het gunt voorsz. is, naer te komen, ende geene Provisie hier tegens te verleenen ofte te gedogen, dat de voorsz. van Amsterdam hier inne eenigh hinder ofte letsel gedaen worde; maer veel eer alle Behulp, Addresse ende Vorderinge van den selven te doen, omme het inhouden van desen volkomelijck naer sijne forme ende inhouden te mogen genieten. Ende tot veerseeckertheyt van alle, het gunt voorsz. is, hebben syluyden aen wederzijden gebeden sijne Princel. Excell., deser twee alleens-luydende, daer van sy elcks een hebben, als hooge Overigheyt over henlieden, te willen teyckenen ende uythangende doen zegelen. Ende tot meerder vastigheyt soo hebben de Staten voornoemt deselve mede by heuren Secretaris van heurent wegen doen onderteyckenen ende daer beneffens metten Staten Zegele, sulcks sy tegenwoordelijck gebruycken, uythangende besegelt, als oock die van Amsterdam voor hen die alle beyde met heur Stadts Zegelen uythangende bezegelt hebben. Aldus gedaen in den Hage op den xx Decembris, Anno xv hondert een en tachentigh. Onder stont geschreven: ter Ordonnantie van de Staten van Hollant, by my, *C. de Rechtere*, ende daer beneffens, ter Ordonnantie van de Burgermeesteren der Stadt Amsterdamme, onderteyckent by my, *W. Pietersz.*

(Lr. H.) *Extract soo uyt de Delatie van de Hooge Overigheyt aen den Heere Prince Wilhem van Oranje, Hoogh-loff: Memorie, door de Staten van Hollant ende West-Vrieslant gedaen, als oock van de Acceptatie van deselve, van dato 5 July*, 1581.

DAt by ons, als by der Overhant, sullen mogen werden verleent alle Gratien; als, Remissen, Pardons, Respijten, Quinquernellen, Legitimatien ende diergelijcken van wegen de Graeffelijckheyt, als boven, na behoorlijck advys van de Officieren ende Wethouderen van der Plaetsen ofte andere naer ouder gewoonte; van gelijcken alle Octroyen, Beneficien ende Prærogativen ofte Privilegien; wel verstaende, dat in het verleenen van eenige Octroyen ofte Privigien aen eenige Communiteyten, Steden ofte Vlecken het selve gedaen sal worden met advys van de Staten, om alle Quæstien te voorkomen; *houdende voor bevestight ende geconfirmeert alle Privilegien, Octroyen ende Prærogativen, tot noch toe op den Naem van den Coningh buyten ende binnen Hollant verleent, uytbesondert by den Hertogh van Alba gedurende sijn Gouvernement ende sijne Successeurs in den selven Gouvernemente respective, tzedert het begin van de Wapeninge van Hollant en Zeelant, gegunt ende geaccordeert magh zijn:* Dat wy mede onder onse Hant ende Zegel verleenen sullen de Sauvegaarden ende Paspoorten, als het selve tot noch toe is geuseert ende gedaen, sonder dat iemant in Hollant of Zeelant, wie hy zy, sulcks sal onderstaen, dan t'onser expresser Authorisatie: *Dat wy creëren ende vernieuwen sullen den gewoonlijcken tijde de Magistraten in den Steden, als naer ouder Herkomen, Handvesten ende Privilegien van de Steden.* Welverstaende,

verstaende, indien den noot ofte verseeckertheyt mochte vereysschen eenige afstellinge ofte vernieuwinge van de Officieren, Wethouderen ofte Magistraten van de Steden buyten den gewoonlijcken tijt, sullen wy het selve oock mogen met kennisse van saecken ende van het meerendeel der geenre, die de Vroedschap der selver Steden zijn representerende, als sonder der Steden voorsz. Handvesten ende Privilegien, die niet te min gehouden sullen werden ende blijven in haer geheel: Mitsgaders oock, dat wy hanthouden ende beschermen sullen alle Rechten, Privilegien, Gerechtigheden, Vrydommen ende loffelijcke Costuymen den Landen van Hollant ende Zeelant in het gemeyn, ende van elcken bysonder, met Voorstant, Houdinge ende Protectie van de Preëminentien ende Authoriteyt van alle wettelijcke Officieren, Magistraten ende Overigheyt, sonder dat de Gouverneurs, Capiteynen ofte anderen, tot vorderinge van de Krijghsaken in eenige van de Quartieren gestelt, hen sullen vervorderen nochte onderwinden, eenige kennisse te nemen van Politijcke of Judiciele saken, binnen ofte buyten den Steden vallende; maer daer mede sullen laten bewerden den Officier, Magistraten en Wethouderen aldaer; mitsgaders den Rade Provinciael, sulcks van ouden tijden altijts gebruyckt en geobserveert is geweest.

(Lr. I.) Extract uyt de Resolutien van de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant, in haer Ed. Groot Mog. Vergaderinge genomen op Donderdag, den 12 July, 1674.

DE Heeren Gedeputeerden der Stadt Haerlem hebben ter Vergaderinge voorgedragen ende gerepresenteert, dat de Heeren Burgermeesteren ende Vroedschappen der voorschreve Stad geconsidereert hebbende, dat het beleyt van de Policie ende de Administratie van de Justitie uyt haer nature ende eygenschappen van den anderen seer divers ende verscheyden is, ende dat voor al de Justitie niet en kan noch en magh politijcquelijck werden geadministreert ofte gedirigeert, sonder die geene, die haer aen deselve Justitie hebben geaddresseert, merckelijck te verkorten; dat daeromme oock zedert de Erectie van de Republicque de Administratie van de Justitie aenbevolen is gebleven ofte geworden aen de Hoven, in de Provintie van Hollant ende West-Vrieslant resiederende, ende dat het beleyt van de Policie, daer mede het Hof Provinciael voor de voorschreve Erectie van de Republicque oock eenighsints was bemoeyt, van de gemelde Hoven t'eenemael gesepareert ende anderen aenvertrout is; ende dat niettemin by Experientie hoe langer, hoe meerder, ondervonden wert, dat het gemelte Hof sigh de kennisse van Saecken, die absoluyt Politijcq ende haer niet aenbevolen zijn, aenmatigen, ende dat daer door niet anders, dan Confusien ende Onlusten, voorkomen; dat oock de goede meyninge ende intentie van haer Ed. Groot Mogende in het aengaen van het Accoort met de Heeren Staten van Zeelant over het beleyt van de Justitie voor de gemelde Hoven onder anderen mede voornamentlijck daer heen heeft gegaen, dat aen de Ingesetenen van den Lande soude mogen wedervaren goet, kort ende onvertoogen Recht, ende dat het selve oock des te facielder soude konnen werden geëffectueert, soo wan-

neer de gemelte Hoven ontslagen bleven van de moeyelijckheyt, om kennisse te nemen der Saecken van Policie; dat derhalven de gemelte Heeren Burgermeesteren ende Vroedschappen der voorschreve Stadt haer Ed. Groot Mogende in bedencken hadden willen geven, of niet by Resolutie, conform de oude Gronden van de Regeeringe, soude behooren te werden vastgestelt, dat de gemelte Hoven geen kennisse souden mogen nemen van Saecken van Policie. Waer op gedelibereert zijnde, hebben haer Ed. Groot Mogende eenpaerlijck verstaen ende verklaert, verstaen ende verklaren mitsdesen, dat de Hoven van Justitie gantsch niet en zijn bevoeght, aen haer te trecken ofte kennisse te nemen van eenige saecken van Policie: Ende, ten eynde de gemelte Hoven aen de eene sijde niet en souden mogen prætenderen, kennisse te nemen van eenige Politijcque Saecken, onder pretext, dat die souden specteren tot de Justitie, ofte dat wederom Saecken van Justitie aen de kennisse van de gemelte Hoven niet souden mogen worden onttrocken, onder pretext, dat die Politijcq souden wesen, is goetgevonden ende geresolveert, dat door de Heeren van de Ridderschap ende andere haer Ed. Groot Mogende Gecommitteerden, hier bevoorens iterativelijck over de Saecken van de Justitie gebesoigneert hebbende, nader overleyt ende overwogen, mitsgaders de Vergaderinge van advise gedient sal werden, wat saecken geconsidereert ende gehouden sullen werden, te specteren tot de Policie ofte tot de Justitie respective. Des hebben haer Edele Groot Mogende mits desen mede verstaen ende verklaert, van geene de alderminste meyninge ofte intentie te wesen, hier door eenige veranderinge te maecken in het Stuck van de Regeeringe van den Lande ofte in de Privilegien ende Voorrechten, de Heeren Staten in het gemeyn ende de Heeren van de Ridderschap ende Edelen, mitsgaders de respective Steden, in het bysonder competerende, ofte oock de ordre ende forme van de Regeeringe soo van den Lande, als van de gemelte Heeren van de Ridderschap ende Edelen, mitsgaders respective Steden, soo, als alle het selve t'zedert de Erectie van de Republijcque is geweest; maer by de voorschreve Regeeringe, Privilegien ende Voorrechten gantsch ende t'eenemael te verblijven.

Accordeert met de voorsz. Resolutie.

(Lr. K.) *Artijckel 21 van het groot Privilegie van Vrouw Maria van Bourgondien.*

*ITem, alst gebeurt, dat by ons, of by onsen Nakomelingen of by onsen hoogen ofte particularen Rade eenige Beveelen, Geboden of Verboden uytgesonden werden, gedragende sonder middele ofte by middele tegen generalen ofte particulieren Privilegien van den voorsz. Landen ofte Steden van den selven, dat die Beveelen, Geboden ofte Verboden geen stant en sullen grijpen noch hebben; maer sullen van onwaerden zijn en blijven en niet astringeren noch bedwingen den geenen, die daer inne gequetst soude mogen wesen.

Pointen

* Mandamenten tegens de Privilegien niet te verleenen.

(*Lr.* L.) *Pointen en Articulen van de Satisfactie, aen die van Amstelredam gegeven ende geaccordeert, beginnende in den Hoofde.*

Kennelijck sy eenen yegelijcken, desen siende ofte hoorende lesen: [*A.* 1578] Nademael verscheyden swarigheden gemaeckt ende bevonden zijn geweest op de Poincten der Satisfactie aen den Doorluchtigen Hooghgeboren Vorst ende Heere, den Prince van Orangien; Grave van Nassou, Catzenellebogen, &c.; Stadthouder ende Capiteyn Generael over Hollant, Zeelant, West-Vrieslant ende Utrecht, achtervolgende de Pacificatie van Gent, by die van Amsterdam voorgestelt ende versocht tot Dordrecht, Geertruydenberge, Alckmaer ende Bruyssel successivelijck: Omme dienvolgende ende onder het bespreck der selver Poincten hen als Mede-Lidtmaten van Hollant metten anderen Leden ende het Corpus van den selven Landen te vereenigen onder den Gouvernemente van sijne Princelijcke Excellentie, als boven: Ende dat, omme de saecken der voorsz. Satisfactie eyndelijcken te verhandelen, sijne Excellentie belieft heeft gehad, den Staten van Hollant te geven volkomen Last, Authoriteyt ende Bevel na breeder inhout der Brieven van Commissie en Volmacht, daer van zijnde, ende hier na van Woorde te Woorde geinsereert.

(*Lr.* M.) *Protest van de Gedeputeerden der Stadt Amsterdam tegens de Resolutie van den 28 January, 1690, wegens het oversenden van de Nominatie gedaen.*

d'Heeren Gedeputeerden der Stadt Amsterdam hebben in de bovenstaende Conclusie niet geconsenteert; maer ter contrarie daer tegen geprotesteert, houdende deselve van nul ende geene waerde, doende daer tegens hare Aenteeckeninge, reserverende voor de Heeren hare Principalen hare nader Protestatie en Aenteeckeninge, als deselve in tijt ende wijlen geraden sullen werden, te doen.

Haer Ed: Groot Mogende namen op de bovenstaende Deductie dese Resolutie.

Dingsdag, den 7 February, 1690.

De Heeren Gedeputeerden der Stad Amsterdam hebben uyt den Name ende van wegen de Heeren hare Principalen ter Vergaderinge overgelevert een Deductie, raeckende haer Edele Groot Mog: Resolutie, den 28 January laetstleden op 't subject van de Electie van Schepenen der selver Stad genomen, soo ende in voegen deselve aen het eynde deses van Woorde te Woorde is geinsereert; * met byvoeginge, dat de gemelte Heeren hare Principalen aen de respective Leden van haer Edele Groot Mog: Vergaderinge een Exemplaer van dien hadden toegesonden: Waer op gedelibereert zijnde, hebben haer Edele Groot Mog: op 't Fundament

(* *Dese Resolutie staet boven Fol.* 38.)

dament van de Redenen en Motiven, in de voorsz. Resolutie vervat, gepersisteert, soo, als deselve persisteren by der selver voorsz. Resolutie van den 28 January laetstleden; ende vervolgens alsnoch dien conform goetgevonden ende verstaen, dat de Heeren Burgermeesteren ende Vroedschap der Stad Amsterdam op den voet, in deselve Resolutie gemelt, ende ter obedientie ende naerkominge van dien haer Nominatie van Schepenen ten spoedighsten sullen oversenden aen sijne Majesteyt van Groot-Brittannien, om daer uyt by deselve, als Stadhouder van dese Provintie, d'Electie gedaen te werden, ende dat daer van by Aenschrijvinge kennisse sal werden gegeven aen de gemelte Heeren Burgermeesteren ende Vroedschap der Stadt Amsterdam, om haer daer naer alsnoch te reguleren; ende, voor soo veel eenige van de Ingredienten van de voorsz. Deductie directelijck chocqueren ende aenloopen jegens de Hoogheyt, Vry- ende Gerechtigheyt van haer Edele Groot Mog: Vergaderinge ofte de saecken ten principalen zijn raeckende, des-aengaende by de Leden generalijck reflectie gemaeckt wesende op de Heeren hare Principalen, is de finale Resolutie, daer op te nemen, uytgestelt tot nader Deliberatie.

2 a 3 **Dagen later verhaelde de Heer Bors van Waveren**/ dat hy aen sijne Meesters omstandig had voorgedragen, 't geen na de Overlevering der Amsterdamsse Deductie was gebeurt en gestemt, en dat sy over 't Advys en de Resolutie, door de Ridderschap en Steden daer op genomen, ten hoogsten verbaest waren: **De Ridderschap betuygde**/ niet minder over de Deductie verstelt te zijn: **De Pensionaris herhaelde**/ dat de Regeering van Amsterdam met groot ongenoegen vernomen hadde de Contestatien en Circumstantien, daer by gedaen, dat de Ridderschap het Besluyt van den 28 van Loumaent by alle wegen en middelen werckstellig soude maken en doen gehoorsamen.

By nader Vergadering verklaerden de Gedeputeerden ter Dagvaert alle t'samen/ dat sy van hare Committenten over hare Verrichtinge, als t'eenemael goetgekeurt, bedanckt en belast waren, op dien voet voort te varen. **De Heeren van de Ridderschap hielden den Pensionaris Bors voor**/ of hy konde seggen, op wat wijse de Schepenen van Amsterdam gecontinueert waren? **Sijn Ed: antwoorde** ja, en dat sijne Principalen hem aenbevolen hadden, haer Ed: Groot Mog: te verstendigen, dat de Schepenen van Amsterdam na het Voorbeelt van d'andere Hollantse Steden dienden, tot dat de Verkiesingh gedaen soude zijn. **De Heeren van de Ridderschap vertoonden**/ dat 't ongerijmt was en niet konde wesen, aengesien de Justitie van wegen den Souvereyn waergenomen wert, en derhalven de Schepenen sonder dessefs inwilliging niet mochten aenblijven; dat, soo het in andere Steden ingevoert was, het voor een geheel verscheyde saeck opgenomen most werden, vermits sy aen den Coningh van Engelant, Stadhouder deser Provintie, de Nominatie tot het volbrengen der Verkiesing gesonden hadden; maer dat Amsterdam 't na veel aenmaninge tegen de volkomene Resolutien van den 28 van Loumaent en 7 van Sprockelmaent bleef weygeren. **Wijders wiert voorgestelt**/ alles, wat door de Schepenen verricht soude werden, buyten Executie te doen houden; **dan door de Leden uytstel tot den 21 versocht; op den Heer Bors begeert**/ het

het aen de Regeeringh bekent te maecken ende dat sy binnen dien tijt haer Nominatie aen den Coningh hadde te stuuren, ende door hem beloofst/ 't by Missive te doen; doch te gelijck geseght/ dat hy niet wilde vertrouwen, dat de Leden van haer Ed: Groot Mog: souden treden tot sulcken Resolutie, die de Regeering van Amsterdam most nootsaken, iets t'ondernemen, waer door alles in verwerringh stont te geraken; 't geen de Oorsakers haer wel mochten komen te beklagen.

Den 21 vroeg men den Pensionaris Bors/ of hy sig konde uytten wegens het gehoorsamen van de Resolutien van den 28 van Lou- en 7 van Sprockelmaent? Hy sprack/ geen Last te hebben; maer dat haer eenige Heeren van de Regeeringh van Amsterdam (*namentlijck Boreel, de Vries, Bors van Waveren, de Vicq en Cloeck*) in 's Gravenhage bevonden ende afwachtten, hoedanige Voorwaerden van Bemiddelingh men haer soude aenbieden: De tegenwoordige Leden wilden/ dat het van haer kant, en niet wegens de Staten, geschiede; dat de voor handen zijnde Heeren van Amsterdam in de Vergaderingh behoorden te komen; de krachtige Redenen en Argumenten tegen haer aen te hooren, ende, soo sy het meenden te konnen doen, te beantwoorden. Men versocht den Pensionaris / de Amsterdamsse Heeren te bewegen, op hare Plaetsen in de Vergaderingh te verschijnen ende hare Voorslagen en Aenbiedinge te doen; maer hy seyde simpel/ dat hy geen nader Ordre te gemoet sagh. Doe vermeenden d'Edelen/ dat/ dewijl de Pensionaris verklaerde/ dat hy geen verdere Last wegens 't gehoorsamen der twee Resolutien soude ontfangen/ men van stonden aen de aengebleve Schepenen en al haer Handelingen voor onwettigh most houden. De Zuyt-Hollantse Steden beaemden het behalven Delft/ 't geen adviseerde/ dat de aenwesende Leden tot het verschijnen in de Vergaderingh genodigt dienden en door den Heer Raed-Pensionaris Heynsius de bygebrachte bondige Redenen en Argumenten tot overtuyging der Leden van Amsterdam op 't Papier gestelt souden konnen werden; welck laetste echter/ om geen Proces Communicatoir te doen rijsen/ stuytte. Briel was af wesend. De Noort-Hollantse Gedeputeerden wenschten/ dat de Pensionaris van Amsterdam noch eens aen de Leden sijner Stad de saecken wilde gaen deduceren; want dat, soo deselve geen Bemiddeling voorsloegen, sy volgens Last van hare Principalen oock souden stemmen en vooraf konden seggen, dat haer Advys seer weynigh of wel niets van dat der Ridderschap stont te verschillen.

Den 22 verhaelde den Raet-Pensionaris Heynsius/ dat hy 's ochtents in het Logement van de Heeren van Amsterdam met haer seer omstandigh over Middelen tot provisionele wegruyming der Verschillen gesproocken had; sy t'elckens op de saeck ten principalen vielen; maer eyndelijck drie Expedienten, die sy seyden, door haer Pensionaris ter Vergaderingh te willen verdedigen, voorgehouden hadden.

Eerstelijck: *Dat haer Ed: Groot Mog: voor dese mael de Verkiesing uyt hare Schepenen, ter Nominatie gebracht, selfs, als Souvereyn, souden gelieven te doen.*

II. *Of aen den Coningh van Groot-Brittannien, als Stadhouder, te schrijven, haer Ed: Groot Mog: te versoecken, dat sy dese reys sonder desselfs nadeel d'Electie wilden volbrengen.*

III. *Of sijn Coninckl: Majesteyt van al het voorgevallene part te geven en sijn Hoogwijse Consideratien daer op te requireren, en dat alles inmiddels in Statu, quo, soude blijven.*

De Pensionaris van Amsterdam bevestigde / dat het sigh alsoo toegedragen had en hy gelijcken Last, en dat, soo de Staten daer mede niet te vreden waren, de Heeren van Amsterdam versochten, met haer Ed: Gr: Mo: Commissarissen in Conferentie te komen, terwijl hare Committenten neygden, 't Verschil in der minne by te leggen. De Heeren van de Ridderschap antwoordden / dat geen van de drie Poincten aennemelijck was, doordien de Resolutie van den 28 van Loumaent gebroken soude werden en de Achting van den Souvereyn ten hooghsten gekreuckt, en dat het beste middel scheen, dat den Raed-Pensionaris voor sijn Particulier de Heeren van Amsterdam voorsloeg, dat sy in afwesen van den Coningh, als Stadhouder, hare Nominatie aen de Staten van Hollant, den Souvereyn, stuurden, ende dat sy sulcke Versoecken, als 't haer luste, daer nevens konden laten gaen; *namentlijck, dat 't Hof van Hollant gevolmachtigt mocht werden, de Verkiesing te doen, of de Regeering van Amsterdam selfs daer toe geordonneert;* maer dat nochtans aen de vrye Keur van haer Ed: Groot Mog: stont te blijven, alles na haer sin te schicken. Een Conferentie uyt de Naem van den Staet weygerde dat Lid te verwilligen; maer gedoogde na veele Woordenwisselingh / dat de Raed-Pensionaris Heynsius als een Particulier in een van de Vertreck-Kamers van de Staten van Hollant met de Heeren van Amsterdam soude spreecken; want dese weg achte men de beste tot het vorderen der Bemiddeling: De Pensionaris van Amsterdam maeckte swarigheyt / het te bootschappen / en had liever gesien / dat de Conferentie aen 't Logement van den Raed-Pensionaris / als een derde Plaetse / beleyt was: Dit merckte de Ridderschap naeulijcks / of stemde over de saeck ten principalen: Dordrecht en Haerlem volgden: Den Heer Bors / sig bedenckende / ging 't voorgevallene aen d'Amsterdamsse Heeren bekent maken; sy na een der Vertreck-Kamers / en derwaerts oock als Particulieren de Heeren van Bleyswijck van Delft / van der Dussen van Gouda / van Gent van Enckhuysen en den Raed-Pensionaris Heynsius. Na een geruymen tijt wendden sy haer weder ter Vergaderingh en berichtten / dat de Heeren van Amsterdam niet verder, als tot de drie Poincten, te bewegen waren geweest; dan echter aengenomen hadden, over het geen haer voorgehouden was, hare Principalen te schrijven of selfs na Amsterdam te gaen. De Ridderschap seyde / dat uyt alle de Conduites van de Heeren van Amsterdam genoegsaem bleeck, dat sy geen billijcke Conditien sochten t'aenvaerden, en sy daerom volharde by haer Advys, om de Schepenen te discontinuëren en alles, door haer gedaen of te doen, voor nul en van onwaerde te houden; dan echter de Stad Amsterdam soo veel ten gevalle te willen zijn, dat sy binnen drie a vier dagen haer bedencken soude konnen nemen, en dan by weygering van d'opvolgingh der

der begeerte van haer Ed: Gr: Mog: met het voornemen voort te gaen : Eenige Leden keurden 't voor goet : Delft / Briel en sommige uyt Noort-Hollant verschoven haer verklaring tot den tijt van de Resumtie : Dese meende men / den 24 te nemen ; dan stelde 't tot den 25 uyt.

De Heeren van Amsterdam / die eens na huys geweest hadden / hielden dien ochtent van elf tot een uuren een Montgesprek met den Heer Raed-Pensionaris en de bovengemelde andere Heeren. Na 't afloopen droegh den Heer Heynsius ter Vergaderingh voor / dat de Heeren Gedeputeerden van Amsterdam gesegt hadden, dat sy het voorgedragene van den Heer Raed-Pensionaris in de jongste Byeenkomst getrouwelijck aen hare Committenten gerapporteert hadden ; maer deselve gesamentlijck van gevoelen gevonden, sulcks voor haer niet aenvaerdelijck te wesen ; dan dat sy niets lievers wenschten, als door een minnelijck Accoort uyt de Verschillen te geraken en se met d'andere Steden in alle Vruntschap af te doen ; oock haer daerom belast, een vierde Expedient voor te slaen ; te weten, *dat sy Heeren Gedeputeerden de Nominatie van Schepenen aen de Staten van Hollant souden oversturen, met duydelijcke byvoeging, om daer uyt d'Electie te doen ; dat echter haer Ed: Groot Mog: met de Nominatie na haer welgevallen souden mogen leven ; dan met dese Clausulen : 1. Dat alle Protestatien, Aentekeningen, pro & contra, Deductien, Remonstrantien, Resolutien, op dese Materie gedaen en genomen, en specialijck de Resolutie van den 28 January jongstleden, uyt de Registers van de Heeren Staten van Hollant gelicht en daer uyt nimmermeer eenige Illatie tot Nadeel van de Regeering van Amsterdam gemaekt soude konnen werden. 2. Dat men van nu voortaen by een onverbrekelijcke Resolutie soude vast-stellen, dat in het toekomende by soodanigen Absentie van den Stadhouder, als d'Electie niet op sijn tijt gedaen soude konnen werden, sy die aen het Hof van Hollant souden mogen stuuren en het Hof sonder eenige Exceptie, bedacht of onbedacht, d'Electie laten doen; doch, ingevalle sulcks tegen verhopen niet mocht komen te gebeuren, d'eerst genoemde seven Personen van de 14 voor verkoren gehouden werden.*

Dese Voorslag behaegde de Leden minder / als de drie voorgaende / doordien daer door de sake ten principalen beslecht soude werden / sonder den Stadhouder te hooren : De Ridderschap gingh voort / dat, alsoo klaerlijck af te meten was, dat de Regeering van Amsterdam geen eynde van de saeck socht te maken en tegenwoordig vry meer begeerde, als sy selfs by haer eerste Remonstrantie gedaen had, sy by haer voornemen bleef tot het afkeuren der Schepenen en wetteloos schouwen van haer doen . Alle d'overige Leden voegden haer by die gedachten : Delft alleen betuygde / tot dese laetste Verklaring noch ongelast te zijn, om dat hare Principalen vertrout hadden, dat de Stad Amsterdam d'uytgevonden Middelweg omhelst soude hebben ; dan dat sy, vernemende, dat de Amsterdammers deynsden, haer 's anderendaegs by de Resumtie meenden t'openen. Den 26 seyden de Leden van Delft / dat, alsoo sy sagen, dat die van Amsterdam meer achterwaerts, als voorwaerts, quamen, sy haer met de Ridderschap en Steden souden moeten voegen ; dan voor 't Besluyt versocht men den Raed-Pensionaris / de Gedeputeerden van Amsterdam af te willen vragen / of sy geen wijdere ordre hadden en haer ultimatum gesegt ? Den Pensionaris van Amsterdam vertoonde / noch nader te moeten

voordragen, dat sijne Meesters bereyt waren, over de extraordinaris Consenten te delibereren ('t geen tot die tijt toe geweygert was) mits dat men over 't Werck der Nominatie ten principale soude handelen en het een met het andere pari passu besluyten; alle Resolutien en Protestatien pro & contra, en bysonder die van den 28 van Loumaent, uyt de Notulen lichten, en midlerwijl alles in Statu, quo, laten. Even luttel ingang / als al het voorgaende / vont dit en wiert ten eersten verworpen. Alckmaer en Enckhuysen versochten / dat de Heer Raed-Pensionaris noch eens ten overvloet de Gedeputeerden van Amsterdam wilde spreecken. Dit duurde / wanneer sy door haren Pensionaris in een der Vertreck-Kamers boven-gehaelt waren / omtrent een uur. Na 't eyndigen quam den Heer Raed-Pensionaris Heynsius ter Vergadering voorstellen / dat de Heeren van Amsterdam betuygt hadden, dat de Voorslag van haren Pensionaris haer ultimatum was en sy geen ander of nader Expedient konden aenbieden: De Steden seyden oock / geen ander, als haer voorgehouden, te weten. Dit volgde het vaststellen van het ontworpe tegens de Schepens Banck: echter wiert de Resumtie tot den 28 vertraegt en op hoop / dat Amsterdam sig eyndelijk mocht bedencken / goetgevonden / dat de Resolutie van dien dag af eerst haer kracht soude krijgen: Op deselve wiert sy dus uytgebrept goetgekeurt.

Extract uyt de Resolutien van de Heeren Staten van Hollant en West-Vrieslant, in haer Edele Groot Mogende Vergaderinge genomen op Dingsdagh, den 28 February, 1690.

BY Resumptie gedelibereert zijnde, op het geene de Heeren Gedeputeerden der Stadt Amsterdam, naer dat deselve door verscheyde Leden iteravelijck waren versocht geweest, om bericht te willen geven, of aen haer Ed. Gr: Mog. Resolutie van den 28 January laetstleden was voldaen, ende dien conform de Nominatie van Schepenen der Stad Amsterdam overgesonden aen sijne Majesteyt van Groot-Brittannien, omme by den selven, als Stadhouder van dese Provintie, daer uyt de Electie gedaen te werden; en, ingevalle van neen, of de Justitie vervolgens aldaer was stille staende, of in wat voegen en uyt wiens hoofde buyten en sonder de Authorisatie van haer Edele Groot Mog., in de voorsz. Resolutie vervat, deselve wierde geadministreert, den 14 deser lopende Maent uyt den naem en van wegen de Heeren hare Principalen ter Vergaderinge hadden bekent gemaeckt; namentlijck, dat deselve de voorsz. Resolutie niet hadden konnen opvolgen en mitsdien de voorschreve Nominatie niet overgesonden was, en dat Schepenen van den voorleden Jare continueerden in haren Dienst en 't administreren van de Justitie, soo en invoegen, het selve in andere Steden wiert gepractiseert, soo lange d'Electie van hare Magistraten niet was gedaen; hebben haer Edele Groot Mog. verstaen en verklaert, verstaen en verklaren by desen, dat, de gemelte Heeren Burgermeesteren en Vroedschap der Stad Amsterdam niet nakomende de voorsz. haer Ed. Groot Mog. Resolutie van den 28 January laetstleden, deselve haer oock niet konnen bedienen van de Authorisatie tot de Continuatie van Schepenen met den gevolge en aenkleven

van dien op den voet van haer Ed. Gr. Mog. Resolutie van den 2 February, 1689, in deselve gemelt, en dat buyten dien de gemelte Schepenen der Stad Amsterdam van den voorleden Jare geen Recht, Authoriteyt of Gesag zijn hebbende, om eenige Justitie te konnen of mogen administreren en in de Bedieninge van het Schepens-Ampt te konnen of mogen continuëren, en deselve te houden voor gediscontinueert ende ontslagen van haren Dienst, en dat vervolgens alle, 't geene by ofte voor de gemelte Schepenen van den voorleden Jare na desen soude mogen worden verricht, gehandelt ofte gedaen, sal wesen nul en van onwaerde, sonder dat daer op eenigh vervolg, in Rechten of daer buyten, by Executie, Reformatie, Appel of andersints, hoedanig 't selve soude mogen wesen, sal mogen werden gedaen ofte toegelaten; en dat van desen by Aenschrijvinge kennisse gegeven sal werden aen de gemelte Heeren Burgermeesteren ende Vroedschap; mitsgaders de vooren gemelte Schepenen van den voorleden Jare der voorsz. Stad Amsterdam, en daer sulcks verder nodigh sal wesen, om haer daer naer te reguleren; en wijders aen den Hooft-Officier der selver Stad, omme de voorsz. haer Edele Groot Mogende Resolutie te doen achtervolgen ende nakomen, sonder te gedogen, dat daer jegens yets gedaen ofte geattenteert werde; en sal mede de voorsz. haer Edele Groot Mogende Resolutie by Missive gesonden werden aen sijne Majesteyt van Groot-Brittannien, als Stadhouder van dese Provintie, om te strecken tot dessels narichtinge, met versoeck, om haer Ed. Groot Mog. in het doen nakomen van de voorsz. Resolutie van den 28 January laetstleden ende het prævenieren van alle verdere verwijderingen, die niet anders, als tot de totale Ruine ende Ondergang van den Staet konnen strecken, te willen appuyeren ende tot dien eynde sijne Stadthouderlijcke Authoriteyt te interponeren.

Accordeert met de voorsz. Resolutien.

De Pensionaris van Amsterdam betuygde / dat hy de Resolutie voor onwettig hielt; daer tegen most protesteren, ende voor sijne Committenten de Aenteeckeningen, die sy daer tegen billijck souden ramen, behielt; dat geen Voorbeelt van sulcke Proceduren in de Republijk was, en dat de Regeering van Amsterdam wel soude weten, wat haer daer tegens te doen stont: Hy verhaelde oock / dat sijne Principalen neygden, met d'andere Steden tot de Consenten te treden, soo de Heeren Staten van Hollant de Schepenen van 't voorleden Jaer voor dit tot den tijt van de Veranderingh wilden bevestigen en de saeck ten principalen binnen 6 Maenden afdoen; doch vruchteloos.

De Vroetschap van de Stad Amsterdam versamelde / na dat sy kennis van 't vastgestelde ontfangen had / tot het overleggen / wat voor haer nu verder by der hant te vatten viel: Met 19 Stemmen tegen 12 (want 5 van de 36 waren buyten de Stad) verkoor sy / de sachtste wegh en de bequaemste tot een Verdragh in te slaen. Ten dien eynde ging den Heer Burgermeester Witsen den 3 van Lentemaent na 's Gravenhage / keerde den 6 na Amsterdam en in een dag a twee te rug; vervoegde sig eerst alleen / en vervolgens nevens andere Gedeputeerden van Amsterdam / by den Heer Raed-Pensionaris Heynsius / en hielt met hem en den Grave van Portlant Mondgesprek. Hy

was van dien nadruck / dat / wanneer men den Pensionaris Bors en Secretaris Huydekoper den 11 af vorderde / op de extraordinaris Middelen Consent te willen dragen / sy antwoordden / dat het Werck van de Schepenen voor af geëyndigt behoorde te wesen, en dat sy gereet waren, hare Nominatie aen haer Ed: Groot Mog: over te leveren; mits dat alle de Resolutien en Aentekeningen, dien aengaende genomen en gevallen, uyt de Notulen geroyeert moften werden; 't geen ingewilligt wiert: Den 12 / Sondag / overhandigden sy hare Nominatie; en namen de Staten de volgende Resolutie.

Extract uyt de Resolutien van de Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant, in haer Ed. Groot Mogende Vergadering genomen op Sondag, den 12 Maert, 1690.

DE Heeren Gedeputeerden der Stadt Amsterdam hebben uyt den Naem ende van wegen de Heeren hare Principalen aen haer Ed. Groot Mogende overgelevert de Nominatie van Schepenen derselver Stadt, met versoeck, dat deselve den Præsident ende Raden van den Hove van Hollant souden gelieven te gelasten, omme daer uyt de Electie van Schepenen te doen, ofte, ingevalle haer Ed. Groot Mogende daer omtrent eenige swarigheyt souden mogen maecken, dat die alsdan by haer Ed. Groot Mogende selfs mochte werden gedaen: Waer op gedelibereert zijnde, is goetgevonden ende verstaen, dat de voorschreve Nominatie sal werden gesonden aen sijne Majesteyt van Groot-Brittannien, omme daer uyt by deselve, als Stadthouder van dese Provintie, de Electie gedaen te werden; ende dat de Schepenen, mitsgaders de Subalterne Recht-Bancken, der voorschreve Stadt van Amsterdam van den voorleden Jare in haren Dienst sullen continueren, ter tijt ende wijlen de voorschreve Electie van nieuwe Schepenen der voorschreve Stadt sal zijn gedaen; behoudelijck, dat aen de eene sijde daer door niet sal werden gepræjudicieert aen de Privilegien der voorschreve Stadt Amsterdam nochte daer uyt eenige Illatie ofte Consequentie tot nadeel van deselve gemaeckt; ende dat aen de andere sijde sijne Majesteyt van Groot-Brittannien daer mede oock niet sal werden verkort aen de Rechten ende Prærogativen, den selven, als Stadthouder van dese Provintie, competerende, nochte oock daer uyt, als vooren, eenige Illatie ofte Consequentie tot nadeel van deselve gemaeckt; als zijnde haer Ed. Groot Mogende onveranderlijck geresolveert, hooghstgedachte sijne Majesteyt by de voorschreve Rechten ende Prærogativen ende de gemelde Stad van Amsterdam by de voorsz. Privilegien volkomentlijck te maintineren.

Op de Nominatie waren geplaetst de Heeren Francoys de Vicq / Mr. Dirk Munter / Mr. Francoys de Vroede / Mr. Fredrick Danckerts / Mr. Nicolaes Corver / Mr. Nicolaes Six / Mr. Elias Coymans / Mr. Coenraet Burgh / Daniel Hochepied / Mr. Joan Blaeuw / Jan van Oosterwijck / Jan Commelin / Jacob Schot en Mr. Joris de Waert. Den Coning verkoor de Heeren Francois de Vicq / Mr. Dirk Munter / Mr. Francois de Vroede / Mr. Frederick Danckerts / Mr. Joan Blaeuw / Mr. Nicolaes Corver en Mr. Nicolaes Six; en stuurde aen haer Ed: Gr: Mo: desen Brief.

Copye

Copye van een Brief, door sijne Coninckliјcke Majesteyt van Groot-Britnien gesonden aen de Ed. Groot Mogende Heeren Staten van Hollant ende West-Vrieslant.

EDELE GROOT MOG. HEEREN.

WY hadden verwacht, dat de Heeren Burgermeesteren ende Vroedschappen der Stadt Amsterdam ons volgens Uw Ed. Groot Mogende goetvinden souden hebben laten toekomen de Nominatie van Schepenen derselver Stad, omme daer uyt by ons, als Stadhouder van Uw Ed. Groot Mogende Provintie, de Electie gedaen te werden; ende oock vastelijck vertrouwt, dewijle Uw Ed. Groot Mogende ons versocht hadden, onse Stadthouderlijcke Authoriteyt daer toe te interponeren, dat derselver meyninge ende intentie was, by dat goetvinden te blijven; ende, gelijck wy t'allen tijden bereyt zijn geweest ende alsnoch zijn, Uw Ed. Groot Mogende in het uytvoeren van der selver Resolutien ende Beveelen met onse Stadthouderlijcke Authoriteyt te adsisteren, soo souden wy oock in dat geval niet hebben naergelaten, van gelijcken te doen, selfs door het toebrengen van onse Personeele Præsentie; maer, nademael Uw Ed. Groot Mogende ons nu immediatelijck de voorschreve Nominatie gelieven toe te senden ende wy niet twijffelen, of deselve sullen door goede redenen ende insichten by dese Conjuncture van tijden daer toe bewogen zijn geweest, ende dat Uw Ed. Groot Mogende daer benevens behoorlijcke sorge voor de Conservatie van onse Stadthouderlijcke Rechten ende Privilegien hebben gelieven te dragen, met verklaringh, dat deselve onveranderlijck geresolveert zijn, ons daer by te maintineren, soo hebben wy, in verwachtinge van dien, ons onbeswaert gevonden, uyt de voorschreve Nominatie de Electie van Schepenen te doen ende die naer ouder gewoonte af te senden aen den Hooft-Officier der voorschreve Stadt Amsterdam. Wy sullen alleen hier by voegen, dat, soo als Uw Ed. Groot Mogende wijders verklaren, geresolveert te zijn, de Privilegien der Stadt Amsterdam te maintineren, wy mede achtervolgens de Commissie, ons, als Stadthouder van de Provintie van Hollant ende West-Vrieslant, verleent, dewelcke ons verplicht, de Privilegien van de Steden ende de Ingesetenen van dien voor te staen, niet sullen nalaten, alles, wat in ons is, tot maintien van deselve te contribueren, ende dat wy, om sulcks krachtdadigh te konnen doen ende niet alleen de Regeeringh, maer oock de Burgeren ende Ingesetenen, der voorschreve Stadt van hare Privilegien ende Voorrechten volkomen te doen jouisseren, wy niet liever sullen sien, als dat alle deselve, soo die de Regeeringe der voorschreve Stadt, als die de goede Burgerye ende Ingesetenen van dien, zijn raeckende, ons door de Heeren Burgermeesteren ende Vroedschappen toegesonden mogen werden. Waer mede, &c.

Edele Groot Mogende Heeren, bysondere goede Vrunden, in de Bescherminge Godes.

Uw Ed. Groot Mog. goede Vrunt,

WILLIAM R.

Whithal, den 21 Maert, 1690.

Hier mede sagh men alles vereffent; soo ver / dat de Pensionaris en Secretaris / welcke zedert menigmael den Heer Munter was / over alles hielpen stemmen en oock de ongewoone Lasten / als Gevolmachtigden van hare Principalen / inwilligen. Den 27 traden selfs ter Vergaderingh de Heeren Gedeputeerden van Amsterdam / Witsen / Valckenier / Backer / den Pensionaris en Secretaris / in tegenwoordigheyt van den Grave van Portlant / die den 29 Afscheyt nam en den 30 sijn Wederkeering na Engelant voortsette.

In Overyssel ontwierp den Adel ettelijcke Articulen tegen de Steden / uytkomende op desen sin.

Copy van 't Voorstel der Jonckeren tegens de Steden.

1. DAt de Provintiale Ordonnantie op de Specie van Consumptie door de Magistraten der Steden sal moeten werden achtervolgt, sonder daer in verandering te konnen brengen buyten Consent der Ridderschap; en dat de gemelte Magistraten geen Beswaer sullen mogen stellen op soodanige Specien, waer op door de Ridderschap en Steden de Impoften worden getrocken.

2. Dat de verkleyning der Kannen, die buyten de Ridderschap en Steden is geschiet, sal worden afgeschaft.

3. Dat tegen de Verponding, die ten platten Lande gegeven wort, in de Steden een Æquivalent daer tegen sal werden geintroduceert.

4. Insgelijcks tegen de Contributie, of dat die sal worden afgeschaft.

5. Dat de Ingesetenen der Steden geen Exemptie sullen hebben van den Impost op Hoorn-Beesten en besaeyde Landen.

6. Dat de Vergeving der Scholt-Ampten over de Steden en Carspelen van dien sal werden toe-erkent aen de Ridderschap of den Heer Stadhouder in der tijt.

7. Dat het Different over 't Scholt-Ampt van 't Carspel Swol mede sal werden afgedaen.

8. Alsoo oock het Different over de Jacht.

De Coning van Engelant volmachtigde de Heeren Roseboom / Raedsheer in den Hoogen Rade; Halewijn / in 't Hof van Hollant / en Kan / in den Rade van Brabant / haer na Overyssel te spoeden ende Partyen te hooren. De Steden hadden 't een en andermael uyt de Brieven der drie Heeren effen verstaen / wanneer sy de volgende aen sijn Majesteyt schreven.

Doorluchtigste Grootmachtigste Coning:

WY hebben niet konnen onderlaten, Uw Majesteyt, als onsen Erf-Stadhouder, met alle Respect voor te dragen, hoe dat de Heeren Roseboom, Halewijn en Kan, Raden in den Hoogen Rade en Hove van Hollant, mitsgaders Rade van Brabant, sigh qualificerende Commissarissen van Uw Majesteyt, om kennisse te nemen van de swevende Quæstien en Differenten tusschen de Ridderschap

derschap en Steden van onse Provintie, ons by Missive van dato 7 February jongstleden, S. Loci, uyt den Hage hebben believen te adverteren, dat deselve tegen den 17, 27 der selver Maent binnen Swolle stonden aen te komen, om na rijpe Examinatien deselve Quæstien uyt Uw Majesteyts Name te termineren, 't zy by Accommodement of by ontstentenisse van dien by Decisie; welcke Missive in onse Vergaderinge zijnde gelesen en het Contenue en Subject van dien rijpelijck overwogen, soo hadden wy geoordeelt, sonder ons nochtans in eeniger manieren voor alsnoch der selver Judicature by Accommodement of Decisie eenigsints te submitteren, in dato den 8, 18 February aen haer Ed. te rescriberen, ten eynde deselve aen ons præallabel beliefden over te senden Copie van de voorsz. Commissie en Authorisatie, om daer uyt te vernemen, of en hoe verre de meergemelte Commissie en Authorisatie wy te respecteren schuldig waren; mitsgaders dat deselve ons over de voorsz. Quæstien en Differenten beliefden te eclaircisseren, nademael wy geen sekere kennisse en gedroegen, waer in deselve bestonden of by de Heeren van de Ridderschap voor Quæstien gehouden en gestelt mochten werden: Immers wy alle konden als eerlijcke Regenten verklaren, niet te weten, dat'er bereets eenige Quæstien tusschen de Leden deser Provintie soo ver en hoog souden zijn geresen, dat soo præcipitant tot het termineren van deselve na de Ordre en Forme van de Regeeringe konde noch mochte werden geprocedeert; en, soo lang dese Informatie aen ons niet gegeven ware, oordeelden wy, dat haer Wel-Ed: met ons wel konden considereren, dat wy niet in staet souden konnen zijn, onse defensive Middelen en Contra-Petitien in soodanigen korten tijt te formeren, om vervolgelijck aen de Heeren van de Ridderschap mede gecommuniceert te mogen werden, met verder allegaet van redenen, waerom den dag van den 27 February voorsz. by ons niet gerespicieert soude konnen werden.

Hier op hebben haer Wel-Ed. alleen op den 21 February believen te rescriberen, dat deselve sigh niet souden konnen dispenseren, van Uw Majesteyts Commissie met den eersten te voltrecken, en dieshalven alsnoch van intentie waren, op den 27 der selver Maent (een dagh a twee onbegrepen) sigh binnen Swol te laten vinden; het welcke by ons zijnde overwogen ende daer by gereguardeert, dat haer Wel-Ed. geen reflectie op onse redenen ende beswaernissen, in onse voorige Missiven vervat, hadden believen te nemen, en dat wy oock noch van haer Wel-Ed. noch van de Heeren van de Ridderschap ofte van elders iets waren geësclaircisseert of de minste openingh ofte Communicatie hadden bekomen van eenige Remonstrantien, Supplicatien ofte Versoeck-Schriften, aen Uw Majesteyt, als Erf-Stadthouder deser Provintie, tegens eenige Leden of Steden te samen, of eenig Lid ofte Stadt in het bysonder, van deselve gedaen, waer door wy ten eenemael bleven onkundig, wat Saecken of Beswaernissen eyndelijck deselve mochten contineren, soo vonden wy goet, aen haer Wel-Ed. te rescriberen, dat wy niet souden konnen achterlaten, ons hier over directelijck aen Uw Majesteyt te addresseren; gelijk Uw Majesteyt alles breeder uyt de Copielijcke Missive, hier annex, met alle behoorlijk Respect wert versocht, te believen te vernemen: Terwijl dan hier door is gebeurt, dat meergemelte Heeren Commissarissen hebben moeten oordeelen, dat der selver verblijf in dese Provintie van geen vrucht konde zijn, soo vinden wy, als vooren, ons verplicht, Uw Majesteyt met diep Respect by desen te moeten voordragen,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

sonder ons nochtans in desen eenigsints ten principalen in te laten, dat eerst op den 15, 25 February, zijnde twee dagen voor den bestemden dagh van het arrivement van de Heeren Commissarissen, ons door den Heer Drost van Salland op den Naem van de Heeren van de Ridderschap veele pretense Poincten van Beswaernissen, a'-hier per Copiam mede annex, zijn toegesonden; waer by deselve soecken te querelleren en in disput te trecken soodanige onser Steden Voorrechten, Privilegien, Immuniteyten, Possessien, Authoriteyten ende Gesag, als die van immemoriale tijden hebben beseten; met welcke rechtmatige ende vredige Possessien wy in de Unie zijn getreden, onder expres beding, van in deselve te sullen worden gemainteneert, en welcke Possessie wy oock zedert altijt vredig en rustig tot nu toe hebben gecontinueert; waer omtrent wy in den Jare 1675 by het Reglement van de Provintiale Regeering oock zijn gebleven: Immers vertrouwen wy, dat Uw Majesteyt niet qualijck sal believen op te nemen, dat wy ingevolge de Ordre van de Regeeringe en de seer krachtige Instantien, door onse respective geswooren Gemeentens gedaen, niet hebben vermocht, voor de Heeren Commissarissen ons op eenigerhande manieren in te laten; en voor al hadden de voornoemde Heeren van de Ridderschap behooren te weten, dat het Reglement en Ordre van de Provintiale Regeering medebrengt, dat Uw Majesteyt sig selfs niet heeft believen te chargeren met het nemen van kennis en decideren van eenige Provintiale Saken, en dienvolgens veel weyniger eenige gestelde Heeren Commissarissen uyt de Name van Uw Majesteyt sulcks souden mogen doen, voor en aleer de voornoemde Saecken aen de Ridderschap en Steden ordentelijck voorgedragen zijn, daer over gedelibereert ende getenteert is, of deselve niet door een Conclusie konnen ter neder gestelt werden of by een onderling Accommodement getermineert ende weggenomen; het welcke tot noch toe niet zijnde geschiet, soo versoecken wy met diep Respect, dat Uw Majesteyt hier omtrent soodanigh moge gelieven te voorsien, dat onse Steden tegens haer Rechten, Privilegien, Vry- ende Gerechtigheden en aloude Possessien in het minste niet mogen beswaert ende vervolgt werden; ende gevolgelijck, dat die by Uw Majesteyt gedecerneerde Commissie moge ingetrocken werden ende gesurcheert blijven; sullende wy aen onse zijde bereytwillig zijn, op de eerste Vergaderingh van Ridderschap ende Steden alles by te brengen, het geen (ongeprejudicieert onser Steden Rechten en Privilegien, &c.) tot regulering der Consenten ende Provintiale Finantien soude konnen werden gedesidereert; mitsgaders tot fournissement van prompte Geltmiddelen, die na de Quota van dese Provintie tot verval van de Oorlogs-Lasten sullen werden gerequireert. Wy konnen ondertusschen niet voor Uw Majesteyt dissimuleren, dat het ons van Herten leet doet, dat de Heeren van de Ridderschap Uw Majesteyt in dese soo bekommerlijcke en veruytsiende Constitutie van tijden over soodanige Saecken buyten de minste kennisse van ons komen moeyelijck te vallen ende ons by Uw Majesteyt te willen doen aensien, als of wy niet immers soo seer, als de Heeren van de Ridderschap, 's Lants Finantien en Middelen ten besten van onse Provintie in het particulier, en van ons algemeene Vaderlant in het gemeen, quamen te behertigen; daer ter contrarie de Heeren van de Ridderschap in haer selfs overtuygt moeten zijn, dat wy niet alleen alle de ordinaris ende extraordinaris geconsenteerde ende in train zijnde 's Lants Middelen van onse Steden aen de respective generale Ontfangers met alle bedenckelijcke

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

lijcke middelen van parate Executie doen geworden; maer oock soo meenigmael, en nu noch onlangs, met effective Preuven betoont, hoe dat wy op onser aller particuliere Steden Credijt aen de Provintie een goede Somme van Penningen, wanneer deselve tot het supporteren der gemeene Lands Lasten van Oorlogh ten uyttersten verlegen was, op het versoeck van de Ridderschap hebben doen verstrecken; dat oock selfs onse Bontgenoten (sonder Roem gesproocken) sullen moeten verklaren, dat wy in geenen deel tot het appuyeren en ondersteunen der gemeene Lant-Saken oyt weygerig of nalatig zijn geweest; maer ter contrarie andere Provintien met een goet Exempel voorgegaen: Konnende verders Uw Majesteyt versekeren, dat wy ten allen tijden sullen betonen, waerlijck daer by te sullen volharden en na ons uytterste vermogen alles daer toe te contribuëren; wenschende, dat de Ridderschap neffens ons in allen deele sigh soo quame mede te evertuëren; ende dan niet twijffelende, of Uw Majesteyt sal na sijn hooge Wijsheyt ende wijtberoemde Rechtvaerdigheyt de bovengeallegeerde Redenen ende gedane Versoecken voor rechtmatig en equitabel aensien, sullen wy, eyndigende, God Almachtigh bidden, Uw Majesteyts soo dierbaer Persoon met alle bedenckelijcke Prosperiteyt ende gewenschte Zegeningen te willen begenadigen en met een langdurige Gesontheyt ten besten van Gods Kerck, Uw Majesteyts Coninckrijcken en ons algemeene lieve Vaderlant te conserveren, terwijl wy blijven,

Doorluchtigtigste Grootmachtigste Coningh,

Uw Majesteyts bereydwillige Vrunden en ootmoedige Dienaren,

Burgermeesteren, Schepenen en Raden der Steden Deventer, Campen, Swolle.

Swolle, den 28 February, 1690.

Onder stont,

Ter Ordonnantie van deselve.

Doch/ alsoo de Commissarissen midlerwijl met haer Commissie voortgingen/ vaerdigden de Steden de nevensgaende nadere Missive af.

Doorluchtigste Grootmachtigste Coning:

WAt Burgermeesteren, Schepenen en Raden der Steden Deventer, Campen, Swolle in dato den 28 February, 1690, aen Uw Majesteyt respectueuslijck hebben voorgedragen, twijffelen deselve niet, of sal Uw Majesteyt te sijner tijt wel wesen ter hant gestelt; waer van wy echter de vryheyt gebruycken, Uw Majesteyt het Duplicaet alhier sub A. toe te senden: Ende, alsoo wy zedert het geluck niet gehad hebben, by Rescriptie van Uw Majesteyts goetvinden te zijn geadverteert, echter op den 9, 19 Maert hebben ontfangen een Missive van Uw Majesteyt ende met deselve Post een Brief van de Commissarissen, waer by Uw Majesteyt wel heeft belieft, ons te notificeren, dat deselve nochmaels de drie Commissarissen, Kan, Halewijn, Roseboom, ten eynde, als voorheen, herwaerts had gelast te komen, waer van vervolgens oock deselve ons kennisse hebben gegeven, sonder echter te designeren den dagh, wanneer, Copyelijck hier nevens gaende sub B. Wy hebben niet konnen afwesen, haer Wel-Ed. uyt Considera-

tien,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

tien, dat Uw Majesteyts Missive was gedateert uyt Withal den 14 Maert en de onse alhier den 28 February, St. Vet., ende vervolgens onmogelijck, dat de onse aen Uw Majesteyt konde overhandigt zijn, te rescriberen, dat haer Wel-Ed. de goetheyt beliefden te hebben, van haer Wel-Ed. Reyse herwaerts op te schuyven ende vervolgens geen dagh te determineren van haer Wel-Ed. overkomst, voor en aleer wy Uw Majesteyts goetvinden vernomen hadden, als consteert sub C., sonder dat wy nochtans het geluck gehad hebben, dat wy van haer Wel-Ed. met derselver Rescriptie ofte Consideratien gedient zijn geworden; maer in plaets van dien door haer Wel-Ed. ons is togesonden een nader Missive de dato den 28 Maert, houdende Notificatie, dat haer Wel-Ed gemeent waren, den 5 April tot Swolle ten eynde voorn. sigh te laten vinden, als Uw Majesteyt sal gelieven te sien uyt de Copye dessels sub D.

Wy vermeenden, Sire, met groote redenen, dat haer Wel-Ed. onse voorige niet ter hande ware gekomen; waeromme wy nochmaels met byvoegingh van deselve haer Wel-Ed. iterativelijck voorgedragen hebben, dat haer Wel-Ed. hare herwaertskomst geliefden te surcheren tot het bekomen van Uw Majesteyts Antwoort, consterende sub E.: Hoe onverwacht dieshalven ons Oor voorgekomen is haer Wel-Ed. overkomste tot Swolle en hoe weynig wy daer op uyt alle redenen, selfs die van de Civiliteyt, welcke ten minsten aen ons een Rescriptie op twee Missiven meriteert, hadden konnen verdacht zijn, soo hebben wy echter, dewijl ons van ter sijden bericht wiert, dat des niettegenstaende haer Wel-Ed. den 5 April, St. N., des avonts tot Swolle souden zijn, niet ondergelaten, tot betuygenis van het diep Respect, dat wy in der selver Persoonen voor Uw Majesteyt hebben ende altoos behouden sullen, onse Gecommitteerden dien selven dagh sigh tot Swolle doen vinden, om haer Wel-Ed. uyt onse Name te saluëren. Gelijck wy dan van haer Wel-Ed. geen Rescriptie hadden bekomen, welcke wy redelijck hadden verwacht, soo vermeenden wy, dat haer Wel-Ed. ons souden kennisse hebben gegeven van der selver Arrivement; gelijk te vooren die Eere by haer Wel-Ed. Aenkomste aen ons hadden believen te doen; doch, dien avont en den anderen dagh tot de Middagh daer op hebbende gewacht, sonder die te bekomen, niet wetende uyt wat redenen, hebben wy goetgevonden, den Secretaris Vriesen uyt den Naem van de drie Steden tot tweemael aen haer Wel-Ed. te senden, in Mandatis hebbende, sig persoonlijck aen haer Wel-Ed. te addresseren, met versoeck van Audientie; doch, sijn Ed. het geluck niet konnende hebben, haer Wel-Ed. te spreecken, en, soo als deselve besigh was, aen onse Heeren Gedeputeerden van dessels wedervaren rapport te doen, in overleg zijnde, of onse Heeren Gedeputeerden echter haer Wel-Ed. in Consideratien van Uw Majesteyts Commissie tot voldoening van onse Last niet souden gaen saluëren, waer van geensints in gebreecke souden zijn gebleven, soo wiert haer Ed: Achtb: illico ende op het selve Moment overhandigt de nevensgaende Requeste van de Ridderschap ende het Appoinctement, by de Heeren Commissarissen daer op gegeven sub F., waer by haer Wel-Ed. ons geliefden te præfigeren een Termijn van omtrent driemael 24 uuren (den dagh des Heeren daer noch onder begrepen) om ten principalen tegens de Petitien van de Heeren van de Ridderschap te antwoorden; mitsgaders te dienen van de Grieven ofte Belangh, welcke wy tegens haer Wel-Ed. meenden te hebben.

Hee

Hoe onverwacht en surprenant, Sire, ons sulcks is voorgekomen, daer wy haer Wel-Ed: niet hadden te gemoet gesien; daer wy oock noch stonden, om haer Wel-Ed: te gaen sien, overvallen te worden met een Decreet van soo een korten tijt over saken van de uytterste Importantie en waer in het essentiële Wesen en Welvaren van onse Steden bestaet, willen wy wel in de Schoot van Uw Majesteyt selfs ter ne'er leggen en vervolgens gepersuadeert zijn, dat Uw Majesteyt, de kortheyt des tijts in acht nemende, wel sal believen te oordeelen, dat het voor onse Gecommitteerden een inevisibel Necessiteyt was, van het gepasseerde aen ons op het spoedigste te moeten rapporteren; 't welcke by haer Ed: aen ons gedaen en deselve den 29 Maert, S. V., wederom na Swolle gecommitteert zijnde, om Uw Majesteyts Commissarissen te sien en onse Beveelen soo mondelijck, als schriftelijck, by haer Wel-Ed: af te leggen; waer by deselve onse vorige Versoeck, van hier in sonder Uw Majesteyts Rescriptie niet te willen doen, souden renouvelleren, onder Protestatie van Nulliteyt, soo haer Wel-Ed: daer tegens voor den ontfang dessels iets vorders beliefden te disponeren; breeder blijckende sub G. Waer mede haer Ed: Achtb: door welgem: Heeren Commissarissen gedimitteert zijnde en deselve den 30 Maert op de uytgeschreven Lantdag tot Deventer zijnde gekomen, hebben sy in de Vergaderingh van de Ridderschap en Steden aenstonts voorgedragen, om te betuygen een rond en open Hert, wat tusschen de Heeren Commissarissen en haer Ed. Achtb: was gepasseert; mitsgaders doen lesen de Copie van de Missive, welcke wy ons de Eere hadden gegeven, aen Uw Majesteyt te schrijven, en daer vorders by te voegen, dat wy, considererende de nootsakelijckheyt, die by dese tijt vereyscht wort, dat de Gemoederen van de Leden deser Provintie met de Bant der Liefde en Eenigheyt meer en meer werden verknocht, daer deselve te strijden hadden tegen soo een machtigen Vyant, vermeynden, best te zijn, dat over soodanige Differentien, dewelcke niet concerneerden de Privilegien, Vry- en Gerechtigheden, hoog Gesagh en Authoriteyt, den Steden competerende, een Conferentie wierd gelegt, om deselve ten meesten Dienste van de Provintie te termineren, met aenbieding, van daer aen, soo veel in haer was, de hant te willen houden ende alles te contribuëren, met versoeck, dat soodanig billijck voorstel by den Heer Præsident in Omvrage en Consideratien gelegt mochte werden; doch het laetste geëxcuseert ende by uyttreding van de Ridderschap uyt de ordinaris Vergadering het eerste mede gedeclineert zijnde, en daer op by ons noch tot tweemael toe nieuwe Instantie wesende gedaen, soo hebben wy tot onse Decharge gemeynt, niet te konnen afzijn, dit nevensgaende Protest sub H. haer Wel-Ed. ter hande te stellen; hebbende het soo ver niet konnen brengen, dat wy onse geciteerde Protestatien ten Protocolle deser Provintie hebben konnen doen recesseren; waer van wy andersints niet gemanqueert souden hebben, Uw Majesteyt per Copiam te dieeren. Wy souden bykans in alle dese voorvallen geomitteert hebben, Uw Majesteyt bekent te maecken, dat de Commissarissen, op het versoeck van de Ridderschap den 10 April, St. N., van Swolle alhier zijnde gekomen, sonder ons nader te hooren, ende niettegenstaende onse wettige aldaer geallegeerde Redenen, voor de andere mael op de Requeste van de Heeren van de Ridderschap, welcke hier nevens gaet, te verleenen het mede hier bygevoegde Appoinctemente,

mente, beyde sub I; al mede uyt de voorige redenen te præmatuur; waerom wy oock het selve niet anders, als met het Protest, op den 5, 15 April aen de Heeren Commissarissen, naer den Haeg gesonden, hebben konnen beantwoorden, sub K. En, vermits de voorschreve Regenten vermeenen, dat sy behoudens haer Recht niet konnen ofte vermogen sigh voor gemelte Heeren Commissarissen eenigermaten in te laten, soo lang Uw Majesteyts Resolutie op de Versoecken, by Missive gedaen, niet en hebben bekomen, ende oock vastelijck vertrouwen, dat het Uw Majesteyts intentie niet zy geweest, de voorschreve Regenten de Wegh te willen afsnijden, om hare rechtvaerdige en soo importante Saeck aen Uw Majesteyt selfs te konnen voordragen ende aen de Hoogwijse Deliberatien van Uw Majesteyt te brengen, soo konnen de meergemelte Regenten oock niet sien, dat de voornoemde Heeren Commissarissen, dewelcke alleen maer gecommitteert zijn geweest, om sig van eenige saecken te informeren ende aen Uw Majesteyt te rapporteren, vermocht hebben, aen deselve Regenten inmiddels eenige Præjuditien toe te voegen en door het stellen van eenige veel te præcipitante ende t'eenemael nulle en informele Termijnen te beswaren, en daer door al mede aen Uw Majesteyt selfs geen genoegsame tijt te laten, om de voorschreve seer importante Versoecken in behoorlijcke Deliberatie ende Bedencking te konnen nemen ende alsoo aen de voorsz. Regenten dessels goetvinden desaengaende te communiceren; en daer-enboven oock het meerendeel van die door de Ridderschap gemaeckte prætentien bysonderlijck daer heenen strecken, om Uw Majesteyts Stadthouders Authoriteyt, waer het mogelijck, te engageren, om tot een sensible smerte der voorschreve Regenten de Privilegien, Vry- en Gerechtigheden, aloude Possessien, Auctoriteyt en Gesagh contrevers te maecken en tegens de ordre van de Regeeringh aen de voornoemde Steden daer in een seer ontijdige en onlijdelijcke Turbe ende Indracht toe te brengen; het Credit van der selver Finantien, mitsgaders het nodig Respect der Regenten, daer door niet alleen te labefacteren, nemaer ten eenemael te ruineren ende omver te werpen, ende alsoo de Gemoederen der gemeene Burgeren, dewelcke neffens de Armen-Huysen voor een groot gedeelte daer door nootsaeckelijck moeten te gronde gaen, op het swaerste te ontrusten, soo weenen ende bidden deselve, dat het Uw Majesteyt gelieven moge, sigh te verklaren, het Uw Majesteyts Intentie ofte Wil te zijn, de voornoemde Steden simpelijck te maintineren in de aloude Possessien van alle hare Privilegien, Vry- ende Gerechtigheden, Auctoriteyt ende Gesagh, waer mede ten fine, om daer in gemaintineert te mogen werden, de Steden in de Unie haer selve hebben begeven ende die sy van immemoriale tijden continueel ende sonder inspraeck van iemant tot dus lange rustig gepossideert ende gejoüisseert hebben; ende dat Uw Majesteyt die van de Ridderschap gelieve te ordonneren, om ingevolge de gedane præsentatie, hier vooren geappliceert sub H., conform de Order van de Provintiale Regeering, met de voornoemde Steden te komen in Conferentie ende alle gemackelijckheyt toe te brengen, ten eynde de prætense Differenten door onderling Accommodement ofte Resolutie promptelijck getermineert ende uyt de wegh geleght mogen werden, ende dat vervolgelijck die op de voornoemde Commissarissen gedefereerde Commissie by Uw Majesteyt alsnoch moge

werden

werden ingetrocken ende gesurcheert; ende dan niet twijffelende, of Uw Majesteyt sal na sijn hooge Wijsheyt ende wijtberoemde Rechtvaerdigheyt de boven geallegeerde Redenen ende gedane Versoecken voor rechtmatigh ende equitabel aensien, sullen wy, eyndigende, &c. Gedateert: Deventer, 12 April, 1690; S.V.

Den Coningh deed by Voorraet dese Uytspraeck.

SYne Majesteyt geëxamineert hebbende het schriftelijck rapport van sijne Gecommitteerdens, by twee distincte Commissien geauthoriseert tot Informatie ende Accommodement van de Quæstien ende Differenten, in de Provintie van Over-Yssel openstaende tusschen de Ridderschap ter eene ende de Burgermeesters en Regeerders van de drie Steden, Deventer, Campen en Swol, ter andere zijde, ende gelettet, dat de gemelte Ridderschap aen hare sijde wel hadde ingedient en gecommuniceert haren Staet van Beswaernissen; maer dat de voornoemde Burgermeesters weygerig ende in gebreecke waren gebleven, daer jegens haer Belangh en Consideratien in te brengen of eenige Defentie te doen, niettegenstaende de iterative Missiven ende Appoinctementen van de gemelte Gecommitteerdens, ten dien eynde aen haer geschreven ende geinsinueert, tot dat eyndelijck de meergemelte Ridderschap volgens het alternative Lid van de laetste Commissie by Appoinctement van den 11 April deses Jaers is geadmitteert geweest, de Stucken ende Documenten, die sy tot Verificatie van haer ingediendén en gecommuniceerden Staet van Beswaernissen nodig souden vinden, aen gemelte Gecommitteerdens over te geven, om daer op rapport gedaen ende voorts soodanigh gedisponeert te worden, als ten meesten dienste van de Provintie bevonden soude worden te behooren: Des dat de voorschreve Burgermeesters alsnoch binnen doenmaels acht dagen mede aen de gemelte Gecommitteerdens souden mogen oversenden soodanige schriftelijcke Consideratien, Belangh, Contra-Grieven ofte andere Defentien, als sy te rade souden mogen werden; het welck sy insgelijcks niet hebben gedaen: Dat sijne Majesteyt echter om goede Consideratien ende Insichten de voorschreve Quæstien ende Differenten voor alsnoch niet finalijck op de overgeleverde Stucken ende Documenten van de Ridderschap heeft willen definiëren, ende daer door de Burgermeesteren van de voorgenoemde Steden hare Defentie afsnijden: Maer, gemerckt evenwel de voorschreve Provintie, hangende deselve Quæstien ende Differenten, alrede veele schade nopende den Ophef en d'Invordering van de Gemeene Middelen aldaer geleden heeft en t'eenemael in Confusie soude geraecken, ten ware daer inne ondertusschen ware voorsien:

Soo heeft sijne Majesteyt, als Erf-Stadthouder, ende vermogens de Submissie, by Ordre ende Reglement van de gemelte Provintie gedaen, goetgevonden, te verklaren ende te ordonneren, soo als verklaert ende geordonneert wert by desen: Dat middelerwijle, ende tot dat de voorschreve Quæstien ende Differenten definitivelijck sullen zijn getermineert, de respective Ordonnantien omtrent de Gemeene Middelen, binnen de Provintie van Over-Yssel met gemeen Consent gearresteert ende ingewillight, soo wel binnen de Steden, als ten platten Lande, punctuelijck sullen werden gepractiseert ende achtervolght; ende

ſulcks, dat de Gemeene Middelen conform deſelve Ordonnantien en op den ouden voet ſullen worden geheven ende gevordert ſonder eenige Dispenſatie, ende ſonder dat mede ondertuſſchen de voorſchreve Burgermeeſteren ende Regeerders van de reſpective Steden van de goede Burgeren ende Ingeſetenen aldaer boven ofte buyten de voornoemde Gemeene Lants Middelen (onder wat prætext het zy, van verkleynde Kannen ofte anderſints, hoe het oock ſoude mogen zijn) eenige verdere particuliere Stadts Laſten ofte Accijnſen ſullen mogen vorderen ende doen afeyſſchen ofte dat deſelve Burgeren ende Ingeſetenen ietwes meerders ſchuldigh ſullen zijn, te betalen, als de voorſchreve Ordonnantien medebrengen: Ende dat de Gedeputeerde Staten van de gemelte Provintie volgens het voorſchreve Reglement ende haren Eed, dien conform gedaen, omtrent de Quæſtien ende Geſchillen, raeckende de Gemeene Lants Middelen, gehouden ſullen zijn, præcijs Recht te doen volgens de voorſchreve Ordonnantien ſonder Aenſchou van Steden ofte Plaetſen, Edele ofte Onedele Perſoonen, in ofte buyten Bedieninge zijnde: Behoudelijck nochtans, in cas de meergemelte Burgermeeſteren van de Steden dienſtigh mochten vinden, tot welſtant ende verval van de nodige Onkoſten voor de Conſervatie van deſelve Steden in den haren eenige particuliere Accijnſen ofte Impoſitien, ſonder præjuditie van de Gemeene Lants Middelen, te heffen ende vorderen, dat ſy daer van met den eerſten ſoodanigh redelijck ende draegelijck Concept ſullen mogen opſtellen, als ſy te rade worden, ende aen de bovengemelte Gecommitteerdens overleveren ſullen, om door Interceſſie van deſelve dien aengaende in alle billijckheyt met de voorſchreve Ridderſchap (voor ſoo veele ſy wegens de Gemeene Lants Middelen daer omtrent mogen zijn geintereſſeert) te werden geaccordeert ofte by ontſtenteniſſe van dien de Deciſie daer over door ſijne Majeſteyt ſelfs gedaen te worden, op dat aen de eene ſijde de invorderinge van de Gemeene Lants Middelen niet vernadeelt ende aen de andere ſijde de goede Burgers ende Ingeſetenen van de voorſz. Provintie niet te hoog beſwaert mogen werden.

Ordonneert wijders, dat de voorſchreve Burgermeeſteren van de Steden Deventer, Campen en Zwoll aen meergem: Gecommitteerdens alsnoch voor de Maent van September deſes Jaers, ouden Stijl, ſullen overgeven ſoodanige ſchriftelijcke Conſideratien ende Belang jegens den voorſchreven gecommuniceerden Staet van Beſwaerniſſen, wegens de Ridderſchap ingedient, ofte oock Contra-Grieven ende Defentie, als ſy vermeynen te hebben, nevens de Stucken en Documenten, daer toe ſpecterende; mitsgaders te voldoen aen de vordere Termijnen, die deſelve Gecommitteerdens nodig ſouden mogen vinden, te præfigeren; ende by gebreecke van dien, dat alsdan ſonder verder uytſtel nader Rapport gedaen ende finalijck op de Stucken, van de zijde van de gemelte Ridderſchap ingedient, gedisponeert ſal worden, als ten meeſten dienſte van de Provintie bevonden ſal worden te behooren. Ende, op dat deſe Verklaringe ende Ordre naergekomen ende volbracht mag werden, heeft ſijne Majeſteyt gemelte Gecommitteerdens geauthoriſeert, omme van deſe ter Plaetſen, daer ſy het in de voorſz. Provintie ſullen goetvinden, aen gemelte Ridderſchap en de Burgermeeſters openinge ende lecture te doen ofte by Non-Comparitie van eenige van deſelve Copye van deſen haer te doen inſinuëren; als mede aen de Gedeputeerde Staten van de Provintie; mitsgaders aen de reſpective

Pachters,

Pachters, Tappers en alle andere, die het aengaen magh, daer van Copye toe te ſenden, om te ſtrecken tot hare narichtinge.

Gedaen tot Whitehal, den 15, 25 April, 1690.

Was geteeckent,

WILLIAM R.

Lager ſtont,

Ter Ordonnantie van ſijn MAJESTEYT: Was Gecontra-ſigneert, J. HUIGENS: Hebbende in Margine gedruckt ſijn Majeſteyts Wapen, op eenen rooden Ouwle, overdeckt met een Ruyte van wit Papier.

Onder ſtont,

Accordeert met ſijne Principale met kenniſſe van my:

En was geteeckent,

LAURENS BACKER:

Verder ſtont, Pro vera Copia,

En was geteeckent,

W. BOECKHOLT, *Secret.* 1690.

Tuſſchen de Staten van de Provintie van Stad en Lande en haren Stadhouder was in het uytgaen van 't Jaer 1689 een Misverſtant ontſtaen over 't vergeven van de Compagnie van den Ritmeeſter Nyeveen en deſen Brief door den laetſten aen d'eerſte uyt Leeuwarden geſchreven.

Edele Mogende Heeren:

IK hebbe ontfangen Uw Ed: Mog: Miſſive van den 19 October laetſtleden nevens der ſelver Reſolutie van den 17 daer bevorens, raeckende het vergeven van de Compagnie te Paerde, door het overlijden van de Ritmeeſter Nyeveen vacant geworden, in dewelke het Uw Ed: Mog: heeft belieft ter neder te ſtellen, dat my niet en ſoude competeren het beſtellen van deſelve, ſchoon in 't Velt vervallen, om dat ick eerſt eenige dagen na het overlijden van de voorſz. Ritmeeſter tot Genappe ſoude zijn aengekomen, en voorts, dat de gemelde Compagnie ten tijde van hare Vacature benevens d'andere Troupes aen den Rhijn ſoude hebben geleent geweeſt aen S. C. F. D. van Brandenburgh en geſtaen onder deſſelfs Commando. Ik ben beducht, Ed: Mog: Heeren, dat het ſal te vergeefs weſen, mijne Conduite in deſen voor deſelve te verantwoorden, terwijle ick uyt alle de omſtandigheden van de voorſz. hare Miſſive ende Reſolutie tot mijn leetweſen afnemen moet het vooroordeel, by Uw Ed: Mog: daer tegens opgevat; te meer, om dat deſelve niet-temin aen haer willen voorbehouden de Interpretatien, van 't geene dien aengaende ſoude weſen onderworpen eenige duyſterheyt of twijffelachtigheyt. Ik ſal my daerom voor het tegenwoordige vergenoegen, met kortelijck te beantwoorden de Redenen, die Uw Ed: Mog: believen te poſeren tot Fondament van die voorſz. hare Reſolutie. Voor eerſt ſal dan tot bericht dienen, dat ick na het ontfangen van

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

mijne Commissie, als Velt-Marschalck, en het afleggen van den gewoonlijcken Eed op deselve my aenstonts hebbe begeven na't Leger van den Staet en daer mede een aenvangh gemaeckt van mijne Functie in de Campagne, dewelcke ick niet en meyne en deurgaens oock niemant anders toestemmen sal, dat door den tijt van eenige weynige Weecken, die ick ten Dienste van den Lande absent hebbe geweest, Interruptie heeft konnen lijden; behalven dat ick my oock voor het overlijden van den meergemelden Ritmeester, indien niet juyst tot Genappe, echter in de Spaensse Nederlanden, daer het 's Lants Dienst vereyschte, hebbe vinden laten. D'andere Reden, daer Uw Ed: Mog: nochtans meest op schijnen te insisteren, vervalt van selve, doordien noyt eenige Resolutie genomen is, om de bovengemelde Troupes te leenen aen den Heer Cheurfurst van Brandenburg: In tegendeel is waer, dat deselve onder het beleyt van haer eygen Generaels Personen, in haer Hoog Mog: Dienst en Soldye zijnde, te Velde zijn getrocken met sulken Dependentie van de respective Velt-Marschalcken, dat sy gehouden zijn geweest, te gehoorsamen der selver Ordres; invoegen onder andere de meergemelde Compagnie te Paerde haer naderhant op de Patenten van den Heer Furst van Waldeck na de Hooft-Armee heeft moeten begeven; zijnde daer-en-boven oock bekent, dat de meergedachte Troupes met die van hoog-gemelde Heer Cheurfurst en den Heer Bisschop van Munster hebben gedeelt alle de Voorraet, in Bon en elders gevonden; het welck immers niet en gelijckt na sulcken Leeninge, als waer van Uw Ed. Mog. abusivelijck bericht zijn. Nadien ick nu door dese en andere redenen meer in mijn Gemoet overtuygt geweest hebbe en oock alsnoch ben, van dat ick omtrent de Dispositie van meergemelde Compagnie niet en hebbe gedaen, als het geene, waer toe ick bevoegt en gerechtigt ware, soo en hadde ick van Uw Ed. Mog. Æquiteyt niet verwacht, ongehoort by deselve gecondemneert te worden; maer veel meer, dat Uw Ed. Mog. my allesints souden hebben gemaintineert by de Voorrechten ende Prærogativen, waer van de Stadhouders in der tijt altoos gejouisseert hebben: Dies ick alsnoch wil vertrouwen, indien het Uw Ed. Mog. mochte believen, die sake by haer nader t'overwegen, of deselve sullen daer van andere gedachten bekomen en daer op sulcken Resolutie nemen, als met der selver Genereusheyt en de Behoudenis van mijn Respect is meest overeen-komende: In sulcke toeversicht, &c.

Leeuwarden den 12 December, 1689. *Was getekent,*

H. C., F. Zu NASSAU.

Haer Ed: Mogende antwoordden aen den Vorst in deser voegen.

Doorluchtige Furst en Heere:

WY hebben boven verwachtinge uyt de respective Rapporten (soo van de Heeren onse Gecommitteerden, dewelcke den 20 December jongstleden in een gehouden Besoigne met Uw F. D. hebben geconfereert over de begevinge van de Compagnie van de overleden Ritmeester van Nyeveen, als van de beyde Heeren Syndicquen, dewelcke gedurende onse jongste Staetsche Vergaderinge Uw F.D. meermalen onse welmeyninge, rakende 't voorsz. Subject, hadden voorgedragen) verstaen, hoedanigh Uw F. D. heeft believen te verklaren, van

sentiment

ſentiment te zijn, dat de Begevinge van geſeyde Ritmeeſters Plaetſe den ſelven ingevolge des Heer Stadthouders Inſtructie ſoude competeren, waer by Uw F. D. ſigh door alle middelen ſoude trachten te maintineren, dat deſelve van het Recht van de Begevinge ſonder voorgaende intreckinge van geſeyde Inſtructie niet ſoude konnen werden gepriveert; byſonderlijck, dewijle de redenen in Uw F. D. Miſſive van den 12 December, mitsgaders die in de Conferentie van den 20 daer aen volgende gededuceert, ſchriftelijck noch mondelijck ſouden weſen beantwoort.

Doorluchtige Furſt ende Heere, hoewel wy volkomelijck geperſuadeert zijn, van onſe gehoudene Conduite omtrent de Collatie van geſeyde Ritmeeſters Plaetſe in de Reſolutie van den 17 October ende in de Conferentie van den 20 December jongſt door alle convaincante ende irrefutable redenen te hebben gejuſtificeert, ſulcks wy ons geenſints hebben konnen verbeelden, dat door Uw F. D. in Qualiteyt als Stadthouder omtrent de Staten van de Provintie tot verder Deductie van redenen inſtantie ſoude zijn gedaen, ſoo is het echter, dat wy in voldoeninge van Uw F. D. verwachtinge de Motiven van die by ons gedane Begevinge door deſen wel nader hebben willen aſtruëren: Tot welcken eynde dan gepræmitteert wert, de ſaecke in fait ſig te hebben toegedragen in manieren, als volgt: Dat namentlijck de Compagnie van de overledene Ritmeeſter van Nyeveen, op Patent van de Generaliteyt in de Maent van April laetſtleden gemarcheert zijnde uyt de Provintie van Stadt ende Lande ende gekomen tot Deventer, van daer is opgetrocken naer Calcar, Zanten ende eyndelijck in het Leger voor Bon, in ende omtrent welcke geſpecificeerde Steden ende Plaetſen geſeyde Compagnie heeft geſubſiſteert zedert April, 1689, tot den 2 September des ſelven Jaers, zijnde de eygen dagh, wanneer de Ritmeeſter van Nyeveen is komen te overlijden; eenige tijt naer het Verſterf van welcke voornoemde Compagnie is aengekomen in het Leger van den Staet, camperende in de Spaenſche Nederlanden, ſonder dat deſelve oyt bevoorens in die Compagnie was geweeſt. Gelijck Uw F. D. illuſtre Perſoon ſigh ten tijde van het Verſterf van geſeyde Ritmeeſter ofte bevoorens geduurende de Campagne by ofte omtrent de Compagnie noyt heeft laten vinden, ſoo is oock deſelve ten tijde van de voorgevallene Vacature in het Leger van den Staet ſelfs niet præſent geweeſt, alwaer Uw F. D., namaels zijnde aengekomen, tot Begevinge van geſeyde Ritmeeſters Plaets heeft gelieven te treden; waer toe wy meynen (onder correctie nochtans) Uw F. D. niet te weſen bevoegt: Stellende tot dien eynde voor een Fondament, dat de Begevinge van alle Militaire Charges, ten laſte deſer Provintie gerepartieert, gehouden moet werden, als een important Point van Souverainiteyt te reſideren by de Staten van deſelve Provintie, ter tijt ende wijlen klaerlijck getoont wert, haer Ed. Mogende het ſelve afgeſtaen ende by particuliere Delatie aen iemant anders te hebben opgedragen; ſulcks dat, Uw F. D. ingevolge van dien hebbende verklaert, de Collatie van geſeyde Ritmeeſters Plaets alleen te prætenderen, uyt den hoofde van ſijn Inſtructie tegenwoordig te difficulteren ſtaet, wat Qualificatie ten reguarde der Begevinge van de Militaire Charges aen Uw F. D. by Inſtructie is geconfereert ende of deſelve Inſtructie in cas ſubject ſy applicabel ofte niet: Het 15 Articul van Uw F. D. Inſtructie ſpreeckt daer van aldus: Sal mede (nament-

mentlijck de Heer Stadhouder) de Militaire Officien van Ritmeesteren, Capiteynen, Luytenants, Cornetten ende Vaendragers (doch niet van Collonels, Overste Lieutenants, Majeurs ende Quartiermeesters van den Regimente) in het Velt vacant geworden zijnde, selfs aldaer præsent wesende, vergeven. Waer uyt notoirlijck blijckt, dat Uw F. D. niet vermag te procederen tot Begevinge van eenige Militaire Charges, dan alleen onder twee essentiële Conditien; te weten, dat de Charges in het Velt moeten vacant worden en de Heer Stadhouder aldaer selve moet præsent wesen. Nu is het soodanigh gebeurt, dat ten tijde van de voorgevallene Vacature ende eenige Maenden bevoorens de Compagnie heeft gecampeert op den Duytschen Bodem, alwaer Uw F. D sig doenmaels (immers voor soo veele ons kennelijck is) niet heeft laten vinden; dat de Compagnie op de Sterfdag van de Ritmeester noch bevoorens noyt is geweest in het Leger van den Staet in de Spaensche Nederlanden, en dat Uw F. D. ingevolge desselfs Missive van den 24 September jongst den 8, 18 desselven Maents in het Leger te Genappe is gearriveert, naer dat de Ritmeester van Nyeveen den 2, 12 September bevoorens tot Ceulen was overleden; invoegen dat, Uw F. D. personele Præsentie hebbende gemancqueert omtrent de voorgevallene Vacature soo wel in aensien van de Plaets, als ten reguarde van tijt, wy niet konnen apprehenderen, het geallegeerde 15 of eenig ander Articul van Uw F. D. Instructie in cas subject te wesen applicabel. De redenen tot maintien van Uw F. D. gehoudene Conduite, in desselfs Missive van den 12 December ter neder gestelt, hebben wy niet gevonden van die Importantie, dat wy daer door zijn bewogen geworden, van onse welgefondeerde Resolutie van den 17 October ende van den 18 December af te treden; gemerckt het geene Uw F. D. gelieft te poseren, dat deselve naer het afleggen van den gewoonlijcken Eed op de ontfangene Commissie, als Velt-Marschalck, sigh naer het Leger van den Staet heeft begeven ende daer mede een aenvangh soude hebben gemaeckt van sijne Functie in de Campagne, dewelcke door Absentie van eenige weynige Weecken ten Dienste van den Lande geen Interruptie soude hebben konnen lijden; dat Uw F. D. oock voor het overlijden van gemelte Ritmeester, indien niet juyst tot Genappe, echter in de Spaensche Nederlanden, daer het 's Lants Dienst vereyschte, sig soude hebben laten vinden, ende eyndelijck dat geseyde Compagnie nevens de andere Troupes aen S. C. F. D. van Brandenburgh niet souden zijn geleent geweest, maer onder het beleyt van haer eygen Generaels-Persoonen met Dependentie van de respective Velt-Marschalcken souden zijn te Velde getrocken, sustineren wy, dat niets doet ter sake, aengesien omtrent de afdoeninge van het erresen Different niet te reflecteren staet op de verleende Commissie aen Uw F. D. als Velt-Marschalck, waer deselve sig immediatelijck op den ontfang van dien soude hebben onthouden; waer Uw F. D. ten dage van het Versterf van geseyde Ritmeester sig in de Spaensse Nederlanden soude mogen hebben laten vinden; als mede onder wiens Commando de Compagnie doenmaels soude mogen hebben gestaen; nemaer komt daer omtrent alleen in Consideratie, of de Compagnie geseght kan worden, in 't Velt te zijn vacant geworden, Uw F. D. aldaer present wesende (waer van het tegendeel uyt het gepræmitteerde klaerlijck blijckt) en by gevolge, of het 15 Articul van Uw F. D. Instructie of op het differentiael Voorval na Rechten kan werden geappliceert?

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

pliceert? Wy verstaen, dat aen Uw F. D. by geseyde 15 Articul is gedefereert de Begevinge der Militaire Charges te Velde niet absolutelijck; maer onder seer klare en duydelijcke Restrictien; welcke Restrictien in geenen deele van geseyde Articul vermogen te werden geënleveert, dan privativelijck door de Heeren Staten by forme van Ampliatie; en, gelijck het Uw F. D. in conformité het 18 Articul van des Heer Stadhouders Instructie niet vry staet, eenige veranderinge van geseyde Instructie in 't geheel of ten deele te versoecken, dat het den selven veel weyniger is gepermitteert, sig van de Begevinge der Militaire Charges te Velde te bedienen buyten en behalven die daer aen geacrocheerde Conditien en Restrictien; welcke Begevinge niet, dan met en benevens deselve Conditien en Restrictien, de Staten van de Provintie aen der selver Stadhouder vrywillig hebben opgedragen. Hier mede meynen wy, overvloedig te hebben aengewesen, dat Uw F. D. de Begevinge van geseyde Compagnie niet competeert; consequentelijck, dat deselve ten onrechte prætendeert, daer by als een effect van sijne Instructie te werden gemaintineert: En, nademale Uw F. D. by 't 7 Articul van sijn Instructie is geobligeert, de Staetse Resolutien, genomen en noch te nemen, te approberen, achtervolgen en een ygelijck doen achtervolgen, soo verwachten wy van Uw F. D. Æquanimiteyt, dat deselve sig onse respective Resolutien van den 17 October en den 18 December jongst, steunende op rechtmatige Gronden en confirmatoir van de Begevinge der Ritmeesters Plaets, by de Heeren van de Ommelanden gedaen in conformité voorgeroerde 7 Articul, sig sal laten welgevallen. In welcke verwachtinge reitereren wy Uw F. D. nochmaels die by ons differente reysen gedane Verseeckeringe, dat wy allesints zijn en blijven gedisponeert, Uw F. D. by sijne Instructie volkomentlijck te maintineren.

Groningen, 2 January, 1690.

Doorluchtige Furst en Heer, de Heer Hendrick Casimir, *Furst zu Nassau, Erf-Stadhouder ende Capiteyn Generael van Vrieslant; Stadhouder en Capiteyn Generael van Stad Groningen ende Ommelanden ende Drente; mitsgaders Velt-Marschalck van den Geunieerde Staet.*

Uw F. D. goede Vrunden, de Staten van Stadt Groningen ende Ommelanden.

Ter Ordonnantie van deselve:

Getekent, L. FLUGGER.

Coll. Auth.

By dese Binnenlantse Ongemacken quam het achterhalen van een Verraet tot Sluys in Vlaenderen / door den Out-Schepen Jacob Martinet uytgedacht / met behulp van den Schipper Cornelis Roelantsz. nader overwogen en in d'onderstaende Belijdenissen van den een en den anderen wijtluftig te lesen.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

Sommier Recueil van 't pernicieus en abominabel Desseyn, ondernomen tegen desen Staet by eenen Jacob Martinet, getrocken uyt de Informatie, beëdigde Verklaringe en eyndelijck uyt de eygene Confessie van den voornoemden Delinquant, geboortigh binnen dese Stadt, alwaer sijn Vader geweest is Capiteyn Geweldiger.

DAt hy Jacob Martinet heeft getracht ende gewilt, met den Franschen Vyant te maecken ende te houden reciproque Correspondentie, omme onder soodanigen odieusen ende onnatuurlijcken Handel den Vyant te informeren van de constitutie der Stadt Sluys, omme hun daer van te konnen bedienen, het zy om de Stadt te branden of in het gewelt der Fransche te brengen; sigh vanterende, sulcks facil te konnen doen met twee duysent Man, als het Guarnisoen soude uytgetrocken wesen.

Dat hy voorgenomen had, de Eylanden van Blanckenburgh, Cadsant, Walcheren, Ter Goes ende Zierickzee onder de Fransche Contributie te brengen of te branden.

Tot uytvoeringe van het welcke hy sigh heeft vervoegt gehad by eenen Anthony Regneault, Fransse Scholmeester alhier tot Kuysthem, onder voorgaende particuliere Discoursen voorhoudende den stijl van het schrijven van Brieven aen groote Heeren; als oock, hoe men schreef Mareschal d'Humieres en diergelijcke.

En by dat middel sijn quaet Desseyn cultiverende, is allengskens meer ende meer jegens den voornoemden Regneault voortgevaren, om sijn Gemoet te sunderen, ten eynde hy in sijn Party mocht komen; het geen hy Regneault, verstaende ende sulcks in den hoogsten graet detesterende, aenstonts aen den Heer Commandeur ende Auditeur Militair heeft bekent gemaeckt, ongevaer zijnde ses a seven Weecken geleden voor het saiseren van dese Misdadigen; sig verder exactelijck ende getrouwelijck naer de Instructie van den Heer Commandeur Zuytland tot verdere Ontdeckingen en Bekomingen van Preuves van dit sijn pernicieus en abominabel Desseyn gouvernerende.

De voornoemde Martinet, nu denckende, dat Regneault in alles condescendeerde, heeft hem sijn quaet Voornemen seer wijtlopigh ontledight ende veel Motiven voorgeslagen, om hem van het effect der selver een onfeylbare apparentie te doen hebben.

En, hoewel Regneault hem Martinet door verscheyde Objectien ende Redenkavelingen van dat by hem voorgenomen quaet Desseyn socht te degouteren, is by Martinet altoos op den voortgang en succes der Saken geinsisteert.

Ende tot facilitatie van het uytwercken van sijn pernicieus Desseyn heeft hy Regneault gelast, een Brief te concipiëren in het Fransch; en die te dateren uyt Duynkercken den 16 Maert, 1690; en deselve te ondertekenen den Naem van Modril, Intendant aldaer, en die als ordinair te cachetteren, om by hem Martinet selfs geopent te werden.

Sijn intentie onder anderen en wetende sig van desen Brief te bedienen, als van een Credentiael, om die aen sommige Persoonen, daer hy het oogh op geworpen had,

had, en die hy tot uytvoeringe van sijn quaet en pernicieus Desseyn nodig oordeelde, te vertonen, om deselve alsoo facielder te konnen engageren.

Op welcke gront hy Martinet met sijn enorm Desseyn willende voortgaen ende sijn verfoeyelijcke Correspondentien een voortgang te doen hebben,

Heeft hem Regneault gelast gehad, een Brief aen den Marquis de Louvois te concipiëren, hem van sijn gedachten informerende, voorhoudende en alles daer inne gebiedende te bestellen, wat dien Brief contineert.

Welckers inhout by hem geadvoueert zijnde, heeft Regneault gelast, die te onderteeckenen met den Naem van hem Martinet, omme alsso sijne Hant-tekeninge te konnen deguiseren.

Dien Brief is by hem Martinet gesloten, ende met sijn eygen Signet gecachetteert en eenige dagen onder hem geweest, omme, de occasie præsenterende, die aen den Marquis de Louvois te bestellen.

Hy heeft verscheyde Tentamens gedaen soo by Menschen, alhier tot Sluys, als te Brugge of Dammen woonende, of sijn Brief wel souden willen bestellen; trachtende, onder belofte van hondert Guldens in Gelde en andere Avancementen die Luyden tot het bestellen van soodanigen Brief te debaucheren; sinisterlijck hun voorhoudende, dat het een Brief was, particuliere saken betreffende.

En, hebbende hy Martinet nu soo menigmael, om sijn Brieven te bestellen, vruchteloos gearbeyt ende 't hem soo machtigh ernst zijnde, dat dien Brief aen Monsieur de Louvois afgevaerdigt wiert, soo heeft hy, kennisse hebbende bekomen, dat drie Fransse Gevangens met Paspoort van de Staten uyt Hollant door dese Stad Sluys souden komen, omme over Brugge nae Vranckrijck te gaen, occasie trachten te maken, om hem van die Personen te bedienen.

En heeft ten dien eynde Personelijcke op Sondag morgen, den 23 April van deses Jaers 1690 met gemelte Brieven, die hy by sig hadde, met die drie Fransse nae Brugge gegaen, om de Brieven te behandigen en deselve mede te nemen.

Doch den Heere Commandeur Zuytland, van alle dese toestel door Regneault geadverteert zijnde, heeft hem Martinet op de voornoemde Sondag morgen, en als op de daet, geapprehendeert, by sigh hebbende de gemelte Brieven aen den Marquis de Louvois.

Als mede den gefabriceerden Brief van Monsr. de Modril, Intendant tot Duynkercken.

Boven 't welcke noch concurreert, dat hy Martinet, al lange te vooren met dit soo enorm en abominabel Feyt beswangert geweest zijnde, hem geaddresseert heeft gehad aen een Cornelis Roelands, Schipper alhier tot Sluys.

Hem Roelants voorhoudende, dat hy dagelijcks seer most wercken en wroeten voor de Kost, en dat hy mackelijcker aen Gelt en de Kost konde geraken en dat hy aen hem Roelants oock wel middel wiste aen te toonen:

Hem Roelants aenradende, na Duynkercken te gaen en sigh aldaer in Franssen Dienst te begeven, en dat hy Martinet hem Roelants daer voor duysent Guldens beloofde, met verdere belofte, dat hy Roelants Capiteyn soude wesen op een Schip, voerende 24 à 30 Riemen, om binnen 's Lants te konnen branden en Cadsant, Walcheren, Blanckenbergh, Zierickzee, Tergoes en andere Plaetsen te brantschatten.

Hy Martinet heeft mede aen verscheyde Personen Preuves gegeven en gedaen, of in sijn voornemen wilden treden en hun dies-wegens engageren; deselve aenpræsenterende verscheyde Avancementen in Vranckrijck.

Doch soo haest, als hy de contrarie Sentimenten verstont, heeft stracks van sijn Discours afgegaen en daer van stil geswegen.

Copie van een Brief, door Jacob Martinet, geboortigh van Sluys in Vlaenderen en gewese Schepen van deselve Stad, aen den Heer de Louvois geschreven.

MYN HEER:

WEsende een Franschman van Afkomste en een Bloetvrunt gehad hebbende, die sig gedistingueert heeft door sijn Wetenschap, in het Fransse Leger betoont, soo is het niet te verwonderen, mijn Heer, dat ick op mijn beurte mede toelegge, om den Coningh Dienst te doen, vermits dat ick daer toe capabel ben. 't Is waer, dat het door heel andere middelen, als die van mijn Neef Martinet, wesen sal; maer wat is daer aen gelegen, wanneer se maer wel komen uyt te vallen en dat de Finessen en de Listen, die ick tot dat Desseyn in 't werck sal stellen, krachtiglijck plaets sullen konnen grijpen; want, mijn Heer, 't geene ick alleenlijck met vijftig Man onderneme te doen, kan ick seggen, dat die geene, die veel stouter is, daer toe met dertig-duysent Man niet en soude weten te geraecken; en echter stelle ick met dat kleyn getal my een gewis Succes voor oogen, vermits dat het sal onder Contributie stellen vier of vijf Eylanden, die noyt het Jok van Vranckrijck onderworpen zijn geweest; en, ingevalle dat die Provintien die Wet weygeren mochten, en dat se sig niet souden willen onderwerpen ende aen den Coning de Penningen voldoen, die hy van haer soude willen vorderen, soo weest vry verseeckert, mijn Heer, dat alle die Eylanden haest in d'Assche sullen konnen geleyt zijn: Ick heb daer op met mijn Volck mijn practijcq aengeleyt en hebbe niet anders, als kleyne Schepen van dertig Roeyers, van noden, dewelcke een Zeeman, d'aldererVarentste van dese Provintien, seer haest gereet sal doen maecken en den welcken ick ten selven eynde sal doen vertrecken met eenige Matroosen, die hy selfs opgesocht heeft, om met hem naer Vranckrijck te gaen soo ras, als ick daer op alhier Antwoort sal bekomen hebben; alwaer hy verhoopt, van den Coningh eenige Weldaet te sullen genieten, en dat sijn Majesteyt hem oock Scheeps-Capiteyn sal maken. Ick hebbe dan een Desseyn voor; maer het soude gevaerlijck zijn, het selve op 't Papier te stellen: Ick soude tot seeckeren dage gelegentheyt konnen vinden, om met Uwe Doorluchtigheyt enckelijck tot den aenvang van dien mondeling te konnen spreecken: daer toe soude ick dan een geringe Somme van drie-duysent Guldens van noden hebben, om daer mede verscheyde Personen, die ick uytgevonden hebbe, te contenteren: Oock soo verwachte ick dat Gelt door een Wisselbrief, die gy my of tot Brugge of in eenige andere Stad, het zy in Vlaenderen of in Hollant, sullen konnen toesenden, op dat ick gantsch niet verdacht werde gehouden; als hebbende vijf of ses Jaren Schepen van dese Stad Sluys geweest: Gy moegt my vryelijck in de Wisselbrief noemen ende deselve stellen op Monsieur Martinet, Out-Schepen van Sluys in Vlaenderen; en die geringe Somme

ſal tot dat oogmerck zijn, dat ick voorneme, om den Coning Dienſt te doen. Ick verhope een Erkenteniſſe, geproportioneert nae de grootheyt en naer dat de ſaken zijn, die ick ondernemen ſal; want, naer dat ick eenigen tijt alhier geweeſt ſal zijn, om mijn Rol uyt te ſpeelen, ſoo ſal ick eyndelijck de Partye moeten quiteren ende alsdan vertrecken, en alſoo Huys en Goederen, Landen en Renten verlaten moeten. Derhalven, mijn Heer, ſoo wenſchte ick hier op een kleyn Lettertje tot Antwoort te mogen hebben: 't Welck afwachtende, ſoo verblijve ick met veel Reſpect,

MYN HEERE,

Uw Onderdanigſte en gehoorſaemſte Dienaer.

Was getekent,

JACOB MARTINET.

Ick ben van de Religie: ick hope, dat ſijn Majeſteyt my geen Vryheyt van Conſcientie weygeren ſal.

Het Opſchrift van den Brief was:

Aen mijn Heer, mijn Heer DE LOUVOIS: TEN HOVE.

Wijders was op dien Brief op 't ander Blad geſchreven:

D'Eylanden, daer ick van melde, zijn die van Blanckenbergh, Zierickzee, Tergoes, Cadſant en het Eylant van Walcheren; waer van dat Middelburgh de Hooftſtadt is.

Ick reflectere, mijn Heer, nopende d'Antwoort, die ick van Uw Doorluchtigheyt verſoecke, en conſiderere, dat'er pericul voor my in ſoude konnen gelegen zijn, indien den Brief, die gy my ſchrijven ſoude, geintercipieert wierde: Derhalven, mijn Heer, moeſt gy my liever een Man toeſenden, die tot Brugge in de Carper logeren ſal: van daer moeſt die my veyligh op Sluys beſchrijven: ick ſal den ſelven dan gaen vinden ende wy ſullen mondeling ſpreecken; ende ick ſal aen den ſelven alle mijne Deſſeynen communiceren; maer dat het doch een verſtandig Man zy, die beyde de Spraecken verſtaet.

Sommier Recueil van het pernicieus ende abominabel Deſſeyn, ondernomen jegens deſen Staet by eenen Cornelis Roelantſz., Schipper, geboortigh alhier tot Sluys, getrocken uyt de Informatien, beëdigde Verklaringen en eyndelijck de eygene vrywillige Confeſſie van den voornoemden Delinquant.

DAt hy Cornelis Roelants by ſeeckere occaſie aengeſproocken is door Jacob Martinet, Out-Schepen deſer Stad en mede Gedetineerde, welcke hem voorhielt, dat hy dagelijcks voor de Koſt moeſte wercken en wroeten.

Ende dat hy Martinet hem daer toe wel andere middelen wiſte aen te wijſen.

Heeft dat ſeggen gehoor gegeven en hem door de voornoemde Martinet laten aenraden, van ſig nae Duynkercken te tranſporteren en onder de Franſſe te laten employëren.

En, gelijck het ſijns Roelants Plicht was geweeſt, ſoodanigen Raet aenſtonts niet alleen te deteſteren en verwerpen; maer oock den Rechter bekent te maken,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

Heeft in tegendeel op dat aenraden van hem Martinet, 't geen verselt was met wonderlijcke groote beloften, sig daer toe geëngageert.

Hy heeft vervolgens met Martinet wel drie a vier Maenden voor sijn Apprehentie verscheyde quade Desseynen tegens den Staet geprojecteert, met dat vast besluyt, dat hy beneffens Martinet soo haest, als de gelegentheyt soude præsenteren, effectivelijck en metter daet deselve geconcipieerde Desseynen soude hebben getracht, uyt te wercken.

Onder anderen, dat als men hem een goede Somme Gelt tot Recompens, daer-en-boven Capiteyn van een wel-gewapent Vaertuygh, geapproprieert, om by occasie met 24 à 30 Riemen te konnen voortroeyen, præsenteerde, dat hy dan hier in dese Quartieren, Zeelant, de Gaten en Stranden soude aendoen en verscheyde Plaetsen brantschatten.

Noemende specifice d'Eylanden van Cadsant, Ter Goes, Zierikzee, Walcheren, &c., die hy soude branden of onder de Contributien van Vranckrijck brengen.

Hebbende selfs verscheye malen aen het Huys van den voornoemden Martinet de saecke soecken voort te setten; hem t'elckens al ondervragende, wanneer het Gelt komen soude en diergelijcke.

Sig selfs inwickelende en geheel overgevende aen de eygene Sentimenten van den voornoemden Martinet; over alles met hem delibererende, en sig declarerende, de sake te willen ondernemen, soo haest het Gelt gekomen soude wesen.

Daer by sig jegens Martinet selfs hebbende gevanteert, van meer andere Personen aen sijn zijde te konnen krijgen, om 't Desseyn t'ondernemen en werckstelligh te maken, als hy maer Gelt hadde; denomineerde twee Personen binnen dese Stad, dat Schuytluyden waren, welcke daer toe gebracht noch niet gemoveert heeft gehad.

De Krijgs-Raed velde dese Vonnissen.

SENTENTIE.

OP den 13 Mey, 1690, by den Edelen Gestrengen Krijgs-Rade getermineert zijnde de boven-geschreve saecke van Jacob Martinet, Delinquant, &c. Doende Recht: Hebben haer Wel-Ed. den voornoemden Jacob Martinet gecondemneert, gebracht te werden ter Plaetse, daer men gewoon is, Criminele Justitie te doen, ende aldaer door den Scherprechter te werden geworgt, 't doode Lichaem gevierendeelt en 't Hooft gestaeckt, omme yder particulier, andere ten Exempel, gestraft te werden getoont, met Confiscatie van Goederen en Kosten en Misen van Justitie.

Onder stont,

't Oirkonde als Auditeur Substituyt:

Geteeckent,

FRANS DE VEYS.

SEN-

SENTENTIE.

OP den 13 Mey, 1690, by den Edelen Gestrengen Krijgs-Rade getermineert zijnde de boven-staende saecke van Cornelis Roelants, Delinquant, &c. Doende Recht: Hebben haer Wel-Edele den voornoemden Roelants gecondemneert, gebracht te werden ter Plaetse, daer men gewoon is, Criminele Justitie te doen, en aldaer met de Koorde gestraft te werden, dat'er de Doot nae volgt, en aen de Galge ten Exempel te blijven hangen, met Confiscatie van Goederen en Kosten en Misen van Justitie.

Onder stont,

't Oirkonde als Auditeur Substituyt binnen Sluys:

Geteeckent,

FRANS DE VEYS.

De verwese wierden den 16 van Bloeymaent ter Doot gebracht; de Schoolmeester / Regneault / door wien 't Verraet ontdeckt was / van den Staet met een Somme van 300 Guldens Jaerlijcks voor sijn Leven vereert / en den Luytenant Collonel Palm en Quartiermeester Bollaers / verdacht / van medeplichtig te zijn / in 't Najaer door de volgenden Uytspraeck in haer Eer en goede Naem herstelt.

GEsien by den Hoogen Krijghsrade der Vereenighde Nederlanden, voornamentlijck Generael Majoor Wee, Præsident; den Hoog-Ed. Welgeboren Heer, den Heer van Rijswijck, den Ed. Heer Fagel, den Ed. Heer Marwits, Collonels; den Ed. Heer Didem, den Ed. Heer Tobias, den Heer Baron van Schradenbach, Dragonders Luytenant Collonels; den Ed. Heer de Wilde, den Ed. Heer Vilgas, Majoors, de Informatien, soo by den Krijgsrade des Guarnisoens van Sluys, als by Mr. Cornelis van Wouw, Fiscael van de Generaliteyt, genomen in de saecke van Abraham Palm, Luytenant Collonel van het Regiment van den Heer Collonel, Grave Johan van Hornes, ende Jacob Bollaers, Quartiermeester van het selve Regiment, jegenwoordig Gedetineerde; als mede de Proceduren, dienaengaende voor den Krijgsraed des Guarnisoens van Sluys gehouden; waer uyt den Hoogen Krijgsrade gebleecken is, dat wijlen Jacob Martinet, Out-Schepen tot Sluys (dewelcke op den 16 Mey, 1690, uyt krachte van de Sententie van de gemelte Krijgsrade van Sluys over Correspondentie, met den Vyant tot nadeel van den Staet gehouden, is geëxecuteert) tot verscheyde reysen soo voor, als op den voorschreven dagh van Executie, heeft geseyt, aen de Gedetineerde daer van kennisse gegeven te hebben, niettegenstaende hy Martinet naderhant bekent, mitsgaders van tijt tot tijt daer by gepersevereert heeft ende eyndelijck daer op gesturven is, dat de Gedetineerde van sijne voorseyde quade Correspondentie ende Desseynen direct ofte indirect niet geweten hebben: Ende, alsoo den Hoogen Krijghsrade van de voorseyde Accusatie tot laste van de Gedetineerde niets ter Werelt is gebleecken; maer ter contrarie, dat den voornoemden Martinet,

Martinet verscheyde Circumstantien, concernerende sijne Accusatien, heeft bygebracht, dewelcke notoir valsch ende strijdig zijn tegens beëdigde Attestatien van verscheyde eerlijcke Persoonen, ende dat hy de voorseyde Accusatien tot laste van de Gedetineerde alleen heeft bygebracht, om, waer het mogelijck, sigh selfs daer door eenighsints te excuseren: Soo heeft den Hoogen Krijgsrade, met rijpe Deliberatien van Raden doorgesien ende overwogen hebbende allen, het geene ter Materie dienende was ende heeft mogen moveren, Recht doende, met eenparigheyt van Stemmen de Gedetineerde van de voorseyde valsche Accusatien verklaert, gelijck den selven daer van verklaert by desen, puur, suyver ende innocent. Lastende ende ordonnerende aen alle hooge ende lage Officieren, mitsgaders Ruyteren ende Soldaten, van de Armee van den Staet, hun te houden ende erkennen voor eerlijcke, getrouwe ende brave Officieren, tot wiens nadeel ofte reputatie niet en valt te seggen: Ontslaet hun vervolgens kost ende schadeloos uyt den Arreste ende Detentie, daer inne sy tot noch toe zijn geweest, ende ordonneert, dat dese Sententie tot Sluys voor het Guarnisoen aldaer ten overstaen van twee Commissarissen van den Krijghs-Rade aldaer door den Auditeur van het voorschreven Guarnisoen sal werden gepubliceert; doch alles op Approbatie van sijne Furstelijcke Genade. Aldus gedaen ende gesententieert in het Hooft-Quartier van het Leger van den Staet tot Sinte Quintis Lennick ter Vergaderinge van den Hoogen Krijgs-Rade ten overstaen van de Fiscael van de Generaliteyt, den 11 October, 1690. Was geparapheert, J. van WEDE. Onderstont: Ter Ordonnantie van den Hoogen Krijghs-Rade; ende was geteeckent,

THOMAS DU VAL.

In margine stont: Sijne Furstelijke Genade heeft naer Examinatie goetgevonden, de nevensstaende Sententie te approberen; gelijk als die geapprobeert wert by desen: Ordonnerende, dat deselve na hare Forme en Innehouden sal werden geëxecuteert.

Gedaen in het Hooft Quartier van het Leger van den Staet tot Sinte Quintis Lennick, den 13 October, 1690. Was geparapheert, G. FREDERICQ, P. van WALDECQ. Onder op het Spatium was het Zegel van den Hoogen Krijgs Rade in een rooden Ouwel gedruckt, met een witte Papiere Ruyt overdeckt.

THOMAS du VAL.

Gedurende alle de verhaelde Verwarringen ving 't Congres in 's Gravenhage aen: Aldaer quamen ofte waren en kregen hare Geloofs-Brieven tot het bywoonen omtrent half Louwmaent den Baron de Bongards wegens Paltz-Nieuburgh: in het uytgaen van Sprockelmaent den Grave van Berka ende den Chevalier Cramprich wegens den Keyser: in 't begin van Lentemaent den Lord Dursley wegens Engelant; Don Emanuel Coloma wegens Spange; den Baron Gors wegens Hessen-Cassel, ende wat later den Grave van Lanoy wegens Luyck; den Heer Norf wegens Ceulen en Munster, oock by af wesen van Lanoy wegens Luyck, ende den Baron Gors (Broeder van den Hessen-Casselssen Gesant) wegens Hanover: in Grasmaent den Baron ende Opper-Hof-Marschal Croseck wegens Wolffenbuttel; den Heer Heterman wegens de Stenden van Gulick en Bergh, ende, wanneer

wanneer Bongarts van de hant was / insgelijcks wegens Paltz-Nieuburg/ en den Heer Danckelman / doch naderhant / doe hy naer Engelant overgingh / den Geheymen Raed Smettau wegens Brandenburgh; in Bloeymaent den Heer Aveman wegens den Hertogh ende het Vorstelijck Huys Saxen; in Somermaent den Baron Bongarden en den Heer Priel Meyer wegens Beyeren / en in Oogstmaent den Heer Philibert / Præsident de la Tour / wegens Savoyen / ende de Heeren Calbergh ende Meyers wegens Ments : Haer Hoogh Mogende verkoren den Heer Heynsius / Raed-Pensionaris van Hollant / ende den Heer van Dijckvelt. D'Eerste By-een-komst wiert in de Treves-Kamer (door de Gesanten als een Neutrale Plaets / en waer in den Twintigh-Jarigen Stilstant in den Jare 1684 gesloten was / verkoren) op den 16 van Lentemaent ende naderhant alle Maendagen en Donderdagen gehouden / ende aenstonts bedongen / dat geen Rangh in de Vergaderingh bewaert soude werden ende door de Keyserlijcke Ministers de eerste Voorslagh gedaen. Uyt der selver Volmacht / hier nevens gaende / konnen de oorsaeck van haer komst en de Stof van verhandeling / die na den Uytslagh der Krijgshandelingen gedurig verwisselde / gesien werden.

LEOPOLDUS, door Gods Genade Verkoren Rooms Keyser ; altijt Vermeerderaer des Rijcks ; Coning van Germanien, Hongaryen, Bohemen, Dalmatien, Croatien, Slavonien, &c. ; Aerts-Hertog van Oostenrijck ; Hertog van Bourgondien, Stiermarck, Carinthien, Crain en Wirtemberg ; Grave van Tyrol, &c.

WY erkennen ende maecken door den Inhout deses aen allen bekent : Dat, nademael het ons ende onse Bontgenoten goetgedacht heeft, een Congres in s'Gravenhage aen te stellen, op het welcke door elckanders Ministers, met genoeghsame Volmacht daer toe voorsien, in een gemeen overlegh getreden ende vastgestelt sal werden al, het geen tot voortsettingh van de gemeene belangen der Bontgenoten ende uytvoeringh van den tegenwoordigen Oorlogh, door de Fransche trouwlooslijck aengevangen, kan strecken, Wy, die onse vlijt tot dit prijsselijck voornemen gaerne besteden, tot dit Convent den Doorluchtigen ende Voortreffelijcken, onsen Raedsheer van State, Kamerling ende getrouwe lieve des Heyligen Rijcks, Amadeus, Grave van Windisgratz, Vryheer van Walstein, Thal en Trautmanstorff, Opper ende Erffelijcke Stalmeester in Stiermarck, Ridder van het Gulde Vlies; als mede onsen Raedsheer ende ordinaris Envoyë, ende getrouwe lieve van het H. Rijck, Johan Kramprich, Ridder van de Ordre van St. Mauritius, voor onse Plenipotentiarissen gedeputeert ende aengestelt hebben; maer, dewijl soo onse, als sijne bysondere, Saecken de tegenwoordigheyt van den voorschreven onsen intimen Raedsheer, den Grave van Windisgratz, ter deser Plaetsen noch een weynigh tijts vereysschen ende op dat ondertusschen onse Naerstigheyt ende overvloedige Bereytwilligheyt tot het voortsetten van het voorschreve Congres niet verachtert moge werden, oock op de Voorsigtigheyt, Getrouwigheyt

heyt ende bevondene Bequaemheyt in het bestieren van saecken van onsen Doorluchtigen ende Voortreffelijcken Kamerlingh, Raedsheer, als mede Assesseur van het Hoogh Gerecht in het Coninckrijck Bohemen ende den getrouwen lieven van het H. Rijck, Frans Anthony Bercka, Grave van Havora, Heer in Daub ende Leippa, betrouwende, hem in deses Plaets gesubstitueert, geordonneert ende gedeputeert; gelijck wy hem by desen substituëren, nomineren en deputeren; ende geven hem speciael in Mandatis, dat hy, tot dat onse voorschreve intime Raedsheer aldaer aenkomt, te gelijck met onsen voorschreven Envoyé Kramprich sijne Raedslagen conferere ende uyt onsen Naem, het geen oorbaer sal zijn, voorstelle, handele, overlegge ende besluyte; gevende hem daer toe volle ende absolute Macht met alle Authoriteyt ende Gesagh, daer toe vereyscht, ende op alle, die het aengaet, begeerende, dat sy de voorschreve Grave Bercka ende Kramprich als onse Plenipotentiarissen in alle het geene, dat sy ten beste van de gemeene Rust ende verseeckeringh van mutuële Defentie ende Beschermingh voortbrengen, volkomen ende ontwijffelbaer aennemen; want wy beloven ende verklaren op onse Keyserlijcke Trouwe ende Woort, dat wy al, dat door haer, onse gedeputeerde Plenipotentiarissen, gehandelt, getracteert ende besloten sal zijn, vast sullen houden ende voor goet keuren. Tot betuygingh ende bekrachtigingh van het welcke wy bevolen hebben, dat de tegenwoordige, van onse Hant onderteeckent, door ons Keyserlijck Zegel bevestigt werde. Gegeven in onse ende des H. Rijcks Stad Augsburg, den 8 December, in het Jaer 1689, van onse Rijcken het Roomsse het 32, 't Ongarisse 35 en Boheemsse 34.

LEOPOLDUS.

Vt. (L.S.)

LEOPOLDUS GUILLIELMUS,
Grave in Konigsegg.

CASPARUS FLORENTIUS
CONSBRUCK.

Met niet minder ernst besteede den Coning van Engelant tot het tijdig in Zee en te Velt brengen van een Vloot en Leger alle sijne besigheden en trat na gewoonte met het Parlement in overleg over het uytvinden der vereyschte Geltmiddelen: het Lagerhuys / waer aen die Senuw des Oorlogs genoegsaem toevertrout is / verwilligde wel een vermeerderde Aide van 12 Pences in 't Pont voor een Jaer; 't heffen van Impost op Coffee / Tee en Chocolate aen 't Costuym-huys / en een verhooght Hooftgelt; maer uyt die Middelen was den Oorlog niet te voeren: daer-en-boven hing haer 't Hooft en trachte het meer na 't verbeteren van 't binnenlantse Wesen: In dese besigheyt verklaerde het den 30 van Louwmaent / dat Sr. Robbert Saweyer een van de Vervolgers van Sr. Thomas Armstrong geweest was; beval / hem daer voor aen te tekenen en sijn Naem (want hy sat onder haer) uyt het Regifter der Leden te schrabben; verwierp den 1 van Sprockelmaent een Voorstel / om den Alderman Pilkington en andere, in 't Jaer 1682 op voorwendsel van Oproer in de Verkiesing van Sherifs in een Geltboete beslagen, uyt de Goederen van Peter Rich en verdere Beschuldigden te vergoeden, en verstont den 2 omtrent de Bil van Pardon /

Pardon / dat 't verklaren, raden en voortsetten der Dispenserende Macht en opschorten van de Wetten sonder verlof van 't Parlement, als laetst gebruyckt, ende ondernemen van iets op die gewaende Macht; gevangen stellen ende vervolgen der seven Bisschoppen; aenprijsen, voortstuwen en uytvoeren van de Commissie tot 't oprechten van een Hof over de Kerckelijcke Saecken; aenporren van het lichten en insamelen van Gelt voor en ten gebruycke van de Kroon op een andere tijt en manier, als 't Parlement vergunt had; raden van 't werven ende houden van een vast Leger in Vrede sonder verlof van 't Parlement en huysvesten van Soldaten; aenporren, uytwerken en helpen tot 't overleveren der Charters ende omkeeren der Corporatien; besorgen van nieuwe Charters, schenden van de Rechten en Vryheden van Verkiesingen van Leden tot 't Parlement en betwisten van de Handelingen des Parlements buyten 't Parlement; maecken van valsche Samenhangingen uyt de Wet en onbillijcke Vervolgingen in Criminele ende qualijck verkiesen van Jurys of ongeoorlofde Proceduren in Civile Saecken; eysschen van buytensporige Borgh; opleggen van te hooge Boeten; toebrengen van te grooten schade; gebruycken van onbillijcke Middelen tot 't ophalen van sulcke Boeten en aendoen van wrede en ongewone Straffen; toeseggen aen Coningen Carel II. en Jacob II. door sommige harer Jurys en Raden, dat Parlementen volgens de Statuten niet beroepen behoeven te werden; te weeg brengen van een Commissie tot het bedienen van een Krijgs-Raed in 't Eylant van St. Helena of ondertekenen van Volmachten ten dien eynde; schicken van Corporatien ende Burgten onder de Regeeringe van den laetsten Coningh Jacob II. en beloven van 't wegruymen der Pœnale Wetten en den Test, ende eyndelijk aennemen ten tijde van den laetsten Coning, Schepen te verbeteren, Gelt daer voor ontfangen ende niet volbrengen van dien al t'samen Misdaden waren, waerom sommige Personen uyt d'Algemeyne Vergiffenis gesloten behoorden te werden.

Den Coningh verscheen den 6 in het Hogerhuys en gaf sijn Goetkeuringh op de Gelt-Billen; een tot het bevrijden van de geene / die hare Majesteyten in het Rijck gebracht hadden / van alle Quellagien / en de volgende voor de Yrsse Protestanten.

In het eerste Jaer van WILLIAM en MARIA, Coning en Coningin van Engelant, Schotlant, Vranckrijck en Yrlant.

Acte tot te beter Versekering en Verquicking van harer Majesteyten Protestante Onderdanen van Yrlant.

AEngesien het Coninckrijck van Yrlant soo wel door de Wetten van dit Coninckrijck, als die van Yrlant, aen d'Imperiale Kroon van Engelant gehecht en vereenigt; en alle Acten, Rechtsplegingen, Vonnissen, Ordres, Decreten ofte andere Proceduren, van wat soort sy mogen wesen, daer ingevoert, gemaeckt of gedaen sonder of tegen d'Authoriteyt van de Coningen en Coninginnen van het Rijck van Engelant, absoluyt nul en krachteloos, en alle Persoonen in

in Yrlant, welcke haer tegen de Regeeringh van de Kroon van dit Coninckrijck kanten of haer daer onder niet submitteren, Rebellen en schuldig aen Hoog Verraet zijn; niet-tegenstaende het welcke verscheyde Personen zedert het geluckigh geraecken van hare Majesteyten, Coning William en Coningin Maria, tot d'Imperiale Kroon van dit Coninckrijck onlangs in of by de Stad Dublin in het Coninkrijck van Yrlant vergadert geweest hebben sonder eenige Authoriteyt van haer voorsz. Majesteyten, prætenderende te zijn of haer selven aenmatigende den Naem van een Parlement, en in soodanigen rebelligen Vergaderingh verscheyde geprætendeerde Acten of Statuten gemaeckt ende gepasseert in openbare Oppositie van de Souvereyniteyt en inhærerende Rechten en Digniteyten van de Kroon van dit Coninckrijck, en met een generale Præjuditie en Violatie van de Rechten ende Eygendommen van harer Majesteyten goede Onderdanen van dat Coninckrijck; en, alhoewel alle de voorsz. Proceduren in haer selven absolutelijck nul en krachteloos zijn, wert echter tot te helderder en duydelijcker verklaring en verseeckering van de Souvereyniteyt, Rechten en Digniteyten van de Kroon van Engelant; en tot wegnemingh van alle twijffelachtigheden, en tot geruststelling van harer Majesteyten goede Onderdanen van dat Coninckrijck; als mede tot remediering, prævenierin en removering van alle de Misslagen en Inconvenienten, tegen welke door dese Acte voorgenomen is te voorsien,

Vastgestelt en verklaert door de seer voortreffelijcke Majesteyten van den Coning en Coningin op en met het Advys en Consent van de Geestelijcke en Wereltlijcke Lords en de Gemeentens, in dit tegenwoordige Parlement vergadert, en op de Authoriteyt van deselve, dat de Personen, nu te Dublin versamelt of onlangs geweest sonder eenig Gesag, van hare Majesteyten gesproten, prætenderende te wesen of haer selven aenmatigende den Naem van een Parlement, niet zijn noch geweest zijn een Parlement, maer een onwettige en rebellige Versamelingh, en dat alle Acten van Schuldigverklaring door de Wet en alle andere Acten en Proceduren, hoedanige, in 't voorsz. geprætendeert Parlement opgerecht, gemaeckt, gedaen of gepasseert, of op te rechten, maken, doen en passeren, genomen, geacht en gehouden sullen werden, als sy hier by verklaert werden, tot alle Oogmercken, Consideratien en Opsichten, hoedanige, nul en krachteloos; als mede, dat geen Acte, Statut, Vonnis, Schuldigverklaring om Afwesentheyt, Decreet, Sententie, Ordre of andere Proceduren, Materie of Saeck, wat het zy, zedert den 23 February in het Jaer onser Heeren 1689 opgerecht, gemaeckt, gepasseert, gegeven, gepronuntieert of gedaen; of geprætendeert, opgerecht, gemaekt, gepasseert, gegeven, gepronuntieert of gedaen te zijn, of hier na op te rechten, maken, passeren, geven, pronuntieren of doen door eenig Persoon of Personen, wie sy zijn, op de glimp van eenige Commissie, Geschrift, Macht of Authoriteyt in harer Majesteyten Coninckrijck van Yrlant (anders, als soodanige Commissie, Geschrift, Macht of Authoriteyt, welcke van of onder hare Majesteyten gegeven is of sal werden of van haer afdalen) van eenig vermogen, kracht, vigeur of effect sullen wesen; maer deselve tot alle Oogmercken, Consideratien en Opsichten zijn, gelijck sy hier by verklaert en verwesen werden, t'eenemael nul en van onwaerde.

En het wert verder by de voorsz. Authoriteyt vastgestelt, dat alle Steden, Burgten en Plaetsen, en alle en yder gecorporeert Lichaem, Geestelijck of Wereltlijck,

in

in het voorsz. Coninckrijck van Yrlant sullen wesen, gelijck sy by desen verklaert, geadjudiceert ende geordonneert werden, tot alle Oogmercken, Consideratien ende Opsichten, hoedanige, herstelt ende in deselve Staet ende Conditie, waer in sy ende alle ofte yder van haer voor ofte op den vierden July, 1683, geweest zijn, niettegenstaende eenige Proceduren tegen haer ofte een van haer by Quo Warrantos, Scire Facias of Beschuldigingh in de Natuur van Quo Warranto; of eenige Proceduren, Vonnissen, Saiseringen of Executien van dien; ofte eenigen nieuwen Charter, Vergunninge, Commissie, of eenige Overgeving ofte andere Acte of Acten zedert dien tijt ter contrarie; alle welke Geschriften, Vervolgingen, Proceduren, Vonnissen, Saiseringen, Executien, Charters, Vergunningen, Commissien, Overgevingen en andere Acte en Acten hier by verklaert ende geoordeelt werden, tot alle Oogmercken, Consideratien en Opsichten, hoedanige, nul ende krachteloos te wesen.

Ende het wert wijders door de voorschreve Authoriteyt geordonneert, dat geen Persoon ofte Persoonen, hoedanige, van de Protestantsche Religie onderhevig sullen wesen ofte verbonden aen eenigh Verlies, Verbeurtenis ofte Nadeel in Goederen, Ampt, Persoon ofte anders om ofte uyt oorsaeck van sijn ofte haer afwesen uyt het Coninckrijck van Yrlant ten eenigen tijt ofte tijden zedert den vierden January in het Jaer onses Heeren 1686 ofte om het niet betalen van Renten ofte eenigh ander Recht, aen hare Majesteyten ofte de Kroon te voldoen, van, of voor ofte uyt Oorsaeck van eenige Huysen, Landen, Leenen, Erffenissen, Rectoryen, Thienden ofte Kercks-Inkomsten zedert den 4 January in het Jaer onses Heeren 1689 tot den tijt toe, dat het voorschreve Coninckrijck van Yrlant door hare Majesteyten verklaert sal werden, harer Majesteyten Gehoorsaemheyt weder onderworpen te wesen; maer t'eenemael ontlast en vry van ende wegens de Opbrengingh van alle Quit-Renten, Kroon-Renten, Compositie-Renten, Haert-Stede-Gelt, Twintighste Gedeeltens, Betalingen en verdere voornaemste Renten, te lichten of voldoen van eenige Huysen, Landen, Leenen, Erffenissen, Rectoryen, Thienden of Kercks-Inkomsten, behoorende of vervallende aen hare Majesteyten of de Kroon ten eenigen tijde naer de voorsz. 4 January in het Jaer onses Heeren 1689, tot dat het voorsz. Coninckrijck van Yrlant door hare Majesteyten verklaert sal wesen, gereduceert te zijn, en den Oorlogh en de Rebelly aldaer geëyndigt.

Ende het wert verder door de bovenstaende Authoriteyt vastgestelt, dat alle ende yder Protestant en Protestanten van het Coninckrijck van Yrlant sullen zijn, gelijk sy by desen werden, herstelt in alle hare Besittingen, soo wel Kerckelijcke, als Wereltlijcke, op sulcken wijse, als sy of de geene, uyt wiens Hoofde sy se eysschen, deselve op den 4 January 1689 gehad hebben, en dat tegen alle Persoon en Persoonen, welcke sulcke Possessien na den Eysch van de beledigde Party en desselfs versoek, van daer in herstelt te werden, blijven houden, als tegen een Detineerder met Gewelt geprocedeert sal werden.

Sijn Majesteyt voerde ter selver tijt dese Reden.

Sijn Majesteyts seer genadige Aenspraeck aen beyde de Huysen van het Parlement.

MYLORDS EN EDELLUYDEN:

ICk ben soo gevoelig over de Vaerdigheyt, welcke U L. getoont hebt in my te voorsien met Gelt tot het uytvoeren van de Oorlogen, waer in Ick gewickelt ben, dat Ick my verheuge over dese occasie, om U L. voor uw sorghvuldige Voltoying van die Materie, welcke voor de algemeene Veyligheyt soo nootsakelijck was, te bedancken.

De beste Erkentenis, welcke Ik voor uw Toegenegentheyt kan hebben, is, U te versekeren, dat 't selve soo ver, als het kan strecken, tot de oogmercken, waer toe het gegeven is, geëmployeert sal werden.

Het is my een seer gevoelige smerte, te sien, dat mijn goet Volck met sware Taxen beladen wert: Maer, alsoo de spoedige herwinning van Yrlant naer mijn gevoelen het eenigste Middel is tot haer verquicking en tot bewaring van de Vrede en Eer van de Natie, ben Ik geresolveert, derwaerts in Persoon te gaen en onder de Zegen van God Almachtig te pogen, dat Coninckrijck onder te brengen, op dat het niet langer tot een Last van dit mag strecken.

Ende, gelijck Ick alreede mijn Lijf voor de Præservatie van de Religie, Wetten ende Vryheden van dese Natie gewaegt hebbe, ben Ick nu wederom bereyt, het tot het verseeckeren van een vry Genot van dien aen U L. bloot te stellen.

Aengesien het Voor-Jaer op handen schiet ende vereyscht wert, dat Ik vroeg te Velde verschijne, moet Ick mijne gedachten over het geven van Ordres omtrent de nootsaeckelijcke Præparatien immediatelijck appliceren; het welck op dat Ik bequamer mag doen, heb Ik nootsakelijck geoordeelt, nu een eynde van dese Sessie te maken.

De Spreecker ging voort op 't Coninckljjck Bevel.

MYLORDS EN EDELLUYDEN:

HEt is sijn Majesteyts believen, dat dit Parlement tot den 12 April naestkomende geprorogueert sal werden; en dit Parlement wert tot den 12 April naestkomende geprorogueert.

's Anderendaegs versochten den Ridder Eduard Hales en Obadiah Walker, Staets-Gevangenen, onder een Habeas Corpus voor 's Conings Bank te Westmunster gebracht te werden, en den 8, toegelaten, haer Vryheyt op Borgtocht; 't geen de Rechters, na dat sy haer twee dagen bedacht hadden, den 10 vergunden: Den Grave van Castlemaine, Collonel Lundee en meer floegen de eygenste wegh met 't selve voordeel in.

Sijn Majesteyt, die nu het eerste Parlement van sijn Regeering niet verschoven had, als om 't niet weder te laten sitten, verklaerde dat voornemen den 16 in den Raed en liet tot het beroepen van een ander de onderstaende Proclamatie in 't Licht komen.

Proclamatie

Proclamatie van den Coningh en Coningin van Groot-Brittannien, om te dissolveren het tegenwoordige Parlement en te verklaren het spoedig beroepen van een ander.

WILLIAM R.

ALsoo Wy om verscheyde gewichtige Considerațien op ende met het advys van onsen Geheymen Raed goetgedacht hebben, te dissolveren Ons tegenwoordige Parlement, 't welck nu tot d'aenstaende 12 dagh van April geprorogueert is: Soo is 't, dat Wy tot dien eynde dese Onse Coninklijke Proclamatie publiceren en daer by het gemelde Parlement dissolveren; werdende de Geestelijcke ende Wereltlijcke Lords, mitsgaders de Ridders en de Gedeputeerden van de Steden en Burgten in het geseyde Parlement, mits desen ontlast, van op den geseyden 12 dagh van April by een te komen.

En, ten eynde Onse goede Onderdanen mogen sien, wat gerustheyt en vertrouwen Wy hebben op hare goede affectien of toegenegentheden, en hoe begeerig Wy zijn, met ons Volck te samen te vergaderen en haer Advys in een Parlement te hebben, maken Wy mits desen onse geseyde Onderdanen bekent, dat Wy aen de Heeren Commissarissen van Ons Groot Zegel directien hebben gegeven, in een behoorlijcke en wettige form Brieven af te senden tot het beroepen van een nieuw Parlement, 't welck sal beginnen en gehouden werden te Westmunster op Donderdagh, den 30 dagh van Maert, 1690. Gegeven in Ons Hof te Withal, den 16 February, 1690. In het eerste Jaer van Onse Regeeringe.

God beware Coning William en Coningin Maria.

De redenen van dese schielijcke verandering waren boven de langwijlige Overleggingen en proper Gelt schieten het bedroeden / dat d'Engelsse Kerk te sterck was / om met een Parlement / dat alles voor de Presbyterianen dreef en de Bisschoppelijcke Macht socht te knacken / de Gemeente van Engelant gewenscht genoegen te geven.

Tot Londen begon de Stemming voor nieuwe Leden den 1 van Lentemaent: Sommige droegen de laetst gewese / de Ridders Pilkington / Patience Ward / Robert Clapton en William Ashurst (die van Stads wegen voor haer sorg omtrent de Charter en Weeskinderen bedanckt wierden) en veele de Ridders William Turner / William Pritchard / Samuel Dashwood en Thomas Vernon voor: De Gevoelens der Burgers liepen soo verscheyden ende van elckanderen / dat besloten most werden / alle te beveelen / hare Stemmen schriftelijk over te leveren. Dit en 't nasien duurde tot den 13; op welcken dagh de Sherifs ontdeckten / dat Pilkington 2519 Stemmen had / Ward 2289 / Clapton 2368 / Ashurst 2326 / Turner 3131 / Pritchard 3026 / Dashwood 3117 en Vernon 2942 / en men by gevolge de vier laetste voor verkoren te houden: d'andere versochten een hersiening en onderfoecking / of de nieuwe Leden niet ten grootsten gedeelte door onbevoeghde

Menschen

Menschen gekroon waren: Der ontschoot het haer; want/ doe de Sherifs haer begeerte in het Werck gestelt hadden/ mosten sy den 21 bekennen/ dat voor de vier oude veel meer onwettige Stemmers/ als voor de nieuwe/ gevonden waren: Sy/ noch onvoldaen/ overhandigden naderhant aen het Lagerhuys een Smeeckschrift; maer even vruchteloos.

In het Parlement/ den 30 byeen gekomen/ ging den Coningh met sijn Staet-Gewaet na gewoonte in 't Hogerhuys op de Throon sitten. Soo haest het Lagerhuys binnen trat/ seyde den Ridder Atkins/ Spreker der Lords/ tegen haer:

Mylords en Edellieden:

IK ben van den Coningh gelast, U te doen weten, dat 't sijn Majesteyts believen is, dat U L. na uw Vergader-plaets te rug gaet, een Spreecker verkiest en hem morgen aen den Coning voorstelt.

In haer Huys gekeert/ spelde den Ridder Lowther/ Onder-Kamerling des Conings/ den Ridder John Trevor/ eertijts oock Spreecker geweest/ en sommige den jongsten Spreker/ Powle/ te Windsor wel voorby gegaen; maer te Cirencester genomen; hoewel in Slachtmaent door d'overige Leden onwettigh aengestelt verklaert/ sijn Naem uyt het Boeck geschrabt en John How/ Esq., in de Plaets geset; doch Trevor won ten eersten soo ver 't Overgetal aen sijn zijde/ dat het tellen onnnodigh viel en hy alleen in den Stoel te setten. Den 31 bood het Huys hem den Coningh aen: Trevor selfs voerde een beleefde Aenspraeck ende versocht/ dat hy om sijn swackheyt ende te weynigh Ervarentheyt van dat swaerwichtigh Ampt verschoont mocht werden en een ander op nieu daer toe verheven: De Spreker van het Hogerhuys/ Atkins/ antwoorde wegens den Coningh/ dat sijn Majesteyt desselfs Vroomheyt en Bequaemheyt te wel kende en de gedane Keure prees: Trevor verseekerde/ dat hy na sijn uytterste vermogen met allen yver en getrouwigheyt voor den Welstant van sijne Majesteyt en sijne Rijcken de saken soude helpen beleyden, en versocht van wegen het Lagerhuys/ dat de Leden gedurende de Sittingh van het Parlement niet bekommert mochten werden; maer by hare Voorrechten gehanthaeft, en een vry spreken hebben, sonder immermeer daer over ontrust te werden; het geen den Coning inwilligde: Dit toegesegt/ verklaerden de Commons nevens hare schuldig Respect en Onderwerping/ van voornemen te zijn, alle Driften en Jalousyen ter zijden te stellen en oprechtelijck de Saken, haer voor te komen, ten meesten Dienste van sijn Majesteyt en de Natie te sullen ondersoecken en schicken. Hier op deed den Coningh de nevensgaende Aenspraeck.

Sijn Majesteyts seer genadige Aenspraek aen beyde de Huysen van 't Parlement.

MYLORDS en EDELEN:

ICk ben geresolveert, van mijn kant niets, het geen tot de Vrede ende Prosperiteyt van dese Natie kan strecken, onbeproeft te laten; ende blijve, alsoo Ick bevinde, dat mijn tegenwoordigheyt in Yrlant absoluyt nootsaeckelijck sal

ſal zijn tot te ſpoediger reducering van dat Coninckrijck, in mijn Reſolutie vol-
harden, om ſoo haeſt, als het kan geſchieden, derwaerts te gaen : En Ick hebbe
U L. nu t'ſamen geroepen om Uw hulp tot het bequaem maken van my, deſen
Oorlog met alle ſpoet en vigeur voort te ſetten ; in 't welcke, als een Werck, ſoo
nootſakelijck voor uw eyge Veyligheden, Ik my van Uw blymoedige Concurren-
tie verſeeckere.

Ten deſen eynde wenſſche Ick, dat U L. aenſtonts een Vaſtſtellingh omtrent
de Revenuen wilt maecken ; en Ick kan niet twijffelen, of U L. ſult daer in
ſoo veel Reguard voor de Eer ende Digniteyt van de Monarchy in mijne Han-
den nemen, als voorheen aen andere getoont is : Ende Ick ſtelle ſoo groot een
Vertrouwen op U L., dat, indien geen ſpoediger ofte bequamer Wegh tot het
lichten van gereet Gelt (ſonder het welke den Dienſt niet uyt te voeren is) gevon-
den kan werden, Ik voor het tegenwoordige ſeer wel te vreden ſal weſen, dat ſulk
een Fonds van Credit, als nut voor U ſelfs ſoo wel, als voor my, in deſe Conjun-
cture is, uytgedacht wert ; want Ik voede geen Apprehenſien, of U L. ſult ſorg
dragen voor 't afdoen van ſoodanige Anticipatien, waer onder 't nootſakelijck ſal
weſen, te vallen.

't Is overvloedigh bekent, hoe ernſtigh Ick getracht heb, alle Misverſtanden
tuſſchen mijne Onderdanen uyt te bluſſchen of ten minſte by te leggen, ende
hoe meenighmael Ick ten dien eynde aen het laetſte Parlement een Acte van In-
demniteyt gerecommandeert hebbe ; maer, alſoo dat gedeelte, welcke het voor-
komen van private Vervolgingen betreft, reets vaſtgeſtelt is ende de Debatten van
die Natuur meer van Uw tijt ſouden verſlinden, als nu geſpilt kan werden buyten
het depeſcheren van ſoodanige Saecken, welcke tot onſe gemeene Welvaert abſo-
luyt nootſaeckelijck zijn, ben Ick van voornemen, U een Acte van Genade te ſen-
den met Uytſonderingen alleen van ſommige weynige Perſoonen, maer ſulcke,
welke genoeg zijn tot 't toonen van mijn grooten Afkeer van haer Misdaden en ter
ſelver tijt mijn gereetheyt tot 't uytſtrecken van mijn Protectie over alle mijne ove-
rige Onderdanen, welke daer door ſullen ſien, dat ſy haer aen my door geen andere
Methoden behaeglijk konnen maken, als die de Wetten, welke altijt alleen de Reguls
van mijn Regeering ſullen weſen, voorſchrijven.

Een andere Reden, die my dringt, U ter deſer tijt die Acte te ſenden,
is, dat Ick wenſche, aen niemant mijner Onderdanen eenigen ſchijn ofte ver-
ſchooningh tot het verwecken van Tweeſpalt in de Regeering, ende byſonder
ten tijde van mijn Afweſen, te laten ; en Ik legge dit, ſoo, op dat Ik U L. infor-
mere, als op dat Ik aen qualijck meenende Menſchen doe ſien, dat Ik niet onwe-
tende ben, hoe beſig ſy in hare tegenwoordige Betrachtingen zijn tot 't veranderen
van deſelve.

Onder andere Aenmoedigingen, welcke Ik bevinde, dat ſy haer ſelven geven,
is een van de Wegen, waer door ſy haer Oogmercken pogen te bereycken, 't ver wec-
ken van Verſchillen en Misnoegtheden in Uwe Raedſlagen, welcke Ik hope, dat
U L. ſorgvuldig ſult voorkomen ; want weeſt verſekert, dat onſe grootſte Vyanden
geen beter Inſtrumenten tot hare Intentien konnen hebben, als deſe, welcke ee-
nigſints Uw ſpoedige en eendrachtige Beraetſlagingen over deſe nootſakelijcke Ma-
terien pogen te verſtoren en te dilayeren.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

Ick moet insgelijcks aen Uw Consideratie recommanderen een Unie met Schotlant: Ick meene niet, dat sy nu in overleg gebracht behoort te werden; maer, alsoo sy my sulcks voor eenigen tijt gerecommandeert hebben ende het Parlement aldaer Commissarissen ten dien eynde genomineert, soude Ik blijde wesen, dat hier insgelijcks Commissarissen aengestelt wierden, om met haer te handelen en te sien, of sulcke Termen, welcke tot voordeel van beyde de Natien souden strecken, geaggreërt konnen werden, op dat sy gereet mogen wesen, aen U L. in eenige toekomende Sessie gepræsenteert te werden.

MYLORDS en EDELEN.

ICk hebbe het als alderdienstigst geoordeelt, d'Administratie van de Regeeringh in handen van de Coningin gedurende mijn afwesen te laten: En, indien het nootsakelijck sal zijn tot te vaster Bevestiging van deselve aen haer, een Acte van 't Parlement te hebben, versoecke Ik, dat U L. sulck een wilt laten præpareren, om aen my voorgedragen te werden.

Ick hebbe dit eenige hier by te voegen, dat het Saisoen van het Jaer ende mijn Voyage naer Yrlant niet, als een korte Sessie, sullen admitteren; weshalven Ik U L. moet recommanderen, dat U L. soodanig een vaerdigheyt wilt gebruycken, dat wy in geen Debatten gewickelt mogen wesen, wanneer onse Vyanden in het Velt sullen zijn; want 't Succes van den Oorlog en 't spaersaem bestieren van dien sullen beyde van Uwe spoedige Resolutien af hangen: En Ik hope, dat het niet lang sal aenlopen, of wy sullen weder vergaderen, om te voltoyen 't geen, dat de tijt nu niet wil toelaten, dat gedaen wert.

Den Bisschop van Oxford besweer d'Eeden en gingh in het Hogerhuys dan voor een korten tijt; want hy storf 19 dagen later en wiert door Dr. Hough, de bekende Voorsitter van het Magdalenæ Collegie, in 't Bisdom gevolgt; maer Cantelberg (schoon wegens den Coningh door de Bisschoppen van Londen, St. Asaph en Bangor aengesegt, dat sijn Majesteyt hem geen ongemack wilde toebrengen; niets tegens sijn Persoon had; maer het laetste Parlement een Acte, voor hem onverbreeckelijck, tot sijn Nadeel gemaeckt) Ely, Bath en Wels, Glochester, Peterborough en Norwich kittelden haer met het volharden in hare ongewilligheyt. 't Lagerhuys (waer in men giste, van 513 Leden naeulijcks 100, niettegenstaende alle aengewende moeytens, voor de Presbyteriaensse zijde te wesen) besloot den 1 van Grasmaent eenparig, den Coningh voor sijn Aenspraeck te bedancken en aen te seggen, dat het Huys de Regeering onder hare tegenwoordige Majesteyten, Coningh William ende Coningin Maria, soude bevestigen ende helpen beyde door hare Raedgevingen en Hulpe na het uytterste van haer Vermogen; deed het den 3, en kreeg tot Bescheyt:

Edelluyden:

IK dancke U L. voor uw Adres en uw Resolutie, om my te assisteren ende te supporteren; en, gelijck Ik mijn Lijf reets voor de Natie gewaegt heb, ben Ick geresolveert, altijt van gelijcken te doen.

Ick

Ick hope, dat U L. mijn Aenspraeck in uw ernstige Considerate sult nemen
en dit een geluckige Sitting wesen.

Den 6 besloot het eendrachtig/ hare Majesteyten met so veel Penningen t'on-
dersteunen, dat sy bequaem souden zijn, den Oorlog tegen Vranckrijck voort te
setten en Yrlant met allen spoet en kracht t'onder te brengen; den 7/ dat d'Erf-
felijcke Inkomsten van d'Excijns, &c., aen Coningh Carel II. en sijne Erfge-
namen en Nasaten toegestaen, in hare tegenwoordige Majesteyten en hare Erf-
genamen en Nasaten gelijft en deselve door geen Gunning van de Kroon ver-
vremt soude konnen werden; de vermeerderde Excijns, aen de laetste Conin-
gen voor hare Levens ingewilligt, aen hare Majesteyten voor hare Levens met
een Clausule van Credit te vergunnen; oock de Costuymen voor 4 Jaren met
Verlof van Leeningh, en de Coningh te versoecken, 't Huys te laten weten,
hoe veel Gelt hem van noden was; en/ doe sy 't gehoort hadden/ den 11/
1200000 Ponden te geven.

Een groote Reecks van de tijt der Sittingh besteede dit Parlement met
Billen tot het bekrachtigen van d'Actens van het vorige; het weder
overhandigen van d'oude Rechten aen de Stad Londen/ ende het stellen
van de Regeering by afwesen van den Coningh in Handen der Coningin;
en op 't laetst ooch met d'Acte van Vergiffenis. Over d'eerste vielen in het
Hogerhuys Verschillen; want de Marquisen van Camarthen en Hallifax
(die sig al den 20 van Sprockelmaent had laten gelusten/ 't Geheyme Ze-
gelbewaerderschap/ waer toe den Coning Mr. Cheney/ de Ridder Knatch-
bul en den Ridder William Poultney voor Commissarissen aenstelde/ ter
neder te leggen) den Grave van Nottingham/ en voornamentlijck de Geeste-
lijcken/ die heffen noch tillen konden/ dat men door een nadere bevestigende
Verklaring de vernietigingh der Poenale Wetten/ door de Dissenters be-
hertigt/ te vaster soude heyen/ en meenden/ het genoegh te wesen/ dat men
het verhandelde van 't laetste Parlement niet wederriep/ brachten te weegh/
dat in d'eerste Omvraegh de meeste Leden na 't weygeren helden; waer-
om Bolton/ Monmouth/ Macklesfield/ Herbert/ Newport/ Bedford/
Stamford/ Suffolck/ Oxford en Delamere voordroegen/ dat, aengesien
het aen yder Lid vrystaet, sijn Gevoelen, indien op een Vraeg neen gestemt
wert, voor de affirmative te laten aenteyckenen, sy nodig oordeelden, het
't hare te doen, en 't op dese Gronden bouwden:

1. OM dat sy geen reden sagen, te twijffelen aen de Validiteyt van het voo-
rige Parlement, nademael de voornaemste Objectie, daer men op stont,
was het manquement van Ontbod-Schriften; het welck sy achtten, genoeghsaem
vergoet te zijn door de Staet, waer in de Natie doe was, die 't onmogelijk maeck-
te, de gewoonlicke Forme te achtervolgen: Dat soodanige exigentien van saken
door hare Voor-Ouders (alhoewel sy seer sorgvuldig waren omtrent de Formulieren
des Parlements) altijt aengemerkt hadden geweest als suffisante Redenen, om d'Au-
thoriteyt

thoriteyt des Parlements goet te keuren onaengesien diergelijcke of andere gebreckelijkheden ten opsicht van de Formulieren; gelijck als het Parlement, het geen Coningh Stephanus op den Throon sette; het Parlement, gehouden in het 28ste Jaer van Eduard de Eerste; het Parlement, beroepen door den Prince van Wales in het 20ste Jaer van Eduard de Tweede; het Parlement, ontboden in het 23ste Jaer van Richard de Tweede, en het Parlement, gehouden in het 38ste Jaer van Hendrick de Sesde; de Acten van welke Parlementen voor Wetten waren geacht geweest.

2 Aengesien het verwerpen van dese Clausule de Gemoederen van het grootste gedeelte der Menschen in het Coninkrijk nootsaeckelijck soude moeten ontrusten; want dat, indien deselve geen goede Wetten waren, alle de Eysschers van Schattingen, Collecteurs en Ontfangers van de laetste Taxen haer niet alleen aen private Actien onderworpen sagen; maer als Crimineelen in Rechten mochten betrocken werden over een van de hoogste Overtredingen tegen de Constitutie der Engelsche Regeeringe; namentlijck het lichten van Gelt van de Onderdanen sonder wettige Authoriteyt: Dat alle Persoonen, die op het Credit van die Wetten Gelt hadden geleent, bevreest souden zijn voor haer Securiteyt en onverduldigh, om haer Gelt weder te krijgen: Dat elck een, in het vergaderen van de tegenwoordige Schattingen geëmployeert, beschroomt moste wesen, daer mede voort te gaen: Dat alle Menschen, die eenigh Ampt of Employ, het zy Kerckelijck, Civil of Militair, hadden aengenomen, onder een vreese souden leggen, dat sy in alle de schrickelijcke Verbeurten en Dishabiliteyten van de Acte van het 25ste Jaer van Carel de Tweede vervallen waren: En dat yder, die eenigsints gestemt hadde tot de Verwijsinge en Executie van iemant op een Acte van het voorgaende Parlement, konde dencken, dat hy perijckel liep, t'eeniger tijt sig te moeten verantwoorden als over een begane Moort.

3. Dewijl eenige twijffelingh over te laten wegens de Validiteyt van het voorgaende Parlement een omverrestootingh was van alle Vonnissen en Decreten, in het Huys der Lords of Westmunster-Hal gedurende de Regeeringh gepasseert; waer door dan de gantsche cours der Rechts-Proceduren in twijffel getrocken most werden.

4. Doordien, indien de Authoriteyt van het voorgaende Parlement niet buyten geschil bleef, de Authoriteyt van het tegenwoordig Parlement noyt konde verdedigt werden; want dat 't Statuyt van het 5de Jaer van Elizabeth de Verkiesing van een yder Lid van het Huys der Gemeente absoluyt krachteloos maeckte, indien hy Sitting in het Huys nam, sonder den Eed van Opperhoofdigheyt af te leggen; het welck van niemant gedaen zijnde, het Lagerhuys daer door t'eenemael verviel: En dat volgens het Statuyt, gemaeckt 30 Cap. Ed., soo eenige Pair of Lid van het Lagerhuys sig vermat, te sitten en te stemmen, sonder eerst besworen te hebben de Eeden van Opperhoofdigheyt en Getrouwigheyt voor den Spreecker van de respective Huysen, hy niet alleen verbeurde . . . . . . ende als een Paepsche Recusant aengemerckt wiert ende onmachtigh verklaert, Erffenisse te aenvaerden, een Officie of Ampt te bedienen, een Proces aen te vangen en Vooght, Executeur of Administrateur te wesen; maer voor altoos incapabel gemaeckt, in een van beyde de Huysen des Parlements te sitten of te stemmen; en dat gevolgelijck

volgelijck dit geen Parlement konde zijn noch iemant, die in een van beyde geweest had, bequaem, daer na weder in een Parlement verschijnen.

5. Nademael plaets te laten voor twijffelingen wegens de Authoriteyt van het voorgaende Parlement een schuddingh was van de Successie der Kroon, door deselve vastgestelt, en van het Credit en de Authoriteyt van alle de Tractaten, gemaeckt met Buytenlantsche Vorsten ende Staten door Coningh William als de ontwijffelbare Coningh der Rijcken. Sulcks dat, indien het voorgaende geen Parlement ende hare Acten geen Wetten waren, het met haer aldus most staen: Dat de Natie in een Oorlogh gewickelt was buyten Consent des Parlements; de oude Eeden van Opperhoofdigheyt ende Getrouwigheyt in kracht bleven, en de Natie gedwongen, onder een schijn van Wetten aen Coningh William Getrouwigheyt te sweeren, hoewel het Parlement noyt als wettigh kon ageren, sonder de Eeden van Getrouwigheyt aen Coning Jacobus af te leggen: Dat alle Vonnissen ende Besluyten in het Huys der Lords geduurende het voorgaende Parlement van weynig kracht en Gelt-Sommen gelicht waren sonder Verlof des Parlements; en dat men Luyden ter Doot gebracht had niet alleen sonder, maer tegen de Wet; 't welck de slimste soort van Moort is.

Eyndelijck, dat de Coning op den Throon, de Pairs van Engelant en de Leden der Gemeente, vryelijck verkoren, tot dit alles Partyen geweest waren en de Pairs ende Commons, doe vergadert, onder een gedurigh onvermogen ende de Natie gewickelt in oneyndelijcke twijffelingen ende verwarringen, sonder eenige wettelijcke vaststellingh ofte mogelijckheyt, om daer toe te geraecken, ten zy een Parlement beroepen wiert door Coningh Jacobus ende de Eeden aen hem afgelegt.

't Vertoogh vont ingang en won de meeste Pairs; doch den 18 van Grasmaent, wanneer men voordroegh, in een opgestelt Ontwerp te setten, dat door het Parlement besloten was, de Handelingen van het jongste voor Wetten te houden, lieten Somerset, Nottingham, Huntington, Scarsdale, Abingdon, Weymouth, Feversham, Dartmouth, Jermyn, Rochester en Westmorland nevens de Bisschoppen van Worchester, Londen, Winchester, St. Davids en St. Asaph haer tegenstrijdigh Gevoelen aenteecken en gaven voor reden: Dat sy achtten, dat te seggen, *'t zy besloten door de Authoriteyt deses tegenwoordigen Parlements, dat alle en yder apart der Acten, in 't voorgaende Parlement vastgestelt, Wetten geweest zijn*, geen goede Tael noch sin is. Want, indien 't een goede sin was, iets te besluyten wegens den voorledenen tijt, dat het over dit subject verstaen most werden te zijn een Verklaringh, dat seeckere Wetten, gepasseert in een Parlement, niet beroepen door een Geschrift volgens de behoorlijcke forme der Wet, bestonden, dat sulks verderflijk was voor de wettige Gestalte der Monarchy, en dat 't van een quaet en schadelijck gevolg soude konnen wesen voor de tegenwoordige Regeering onder den Coning en Coningin.

De Bil gingh nochtans door en na 't Lagerhuys: dit las se den selven dagh, den 19 andermael en schickte se onverbetert na de Pairs, die den 20

de verhaelde Aentekening uyt 't Register deeden lichten; doch aen Somerset vergunden, alvorens sijn Naem uyt te schrabben. Den 21 sochtten de misnoegde Lords, hare Tegenspraeck te vernieuwen; maer 't Huys weygerde se te hooren.

Den 24 gaf den Coning sijn Goetkeuring tot de Bil: De woorden waren de volgende.

Acte tot erkenning van Coning William en Coningin Maria en tot wegneming van alle Questien rakende d' Acten, gemaeckt in het Parlement, te Westmunster den 23 February, 1689, vergadert.

WY, uwer Majesteyten seer onderdanige ende getrouwe Onderdanen, de Geestelijcke ende Wereltlijcke Lords ende Commons, in dit tegenwoordige Parlement vergadert, versoecken Uwe seer voortreffelijcke Majesteyten, dat in dit hooge Hof van het Parlement gepubliceert ende verklaert ende op Authoriteyt van het selve vastgestelt magh werden, dat wy erkennen ende bekennen, dat uwe Majesteyten geweest zijn en zijn, ende naer Recht volgens de Wetten van dit Coninckrijck behooren te wesen onse Souvereyne wettigē Heer ende Vrouwe, Coning ende Coningin van Engelant, Vranckrijck en Yrlant en de Domeynen, daer onder staende, op ende aen welckers Princelijcke Persoonen de Coninckklijcke Staet, Kroon en Digniteyt van de voorsz. Coninckrijcken met alle Eeren, Tijtels, Regaliteyten, Prærogativen, Machten, Jurisdictien ende Authoriteyten, tot deselve behoorende ende voegende, volkomentlijck, rechtelijck ende t'eenemael geinvesteert ende geincorporeert, vereenight ende geannexeert zijn. En tot wegnemingh van alle Disputen en Questien, rakende het zijn en de Authoriteyt van het laetste Parlement, den 23 February, 1689, te Westmunster versamelt, versoecken wy Uw Majesteyten seer onderdanig, dat vastgestelt magh werden, gelijck door de seer voortreffelijke Majesteyten van den Coning en de Coningin op en met 't Advys en Consent van de Geestelijcke en Wereltlijcke Lords en Commons, in dit tegenwoordige Parlement vergadert, ende op Authoriteyt van deselve vastgestelt wert, dat alle en yder van d'Acten, in het voorsz. Parlement gemaeckt en opgerecht, geweest zijn en zijn de Wetten en Statuten van dit Coninckrijck, en soo geacht, genomen en gehoorsaemt behooren te werden door al 't Volck van dit Coninckrijck.

Boven dese Acte beval 't Lagerhuys den 4 van Bloeymaent, door een Bil alle Kerckelijcke, Burgerlijcke en Krijgs Bedienden te nootsaken, een Eed tot Afsweering van den laetsten Coningh James af te leggen; maer den 6 verwierp het deselve na 't tweede lesen met 192 tegen 178 Stemmen; en keurde, door een andere de Gouverneurs der Provintien te volmachtigen, de Militie soo menigmael, als sy het nodig mochten vinden, te doen versamelen en Gelt tot haer onderhout te laten lichten. 2. De Papisten te verbieden, 5 Mijlen van hare Woonplaetsen te vertrecken: En 3. Alle Personen een Declaratie te doen ondertekenen, van inhout, *dat sy Coningh William en Coningin Maria tegen den laetsten Coning James en alle sijne Aenhangers souden beschermen en handhaven.*

De

De Bil verdween; gelijck oock de Voorslagh aen 't Hogerhuys van den 10: Een Acte in te voeren tot 't verplichten van yder, haer Getrouwigheyt aen hare Majesteyten door een Verklaring te betuygen; want/na dat sy den 11 gelesen was/ stemden den 12/ wanneer den Coningh hare Raedsplegingen over de Staet der Natie bywoonde/ eenige Lords/ de Bil t'eenemael ter zijde te leggen: 51 tegen 40 besorghden/ dat sy in handen van Commissarissen geraeckte. Den 15 wilden sy/ dat de Leden van beyde de Huysen vry en de Civile en Militaire Bedienden dien Plicht alleen onderworpen souden wesen. Den 18 was men weder tot 's avonts ten 7 uuren in tegenwoordigheyt van sijn Majesteyt in overleg en stelde desen Eed op:

ICk A B beloove ende verklare oprechtelijck, dat Ick Coningh William ende Coningin Maria volkomen getrouw sal zijn, ende direct ofte indirect Coningh James ende sijne Aenhangers niet bystaen ofte eenige Correspondentie met hem houden; maer in tegendeel alle de Conspiratien ende Ondernemingen tegen de Regeeringh, soo, als sy tegenwoordigh in Kerck ende Staet onder het Gesagh van Coningh William ende Coningin Maria vastgestelt is, hoedanigh sy mogen wesen, waer van Ik kennis bekome of door eenigerley Persoonen hoore spreecken, trachten te ontdecken en aen den dag te brengen. Ende Ik verbinde my plechtelijck, dit alles in den rechten sin sonder eenige ommewegen ofte dubbelsinnigheyt naer te komen.

Den 22 besloten de Lords/dat de Verklaring der Getrouwigheyt door de Leden van beyde de Huysen, de Civile en Militaire Bedienden en de Geestelijcken, welcke Beneficien hadden (op verbeurte van deselve) ondertekent soude moeten werden; en daer by bleef den grooten Ophef.

'tLagerhuys las den 24 van Grasmaent de Bil/door Sr. Thomas Clarges ingebracht/ tot 't vernietigen van 't Vonnis/op 't Quo Warranto tegen Londen geweesen/ als willekeurig en onwettig en 't herstellen der Stad in haer oude Voorrechten: Een gedeelte der inhout mishaegde de Regeeringh; weshalven de Sherifs haer met een Papier/ behelsende een begeerte/ dat de Gemeene Raed voor het voltoyen gehoort mocht werden, den 27 na 't Huys verdoegden; maer/wanneer men binnen van haer komst kennis gaf/ wiert met een groote meerderheyt van Stemmen geweygert/ haer te hooren: Den 2 van Bloeymaent verwilligde het/ de Stad haer Gevoelen te laten openen/ mits dat sy alvoorens de Poincten/ waer over sy haer beswaert vont/ overleverde. De Stads Rechtsgeleerden volbrachten het den 4. Het Gehoor gingh nochtans niet voort, maer den 17 besloot het Huys met 190 tegen 96 Stemmen/ dat met het wederleveren der oude Rechten de tegenwoordige Lord Major, Sherifs ende Gemeenen Raed, uyt hoofde der nieuwe Charter in Dienst, verandert souden werden, en sont de Bil den 18 aen de Lords/ die den 20 door een Smeeckschrift van den Lord Major en Aldermans versocht wierden/ haer door Advocaten te mogen verantwoorden: Sy lieten haer den 23 spreecken ende vernamen/ dat der selver Redenen genoegh-

genoeghsaem geheel met het volgende Vertoogh / aen haer door verscheyde Burgers ten deele mondeling en ten deele schriftelijck gedaen / overeen quam.

OM de Lords voor af te bereyden tot het aenhooren, van het geene den Raed soude voordragen op het Request der Stadt, wert eerst versocht, dat het Vonnis tegen de Stad ende dessels Vryheden wel magh overwogen werden; zijnde de somma daer van:

Dat de Vryheden, die de Burgers van Londen haer aenmatigen, dat sy uyt haer selven een Corporatie ende Politijck Lichaem zijn op den Naem van Major, Gemeynen-Raed ende Burgers der Stadt Londen, *haer souden ontnomen ende in handen des Conings overgelevert werden; ende de Burgers gevangen geset, om aen den Coningh de Boete te voldoen, die hem toekomt, doordien sy de gemelde Vryheyt ende Privilegien haer t'onrecht hebben aengematigt.*

De intentie van de Bil is, dit Vonnis, als onwettigh ende arbitrair, om verre te stooten, en hetselve, 't zy in stoffe of forme, nul en van geener waerde te maken, op dat de Stad in 't toekomende tegen soodanige onwettige Vonnissen versekert magh zijn.

De Bil verklaert oock in effect, dat dit onwettigh Vonnis sulck een wettelijcke kracht en vermogen gehad heeft, dat het Politijck Lichaem der Stadt uyt hoofde van dien t'eenemael gedissolveert ende gedestrueert, ende alle haer Vryheden, Landeryen, Goederen, Schulden en Intresten, als een Corporatie (selfs die, welcke haer Vrouwen en Kinderen toebehoorden) aen den Coning verbeurt zijn geweest.

Volgens deselve is de Stadt tot op dese uur geen Corporatie; ende alle, die de Ampten van Major, Sherif, Gemeenen Raed ofte eenigh ander Stadts Officie bekleeden, werden in effect verklaert voor Usurpateurs ende Verongelijckers, hebbende geen wettige Authoriteyt. Oock wert in der daet staende gehouden, dat de Stadt geen Recht noch Prætentie heeft op eenige Vryheden, Landeryen, Goederen, Schulden of eenig ander Interest, ten zy de vertroude en confidente Vrunden van den gewesen Coning, aen wien hy deselve voor dat Jaer vergunde, de uytwerckinge van sijne Genade aen de Burgers geliefden te betonen of dat sy'er door de Cancelery toe wierden gedwongen.

Doch de Stadt acht, dat dese Verklaringen ende Concessien van de Bil verderffelijck zijn voor hare Fondamenteele Rechten ende Vryheden, dewijl sy sigh beroept, dat sy een Stad en Politijck Lichaem, met verscheydene Vryheden ende Costuymen begiftigt, meer, dan 2000 Jaren, geweest is en dat sy daer van een geduurige Successie gehad heeft, dewelcke niet verbeurt ofte gedestrueert kon werden, of onder eenigh Vonnis van de Rechters van 's Coninghs Banck vervallen, om dat sy een Corporatie is, alwaer 't oock, dat eenige Burgers overtreden hadden; gelijck sy nochtans in dit geval niet gedaen hebben; want niets, dan een Acte des Parlements, was machtigh, hare Corporatie, die door Costuymen, Præscriptie en veele Acten des Parlements subsisteerde, te vernietigen. Derhalven is sy met Recht beducht voor een Verklaringh van het Parlement (gelijck als in dese Bil vermelt staet) dat een onwettig arbitrair Vonnis der Rechters van 's Conings Banck het Lichaem van de Stad gedissolveert heeft, dewijl sy dan t'eeniger

tijt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

tijt op 't begeeren van een arbitrair Vorst het selve beneffens de Costuymen, Authoriteyt en Privilegien weder souden mogen vernietigen tot de Ruine van het Intrest harer Vrouwen en Kinderen.

Wy achten dan in Nederigheyt, dat de Stad met Recht insisteert, dat dit Vonnis krachteloos in sig selven was en onmachtig, hare Corporatie te destruëren; en de Burgers zijn bereyt, staende te houden, dat sy altijt geweest zijn en noch te deser tijt zijn een Politijck Lichaem in behoorlijcke forme der Wet; en sy beweeren, dat de Coning noyt volgens de Wet iets heeft weghgenomen noch kon wegnemen uyt krachte van dit Vonnis, en sy affirmeren, dat de tegenwoordige Major, Sherifs en Gemeene Raed, behoorlijck verkooren volgens hare Costuymen en Charters, wettelijck in hare respective Plaetsen zijn gestelt.

Sy seggen, dat de Informatie volgens de natuure des Quo Warrantos, waer op het Vonnis gefondeert was, krachteloos uyt sig selven was volgens de constructie der Wet en dat het oock niet anders behoorde geacht te werden, dewijl het inder Wet en dat het oock niet anders behoorde geacht te werden, dewijl het ingebracht was tegen het Politijck Lichaem der Stad, om dat het sig t'onrecht had aengematigt, een Politijck Lichaem der Stad te zijn; 't welck t'eenemael tegen sig selven strijdigh is. Men kan in een wettig Hof niet klagen en staende houden, dat een Politijck Lichaem sig t'onrecht aenmatigt, een Politijck Lichaem te zijn, dewijl'er in dat geval geen Verweerder is, om de Klachte te beantwoorden; sulcks dat de Informatie nul en van geener waerde in sig selfs is, vermits het in der daed geen Informatie tegen iemant is en daer op geen Vonnis kan verleent worden.

Selfs het Vonnis is strijdig in sig selven; luydende, dat de Vryheden der Corporatie en 't Politijck Lichaem der Stad, in de Pleytinge gemelt, in Handen des Conings sullen gelevert worden en verblijven; daer men nochtans in de geheele Proceduren, om tot het Vonnis te treden, staende hielt, dat'er geen Corporatie of Politijck Lichaem der Stad was; maer alleen een Usurpatie van de Naem van een Politijck Lichaem.

De Stad gevoelt, dat veele Poincten der Wet natuurlijck uyt de Bil ontstaen, welcke de grootste Consideratie en het Advys van alle de geleerde Rechters van node hebben, nademael de gantsche Constitutie der Regeering des Coninckrijcks daer in soo wel betrocken is, als die der Stad.

De volgende Quæstien in de Wet behoorden klaerlijck opgelost te werden, aleer het redelijck is, dat men de Bil tot een Wet soude maken.

1. Of uyt krachte van het Vonnis de Corporatie of het Politijck Lichaem der Stad volgens onse Wetten actuëlijck in Coning Carel II. berustte en tot den gewese Coningh Jacobus overgingh en in hem bleef, onaengesien sijn Instrument en Vergunning onder het groot Zegel, om aen de Stad weder ter hant te stellen alles, wat men prætendeerde, dat aen hem verbeurt was, en dat hy haer ontweldigt had? Indien de Corporatie noyt in Coning Jacobus is geweest of door hem aen de Stad herstelt wiert, sal dese Bil de Stad seer verongelijcken door het beroven van hare Officieren van hare Authoriteyt en Intrest sonder oorsaeck en 't veranderen van de gewonelijcke tijden der Verkiesinge van Amptenaren ende der Bedieninge harer Ampten, dewijl de Bil haer ordonneert, 16 Maenden te continuëren; 't welck een ondragelijcke last is voor eenige der Stads Amptenaren.

2. Of de Amptenaren der Stad en de Leden des Parlements, die voor de Stad die-

nen, volgens de Costuymen en Vryheden der Stad verkooren, Usurpateurs van hare Ampten en Plaetsen zijn, gelijck de Bil klaerlijck te kennen geeft?

3. Of door die forme van 't gemelde Vonnis (dat de Vryheden der Stad, van een Politijck Lichaem te zijn, in 's Conings Handen zijn verbeurt) alle de Landeryen en Erffenissen der Stad door de Wet oock alsoo op den Coning waren vervallen, dat den gewese Coning die mocht vergunnen, aen wien 't hem beliefde, vermits dese Bil duydelijck te kennen geeft, dat des gewesen Conings Jacobus Verhuuring van alle de Stads Landeryen aen sijne Confidenten volgens de Wet goet was?

4. Of de Rechters van 's Conings Banck een wettige Jurisdictie hebben, te vonnissen en, soo 't haer belieft, oock te verdelgen de wesentlijckheyt van alle Corporatien door Præscriptie in 't Coninckrijck, uyt welckers Burgers het Parlement voor een groot gedeelte bestaet? Want dese Bil stelt, dat de Rechters een Jurisdictie gehad hebben, waer door het oude Fondament der Regeeringe, in 't welcke men acht, dat alle de Corporatien door Præscriptie een geduurige Successie hebben, geschut wert.

5. Of eenig gering of reël Misdrijf van sommige Leden der Corporatien door Præscriptie kan strecken tot verbeuringe van alle de Vryheden, Landeryen en Goederen van het geheele geincorporeerde Lichaem?

6. Of het met de Proceduren des Parlements over-een-komt of met de Engelsse Vryheyt kan bestaen, dat men door dese Bil de Intresten, die de tegenwoordige Magistraten en de Gemeene Raed der Stad in hare Ampten en Plaetsen sig toe-eygenen, gaet determineren, sonder eenige Misdaet tegen haer in te brengen, terwijl sy de gemeene Vryheyt van alle de Onderdanen van Engelant begeeren, om haer Intrest en Authoriteyt in behoorlijcke forme van Rechten tegen iemant, die deselve soude mogen in twijffel trecken, te maintineren?

7. Of, ingevalle dese Bil tot een Wet soude werden gemaeckt, het selve niet streckt tot een verklaringe der Wet in alle gevallen, waer in dese Bil beweert, dat het gemelde Vonnis eenige kracht of effect tegen de Corporatie der Stad heeft gehad; waer door dan de Wet in Westmunster-Hal geweldig soude werden verandert, nademael dit Geval en Vonnis ten eenemael nieu en ongehoort of onbedacht waren voor de verraderlijcke Desseynen in de laetst voorgaende Regeeringen, om de oude Wetten en de Regeering des Coninckrijckste subverteren?

8. Of de Informatie in de Natuur van een Quo Warranto, &c., alle de Proceduren van des Conings kant tegen de Stad, en de verscheyde pernicieuse Opinien der Rechters over dit geval en de Pleydoyen, daer over gehouden en aengetekent, en op geenderley manier veroordeelt, dewijl het Vonnis in dese Bil alleen onwettig verklaert is, sonder eenige oorsaeck daer van aen te wijsen, of (seg ick) alle die Aentekeningen in toekomende Eeuwen niet voor sulcke Exempelen sullen worden genomen, die voor een schrickelijck gevolg voor de Stad en 't gantsche Coninckrijck souden mogen zijn?

9. Of, alles dan ingesien wesende, de gemelde Informatie en het Vonnis niet absoluyte Nulliteyten in de Wet zijn en tot securiteyt der Stad en 't Coninckrijck uyt alle de Rollen en Registers behooren gelicht te worden, op dat'er geen geheugen van sulke onwettige en pernicieuse Proceduren magh overblijven, vermits 't selve doorgaens in diergelijke gevallen, en die van so een gevaerlijk gevolg waren, door Parlementen is gepractiseert geweest?

De

De Burgers, die dese Vragen deden, hebben oock onderdanigh aen de Lords voorgehouden, dat de Bil de Electie van alle Leden der Gemeenen Raed, die wettelijck onder de Regeeringe van haer tegenwoordige Majesteyten door de Inwoonders verkooren waren, vernietigde en nochtans alle de Amptenaren, die onwettelijck door des gewesen Conings Jacobus Commissarissen in Bedieningen gestelt waren, als oock alle de Livereydragers, arbitrairlijck door den wil van gemelde Coning en de Directie van den Lord Jeffreys, Mr. Graham en Burton ingevoert, bekrachtigde.

Dat dese Bil, die in den beginne stelde, dat het Vonnis de Corporatie gedissolveert had, echter in de Clausule toestont, dat deselve een Corporatie is, welcke tegenwoordig een Major en Sherifs had, die continuëren souden, tot dat'er een nieuwe Electie van sulcke Amptenaren gehouden stont te werden; dat, indien sy door hare Verkiesinge geen wettige Authoriteyt hadden, om als Major en Sherifs te ageren, soo'er in de Clausule geen aen haer verleent was, door alleenlijck te seggen, dat sy aenblijven souden, daer door dan alle de tegenwoordige Authoriteyt in soodanig een onsekerheyt was, dat men niet konde weten, indien de Bil soude passeren, wie eenige Authoriteyt had, om Verkiesingen aen te stellen en daer in te præsideren.

En sy droegen noch veele andere dingen voor, die nodig waren tot securiteyt der Stad ten opsicht der Weeskinderen en de Administratie der Justitie, gantschelijck in de Bil uytgelaten.

Maer boven al versochten sy ernstig, dat het Gevoelen van alle de Rechters over de voorgemelde Vragen in Geschrifte mocht genomen worden tot satisfactie van de Lords en het Coninckrijck, dewijl het Geval t'eenemael nieu was en dat men'er een oneyndig getal Consequentien, die niet voorsien waren, soude konnen uyttrecken in de Proceduren der Vonnissen in de Wet: En protesteerden, dat, hoedanig den Uytslag van hare Pogingen soude mogen zijn, sy haer in haren Plicht gequeten hadden en haer, indien de Bil tot een Wet gemaeckt wiert, met nederigheyt daer mede te vrede souden houden.

De Lords bleven onbeweeglijck en sonden / wijl de swaerste redenen van klachten door de sorg van't Lagerhuys al weggenomen waren / de Bil onverandert voor goet gekeurt den 25 aen de Commons te rugh. Den 30 gaf den Coning sijn toestemming. Den inhout was dusdanig.

In 't tweede Jaer van WILLIAM en MARIA.

Acte tot vernietigingh van het Vonnis in een Quo Warranto tegen de Stad Londen en tot herstelling van de Stad Londen in haer oude Rechten en Privilegien.

AEngesien in het Hof van 's Conings Banck op ofte omtrent de Trinity Term in het 35ste Jaer van de Regeering van den laetsten Coningh Carel II. op een Informatie in de natuur van een Quo Warranto in het voorschreve Hof tegen den Major en de Gemeenschap en de Burgers der Stad Londen een Vonnis gevelt is, dat de Liberteyt, Privilegie en Vryheyt van de voorsz. Major en Gemeenschap en Burgers, een Politijcq en gecorporeert Lichaem, als verbeurt in 's Conings handen gesaiseert souden werden:

Ende, nademael het voorsz. Vonnis en de Proceduren daer over onwettigh ende

arbitrair is en zijn, en, doordien de herstelling van den voorschreven Major ende Gemeenschap en Burgers in hare Vryheden, waer van sy berooft zijn geworden, tot de Vrede en een goede Schicking van dit Coninckrijck seer dienstig is,

Wert door 's Conings ende 's Coninginnes seer voortreffelijcke Majesteyten by ende met het Advys ende Consent van de Geestelijcke en Wereltlijcke Lords en Gemeentens, in dit tegenwoordige Parlement versamelt, ende op Authoriteyt van deselve, verklaert en vastgestelt, dat het voorsz. Vonnis, in het voorsz. Hof van 's Conings Banck op de voorsz. Trinity Term in het 35ste Jaer van de Regeeringh van de voorsz. Coning Carel II. ofte op eenigen anderen Term gevelt, ende alle ende yder ander Vonnis, in het voorsz. Hof gegeven ofte geënregistreert tot het saiseren in de voorsz. laetste Conings handen van de Liberteyt, Privilegie ofte Vryheyt van den Major en Gemeenschap en Burgers der Stad Londen, van haer selven een gecorporeert en Politijcq Lichaem op den Naem van den Major en Gemeenschap van de Stad Londen, en op die Naem bepleyt en bepleyt te werden, te antwoorden en beantwoort te werden, of in wat manier en Woorden sulcken Vonnis geënregistreert is, tot alle intentien en oogmercken, hoedanig, omgekeert, vernietigt en ontkrachtigt is, sal zijn en hier by gemaeckt wert. En dat Vacatien op de Registers van het voorsz. Vonnis tot vernietiging en omkeering van 't selve volgens dese aengetekent sullen werden.

Verder is op de voorsz. Authoriteyt verklaert en vastgestelt, dat de Major ende Gemeenschap en Burgers van de Stad Londen sullen en altijt hier na mogen blijven continuëren en zijn en schrijven, te wesen een gecorporeert en Politijcq Lichaem in re, facto & nomine en op den Naem van Major en Gemeenschap en Burgers van de Stad Londen, en by die Naem en alle en yder andere Naem en Namen van Incorporatie, by welcke sy ter eeniger tijt voor het voorsz. Vonnis geincorporeert zijn, om te rechten, pleyten, tegengepleyt te werden, en t'antwoorden ende beantwoort te werden, sonder eenige Saisering ofte Veroordeeling van de voorsz. Vryheyt, Liberteyt en Privilegie, of daer van berooft ofte verstoocken te werden voor ofte op eenig prætext van eenige Verbeurtenis of Misdemeanour, ten eenigen tijden hier voor of hier achter gedaen, bedreven of geleden; en de voorsz. Major en Gemeenschap en Burgers van de voorsz. Stad sullen ende mogen, als haer by de voorsz. Wet betaemt, vreedsaem hebben en genieten al en yder van hare Rechten, Giften, Charters, Vergunningen, Liberteyten, Privilegien, Vryheden, Costuymen, Usantien, Constitutien, Præscriptien, Immuniteyten, Marckten, Rechten, Tollen, Landen, Hoeven, Staten ende Erffenissen, hoedanige, welcke sy wettelijck of waer van, in of toe sy wettelijck Recht, Tijtel of Intrest hadden ten tijde van d'enregistrering of uytting van het voorsz. Vonnis of ten tijde of tijden van de voorsz. geprætendeerde Verbeuringen.

En op de voorsz. Authoriteyt wert vastgestelt, dat alle Charters, opene Brieven en Vergunningen tot incorporering van de Burgers en Gemeenschap van de voorsz. Stad of iemant van haer, en alle Charters, Vergunningen, opene Brieven en Commissien, eenige van haer Liberteyten of Vryheden of de Liberteyten, Privilegien, Vryheden, Immuniteyten, Landen, Hoeven, Erffenissen, Rechten, Tijtel of Staten van den Lord Major en Gemeenschap en Burgers van de Stad Londen, aen eenigen Persoon of Persoonen, hoedanige, gedaen of vergunt door

den

den laetsten Coning Carel II. zedert 't voorschreve gevelde Vonnis of door den laetsten Coning James II., zijn en hier by verklaert en geoordeelt werden tot alle intentien en oogmercken, hoedanige, nul en krachteloos.

Welverstaende nochtans, dat geen Wederkrijgingen, Verdicten, Statuten, wettige Verbintenissen, Inquisitien, Aenklagingen, Schriftelijcke Beschuldigingen, Informatien, Decreten, Sententien, Executien, noch eenige Klachten, Processen of Proceduren, in de Wet of Billickheyt gehad, gemaeckt, gegeven, genomen of gedaen, of hangende in de Hoven van den Major of yder der Sherifs, of eenig ander Hof, in de voorschreve Stad en Vryheden van dien zedert het voorsz. Vonnis, ontkrachtigt sullen wesen door gebrek of defect van eenige wettige Macht in de geene, die geageert hebben als Rechters, Justices, Officiers of Ministers van, in of als behoorende tot een van de voorsz. Hoven; maer dat alle ende yder van sulcke Wederkrijgingen, Verdicten, Vonnissen en andere bovengemelde Dingen ende Handelingen, Daden en Proceduren daer op van sulcken ende geen andere kracht, effect of deugt sullen zijn, dan wanneer sodanige Rechters, Justices, Officiers en Ministers uyt kracht van wettige Authoriteyt gehandelt hadden, en dat geen Persoon of Persoonen op eenigerley wijse vervolgt, in Recht betrocken, beschuldigt of gemolesteert sullen werden om eenige Saeck of Ding, wettig door hem of haer gedaen ingevolge van eenige sulcke Charters, opene Brieven, Vergunningen of Commissien.

Mits dat dese Acte sig niet sal extenderen tot het ontlasten van eenigen Persoon ofte Persoonen van eenige Pœnaliteyt ofte Pœnaliteyten ofte Verbeuringh, by hem of haer geincurreert, doordien hy en sy hem of haer selven niet behoorlijck gequalificeert hadden tot het handelen op de voorsz. Charters, opene Brieven, Vergunningen of Commissien.

En op de voorsz Authoriteyt is vastgestelt, dat alle Officiers en Ministers van de voorsz. Stad, welcke rechtelijck eenig Officie of Plaets in de voorschreve Stadt en de Vryheden van dien ofte in de Burgt van Southwarck ten tijde, dat het voorsz. Vonnis gegeven was, besaten, hier by geconfirmeert werden en deselve soo volkomen, als syse ten tijde van het geven van het voorsz. Vonnis hielden, sullen hebben en genieten; uytgesondert sulcke, welcke eenig soodanigh Officie of Plaets vrywillig overgegeven hebben of om eenigen rechtvaerdigen oorsaeck geremoveert zijn, en dat yder Persoon, die na dat gestreecken Vonnis in eenig Ampt of Employ binnen de voorsz. Stadt op de doot, overgeving ofte removering, als voorseyt, van de vorige Officiers gekoren, geadmitteert en geplaetst is, in sijn voorsz. Officie en Employ geconfirmeert sal zijn en hier by wert en deselve in soo vollen en ampelen manier, als of hy daer in volgens de oude Costuymen van de voorschreve Stadt geadmitteert ende geplaetst was, sal hebben ende genieten.

Welverstaende insgelijcks, en op de voorsz. Authoriteyt wert vastgestelt, dat alle Verhuringen en Vergunningen van eenige der Landen, Hoeven, Erffenissen en andere Dingen, voor de tijt van het voorsz. gestreecken Vonnis den voorsz. Major en Gemeenschap en Burgers toebehoort hebbende en gewonelijck door haer verhuurt, zedert de voorsz. tijt van het voorsz. gevelde Vonnis gegeven door de voorsz. laetsten Coning Carel II. of Coning James II., of by eenigen Persoon of Persoonen

soonen, op haer nemende, Besorgers van de voorsz. Stad te zijn, voor de Præservatie en Maintien van de Regeering of publijcke Officien van de voorsz. Stad by of op prætext van eenige Vergunninge ofte Commissie wegens haer voorsz. laetste Majesteyten, Coning Carel II. en Coning James II., ofte yder van haer, wijl sulcke Vergunningen en Verhuuringen uyt rechtvaerdige, goede en krachtige considerratien gemaeckt zijn ende daer op de oude gewonelijcke Jaerlijckse Renten ofte meer gereserveert te betalen in de Kamer of Bridgehouse, ofte eenige van de Hospitalen van de voorsz. Stad, soo goet ende krachtigh sullen wesen voor de Termijnen ende op de Renten, Betalingen, Provisien, Conditien, Accoorden ende Toestemmingen, daer in respectivelijck begrepen, tegen de Major en de Gemeenschap en de Burgers van de voorsz. Stad, en hare Successeurs, als of deselve door den Major, en Gemeenschap en Burgers van de voorsz. Stad onder haer gemeen Zegel gemaeckt waren ende het voorschreve Vonnis noyt gestreecken, en niet anders: En de voorsz. Major en Gemeenschap en Burgers, ende haer Successeurs, sullen hebben de weldaet ende het voordeel van alle Renten, Reservatien, Betalingen, Conditien, Accoorden, Clausulen en Toeseggingen, in yder soodanige Vergunninge of Verhuuring begrepen, en deselve Remedie voor de Betaling, Verbreecking ofte Overtreding van dien, als of de voorsz. Vergunningen ofte Verhuringen gemaeckt hadden geweest door den voorsz. Major en Gemeenschap en Burgers en de voorsz. Renten, Betalingen, Conditien, Accoorden, Clausulen en Toeseggingen aen en met den voorsz. Major en Gemeenschap en Burgers betaelbaer gereserveert, geaccordeert en geaggreert.

En verders wert op de voorsz. Authoriteyt vastgestelt, dat alle Vonnissen, Decreten en Sententien, by eenig Persoon ofte Persoonen, op haer nemende, Besorgers, als voorsz., te zijn, gehad of verkregen voor of wegens eenige Landen, Hoeven, Rechten, Tollen ende Intresten, hoedanigh, aen ofte toebehoorende den voorsz. Major en Gemeenschap en Burgers van de voorsz. Stad, in kracht sullen staen en blijven en by, en tot en voor het gebruyck van den voorsz Major ende Gemeenschap en Burgers gevolgt en uytgevoert werden, als of sy op de Naem van de voorsz. Major en Gemeenschap en Burgers verworven waren geworden, en dat alle Personen, naturelijck geborene Onderdanen of Vryluyden, in de Vryheyt van de voorsz. Stad zedert 't voorsz. gestreken Vonnis geadmitteert, vry van deselve sullen wesen en de voorsz. Vrydom tot alle intentien en oogmercken genieten, als of sy voor het voorsz. verleende Vonnis daer toe geadmitteert waren.

Welverstaende wijders, dat de tegenwoordige Major, Sherifs, Kamerlingh en Gemeenen Raed van de voorschreve Stad sullen continuëren, tot dat een nieuwe Verkiesing van sulcke Officiers gedaen en de geëligeerde Personen in hare respective Officien beswooren sullen zijn, ende dat soodanige nieuwe Verkiesingen op de Tijden, hier achter gemelt, sullen geschieden; dat is te seggen, dat de Verkiesing van een Major, Sherifs en Kamerling op den 5 Juny in het Jaer 1690 gedaen sal werden en de Electie van den Gemeenen Raed op den 20 Juny in het Jaer 1690. En sulcke Persoonen, soo verkoren, sullen aenblijven tot de gewonelijcke Tijden van de Verkiesingh van soodanige Officiers volgens het out gebruyck ende de Costuymen van de voorsz. Stad; ende van dan af voor het volgende Jaer continuëren.

Welver-

Welverstaende nochtans ende het wert vastgestelt, dat, soo den Major, Sherifs, Kamerlingh ende Gemeenen Raed op de tijden, hier by gelimiteert, niet verkoren sullen zijn, den Major, Sherifs, Kamerling en Gemeenen Raed, welcke ten tijde van het voorsz. Vonnis in wesen waren, in dese respective Officien en Plaetsen sullen zijn, tot dat volgens het out gebruyck ende de Costuymen van de voorsz. Stad nieuwe Verkiesingen van diergelijke Officiers en den Gemeenen Raed gemaeckt sullen wesen.

En verder wert bevolen, dat op alle Persoonen, soo te herstellen en te continuëren, sal werden en wert hier by begeert, te besweeren de Eeden, geappointeert door een seeckere Acte, in het eerste Jaer van harer Majesteyten Regeeringh gemaeckt, geintituleert *Acte tot het afschaffen van d'Eeden van Supremacy en Allegiance en het invoeren van andere Eeden*, de naeste Term na sulcke Restitutie op de Pœnaliteyten, Verbeuringen, Dishabiliteyten en Incapaciteyten, in de voorsz. Acte besorgt en geordonneert.

Ende het wert vastgestelt, dat de Major, Sherifs en Kamerling, soo te verkiesen, op de gewonelijcke manier op of voor den 30 dag van Juny naestkomende besworen sullen werden.

Ende het wert op de voorsz. Authoriteyt geordonneert, dat alle en yder van de bysondere Gildens en Corporatien van de voorsz. Stad van nu af aen sullen staen en geincorporeert wesen met sulcken Naem en Namen, en in soodanigen soort en manier, als waer in sy ten tijde van het voorsz. gestreken Vonnis waren; ende yder van haer wert hier mede herstelt tot alle ende yder van de Landen, Hoeven, Erffenissen, Rechten, Tijtels, Staten, Vryheden, Machten, Privilegien, Proceduren en Immuniteyten, welcke sy ten tijde van het vellen van het voorschreve Vonnis wettelijck hadden ende genoten, en dat soo wel alle Overleveringen, als Charters, opene Brieven en Vergunningen tot een nieuwe incorporering van eenige van de voorsz. Compagnien, of rakende of betreffende eenige van hare Liberteyten, Privilegien of Vryheden, by den voorsz. laetsten Coning James of by den voorsz. Coning Carel II. zedert 't wijsen van 't voorsz. Vonnis gemaeckt of vergunt, yder sullen wesen en werden hier by tot alle intentien en oogmercken, hoedanige, nul en ydel verklaert.

Welverstaende nochtans, dat geen Persoon of Personen over eenige saeck of ding, ingevolge van eenige sulcke Charters, opene Brieven of Vergunningen by hem ofte haer wettig uytgevoert of gedaen, in eenigerley wijse vervolgt, in Rechten betrocken, beschuldigt of gemolesteert sal werden.

Welverstaende insgelijcks ende het wert hier by op de voorschreve Authoriteyt verder vastgestelt, dat alle Verhuuringen, Termen ende Staten, door eenige van de voorschreve Compagnien naer het vellen van het voorschreve Vonnis om rechtvaerdige ende krachtige Consideratien, ende waer op de oude gewoonelijcke Jaerlijcksche Renten ofte meer gereserveert zijn, gedaen ofte vergunt, sullen blijven ende van deselve kracht ende effect wesen, als of deselve door de voorschreve bysondere Compagnien, gelijck sy hier by herstelt werden, gemaeckt ofte verleent waren: En de voorschreve respective Compagnien ende hare Successeurs sullen hebben de Weldaet ende het voordeel van alle Renten, Reservatien, Betalingen, Conditien, Accoorden, Clausulen ende Toeseggingen, in alle

ende

ende yder van ſulcken Verhuuring ofte Vergunningh begrepen, ende de eygenſte Remedie daer voor, als of deſelve Vergunningen ende Verhuuringen door de voorſchreve reſpective Compagnien, als nu herſtelt, gemaeckt waren ende de voorſchreve Renten, Betalingen, Conditien, Accoorden Clauſulen en Toeſeggingen aen of met haer reſpectivelijck betaelbaer gemaekt, gereſerveert, geaccordeert en toegeſegt.

Mits nochtans ende het wert vaſtgeſtelt, dat alle ende yder Perſoon ende Perſoonen, dewelcke ter eeniger tijt zedert het voorſchreve Vonnis in de Vrydommen ofte in de Livereyen van de voorſchreve Compagnien volgens de Gebruycken ende Coſtuymen van de voorſchreve Stad en hare reſpective Compagnien geadmitteert zijn, ſullen weſen ende genieten alle de Rechten ende Privilegien van een Vryman ende van een Livereyman tot alle intentien ende oogmercken, als of ſy voor het voorſz. Vonnis geadmitteert waren geweeſt.

Welverſtaende wijders ende het wert op de voorſchreve Authoriteyt belaſt, dat deſe tegenwoordige Acte van een Parlement voor een generale ende publijcke Acte van het Parlement gehouden, genomen en geacht ſal werden, van welcke alle en yder Rechter ende Rechters van dit Coninckrijck in alle Hoven op alle gelegentheden, hoedanige, kennis ſullen nemen, als of het een publijcke Acte van het Parlement, raeckende het geheele Coninckrijck, was; onaengeſien iets hier in tot het contrarie op eenigerley wijſe begrepen mocht weſen.

Volgens deſe Bil gingh men den 5 van Somermaent met de Verkieſingh van den Lord Major/ Sherifs en Kamerling voort: By de Gildens/ op 't Stadhuys verſamelt/ droegen ſommige tot nieuwe Lord Major Sr. Thomas Pilkington/ den doenmaels aenweſende/ en Sr. Robbert Clayton/ en andere Sr. Jonathan Raymond en Sr. Peter Daniel; tot Sherifs eenige Sr. William Hedges en Mr. Cooke/ en d'overige Sr. Francis Child en Sr. Edward Clarke/ en tot Kamerlingh Mr. Robinſon/ die 't bekleede/ en Sr. Peter Rich: Voor 't Lord Majorſchap had Sr. Jonathan Raymond 2129/ Sr. Thomas Pilkington 2097/ Sr. Robert Clayton 1985 en Sr. Peter Daniel 1864; voor 't Sheriffchap Clarke 2140/ Child 2089/ Hedges 2073 en Cooke 2057/ en voor 't Kamerlinghſchap Rich 2083 en Robinſon 2079 Stemmen. Wegens d'opgeſtelde tot het Majorſchap was bedongen/ dat de twee/ die de meeſte Stemmen mochten hebben/ aen het Hof der Aldermans voorgedragen en/ die haer 't beſt geviel/ tot de Waerdigheyt verheven ſoude werden: 't Keurde Pilkington: Op de Hustings wierden ter ſelver tijt Clarke en Child voor Sherifs en Rich voor Kamerling uytgeroepen. Tegen d'inſtalleringh van den Major kantten haer inſonderheyt/ wanneer 't voor de Barons der Exchequer geſchiede/ Raymond en Pritchard en drongen/ dat het Raymond toequam: De Barons antwoordden/ dat ſy Pilkington/ haer voorgeſtelt/ moſten aennemen; en den Recorder Treby ſprack:

MYLORD:

MYLORD:

DE Verdruckingh, waer onder de Stad Londen in de voorgaende Regeering heeft gelegen, was soo swaer, dat desselfs Vryheden en Privilegien, sonder eenige Misdaet begaen te hebben, haer wierden ontnomen ende dat men de Marcktluyden onredelijcke Schattingen poogde op te leggen: ja de geene, die soo gereet waren, om de Stad te verraden, dorsten niet alleen deselve Schattingen afeysschen; maer bevorderden oock het stichten van Paepsche Capellen ende het invoeren der dispenserende Macht; doch eyndelijck heeft sijn Majesteyt heldhaftiglijck sijn Swaert getrocken en 't geheele Koninckrijck van dese groote Oppressie verlost, &c.

Den Opper-Baron voerde Pilkington daer-en-boven te gemoet:

MYLORD:

ICk sal niet herhalen de Recommandatien, welcke Ick U laetst in gelijcken Occasie gaf; want Gy hebt deselve in het billijck ende voortreffelijck uytvoeren van het groot Vertrouwen, op U gestelt, seer ver te boven gegaen. Ick sal enckelijck op U begeeren, voort te varen en, soo 't mogelijck is, U selfs te overtreffen.

Ende, indien in het toekomende andere voor my beswooren werden, sullen de Aenmaningen, welcke Ik haer doen sal, alleen wesen, haer Plicht, gelijck Sr. Thomas Pilkington gedaen heeft, waer te nemen: het Hof hout sig overvloedig voldaen, dat Gy een Persoon van groote Waerdy, Rechtvaerdigheyt ende Oprechtigheyt zijt ende een ernstig Liefhebber van Getrouwigheyt en yverig voor de tegenwoordige Regeering en de Protestantse Religie. Sy siet het aen als een bysondere Voorsienigheyt, op de Stad uytgestort, tot het verkiesen van soo waerdigen Persoon op sulcken tijt, als de tegenwoordige is; een tijt, niet tot het toetsen van Kennis en Oordeel, maer van Dapperheyt, Stantvastigheyt en Yver voor de Regeering en Protestantse Religie.

Onder 't Luytenantschap der Stad Londen had men ondertusschen een groote veranderingh/ die de Presbyterianen den Marquis van Camarthen en den Grave van Nottingham weeten; tot genoegen der Bisschoppelijcke hare Toegenegenen in het Gezag/ en onder anderen de Regimenten van John Pilkington/ Robert Clapton/ Patience Ward/ Thomas Lane en William Ashurst aen William Pritchard/ James Smith/ Jonathan Raymond/ Peter Rich en Thomas Kenty gebracht: Pilkington en meer wendden haer na 't Hogerhuys; dan verworven geen Verbeteringen/ ende 't Lagerhuys/ waer in 't met meerderheyt van 50 Stemmen overgehaelt was/ bedanckte den 8 van Bloeymaent den Coningh voor dat Besluyt en sijn Majesteyt antwoorde:

Edelluyden:

ICk sal altijt trachten, soodanige Personen, welcke in Kerck en Staet het dienstigst zijn, te gebruycken.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

Het Hogerhuys beaemde gemackelijck/ de Regeering by 's Conings afwesen in handen der Coningin te stellen/ en maeckte ten dien eynde een Bil/ waer by 't Lagerhuys voegde: 1. Dat sy 's Conings belang niet soude benadeelen. 2. Alle Commissien sonder veranderingh in kracht blijven ende het Parlement niet ontbonden werden. Sijn Majesteyt betuygde den 30 van Bloeymaent sijn Goetkeuring op deselve/ aldus uytgedrukt.

Acte tot het exerceren van de Regeeringh door de Coningin gedurende sijn Majesteyts afwesen.

NAdemael door een Acte van het Parlement, in het eerste Jaer van harer Majesteyten Regeeringh gemaeckt ende geintituleert een *Acte, verklarende de Rechten ende Vryheden van den Onderdaen ende schickende de Successie van de Kroon*, onder andere Saecken vereyscht, vastgestelt en verklaert is, dat de Kroon en Conincklijcke Regeering van de Coninckrijcken van Engelant en Yrlant, en de Domeynen, daer aen horende, sal zijn en blijven by haer voorsz. Majesteyten en den langstlevenden van haer gedurende hare Levens en 't Leven van den langstlevenden van haer, en dat de geheele, volkomene en volle Exercitie van de Konincklijcke Macht en Regeering alleen by sijn Majesteyt sal wesen en uytgevoert werden op de Namen van beyde hare Majesteyten gedurende der selver gesamentlijcke Levens:

Ende, nademael 's Coninghs seer voortreffelijcke Majesteyt voorgenomen heeft, een Konincklijcke Reys te doen ende naer Yrlant tot een spoedige ende effectuële Reduceringh van dat Rijck tot hare betamelijcke Gehoorsaemheyt aen hare Majesteyten in Persoon te gaen, ende van gelijcken sijn begeerte verklaert, om de Administratie van de Regeeringh in Handen van de seer voortreffelijcke Majesteyt der Koningin gedurende sijn afwesen uyt dit Coninckrijck te laten:

Wert door de seer voortreffelijcke Majesteyten van den Coningh ende de Coningin op ende met het Advys ende Consent van de Geestelijcke ende Wereltlijcke Lords ende Gemeentens, in dit tegenwoordige Parlement vergadert, ende op Authoriteyt van deselve, vastgestelt, dat, wanneer ende soo meenighmael het sal gebeuren, dat sijn voorschreve Majesteyt uyt dit Koninckrijck van Engelant afwesend sal zijn, het voor de Majesteyt van de Koningin wettig sal ende moet wesen, de Konincklijcke Macht ende Regeering van het Koninckrijck van Engelant, het Prinsdom van Wales en de Stad Berwijck op de Tweed ende alle Plantagien ende Territoiren, daer onder hoorende, op den Naem van beyde hare Majesteyten waer te nemen ende te administreren alleen voor sulcken tijt gedurende hare gesamentlijcke Levens, als sijne voorsz. Majesteyt uyt het Koninckrijck van Engelant afwesend sal zijn ofte verblijven; onaengesien iets van de voorsz. Acte desen contrarie mocht wesen.

Wel verstaende, dat niets in dese Acte genomen ofte uytgeleght sal werden tot het sluyten ofte weeren van sijn Majesteyt geduurende sulcken sijne afwesentheyt uyt dit Koninckrijck buyten de Oeffeningh ofte Administratie van eenige Daed ofte

ofte Daden van Konincklijcke Macht ofte Regeeringh in dit Koninckrijck, het Koninckrijck van Yrlant ofte eenige andere Domeynen van hare Majesteyten, hoedanigh; maer dat alle ende yder van sulcken Daed ende Daden soo goet ende krachtigh sullen wesen, als of sijn Majesteyt in dit Koninckrijck was, en niet, als door sijn Majesteyt selfs, tegensproken ende verandert werden, en dat noch het passeren van dese Acte noch sijn Majesteyts Konincklijcke Voyage ofte Afwesentheyt uyt dit Koninckrijck eenighsints opgenomen ofte uytgeleght sal werden tot het dissolveren van dit tegenwoordige Parlement ofte het vernietigen ofte eyndigen van eenige Commissie ofte Commissien, welcke door sijn ofte hare Majesteyten gegeven zijn ofte sullen werden, noch tot het verydelen van eenige andere Daed ofte Daden van de Regeering, door sijn Majesteyt uytgevoert ofte uyt te voeren.

Wel verstaende insgelijcks, dat, soo meenigmael sijn Majesteyt in dit Koninckrijck van Engelant sal keeren, de alleenige Administratie van de Konincklijcke Macht en Regeering van dien en alle Domeynen, Territoiren en Plantagien, daer aen behorende en gehecht, alleen by sijn Majesteyt sal wesen, als of dese Acte noyt gemaeckt was geworden.

Aengesien de Coning in sijn Aenspraeck van een Pardon gewag gemaeckt hadde, wiert hem het nevensgaende Smeeckschrift ter hant gestelt.

Aen 's Coninghs Voortreffelijcke Majesteyt.

De Onderdanige Petitie van Sr. Thomas Pilkington, Ridder, Lord Major van Londen; Slingsby Bethel, Esq.; Samuel Swinock, John Deagle, Richard Freeman, John Jakell, John Key ende John Wickham, voor haer selven ende de respective Executeurs en Administrateurs van de overledene Sr. Thomas Player, Ridder; Henry Cornish, Esq.; Samuel Shute, Esq., en Francis Jenks.

Sy geven te kennen:

DAt Uw Versoeckers ende de voorschreve overledene Persoonen in den Jare 1682 ende 1683 door het beleyt ende de t'samenspanningh van Sr. John Moor, Ridder; Sr. Dudley North, Ridder; Sr. Peter Rich, Ridder; Sr. Edmond Saunders, Ridder, laetste Opper-Rechter van 's Koninghs Banck, en sommige andere wegens een Oproer vervolgt ende geconvinceert zijn; daer 't Feyt, haer tegengeworpen, in der Waerheyt niet anders was, dan het vreedsaem betrachten van haer Plicht als Burgers van Londen ende Engelsche in het verkiesen van Sherifs voor de voorschreve Stadt ende het Graefschap van Middelsex.

Dat in de Proceduren over het voorschreve gepratendeert Oproer veele openbare Schendingen van de Wet gepleegt zijn ende aen Uw Versoeckers gemeene Justitie geweygert door de combinatie en t'samenspanning van de bovengenoemde ende andere Persoonen; soo ver, dat Uw Versoeckers ende de voorsz. overledene

Verweerders door 't Hof van 's Konings Banck in de Trinity Term, 1683, onbillijck in 4100 Ponden verwesen en door Gevanckenis ende wijders gedwongen zijn, deselve te betalen, welcke Somme van 4100 Ponden lang daer na in d'Exchequer gebracht is.

Dat op Uwer Versoeckers Vervolging het voorsz. Vonnis als beuselachtig gerenverseert is door het laetste Parlement; waer door Uw Majesteyt by de Wet verbonden wert, gelijck uwe Versoeckers geinformeert zijn, de voorsz. Som van 4100 Ponden te restituëren.

Aengesien nu Uw Majesteyts edelmoedige komst in dit Rijck alleen streckt tot verdediging ende vaststelling van onse Religie, Wetten ende Vryheden ende tot verlossing van Onderdruckten; en het met de billijckheyt over-een-komt, dat de geene, dewelcke de Verongelijcking gepleegt hebben, restituëren, ende Uwe Versoeckers hopen, dat het Parlement, nu vergadert, de gantsche Saeck in haer Consideratie sal nemen ende een Bil tot voldoening van Uwe Versoeckers uyt de Goederen van de t'Samenverknochten passeren en niet dulden, dat sy door Uw Majesteyt voldaen werden:

Versoecken derhalven Uwe Versoeckers ootmoedig aen Uw Majesteyt, dat de voorsz. t'Samenverknochte, de Vervolgers van Uw Majesteyts Versoeckers, en de Rechters en andere, daer in geconcerneert, uyt de Acte van Pardon, by Uw Majesteyt voorgenomen, gesloten mogen werden, als wegens alles, dat sy ten opsichte van de Vervolging en het Vonnis over het bovengemelde gepretendeert Oproer gedaen hebben. Ende Uw Versoeckers sullen altijt bidden, &c.

Den 29 van Bloeymaent las het Hogerhuys d'Acte van Pardon/ den 26 in 's Conings Raed voltoyt; twijffelde langh/ of 't haer niet vry stont/ daer by en af te doen; liet het om de gevolgen/ die 't duchte/ steken; keurde se den 30 voor goet/ en sont se den 1 van Somermaent door den Rechter Eyers en Baron Turton aen 't Lagerhuys: Sy seyden:

Mr. Spreecker:

SYn Majesteyt heeft gelieven te senden dese Bil, geintituleert *Acte voor 's Conings en 's Coningins seer genadig, algemeyn en vry Pardon*, welcke de Lords aengenomen en Nemine contradicente gepasseert hebben en nu aen dit Huys stuuren.

De Commons bewilligden se en den Coning bevestigde se den 2: Sy was de volgende.

In 't tweede Jaer van WILLIAM en MARIA.

Acte voor 's Conings en 's Coningins seer genadig, algemeyn en vry Pardon.

'S CONINGS en 's Conginginnes seer voortreffelijcke Majesteyten in haer serieuse overleggingh nemende de lange en groote Onlusten en Tweedrachten, welcke in dit Rijck gesweeft hebben, en dat by occasie van dien en ander-

sints veele harer Onderdanen gevallen zijn in gevaer van en bloot te staen voor swaere Straffen en Verbeuringen, en te gelijck de getrouwe Herten en oprechte toegenegentheden van hare gehoorsame Onderdanen aenmerckende, hebben hare Majesteyten uyt een ernstige begeerte tot het verlossen van hare Onderdanen van de voorsz. Straffen en Verbeurten, en ten eynde, op dat hare Misdaden hier na niet meer in Rechte, Ondersoeck of Herdencking gebracht mogen werden tot haer almedergeringste schade, 't zy aen hare Levens, Vryheden, Goederen of Achtingh, maer sy, een volkomen vertrouwen op hare Majesteyten en een onbeveynsde Eendracht onder elckander voedende, in hare Plicht tot harer Majesteyten Regeering aengemoedigt werden en de Weldaet van dien vryelijck genieten, uyt hare Princelijcke en Genadige Dispositie en enckele Beweging aldergenadigst geneygt, over haer haer algemeyn en vry Pardon uyt te strecken, en dat op een goetdadiger wijs, als gewoonelijck gebruyckt is; hare Majesteyten voor vast vertrouwende, dat alle hare Onderdanen door dese Goedertierentheyt en toegeeffelijcke Genade krachtiger aengeprickelt sullen werden, de Wetten sorgvuldiger na te komen, ende haer Getrouwigheyt en schuldige Gehoorsaemheyt aen hare Majesteyten volbrengen.

En derhalven behaegt het hare Majesteyten en sy zijn te vreden, dat op d'Authoriteyt van dit tegenwoordige Parlement vastgestelt wert, en het wert op Authoriteyt van het selve op de volgende Form en Manier vastgestelt; dat is te seggen, dat alle en yder van de voorsz. Onderdanen, soo wel Geestelijck, als Wereltlijk, van dit harer Majesteyten Coninckrijck van Engelant, Prinsdom van Wales ende Stad Berwijck op de Tweed, hare Erfgenamen, Successeurs, Executeurs, Administrateurs en yder van haer; en alle en yder Lichamen, op eenigerhande manier of wijse gecorporeert, Steden, Burgten, Graefschappen, Ridings, Honderden, Lathes, Rapes, Wapentakes, Steden, Dorpen, Vlecken en Tienden en elck van haer, en de Successeur of Successeurs in yder van haer, op Authoriteyt van dit tegenwoordige Parlement bevrijt, gepardonneert, verlost en ontslagen sullen werden tegen hare Majesteyten, hare Erfgenamen en Successeurs, en yder van haer, van en wegens alle soorten van Verraden, Felonien, Verachtingen van Verraet, verraderlijcke of oproerige Woorden of Geschriften, Verachting van Felony, oproerige en onwettige Versamelingen en Conventiculen en alle andere Misdaden, waer door eenigh Persoon met de Straf en 't gevaer van Præmunire belast soude konnen werden; en alsoo van en wegens alle Oproeren, kleyne Byeenkoppelingen, Offentien, Verachtingen, Overtredingen, Besettingen, Verongelijckingen, Bedriegeryen, Misdemeanours, Verbeuringen, Pœnaliteyten ende Gelt-Sommen, Straffen ter Doot, Lichamelijcke Straffen en Gelt-Boeten, en generalijck van en wegens alle andere Dingen, Saken, Querellen, Vervolgingen, Vonnissen ende Executien, in dese tegenwoordige Acte hier achter niet uytgesondert of geëxcipieert, welcke door hare Majesteyten op eenigerhande wijse of in eenigerhande manier gepardonneert konnen of mogen werden voor den 26 dag van Mey in het Jaer onses Heeren 1690 aen eenige Onderdanen of gecorporeerde Lichamen, als voorsegt.

En van gelijcken zijn 's Conings en 's Coninginnes Majesteyten wel te vreden, dat op d'Authoriteyt van dit tegenwoordige Parlement vastgestelt wert, en 't wert op Authoriteyt van 't selve vastgestelt, dat dit harer Majesteyten vry Pardon in

Wetten soo goet en krachtig sal zijn voor yder van hare voorsz. Onderdanen, gecorporeerde Lichamen en anderen, hier voren gerept, in, voor ende tegen alle dingen, welcke hier na in dese tegenwoordige Acte niet uytgesondert en geëxcipieert werden, als het selve Pardon geweest soude zijn, indien alle d'Offentien, Verachtingen, Verbeuringen, Saecken, Materien, Vervolgingen, Querellen, Vonnissen, Executien, Pœnaliteyten en alle andere dingen, in dese tegenwoordige Acte hier achter niet uytgesloten, particulier, bysonder, speciael en volkomen genaemt, aengehaelt en gespecificeert, en alsoo by eyge en expresse Woorden en Namen in hare Soorten, Nature en Qualiteyten met Woorden en Termen, daer toe vereyscht, dat in dese tegenwoordige Acte van vry Pardon geinsereert en uytgedruckt souden wesen, gepardonneert waren: En dat hare voorsz. Onderdanen of iemant van haer, d'Erfgenamen, Executeurs of Administrateurs van iemant van haer, of de voorsz. gecorporeerde Lichamen en andere, hier vooren genaemt en aengehaelt, of eenige van haer niet werden noch sullen werden vervolgt, gequelt of ontrust in hare Lichamen, Goederen, Vee, Landen of Hoeven om eenige manier van Materie, Sake, Verachting, Misdemeanour, Verbeurte, Overtreding, Offentie of iets anders, geleden, gedaen of bedreven of nagelaten voor den voorsz. 26 dagh van Mey tegen hare Majesteyten, haer Kroon, Digniteyt, Prærogative of de Wetten of Statuten van dit Coninckrijck; maer alleen om sulcke Materien, Saken en Offentien, welcke in d'Uytsonderingen van dese Acte, om gesecludeert en geëxcipieert te werden, gerept, gementioneert of eenigsints aengetrocken zijn, en geen andere, niettegenstaende eenig Statut of Statuten, Wetten, Costuymen of Gebruycken, voorheen in eenigerley wijs ter contrarie gehad, gemaeckt of gebruyckt.

Ende hare Majesteyten gunnen uyt hare goede Mildadigheyt ende op Authoriteyt van dit tegenwoordige Parlement en geven vrywillig aen yder harer Onderdanen, elck der voorsz. gecorporeerde Lichamen en andere, hier vooren gemelt, en yder van haer, alle Goederen, Vee, Schulden, Boeten, Effecten, Profijten, Mulcten, Verbeuringen ende Sommen Gelts, door iemant van haer verbeurt, welcke aen hare Majesteyten uyt oorsaeck van eenige Offentie, Verachting, Overtreding, Besetting, Misdemeanour, Materie, Saeck of Querel, door haer ofte iemant van haer voor de voorschreve 26 dagh van Mey beleden, begaen ofte bedreven, die hier achter in dese tegenwoordige Acte niet geëxcludeert ende uytgesloten werden, mogen ofte sullen behooren ofte eygen zijn.

Ende het wert niettemin vastgestelt, dat alle Vergunningen van dien ofte van eenigh gedeelte van dien, door eenige sulcke, welcke deselve verbeurt hebben en hier by, als voorseyt, herstelt zijn, gedaen, en alle Executien van dien ofte eenig gedeelte van dien, tegen eenige sulcke na soodanige Verbeurtte van dien gehad, bedreven ofte gemaeckt, van soodanige kracht en effect sullen wesen, als of soodanige Verbeuringh niet geschiet ofte begaen was, ende van geen andere, niettegenstaende de voorschreve Verbeuring ofte eenigh dingh voor dese Acte ter contrarie.

Ende het wert verder vastgestelt, dat alle ende yder harer Majesteyten Onderdanen, en alle en yder gecorporeerde Lichamen en andere, hier vooren uytgedruckt, door

door hem of haer selven, of door sijn of haer Gedeputeerde of Gedeputeerden, ofte door sijn of haer Procureur of Procureurs volgens de Wet van dit Coninkrijk mogen bepleyten en haer bedienen van dese tegenwoordige Acte van vry Pardon voor sijn of haer Ontlasting van of wegens eenig ding, 't welck uyt kracht van dese tegenwoordige Acte gepardonneert, quijtgescholden, gegeven ofte vergunt is, sonder eenig Salaris ofte iets aen eenig Persoon ofte Persoonen voor het schrijven ofte enregistreren van de Vonnissen ofte iets anders, raeckende sulcken Pleydoy, Schrijving ende Registrering, te betalen, behalven alleen 16 Pences, aen den Officier ofte Clerck, welcke sodanigen Pleydoy, Materie of Vonnis of de Ontlasting van de Party in dat geval sal enregistreren, te voldoen, niettegenstaende eenige Wet, Costuym of Gebruyck ter contrarie.

Ende daer-en-boven zijn hare Majesteyten vernoegt ende het behaegt haer, dat op de voorsz. Authoriteyt vastgestelt wert, dat dit haer vry Pardon by de generale Woorden, Clausulen ende Sententien, hier vooren gemelt, in allerhande Hoven van hare Majesteyten ende elders geacht, gevat, geoordeelt, verklaert, toegestaen ende opgenomen sal werden op het gunstigste ende krachtigste voor de voorsz. Onderdanen, gecorporeerde Lichamen ende andere, te vooren gerept, en voor yder van haer in alle dingen, in dese tegenwoordige Acte niet uytgesondert ende gesecludeert, sonder eenige Ambiguiteyt, Quæstie ofte ander Dilay, hoedanigh, door 's Conings ende 's Coninginnes Majesteyten, hare Erfgenamen ofte Successeurs, ofte hare ofte een van hare Procureur ofte Procureurs Generael, ofte eenige Persoon of Persoonen voor hare Majesteyten of iemant van hare Erfgenamen of Successeurs te maken, te bepleyten, tegen te werpen ofte by te brengen.

Ende het wert verder op de voorsz. Authoriteyt vastgestelt, dat, indien eenig Officier ofte Clerck in een van harer Majesteyten Hoven, gemeenlijck genaemt de Cancelery, 's Conings Banck, Common-Pleas of Exchequer, ofte eenig ander Officier of Clerck van eenig ander harer Majesteyten Hoven in dit Koninckrijck ten eenigen tijde naer den naesten Paesch-Term afstuurt ofte uytschrijft eenige Geschriften, Processen, Sommeringen ofte ander bevel, waer by eenige van de voorschreve Onderdanen ofte van de gecorporeerde Lichamen ofte andere, hier vooren genoemt, of sommige van haer op eenigerley wijse gearresteert, belemmert, benaut, gesommeert ofte anders gevexeert, ontrust ofte beswaert werden in sijn ofte hare Lichamen, Landen, Hoeven, Goederen of Vee, ofte andere van haer voor of om eenige soort van dingen, uyt kracht van dese Acte gepardonneert of vrygegeven; of, ingeval eenig Sherif of Officier der verbeurde Goederen, of eenige harer Gedeputeerde of Gedeputeerden; of eenigen Bailliu, of anderen Officier, hoedanig, op de glimp van sijn ofte haer Ampt, ofte anders, naer de voorschreve laetsten dagh van de naeste Paesch Term licht, ontfangt, neemt ofte onthout van ofte wegens eenige Persoon ofte Persoonen iets, door dese Acte gepardonneert ofte quijtgescholden, yder sulcken Persoon, soo offenderende ende daer van wettelijck overtuygt ofte gecondemneert door genoeg doende Getuygenis, Getuygen of Bewijs, aen de Party, daer door soo beswaert ofte geoffendeert, tot Recompens van dien sal uytkeeren sijn ofte haer driedubbelde schaden, behalven alle de onkosten van de Vervolging, en insgelijks voor 's Conings en 's Co-

ninginnes

ninginnes Majesteyten wegens yder van sulcken Offentie verbeuren 10 Ponden; en niet-te-min alle ende yder bysonder sodaniger Geschriften en Beveelen, soo te maken voor of wegens eenige soort van sake, door dese tegenwoordige Acte van vry Pardon quijtgescholden ende ontlast, eyndelijck ydel ende krachteloos wesen.

Uytgesondert ende geheelijck geëxcipieert uyt dit algemeyn ende vry Pardon alle ende alle soorten van hooge Verraden ende andere Misdaden, door eenig Persoon of Persoonen tegens 's Conings ende 's Coninginnes Coninckl ijckste Personen, of yder van haer, bedreven, en alle Conspiratien en Confœderatien, door eenige Persoon of Persoonen begaen, gecommitteert en gedaen tegen harer Majesteyten Coninckl ijckste Persoonen of yder van haer.

Ende insgelijcks uytgesondert alle ende yder soort van Verraden, door eenigh Persoon ofte Persoonen in Yrlant ofte in eenige der Gedeeltens over Zee, ofte in eenige andere Plaetsen buyten dit Coninckrijck, gecommitteert en gedaen zedert den 23 February in het Jaer onses Heeren 1689; en alsoo alle Vervolgingen, Straffingen, Bannissementen, Vonnissen, Executien, Dootstraffen, Verbeurten en Pænaliteyten om of uyt oorsaeck of by occasie van eenige Verraden en Misdaden, hier voor geëxcipieert.

En verder uytgesloten uyt dit vry Pardon alle Misdaden omtrent het vervalsschen ende conterfeyten van het Groote ofte Geheyme Zegel, Hant-Teecken ofte Geheym Signet ofte van eenige der lopende Gelden in dit Coninckrijck, ende mede alle Misdaden van onwettig besnoeyen van eenige der voorschreve Gelden door eenige middelen of wegen, hoedanige, tegen de Wetten en Statuten van dit Coninckrijck. En alle verachtingen en verbergingen van de Verraderyen, hier vooren uytgesondert, ende alle voortsetting, helping, ondersteuning en besorging van deselve Misdaden of eenige van de voorschreve Verraden, hier boven geëxcipieert.

Ende insgelijcks uytgesondert uyt dit Pardon alle soorten van vrywillige Moorden, kleyne Verraden ende moetwillige Vergevingen, door eenig Persoon ofte Persoonen gedaen of bedreven, en alle en yder van de Helpers tot de voorsz. Misdaden of eenige van dien.

Ende verder uytgesondert ende geëxcipieert uyt dit algemeyn Pardon alle Zee-Roveryen, op de Zeen begaen, ende alle ende yder, besorgende ofte helpende eenige sulcke Misdadigers ende ondersteunende of ontfangende haer ofte een van haer ofte eenige Goederen, by wegen van Piratery of Rovery op de Zeen, als voorsz., bekomen.

Ende insgelijcks geëxcipieert uyt dit Pardon alle Straetschendingen ende het breecken ende besteelen van eenig Woonhuys ofte Huysen by dag, en alle Helpers tot eenige van de voorsz. Straetschending of Felony.

Ende mede uytgesondert alle Kerck-Roveryen ofte het steelen van eenigh Silver, Gereetschap ende Goet van ofte behoorende tot deselve; ende oock alle Roveryen, op eenige Persoon ofte Persoonen in ofte by de hooge Weg begaen.

Ende oock uytgesondert de verfoeyelijcke of abominable Sonde van Sodomie, met Mensch of Beest bedreven.

Ende

Ende alsoo uytgesloten alle Schaeckingen en vleesschelijcke Schofferingen van Vrouluyden.

Ende mede alle Rovingen ende moetwillige Vervoeringen van eenige Vryster, Weduw ofte Meysje tegen haer wil, ofte sonder het verlof ofte toestemming van haer Ouders ofte van sulcke, welcke se in haer bewaring hebben; ende alle Misdaden, door het helpen ende ondersteunen, besorgen ende byspringen van eenige sulcke Rovingen, willige Vervoeringen ofte Trouwingen gedaen, bedreven of begaen.

Ende wijders uytgesondert uyt dit Pardon alle Misdaden van Meynedigheyt ende omkoping van Getuygen, en het pogen, van eenige Persoon te verlocken ende corrumperen tot het geven van een valsse Getuygenis; en de Misdaden van namaecking ende nabootsing ende het versoecken tot vervalssching ende nabootsingh van eenige Boeten ofte andere Registers, Daden, Beveelen, Schrijvingen ofte Geschriften, hoedanige; ende alle Misdaden van vervalsschingh ofte nabootsingh van eenige Examinatie van Getuygenissen van eenigh Getuygen ofte Getuygens, streckende tot het brengen van eenig Persoon of Persoonen in 't gevaer van 't Leven, en 't besorgen of raden van eenige sulke Valssigheden of Conterfeytingen, gehad, gemaeckt, gedaen of bedreven.

Ende insgelijcks uytgesloten alle Misdaden, begaen in eenigh Bosch zedert den 23 February in het Jaer onses Heeren 1689 door het vangen, dooden ofte verjagen van eenig Dier en door het omhacken, weghalen ofte verwoesten van eenig Hout of Boomen of eenige Afschutselen of Insluytingen van ofte in de voorsz. Bosschen.

En mede uytgesondert alle Verbeuringen en andere Pœnaliteyten en Profijten, nu schuldig, vervallen en toegekent, en welcke schuldig, vervallen of toegekent sullen of mogen werden aen 's Conings en 's Coninginnes Majesteyten uyt oorsaeck van eenige Misdaet, Misdemeanour of Verachting, of andere Handel of Daed, gehad, geleden, bedreven of gedaen tegen eenige Acte, Statuut of Statuten (anders, als het gebruyken of het te weeg brengen van 't gebruyken van eenigen Handel, Mysterie of Occupatie by eenige Persoon, die daer in sijn seven Jaren als een Apprentice niet geleert heeft) of contrarie de gemeene Wet van dit Coninckrijck; en waer van en voor 't welcke eenige Actie, Bil, Klachte of Beschuldiging ten eenigen tijde in de 6 laetste Jaren voor de dagh van de Vergadering en houding van dit Parlement (videlicet den 30 dag van Maert in 't Jaer onses Heeren 1690) in eenige van harer Majesteyten Hoven in Westmunster begonnen of vervolgt is, en hangende en blijvende vervolgt te werden, en waer op eenig Verdict, Vonnis of Decreet reets gegeven of geënregistreert is, of waer van of waer op hare Majesteyten by haer ongedertekende Bil of anders eenige Gift of Assignatie aen eenigen Persoon voor den voorsz. 26 dag van Mey vergunt hebben, en alle Toewijsingen van 't Hof, Ordres, Sententien, Vonnissen, Executien en Proceduren op of rakende, ter oorsaeck of by occasie van eenige sulcken Misdaet, Misdemeanour, Verachting, Handel of Daed.

En alsoo ook uyt dit Pardon uytgesloten alle Infamatien ende andere hangende Proceduren, rakende eenige gemeene hooge Wegen of Bruggen, en alle Uytslag, op eenigh Proces, betreffende deselve, verleent zedert den 30 Maert in 't Jaer onses Heeren 1680.

En mede uytgesondert alle Misdaden van steelen, roven of onttrecken van iets der Goederen, Gelden, Vee, Juwelen, Wapenen, Munitien, Voorraet, Scheeps-Provisien, Scheepstuygh, Ordonnantie en andere Krijgs-nootwendigheden van 's Conings en 's Coninginnes Majesteyten, en alle Misdaden in't brengen van Scheeps-behoeften of Gemacken of Contrabande Goederen aen den Fransen Coningh of eenige van sijn Onderdanen, of het voorsien van hem of haer met deselve.

En verder uytgesloten alle Conditien en Accoorden, en alle Pœnaliteyten, Tituls en Verbeuringen van Conditien en Accoorden, aen hare Majesteyten vervallen en toegekomen ter oorsaeck van 't verbreecken en 't niet volbrengen van eenig Accoort of Conditie, hoedanig.

En wijders geëxcipieert alle Offentien van Bloedschande, Simonie, Dilapidatien, om welcke eenigh vervolgh is of op de voorsz. eersten dag van dit Parlement was hangende.

En alsoo uytgesloten Overspel en alle andere enorme Crimens, door eenigen Persoon in de Heylige Ordres bedreven, in eenigh Kerckelijck Hof straf baer, en alle Proceduren en Sententien daer over.

En verder geëxcipieert uyt dit Pardon alle eerste Vruchten en Tienden, Pensioenen, Procuratien, Synodalen en andere Betalingen uyt eenige Ecclesiastique Promotie of Beneficie, anders, als Achterstallen van Tienden, welcke ten eenigen tijt voor den voorsz. eersten dag van dese Sessie van 't Parlement te betalen geweest zijn voor, op of uyt eenige smalle Rectory, Vicarisschap of Tienden, welcke in de ware en grootste Valuatie en 't opbrengen van de Jaerlijkse Waerdy geen dertig Ponden bedragen, en 't geen so door de respective Bisschop of Guardianen van de Geestelijkheden aen harer Majesteyten Hof van de Exchequer voor de laetsten dag van de naeste Michielmis Term gecertificeert sal zijn.

Wel verstaende, dat dit niet sal strecken tot het pardonneren of ontlasten van eenigen Bisschop of Ontfanger van of wegens het verantwoorden of betalen van eenige der voorsz. Achterstallen, door hem genoten.

En mede uyt dit Pardon geëxcipieert alle en yder der volgende Gelt-Sommen en de Verbergingh en onbetamelijcke Achterhouding van dien; dat is te seggen van eenige Costuym of Subsidie, Excijns, Achterstallen van 't Haertstede-Gelt, Impositie op Wijn en andere Vochtigheden of Gemacken; Rechten, spruytende uyt de Wijn-Licenten of het Post Officie; of eenige andere Tax, Belasting, Recht of Impositie, aen 's Conings of 's Coninginnes Majesteyten behorende of volgens een Acte van 't Parlement gegeven of te lichten, en alle d'Achterstallen van dien; en alle Verbeurtens, daer uyt rijsende, of voor de Nietbetaling van dien; en alle Corruptien en Misdemeanours van eenigh Officier of Minister van, in of rakende deselve; en alle Reeckeningen en Vervolgingen, hoedanige, om deselve gehad, gemaeckt of ondernomen, en alle Verbergingen, Frauden en Offentien, door welke hare Majesteyten verongelijckt zijn en van of voor deselve niet oprechtelijck verantwoort.

En alsoo alle en yder Mensch wegens het ontsteelen van 's Conings en 's Coningins Majesteyten, de laetste Coningen Carel II. en James II., of yder van haer, van eenige Goederen of Vee, uyt oorsaeck van eenig Verraet, kleyn Verraet, Moort of Felony, voorheen bedreven of begaen, verbeurt; en van gelijcken alle en yder

soort

soort van onttrecking van hare Majesteyten of yder van de voorsz. Coningen van de Voordeelen, Renten, Revenuen of Profijten van eenige Jurisdictien, Landen, Hoeven of Erffenissen, welcke van eenigen Verrader, Moordenaer, Felou, Clerck of Clercken, of een van haer, verbeurt verklaert waren; en wijders alle en yder manier van 't beroven van 's Conings en 's Coninginnes Majesteyten, of yder van de voorsz. Coningen, van de Voordeelen, Renten, Revenuen en Profijten van eenige Jurisdictie, Landen, Hoeven of Erffenissen, gedeelte van de Possessien van eenig Bisdom, waer van de Tijdelijckheden op den voorsz. 30 dag van Maert in het Jaer onses Heeren 1680 of ten eenigen tijde naderhant in de handen van haer of yder van haer geweest zijn of rechtelijck hebben behooren te wesen.

En mede uytgesloten uyt dit Pardon alle Achterstallen van Renten, ten achteren door eenigen Pachter van een gedeelte van de Revenuen, spruytende uyt de Costuymen, Excijns of Haertstede-Gelt; of Impositien op de Proceduren der Wet, en alle Achterstallen van Cijns-Gelden of andere Renten.

Ende alsoo uytgesondert alle ende yder der Reeckenigen van alle ende yder Collecteur ende Collecteurs, Commissarissen, Thesauriers ofte Ontfangers, welcke eenige Subsidie, Costuym, Subsidie van Pont- ende Tonne-Gelt, vermeerdert Recht, Prijs-Goederen ofte andere dingen, aengekomen, schuldigh of eygen zedert den 4 April in het Jaer onses Heeren 1673, ontfangen ofte gecollecteert hebben; en alle Rekeningen van yder der andere Persoonen, hoedanige, welcke aenspraeckelijck zijn by 's Conings ofte 's Coninginnes Majesteyten voor ofte ten opsicht van eenigen Ontfangst ofte anderen Last, zedert den voorschreven 4 April vergunt; en de Erfgenamen, Executeurs, Administrateurs ende Borgen van eenigen Persoon, welcke Reeckenschap moet geven, alleen wegens de voorschreve Reeckeningen; ende alle ende yder der Achterstallen van de Reeckeningen ende valsche Reeckeningen, zedert den voorsz. 4 April gemaeckt ofte gedaen, ende alle Eysschen, Belastingen, Saiseringen, Vervolgingen, Vorderingen ende Executien, welcke van of voor eenige sulcke Rekening of Rekeningen of eenige Achterstallen van deselve mogen of konnen gemaeckt zijn.

Ende alsoo uytgesloten alle Bekentenissen, Obligatien ende andere Versekertheden, by eenigen Ontfanger, Opsiender, Baillio, Collecteur ofte anderen Reeckenaer in het Hof van de Exchequer gegeven ofte geënregistreert; ende hare Borgtochten en Reeckeningen respectivelijck, ende alle andere Bekentenissen ende Obligatien, hoedanige, voor de Betaling van Gelt bedongen.

Mits nochtans ende het wert vastgestelt, dat dese Acte niet geëxtendeert noch uytgelegt sal werden tot pardonnering ofte ontlasting van eenige Obligatie, noch niet verbeurt; noch tot pardonnering ofte ontlasting van eenige verbeurde Bekentenis ofte Obligatie, ofte eenige andere Verbeurtenis ofte Pœnaliteyt, waer van de Pachters van de Excijns ofte de Rechters van eenigh ander gedeelte van de publijcque Revenue eenigh profijt ofte voordeel behooren te genieten; noch tot pardonnering ofte ontlasting van eenigen Schult, by Bekentenis, Obligatie ofte andere Specialiteyt te betalen door een Persoon ofte Personen, aen hare Majesteyten ten achteren, welcke wettelijck tot hulp van harer Majesteyten Schulden versamelt was; noch tot pardonnering ofte ontlasting van eenigen Schult, by Bekentenis, Obligatie, Condemnatie ofte anders te voldoen, waer op eenige Bekommering

ring of Saisering van iets is ofte ten eenigen tijde naer den voorschreven 4 April beantwoort ende betaelt ; noch tot het pardonneren ofte ontlasten van eenige Pœnaliteyten , Verbeuringen ofte Gelt-Sommen , aen hare Majesteyten op te brengen ofte toebehoorende uyt hoofde van eenige Acte, Statuut ofte Statuten, met de Verbeuring, Pœnaliteyten ende Gelt-Sommen, zedert den voorschreven 4 dag van April in de natuur van een Schult door eenig Vonnis, Order, Decreet of op het goetvinden van de Misdadige of Misdadigen verandert of bekommert , ofte eenige Saisure, om deselve gemaekt, en 't geen op sulcken Saisure of Bekommering verantwoort of betaelt is na den voorsz. 4 April.

Nochtans wert hier by verklaert, dat alle Obligatien ende Bekentenissen, naer den voorschreven vierden April verbeurt door Nietverschijningh in eenig Hof ofte andere Plaets, hoedanigh, ofte wegens het niet bewaren der Rust of het tonen van geen goet gedragh , suyver gepardonneert ende ontlast sullen werden, behalven Bekentenissen, aen ofte oprechtelijck voor den Lord Aelmoes-senier vergunt.

Ende insgelijcks uytgesloten uyt dit Pardon alle Voordeelen , Boeten ende Mulcten , zedert den voorschreven vierden April quijtgeraeckt , opgestelt of toegestaen, aengeschreven, gelicht of ontfangen by eenigen Sherif , Onder-Sherif, Bailliu, Minister ofte anderen Officier voor den laetsten dag van de tegenwoordige Sitting van het Parlement.

Ende mede uytgesondert alle Voordeelen , Boeten ende Mulcten , quijtgeraekt, opgestelt of ingevoert zedert den voorsz. 4 dag van April, geoffereert, getaxeert, begeert, geëxtraheert ofte geënregistreert in het gemeyn ofte bysonder, rakende of betreffende een of meer Persoonen t'samen ofte apart boven de Som van 6 Ponden.

Ende alsoo geëxcipieert alle Voordeelen , Boeten ende Mulcten , in het gemeen of particulier gevordert, geoffereert, getaxeert, gestelt of geënregistreert, t'samen of apart, in eenigh Register-Hof te Westmunster ten eenigen tijde binnen de Spatie van een Jaer voor de voorsz. eersten dag van dit Parlement.

Ende echter sullen alle verdere Boeten, soo wel Boeten pro Licentia Concordandi, als andere, voor dien tijt gestelt, getaxeert, geëxtraheert ende geënregistreert ; als mede alle Voordeelen ende Mulcten, soo Coninckclijcke , als andere, binnen ofte buyten eenige Vryheden voor de voorsz. tijt gestelt , getaxeert, geëxtraheert of geënregistreert, en welcke t'samen en bysonder tot ofte onder de Som van 6 Ponden , en niet daer boven , belopen , of sy geextraheert of niet geextraheert , ofte in Schult gekeert ofte niet in Schult gekeert ende niet aengeschreven, gelicht ofte ontfangen zijn by eenigen Sherif , Onder-Sherif , Minister of anderen Officier voor den voorsz. eersten dag van dit Parlement, vry , suyver en volkomen tegens 's Coninghs ende 's Coninginnes Majesteyten, hare Erfgenamen ende Successeurs uyt kracht van dese tegenwoordige Acte ontlast en gepardonneert werden.

Ende nochtans sullen alle Extracten van sulcke Boeten , Voordeelen ende Mulcten , als nu by dese Acte gepardonneert, ende welcke reets van het Hof der Exchequer geextraheert zijn en in handen van den Sherif , Onder-Sherif ofte Bailliu tot collecteringh van deselve Boeten , Voordeelen ende Mulcten leggen,

op de overlevering van de voorschreve Extracten betamelijck ende ordentelijck volgens de Minuten in het Officie van de groote Rol in het Hof van de Exchequer, gelijck voorheen gebruyckt is, uytgekeert werden, ten eynde daer op ordre gestelt magh werden, dat aen hare Majesteyten oprechtelijck verantwoort werden alle sulcke Boeten, Voordeelen ende Mulcten, dewelcke door dese Acte niet gepardonneert zijn ende die eenige Sherif, Onder-Sherif, Bailliu ofte ander Officier of Minister ontfangen heeft of verantwoort behooren te werden uyt kracht of op coleur van eenigen sulcken Extract, Proces of Bevel, aen hem of haer voor d'insameling van dien gegeven.

Ende nochtans des niettegenstaende sullen alle ende yder Sherif ende Sherifs ende andere Reeckenaer op sijn ofte haer Petitie ofte Petitien, te doen voor de genieting van eenige soodaniger Boeten, Voordeelen ende Mulcten, welcke door dese Acte gepardonneert zijn, alle ende yder sulcker sijner ende harer Petitie vergunt krijgen in sijn of haer Reeckening ofte Reeckeningen sonder de Betaling van eenig Salaris of Beloning aen eenigen Officier, Clerck ofte anderen Minister voor 't maken, registreren of accorderen van eenige sulcke Petitie ofte Petitien; niettegenstaende eenig Gebruyck ofte Costuym, desen in eenigerley wijse contrarierende.

Welverstaende nochtans, dat dese Acte sigh niet sal uytstrecken, om te pardonneren, ontlasten ofte vergunnen van eenigen Weldaet, hoedanige, aen eenige Persoon ofte Persoonen, dewelcke by Name particulier gesloten zijn uyt de Acte van vry ende algemeyn Pardon, Indemniteyt en Vergetelheyt, gemaeckt in het twaelfde Jaer van de Regeering van sijn laetste Majesteyt, Coning Carel II, om haer execrabel Verraet ende schrickelijcke Moort van harer Majesteyten Coninckligcken Groot-Vader, van gratieuser Gedachtenis, noch dese twee Persoonen ofte yder van haer, dewelcke met Kappen en Momaengesichten gedeguiseert ten tijde, wanneer de voorsz. Moort bedreven wiert, op het Schavot verscheenen.

Oock sal dese tegenwoordige Acte niet geven noch herstellen eenige Habiliteyt ofte Capaciteyt tot het nemen, hebben, houden ofte exerceren van eenigh Officie, Plaets, Authoriteyt ofte Employ (Geestelijck, Civil ofte Militair) aen eenige Persoon ofte Persoonen, welcke in ende by de voorschreve laetst gemelde Acte ofte uyt kracht ofte oorsaeck van eenige andere Acte ofte Wet zijn ofte gemaeckt zijn, of haer bevinden incapabel ende onbequaem tot het hebben, houden, nemen en executeren van dien of het dienen voor een Lid in het Parlement; maer alle en yder sulker Persoon en Persoonen sullen onder alle en yder der voorsz. Dishabiliteyten en Incapaciteyten blijven en continueren; niettegenstaende iets in dese tegenwoordige Acte ter contrarie mocht wesen.

Noch dese Acte sal niet uytgestreckt werden tot het pardonneren, ontlasten of toebrengen van eenigen Weldaet aen eenigen Persoon, welcke, indien hy naer den elfden dag van September, 1660, eenigh Officie (Kerckelijck, Civil ofte Militair) aengenomen ofte geëxerceert heeft, ofte hier naer sal accepteren ofte bekleeden in Engelant, Wales ofte de Stad Berwijck op de Tweed, door de voorsz. Acte in het twaelfde Jaer van Coningh Carel II. is verklaert, te staen ende wesen, als of hy geheelijck by Name uyt de voorschreve laetst gementio-

neerde Acte gesloten was; doch alle ende yder sulcker Persoonen sullen, indien sy eenig Officie ofte Employ contrarie den teneur van de voorschreve laetst gemelde Acte hebben ofte sullen aennemen, uyt dese Acte geheel geëxcludeert ende geëxcipieert wesen.

Ende insgelijcks uytgesondert uyt dit Pardon alle sodanige Persoonen, dewelcke volkomen schuldig verklaert ofte gecondemneert zijn ende blijven door een Acte van het Parlement, ofte anders, van ofte wegens eenige Rebelly ende het verwecken van een Oorlog; ofte van ofte om eenige Conspiratie ofte eenige Rebelly; ofte het verwecken van een Oorlogh in dit Coninckrijck ofte eenige andere harer Majesteyten Domeynen, en alle sulcke Persoonen, welcke schuldig verklaert of gebannen zijn van ofte om eenig ander Verraet, kleyn Verraet, Moort, vrywillige Vergeving of Straetschending, en alle Executien van dien.

En alsoo uytgesloten uyt dit Pardon alle sulcke Persoonen, welcke uyt kracht van eenige voorgaende Acte van 't Parlement by expresse Name gebannen zijn of schuldigh gemaeckt aen eenige Straffen, Pœnaliteyten of Dishabiliteyten, hoedanige.

En mede geëxcipieert alle soodanige Persoonen, welcke na Convictie of Schuldig-verklaring van of over eenige soort van Felony versocht hebben, in harer Majesteyten vremde Plantagien getransfereert te werden.

En mede uytgesloten uyt dese Acte alle Pœnaliteyten van 500 Ponden, welcke by eenige Acte in de Sessie van 't Parlement gepasseert, geinfligeert of geappoincteert zijn tot het lichten van eenige Persoon of Persoonen voor of ten respecte van 't houden of exerceren van eenig Officie of Plaets, en 't misdoen tegen een Acte van 't Parlement, in 't 25 Jaer van de Regeering van Coning Carel II. gemaeckt, geintituleert: *Acte tot voorkomingh van gevaren, welcke uyt Paepse Recusanten souden komen spruyten.*

Uytgesloten insgelijcks uyt dese tegenwoordige Acte

William, Marquis van Powis.
Theophilus, Grave van Huntington.
Robert, Grave van Sunderlant.
John, Grave van Melfort.
Roger, Grave van Castlemaine.
De Lord *Thomas Howard*.
Nathaniel, Lord Bisschop van Durham.
Thomas, Lord Bisschop van St. Davids.
Henry, Lord Dover.
William Molineux.
Sr *Edward Hales*.
Sr *Edward Herbert*.
Sr. *Francis Wythens*.
Sr *Richard Holloway*.
Sr. *Edward Lutwich*.
Sr. *Richard Heath*.
Sr. *Thomas Jenner*.
Sr. *Roger l'Estrange*.
Sr. *Nicholas Butler*.
Edward Petre.
Thomas Tindesley, alias *Tildesley*.
--- --- *Townley*, voorheen genaemt Collonel *Townley*.
Rowland Tempest.
Edward Morgan.
Obadiah Walker.
Robert Brent.
Richard Graham.
Philip Burton.
Robert Lundy.
Matthew Crone.

Ende alsoo uytgesondert
George, *Lord Jeffreys*, overleden.

En

En insgelijks geëxcipieert uyt dit Pardon alle en yder Misdaet en Misdaden, bedreven of gedaen door eenigen Jesuyt, Seminaris of Roomsse Priesters, hoedanige, tegen den inhout of effect van het Statuyt, gemaekt in het 27 Jaer van de Regeering van de laetste Coningin Elizabeth, geintituleert: *Een Acte tegen Jesuyten, Seminaire Priesters en andere disobediente Personen*, of van eenig gedeelte van dien, en alle Bannissementen, Proceduren, Vonnissen en Executien om d'eygenste Misdaden of eenige van deselve.

Ende verder uytgesloten alle Convictien van Paepse Recusanten om haer Recusantie.

Wel verstaende nochtans, en 't wert op de voorsz. Authoriteyt vastgestelt, dat geen Proces van Bannissement, of Proceduren daer over op het Vervolg van eenig klagend Persoon, uyt kracht van dit Pardon gestaeckt of verydelt sal werden, tot dat de Verweerder verschijnt en, daer volgens de Wet Borgtocht van noden is, Borgtocht stelt en aenstonts een Geschrift van *scire facias* neemt tegens de Party, op welckers Vervolg hy gebannen is, en dat dit Pardon niet vergunt sal werden tot het ontslaen van eenig Bannissement na Vonnis, tot dat Satisfactie aen of Verdrag met de Party, op welckers Vervolg het Bannissement geobtineert was, gemaeckt sal wesen.

En het wert verder op de voorsz. Authoriteyt vastgestelt, dat yder Persoon of Persoonen, hier by gepardonneert, 't generale Voordeel sonder speciale bepleyting van dit Pardon mag eysschen en dese Acte van Pardon tot bewijs van sijn Ontlasting geven, en dat 't selve daer op vergunt sal werden en hy het voordeel van dien soo geheel tot alle Intentien en Ooghmercken hebben, als of 't selve volkomen en wel bepleyt was, en op sulcken manier, als eenige Vrede-Rechter, Constapel of eenige andere Officiers, om saken, door haer als Officiers gedaen, versocht, d'Avantage van de saeck van haer Justificatie mogen hebben op 't generale Voordeel, door haer bepleyt na de Wetten en Statuten van dit Coninckrijck.

En 't wert verder op de voorsz. Authoriteyt vastgestelt, dat dit tegenwoordige Pardon goet en van deugdelijcken kracht en effect sal zijn tot het pardonneren ende ontlasten van alle en yder der bovenstaende præmissen en de Genegene, gepardonneert en ontslagen te werden, soo wel tegen soodanige Persoon of Persoonen, Politijcke en gecorporeerde Lichamen, als 't selve zijn of sullen eysschende wesen by of onder eenige opene Brieven, Verlof of Vergunninge door 's Conings en 's Coninginnes Majesteyten of eenige harer Prædecesseurs, als tegen de Majesteyten van den Coning en de Coningin selfs.

Mits dat niets, in dese Acte begrepen, sal dienen tot het pardonneren of ontlasten van eenigen Persoon van of wegens 't eenigsints raden, smeeden, voortstuwen of helpen van 't verwecken der Oorlog of Rebelly tegen hare Majesteyten, of 't adhæreren van harer Majesteyten Vyanden zedert den 23 dag van February in 't Jaer onses Heeren 1689, of sulcken Persoon sal en moet voor den 30 dagh van July naestkomende, of eerder, indien hy versocht wert, de volgenden Eed opentlijck en behoorlijck afleggen in soodanigen Hof en voor sulcke Persoonen, welcke Macht hebben of sullen hebben, deselve t'administreren; namentlijck:

I*K A. B. belove oprechtelijck en sweere, dat Ik getrou wil zijn en ware gehoorsaemheyt bewijsen aen hare Majesteyten, Coning William en Coningin Maria.*

SOO HELPE MY GOD.

Zijn

Sijn Majesteyt seyde na de Goetkeuring:

MYLORDS EN EDELLUYDEN:

IK hebbe sulcken Versekeringh van uw goede genegentheyt mywaerts gesien, dat Ik U nu kome bedancken, en bysonder voor de Subsidie, die U L. my gegeven hebt: 't Saysoen van 't Jaer is soo ver voortgeschoten, dat Ik niet langer mijn Reys na Yrlant kan uytstellen: Derhalven acht Ik nodig, 't Parlement t'adjourneren; en, alhoewel 't maer voor een korten tijt sal zijn, ben Ik echter, ten ware een groot Voorval het vereyschte, waer van U L. behoorlijcke kennis sult hebben, niet van gedachten, dat U L. sult sitten, om Saken te verhandelen, voor de Winter; en Ik hope, dat wy alsdan door Gods Zegen een geluckige Vergaderingh sullen hebben. Midlerwijl recommandere Ik U L. 't waernemen van uwe Plichten in uwe respective Graefschappen, op dat de Rust van de Natie in uwe bysondere Verblijfplaetsen door uw Vlijt en Sorg versekert mogen werden.

Den Grave van Salisbury versocht den 9 aen 't Hof van 's Conings Banck/ volgens 't Pardon uyt den Tour verlost te werden; dan 't wees hem aen 't Hogerhuys/ door 't welcke hy beschuldigt was/ en seyde/ dat 't haer niet vry stont, sig daer mede te bemoeyen.

Dus eyndigde dese eerste Sitting van 't tweede Parlement; want/ hoewel 't Lagerhuys den 27 van Bloeymaent beval/ een Bil in te brengen tot herstelling van alle Corporatien in hare oude Rechten en Privilegien niettegenstaende eenig Vonnis op Quo Warrantos, Verbeurt-verklaringen, Overleveringen en nieuwe Charters van Coningen Carel II. en James II., en Sr. Robert Austen/ Sr. Samuel Bernardiston/ Sr. Thomas Clarges/ Sr. John Guise/ Sr. John Matthews/ Sr. Benjamin Newland/ Sr. Robert Rich/ Sr. Joseph Williamson en Mr. Coulson als Commissarissen tot 't nasien der publijcke Rekeningen zedert den 15 van Slachtmaent/ 1688/ verkoren had/ kon d'eerste door 't scheyden niet voltoyt werden en de laetste het doorsoechen niet beginnen.

Tot meerder afbreuck van Vranckrijck en afsnijding der gelegentheyt tot 't boeden van heymelijck Verstant liet den Coning door den Major Wildman/ sijn algemeynen Postmeester/ den 25 van Sprockelmaent tot Londen verkondigen/ dat de Pacquet-Boten van Douvres op Cales niet meer, maer andere tot overbrengingh der Brieven na Spange en Portugael, met Roeyers, om in stilte voort te geraken, voorsien, alle veertien dagen van Vaelmuyden na de Corunna in Biscayen souden varen. Den 14 van Lentemaent vertrok 't eerste. Sijn Majesteyts Envoyé in 's Gravenhage/ Dursley/ versocht aen haer Hoogh Mog: den 13 by Memorie/ de Posteryen op Vranckrijck in te houden en voor de Brieven na Spange d'Engelsse Pacquet-Boten te gebruycken: Hy vont de verwachte ingang niet en daerom goet/ het door dese Memorie/ nochtans sonder vrucht/ verder aen te dringen.

Memorie

Memorie van den Engelssen Envoyé aen haer Hoog Mogende.

DEn ondergeschreve extraordinaris Envoyé van sijn Majesteyt van Groot-Brittannien, hebbende volgens ordre van den Coningh, sijn Meester, gepræsenteert een Memorie, gedateert den 13 Maert, 1690, door welcke hy Uw Hoog Mogende versocht, aen hare Onderdanen de Correspondentie door Brieven met Vranckrijck soo spoedig, als het mogelijck was, te verbieden, op welcke Memorie de voorsz. extraordinaris Envoyé, schoon drie Weecken verlopen zijn na den tijt, dat hy se overleverde, noch geenig Antwoort ontfangen heeft, vint sigh verplicht, op nieuw over het Subject van de voorsz. Memorie by Uw Hoog Mogende aen te houden, doordien de ongemacken, die uyt de Commercie der Brieven met Vranckrijck spruyten, dagelijcks ondraeglijcker werden; want het geeft niet alleen een gewichtigh voordeel van Koophandel onder de hant aen dat Coninckrijck; maer men wert oock door dat middel van een groot gedeelte der Resolutien van den Staet in Vranckrijck onderricht, en men verspreyt selfs Libellen, die waerschijnelijck uyt Vranckrijck spruyten, in de Steden van dese Provintie; gelijck men oock door den selven wegh weet, wat in Engelant ende Yrlant voorvalt; het geen aen de Fransche dat gemack kan toebrengen, dat sy met meerder lichtigheyt Entreprises van alderhande Naturen weten t'ondernemen. De voorschreve Envoyé bid derhalven Uw Hoogh Mogende, een ernstige reflectie te maecken op een saeck van soo grooten consequentie (in welcke geringe belangen het gemeene Welwesen der Bontgenoten niet behooren te balanceren) en waer van het Succes soo seer te wenschen is, als dat van de gewichtigste Deliberatien van de Campagne; want waer toe konnen de Concerten der Geallieerden dienen, ingeval hare Raedslagen soo haest niet genomen zijn, als bekent by de Vyanden; en hoe is het mogelijck, dat men in soo grooten Vryheyt van schrijven sal konnen beletten, dat een Macht, dewelcke soo seer voor hare Intresten waeckt, als Vranckrijck doet, niet van een groot gedeelte der geheymste Raedsplegingen, van welcke dagelijcks eenige Inditie, wat sorg men drage, eschappeert, verstendigt soude werden.

De voorschreve extraordinaris Envoyé bid daerom Uw Hoogh Mogende nochmaels, tegen alle Inconvenienten voorsorg te dragen ende aenstonts aen uwe Onderdanen te verbieden, direct ofte indirect eenige Correspondentie met Vranckrijck door Brieven te houden. Den voorschreve Envoyé verwacht van Uw Hoog Mogende dese Concurrentie met de goede meeningen van den Coning, sijn Meester, doordien Uw Hoog Mogende niet minder in desen Oorlog geinteresseert zijn, als hy, op dat Europa een geluckige uytkomst daer van mag sien.

Gedaen in 's Gravenhage, den 8 April, 1690.

In Schotlant had den Coning laten weten / dat hy van gedachten was / sig nevens de Coningin t'Edenburg te laten kroonen: Sulks bewoog den Geheymen Raed omtrent half Sprockelmaent / op de Voorslag van haren Voorsitter / den Grave van Crawford / sijn Majesteyt te nodigen en te versoecken / in het Parlement te willen verschijnen en door sijne tegenwoordigheyt alle ge-

rese Onlusten uyt de weg te ruymen: Dit/ noch oock selfs de Krooning/ konde wegens het opkomen der Yrsse Reys geen voortgang gewinnen; weshalven 't Parlement den 25 van Grasmaent alleen byeen quam en de volgende Brief ontfing.

WILLIAM REX.

Mylords en Edelen:

DE Resolutie, die Wy gehad hebben, selfs in Persoon in dese tegenwoordige Sittinge van Ons Parlement te verschijnen, heeft d'eerste Adjournementen veroorsaekt; en, hoewel de Vergadering van ons nieu Parlement van Engelant en andere seer gewichtige Affaires Ons verhinderen, dat voornemen tegenwoordig na te komen, zijn Wy echter soo genegen tot de Gelucksaligheyt en Vergenoeginge van Ons out Coninckrijck, dat Wy besloten hebben, dat Onse Expeditie na Yrlant Uwe Vergadering niet langer sal uytstellen: En tot dien eynde hebben Wy onsen getrouwen en welbeminden Cousijn en Raed, George, Graef van Melvill, Onsen eenigen Secretaris van Staet, genomineert en geauthoriseert, Onsen Commissaris te zijn en Onsen Coninckliicken Persoon in dese Sitting des Parlements te repræsenteren: Hebbende hem geordonneert, U L. een volkome Verseeckeringe te geven van Onse tedere Affectie en groote Sorgvuldigheyt jegens dat Ons oude Coninckrijck, en in 't bysonder ten opsichte van de vaststellinge der Kerckelijcke Regeering op sulck een wijse, welcke meest magh strecken tot d'Eere Gods ende ondertusschen oock met de Neygingen des Volcks over-een-komt, op dat alsoo de Securiteyt van de Vrede des Lants en de Betalinge onser Krijgsmacht versorgt ende soodanige andere Wetten, die U L. geluckigh en vergenoegt sullen konnen maken, opgerecht mogen werden

Door Onse Instructien, welcke Wy hebben geordonneert, dat tot Uw Informatie opentlijck sullen uytgegeven werden, sult U L. Onse gereetheyt konnen bespeuren, om de begeerte onses Volcks al in de laetste Sitting des Parlements beantwoort te hebben; ende Wy vertrouwen vastelijck, dat Uw Yver voor de Religie, Uw Getrouwigheyt en Affectie jegens Ons ende Uwe Plicht tegens Uw Vaderlant U L. geen tijt sullen doen verliesen; maer dat U L. U yverig tot het vaststellen van het groot belang der Natie, in 't welcke U L. altijt Onse Coninckliicke Bystant en Protectie sult hebben, op billijcke en redelijcke Gronden sult begeven. Onse keur is op den Grave van Melvill gevallen, na alvorens een genoegsame ervarentheyt van sijne Getrouwigheyt tot Ons en sijne Genegentheyt jegens sijn Vaderlant gehad te hebben: Wy vereysschen derhalven, dat U L. hem soo veel Credijt en Achtinge betoont, als onsen Commissaris van rechtswege toekomt, en dat U L. alle oorsaecken, die Verschillen ende Onlusten souden mogen verweecken en aenstoocken tot vertraging of verhindering der Eendracht en 't succes van Onse onderlinge Pogingen voor 't Algemeene-best, wilt vermijden. Waer mede Wy U van Herten wenschen, wel te varen. Gegeven in Ons Hof te Kensington, den 18 dag van April, 1690, in 't tweede Jaer onser Regeeringe.

Den

Den Lord Melvill / die al den 25 van Lentemaent den Titul van Commissaris aengenomen had / voerde de nevensgaende Reden.

Aenspraeck van den Grave van Melvill, sijn Majesteyts Hoogen Commissaris, aen 't Parlement van Schotlant, den 25 April.

MYLORDS en EDELEN.

DIt Parlement soude door de tegenwoordigheyt van mijn Koninckllijcken Meester vereert zijn geworden, indien het groot gewicht van Saken onder sijn handen, de Vergadering van het Parlement van Engelant en de voorgenome Expeditie op Yrlant U van dat geluck ende voldoening, die hy volkomen voor U bereyde, niet berooft hadden. En, schoon hy besloten heeft, soo haest sijn importante Affairen het hem konnen toelaten, dit sijn oude Koninckrijck te besoecken, heeft hy nochtans sulck een opsicht genomen voor het geen, dat tot voldoening van sijn Volck kan strecken, dat hy niet langer Uw Vergaderingh heeft willen uytstellen, om sulcken Schicking aen dese Natie te geven, als een reële Veyligheyt voor haer gewichtigste Belangen van ware Religie ende billijcke Vryheyt mogen wesen. Kont U L. dencken op de groote dingen, die hy, als het Instrument in Gods Hant, voor U gedaen heeft: Kont U L. uw gedachten laten gaen over de baerblijckelijcke Gevaren, voor welcke hy (wanneer hy in de grootste Eer, Overvloet ende Vrede leefde) sig selven soo grootmoedig bloot stelde, om U uyt de swaerste van alle Qualen, Papery ende Slaverny, te verlossen ende U te ontslaen van de Vreesen, waer onder U L. gereet stont, te sincken, ende niet blymoedig concurreren tot het doen van alles, het geen tot satisfactie ende veyligheyt van Uwen Verlosser streckt, wanneer het met uw eygen Intrest soo seer aen een geschakelt is. Ick gelove, dat'er weynig oprechte Protestanten ende goede Rijcksbewoonders zijn, dewelcke niet vrywillig de helft van hare Goederen voor soo grooten Zegen, indiense noch niet verkregen was, souden geven. Sijn Begeerten zijn gehecht aen ende gereguleert door uw waer Intrest. Hy versoeckt een Subsidie; maer alleen, het geen vereyscht wert voor uw Veyligheyt (de Verseeckering van welcke U het dierbaerste is) en het support van de Regeering: Hy heeft tot noch toe geen onkosten voor Uw Protectie gespaert; ende het is maer billijck, dat hy nu Uw krachtdadige Hulp geniet: Laet het noyt de Vleck van onse Natie wesen, dat de beste van onse Coningen het slimste gehandelt wert. Hy weygert niets, dat rechtvaerdig begeert kan werden: Sijn onwederspreeckelijcke Rechten gelden alleen by hem, voor soo veel sy dienstig voor Uw Welstant ende Securiteyt zijn. Ick ben (Mylords ende Edelen) door den Coning bevolen, U voor te dragen, dat, gelijck hy geresolveert is, in de sincere Professie van de ware Protestantse Religie (voor de Bescherming van dewelcke hy weder gereet staet, sijn Coninckllijcke Persoon te exponeren) te leven ende te sterven, hy insgelijcks bereyt is, met U te concurreren tot de Schicking van de Kerck ende Staet op sulcke solide Gronden, dat U L. niet op nieu voor een Wederstorting in uwe voorige Qualen behoeft te vresen. Hy is bereyt, sijn Coninckllijcke Toestemming te geven tot het geene, dat in billijckheyt aen hem voorgedragen kan werden voor de Verseeckering van Religie, Vryheyt ende Eygendom tegen alle

toekomende Hinderpalen, ende tot het redresseren van andere Grieven; en U L. kont met reden niets versoecken, dat hy niet willig is, te vergunnen. Sijn Majesteyt offereert Redres aen onderdruckte, Vergiffenis ende Vrede aen onderwerpende Vyanden ende Bescherming aen alle sijne goede Onderdanen. Ick ben verder door sijn Majesteyt gevolmachtigt, aen sijne Coninckliicke Burgten soodanigen Aenmoediging en Verbetering in de materie van Koophandel ende sulcken Verlichting ten opsichte van de proportie van hare Lasten te geven, als het Parlement dienstig sal oordeelen. Wat valt dan overig, als dat U L. U met sulcken yver voor het beste van uw Lant, voor soo veel het de Religieuse ende Civile voordeelen betreft, en de Eer van Uw Prins aenstelt, dat dit Parlement een uytkomst tot vergenoeging van beyde mag hebben. Ick soude U ongelijck doen, wanneer Ick hier aen twijffelde ofte U eenige Persuasien tot het krachtig voortsetten van dese Saecken, soo seer uw eygen belang, nodig oordeelde. U L. weet, dat de Oogen van de geene, dewelcke U L. verbeelt, als mede die van Uw Nabuur, en insgelijcks van uwe Vyanden, op U zijn, verwachtende, wat den Uytslag van Uw Vergaderingh, waer in de Geallieerdens van den Coningh soo wel, als alle sijne Onderdanen ende onse Protestantsche Vrunden buyten 's Lants niet weynigh geconcerneert zijn, sal wesen. U L. hebt niet van noden, dat Ick U aenmane; alle Hevigheden, Misverstanden ende Querellen aen een sijde te leggen ende alle gelegentheden van Tweespalt te vermijden, siende, dat dit soo seer voor Uw eygen Intrest is ende dat dit soo grooten verachtering aen het Werck, dat U L. onder handen hebt, soude toebrengen. Ick hope, dat U L. de Werelt sult trachten te overtuygen, dat het geen private ofte eygenselts Desseynen, maer den Yver voor God ende de ware Religie ende de Liefde tot Uw Coningh ende Lant zijn, welcke op U L. influeren. Ick weet, dat'er veele in Uw Vergaderingh gevonden werden, gelijck die, welcke de Stam van Issaschar verbeelden, voor het brengen van het Coninckrijck in de handen van David; Mannen, welcke kennisse van de Tijden hadden, om te weten, wat Israël behoorde te doen. Ick hope, dat U L. niet qualijck sult nemen, dat Ick U dat dienstige Bevel van den Apostel, *uwe Bescheydentheyt zy alle Menschen bekent*, indachtigh maecke; want de Vyanden van onse Natie hebben de gelegentheyt waergenomen, ons meer om de hevigheyt van ons Temperament, als om eenige andere Saeck, te laecken. Ende Ick (dien sijn Majesteyt met een Caracter ver boven mijn Staetsucht vereert heeft) sal voor my selfs niets meer seggen, alsoo Ick geen ander voornemen my voor oogen gestelt hebbe, als het algemeen Welwesen ende het geen openbaer uwe eygen Intresten is. Ick behoeve geen Verdediging te maecken, vermits Ick nimmermeer hant in ende part aen het geen, dat de Natie lastigh ende nadeelig geweest is, gehad heb. Ick hope, dat mijn Conduite ende Lijden het meeste gedeelte van mijn Leven my sal (het behoort ten minsten) verseeckeren van alle verdachtheden, dat Ick een Voortsetter van Arbitraire Macht geweest heb. En Ik ben gerust, dat mijn Meester, welken Ik diene, ver van 't trachten na of het begeren van eenigen sulcken Saek is, wat of sijn of onse Vyanden mogen voorgeven. Ik erkenne, dat d'Eer, die sijn Majesteyt behaegt heeft, aen my te confereren, boven mijn Kracht gaet; doch mijn poging sal wesen, mijne andere Gebreken te vergoeden door een volkomen Getrouwigheyt aen den Coning, mijn Meester; een oprecht

Respect

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

Respect t'uwaerts, en een yverige Applicatie tot 't voortsetten van de ware Religie en 't gemeene best van elck een.

Den Grave van Crawford liet sig den 2 van Bloeymaent hooren:

Mylords en Edelen.

Ick mag tegens de Edelen, de Regeerders ende de resterende Leden van dese Eerwaerdige Vergadering wel seggen, gelijck Nehemia: *Het Werck is groot ende wijt: laet ons derhalven op de Muur niet afgesondert werden, de een verre van den anderen: onse God sal voor ons strijden.* Onse Religie, Kerckelijcke Regeering, algemeene Veyligheyt, Wetten ende Vryheden, het loopt alles gevaer ende den Vyant legt op sijn luymen, soo wy maer ergens in onse betrachtingen komen stil te staen. Nochtans, indien God ons soo begunstigt, dat onse Plicht ons klaer voor oogen staet ende wy in het nakomen der selve geholpen werden, is het gewis, dat wy onder de Beschermingh van een Vorst zijn, die seer wel kan oordeelen, waer in ons recht Intrest gelegen is, en die, gelijk Ick vastelijck vertrouw, ons resoluyt sal toestaen alles, dat wy rechtmatig souden konnen eysschen. Sijn Majesteyts gedruckte Instructien voor de laetste Sessie zijn duydelijcke Blijcken van de tedere Achting, die hy sijn Volck toedraegt, en behelsen een grooter Toegeeflijckheyt, dan wy oyt gesien ofte van gelesen hebben in de Regeeringen van iemant onser Coningen eenige Eeuwen herwaerts. Dies vertrouwe Ik, dat dese nieuwe Rijcks-Vergaderingh de gerustheyt, waer naer Wy met soo veel ongedult wensschen ende verlangen, sal voltoyen, en dat wy verplicht sullen werden, van sijn Majesteyt te seggen, gelijck wel eer de Coninginne van Scheba tegen Salomon seyde: *Gelooft zy de Heere, uwe God, die behagen in U heeft gehad, om U op den Throon te setten: om dat de Heere ons bemint, daerom heeft hy U tot Coning gestelt, om Recht ende Gerechtigheyt te doen.* Het soude niet meer, als een behoorlijcke Vergelding aen sijn Majesteyt zijn, voor de groote dingen, die hy voor ons gedaen heeft, dat wy een volkomen Vertrouwen op hem stelden ende een waren Yver voor sijnen Dienst lieten blijcken; het welcke in dese distelige tijden niet alleen seer voldoende ende verplichtende voor soo een Edelmoedigen Vorst kan wesen, maer ook tot merckelijck voordeel van sijne ende onse Affaires strecken. Soude het niet seer wel te pas komen, indien men sig wachte, sig in Vooroordeelen tegen malkanderen in te laten, en dat wy, nu'er alles aen hangt, beuselachtige Verschillen (waer uyt niemant, dan onse Vyanden, eenigh voordeel treckt) lieten varen ende alle onse krachten inspanden, om onse Kerck vast te stellen, het Coninckrijck te verdedigen ende andere goede Wetten, die nu in overleg zijn, te maecken; ten eynde wy ten vollen ende tot onse vertroostinge deelachtig mochten werden aen de Verlossinge, welcke God voor ons gewrocht heeft? Indien wy in onse laetste Sitting aen het Huys Gods eerst begonnen hadden, misschien souden de andere saecken beter van de hant gegaen hebben. Moeten wy niet bekennen, dat de Kerck ellendig door onse Verschillen geleden heeft? Ende heeft onse uytstelling het Werck niet swaerder gemaeckt? De tegenstant binnen ende het geschreeuw buyten 's Lants souden seeckerlijck minder geweest hebben, en veel vroome Predicanten, die in lijden

zijn, al voor desen uyt hare noot verlost geworden, indien men wat meerder voortgangh hadde gemaeckt. Ende genomen, dat eenige overblijvende Hinderpael ons waerlijck in het vaststellen onser Kercke een Spaeck in het Wiel stack, souden wy'er selfs de Schult niet van moeten dragen? Sommige voeren tegenwoordig deselve Tael, die men eens in de dagen van Haggai hoorde: *De tijt is niet gekomen, dat des Heeren Huys gebouwt werde:* Doch de soodanige sal Ick met de Woorden des Propheets antwoorden: *Is't voor U lieden wel de tijdt, dat gy woont in uwe gewelfde Huysen, en sal dit Huys woest zijn?*

Wy hebben oorsaeck, met Ezra den Heere, den God onser Vaderen, te loven, dat het niet door den Coningh verhindert wert; maer dat hy het hem in sijn Herte gegeven heeft, sijn Huys te vercieren volgens die wijse, dewelcke met de genegentheden des Volcks best sal over-een-komen: dese hope Ick, dat sig naer het voorbeelt, dat wel eer op den Berg getoont wiert, en niet enckelijck naer Menschelijcke Policy, sullen schicken. Wy werden door een Buytenlantschen Vyant gedreygt; ons Lant van binnen Vyandelijck aengetast, ende het Coninckrijck staet voor veele sware ongemacken bloot. Wat soude van ons worden, indien sijn Majesteyt ons sijne Beschermingh onttrock ende wy aen de Woede onser Vyanden overgelevert wierden? En, schoon onse Kerck nu al op de voeghlijckste wijse vastgestelt ware ende onse beswaernissen desgelijcks weghgenomen, kan echter de Natie niet veyligh zijn, indien 'er geen Onderstant-Gelden, naer vereysch der tegenwoordige Noot, opgebracht werden. Het was te wenschen, dat de Wijsheyt ende Goetheyt Gods alle onse Raedslagen soodanigh mocht bestieren, dat wy ons door valsche bevattingen van saecken niet lieten misleyden. Laet dan geen Partijdigheyt aen de eene kant noch Passie aen de andere de voorige Verschillen gaende houden ofte nieuwe verwecken, op dat van ons niet geseght werde, het geene eertijts door Ezra in diergelijcken gelegentheyt gesproocken wiert: *Ende naer alles, dat over ons gekomen is om onse boose Wercken ende om onse groote Schult? om dat Gy, O Onse God, belet hebt, dat wy niet t'onder zijn van wegen onse Ongerechtigheyt, ende hebt ons eene Ontkominge gegeven, als dese is, sullen wy nu wederkeeren, om Uwe Geboden te vernietigen?* Het geene My-Lord, de Commissaris, deser dagen sprack, was soo volkomen, dat, indien ick het selve soude willen uytbreyden, het niet anders soude zijn, als de roeckeloose Treck eens Penseels door een onkundige Hant op een volmaeckte Schildery: dies sal ick sulcks niet onderstaen. 't Is buyten tegenspraeck, dat'er in dese eerwaerdige Vergadering veele zijn, welcke sijn Majesteyt ernstigh zijn toegedaen, ende sijn Hert, schoon hy een goet stuck weegs van ons af is, niet minder met gunste t'onswaerts vervult; soo dat Ik, indien den Uytslag van onse Raedslagen niet tot ons genoegen en tot voordeel der Natie streckt, vreese, dat dese tegenwoordige gelegentheyt, om wel te doen, dus verwaerloost zijnde, ons tot een sware Beschuldiginge in den dagh des Oordeels sal strecken. Doch, gelijck als de Hant des Heeren klaerlijck heeft uytgemunt in elcken stap onser onlangs geledene Ontkominge uyt het Pausdom, verhope ick, dat de Hoecksteen met gejuych sal aengeset werden ende wy in het eynde gedrongen zijn, te bekennen: *Dat dit van den Heere geschiet is, ende het wonderlijck in onse Oogen.*

Den

Den Hertog van Hamilton en meer / die 't smerte / het meeste Bewint aen andere toevertrout te sien / verweckten Dagen en Weecken na malkander soo veel Verwarringen / dat men niet / als met groote moeyte / voltoyt kon krijgen de Billen tot 't doen afleggen van d'Eed van Allegiance door yder een, tot het verkiesen der Leden bevoegt; 't verbeurt verklaren der Goederen van de Rebellen, in de Hooge Landen ende elders tegen de Regeeringh in de Wapenen, en wel bysonder van den Grave van Dumferling; de Ondergraven van Dundee en Frendreth; Lord Dunkell; Collonel Cannon; Mr. Collin Mackenzie; Sir John Drummond van Macharic; Crawford van Ardmillan en sijn Broeder; Mr. David Graham, Dundees Broeder; Robertson van Strowan; Grant van Ballindalloch; Sir Ewen Camron van Locheal en sijn outste Soon; Sir Donald Mackdonald van Slaite; Laird van Macknaughton; Major Graham van Bochaple; Cleeland van Fashie; de Laird van Pitcarr; Grant van Foyer; Mackneel van Gallechellie; John Macknaughton; Stewart van Appin; de Laird van Macklean; Mackdonald van Glengaric; Mackdonald van Keppock; Forwharson van Innerey, en Mackgregor van Breakley; 't vergunnen om het verjagen der Bisschoppen, dat Baronnets, van dewelcke te vooren maer twee uyt yder Graefschap verscheenen, soo veel 's Jaers 500 Ponden Inkomen hadden, in 't Parlement souden mogen sitten en stemmen; 't invoeren van een Lant-Tax van 28 Maenden, die men op 168311 Ponden schatte, ten behoeve van de Kroon in 5 Jaren te voldoen, een Hooftgelt, een Last van een ten hondert van alle Personele Obligatien, een op de Schoorsteenen, &c.; 't herstellen der Presbyteriaensse Kerckelijcke Regeering volgens de Geloofs-Belijdenis van Westmunster van den Jare 1592; 't vernietigen der Acten tegen deselve ende voor de Papery; 't brengen van 't Kercks Bewint in Handen van de Ministers, in den Jare 1661 afgeset (waer tegen een Smeeckschrift van de Bisschoppelijcke overgelevert / doch door het Parlement ongelesen verworpen wierd) welcke aenstonts Besit namen en uyt welckers getal en de nieuwe Presbyterianen in 't Majdey een Synode byeen quam; maer om haer drifftigheyt / sonder veel te verrichten / gescheyden most werden / en de volgende tot erkenning van hare Majesteyten.

Acte tot verseeckeringh van harer Majesteyten Regeeringh, voorgestelt in ende voor goet gekeurt door het Parlement nemine contradicente den eersten Augusti, 1690.

DE Staten van het Parlement overwegende, hoe rechtvaerdig ende nootsaeckelijck het is voor de veyligheyt van harer Majesteyten Regeeringh ende de Vrede van dit Coninckrijck, dat alle hare Onderdanen oprechte Persoonen, wel ende naer Plicht gesint zijn, ende dat andere, welcke haer averechts genegen vinden, ontdeckt mogen werden, ende dat den gewesen Coning James een Tijtel voorwend ende een Oorlogh tegen hare Majesteyten hanthaeft ende door meenigerhande Ondernemingen tracht, harer Majesteyten Onderdanen van haer Gehoorsaemheyt af te trecken, ende ten dien eynde een onder-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

scheyt stelt tusschen een Coningh de Facto ende een Coning de Jure, kunstelijck ten laetsten uytgestroyt, op dat daer door de Gehoorsaemheyt, aen hare Majesteyten geswooren, ontkracht ende ontsenuwt soude werden, hebben derhalven de Majesteyten van den Coningh ende de Coningin op het Advys ende Consent van de Staten van het Parlement vastgestelt, gestatueert ende geordonneert, dat alle Persoonen, dewelcke volgens de Wet verplicht zijn, den Eed van Allegiance te sweeren ende te presteren, ende alle andere Onderdanen van dit Coninckrijck, die den Raed nut sal vinden, den Eed van Allegiance af te vorderen (tot het welcke voor te houden aen elcken Onderdaen van dit Coninckrijk, als sy oorsaeck vint, sy hier by geauthoriseert wert) de onderstaende Verklaring sullen onderteeckenen; declarerende, dat de geene, welcke sullen weygeren, deselve te onderschrijven, gerekent sullen werden, ongenegen tot harer Majesteyten Regeering en van alle Officien en Beneficien, welcke sy besitten, berooft en verplicht, soodanigen Borg voor haer goede Conduite, en dat sy niets tegen de Regeering sullen ondernemen, te stellen, als harer Majesteyten Hoogen Commissaris of de Heeren van sijn Majesteyts Geheymen Raed dienstig sullen achten; welverstaende, dat die niet verder uytgebreyt werde, als tot een Verbintenis, Borgtocht of Personeele Gevankenis, Versekering van Paert en Wapens of Besetting van Huysen.

Ick A. B. verseeckere, erkenne ende verklare in de oprechtigheyt mijns Herte, dat hare Majesteyten, Coningh William ende Coningin Maria, zijn de eenige Wettige ontwijffelbare Souvereynen, Coningh ende Coningin van Schotlant, soo wel de Jure, als de Facto, ende tot het waernemen van de Regeering: en derhalven belove ende verplichte Ick my sincerelijck ende getrouwelijck, dat Ick met Hart ende Hant, Lijf ende Goederen harer Majesteyten Tijtels en Regeering sal beschermen tegen de Aenhangers van den laetsten Coning James ende alle andere Vyanden, welcke 't zy met openbare of heymelijcke Ondernemingen hare Majesteyten in d'Uytvoering van dien sullen verstoren ofte ontrusten.

Vroeg in 't Jaer verhief den Coningh tot Commissarissen van 't Groote Zegel den Hertog van Hamilton, den Grave van Argyle en den Grave van Southerland; van 't Geheyme de Graven van Forfar en Kintore en den Lord Carmichael, en van de Thesaury de Graven van Crawford, Cassels en Tweddell, de Lord Ruthven en de Meester van Melvill; ende vont in Bloeymaent goet, den Lord Ross en meer van dien Aenhang uyt den Geheymen Raed t'ontslaen en den Grave van Linlithgow en diergelijcke in haer plaets te stellen.

Den Hertog van Gordon wiert den 25 van Louwmaent uyt sijn Gevanckenis op 't Casteel van Edenburg ontslagen, kuste omtrent half Sprockelmaent in Engelant 's Conings Handen en wiert minnelijck ontfangen; dan weeck eenigen tijt later na Vranckrijck.

De Hooglantse Rebellen ontfingen, hoewel geknackt, in 't Voorjaer Officiers uyt Yrlant en door verscheyde Brieven Aes van hulp: De Raed betrapte in Lentemaent twee van dat soort by eenen Strangham aen Col-

laine

laine Mackenzie en Roderick Mackenzie / door den Grave van Seafort / Geheymschrijver van Staet des gewesen Conings / onderteeckent: Sy waren dese.

Brief aen Collaine Mackenzie.

IK verneme, dat uw voortreffelijcke Broeder, Sr. George, sijn Majesteyts Advocaet, genootsaeckt is geworden, om sijn Getrouwigheyt uyt dat Rijck te wijcken; doch sijn Majesteyt heeft my bevolen, aen U te schrijven, hem te verwittigen, dat hy haest by U sal wesen, hem in sijn voorigen Staet met groote Eer herstellen en veele teeckenen van sijn Coninckcklijcke Gunst aen hem bewijsen; en derhalven vermaent hem, in sijn Getrouwigheyt te volharden.

Brief aen Roderick Mackenzie.

GY zijt d'eenige Persoon, welcke sijn Majesteyt kan betrouwen in een seker Verhael van de Staet van dat Coninckrijck zedert de laetste Revolutie; en versuymt dienvolgende niet, ons een particulier Relaes van de Affaires in dat Rijck te senden, en welcke gepromoveert en tegen ons handelende zijn. Ick versekere U, dat sijn Majesteyt in 't kort by U sal wesen en alle getrouwe Personen na haer ware Verdienste belonen: Volhard daerom in Uwe Gehoorsaemheyt en vermaent uwe Vrunden, insgelijcks te doen.

't Eenige / dat van belangh het gantsche Jaer met de Rebellen gebeurde / gebiel in Bloeymaent. Sr. Thomas Levingston / onderrecht / dat sy haer Samelplaets te Strathspey hielden / Collonels Buchan en Canon met 2000 Man aengekomen waren en 4000 souden volgen / trock sijn Regiment Dragonders / 2 Compagnien Ruyters onder Capiteyns Hayes en Burnet / 6 Compagnien van 't Regiment van den Laird van Grant / 400 Man van Sr. James Leslie en een Compagnie Hooglanders onder eenen Mackay byeen. Den 10 naderde hy ter middernacht tot aen 't Casteel Ballagh ende kreeg nader kontschap van de Vyanden / dat sy een Fort by haer Legerplaets / omtrent welcke sy een stercke Wacht in een Kerck hielden / en een verder op de Rivier / doch onbewaert / hadden. Hy ruckte met sijn meeste Macht het laetste voorby en deed door 't overschot de Hooglanders in de Kerk bespringen: Sy vloden / sonder wederstant te bieden / na haer Gros in soo grooten verbaestheyt / dat de Coninckse Ruyters en Dragonders te gelijck met haer in haer Leger drongen en de gantsche menigte sig op 't eerste schieten over hals over kop na de Bergen begaf: 400 sneuvelden op de Plaets: 100 / daer onder menigte Edelen en Officiers / bleven gevangen. Buchan en Canon ontsnapten ter naeuwer noot. 't Casteel van Lethindy / waer op de Neef van Buchan 't Gesag voerde / gaf sig aen een Bende Engelsse over: Sy wonnen behalven de Wapenen en Krijgsbehoeften 400 Sacken Meel en een Standaert / die de Hooglanders voor den gewesen Coningh meenden te planten; verlooren niet eenen Man; dan hadden 4 à 5 gequetst en ettelijcke Paerden onbruyckbaer.

In de Herfst bemachtigden d'Engelsse in 't Noorden noch ettelijcke Casteelen en den Grave van Argyle dat van het Eylant Stalker ende byna het geheele Eylant Mull; waer door de meeste Mackleans en andere der hertneckigste tot Gehoorsaemheyt verstonden.

Nergens scheen meerder hoop op een vroege Velttocht / als in Duytschlant; want / onaengesien de Ceurvorsten van Saxen en Brandenburg om haer Binnenlantse Saecken / hoe meenighmael versocht / weygerden / nae Augsburg te komen / hadden sy echter hare Gesanten gevolmachtigt / de Verkiesing van een Roomsch Koning / naer welckers Uytslag alle toerustingen wachtten / te helpen voltrecken. Den 24 van Loumaent traden sy nevens de aenwesende Ceurvorsten ende den Grave Kinsky / Gesant voor Bohemen / naer het Raedhuys. De Ceurvorsten deeden elck in een apart Vertreck haer Gewaet aen / de Geestelijcken root Scharlaecken en de Wereltlijcke root Velours. Te Paert reeden sy naer St. Ulrichs Kerck: Eerst Ceur-Mentz / Ceur-Trier en Ceur-Ceulen: achter haer Ceur-Beyeren en Ceur-Paltz; en eyndelijk de Afgesanten van Ceur-Bohemen / Ceur-Saxen en Ceur-Brandenburg: In den beginne had men gesien de Beampten der Ceurvorsten; voor yder sijn Erf-Marschal met het Swaert in de Scheede en de Punt nederwaerts / en nevens haer de Lijf-Wacht. Naer de Godsdienst beswoeren de Ceurvorsten ende Gesanten de Eeden ende gingen in de Sacristey / met schoone Nederlantsche Tapijten geciert / acht Veloursse Stoelen voor de Verkiesers naest elckanderen ende een Turcks Tapijt voor haer. Ceur-Mentz vroeg / of de overige iets wisten, waerom de Keur van een Roomsch Coningh niet behoorde voort te gaen? Sy antwoordden Neen ende voltrocken het Werck. Mentz vroeg de Getuygen ende twee Notarissen / die onder de besigheyt buyten gestaen hadden ende naderhant weder binnen raeckten / voor / dat sy haer wel van de Verheffingh verseeckert hadden, maer de tegenwoordigheyt van den Keyser vereyscht wiert; sy selfs uyt den hare niemant konden afvaerdigen, en derhalven op haer begeerden, een Deputatie aen sijn Majesteyt te maken. Voor yder der Ceurvorsten ging een Raed heen. Naer haer vertreck opende Ceur-Mentz / dat sy, gesamentlijcke Ceurvorsten ende Standen, eenstemmigh ende eendrachtigh sijn Majesteyt, Joseph, Coningh van Ongaryen, tot Roomsch Koningh verkoren hadden; en vorderde / of sulcks de Wil van alle niet was? Sy bevestighden het. Een half uur verliep / eer de Gedeputeerden bekent quamen maecken / dat sy haer Last volvoert hadden ende de Keyser naderde. De Ceurvorsten ende Gesanten ontfingen hem by den Ingang der Kerk ende leyden hem naer de Kapel van St. Gregorius / met root Damast behangen ende alwaer den Keyser sig met sijn Plechtelijck Gewaet liet kleeden. Middelerwijl waren de Ceurvorsten naer haer Vertreck gekeert: sy haelden naer de Kleeding sijn Keyserlijcke Majesteyt uyt het sijne derwaerts in dese Ordre. Voor af de Ridders

ders ende Raden / als Getuygen in de Sacristey geweest. Doe de Keyserlijcke Geheyme Raden / met hem genomen. De vijf Herauten / welcke / gelijck oock de Ceurvorstelijcke Erf-Marschallen / die haer met het Swaert in de Scheede ende de Punten benedenwaerts volgden / niet in de Sacristey traden. De Ceurvorstelijcke Afgesanten. Ceur-Beyeren ende Ceur-Paltz. Ceur-Trier alleen. De Rijcks-Erf-Amptenaren met de Insignia; doch maer tot aen de Vergader-Plaets / ende van gelijcken de Rijx-Marschal met het bloote Swaert. Sijn Keyserlijcke Majesteyt / en wat voorwaerts twee Hooftluyden sijner Lijf-Wacht aen beyde kanten. Den Koningh in het Koninckelijck Ongarisch Habijt met de Kroon / en achter hem wat ter zijden sijn Obersten Hofmeester: En eyndelijck Ceur-Mentz en Ceur-Ceulen. De Keyser ging in een met Gout ingeleyde Stoel sitten. De Koning stont met de Kroon / &c. op en de Ceurvorsten en Gesanten met blote Hoofden. De Ceurvorst van Mentz betoonde aen sijn Keyserl: Maj: haer genoegen / dat hy sig had laten welgevallen, in de Sacristey te verschijnen, en verhaelde / dat sy, door gewichtige redenen bewogen, goetgevonden hadden, een Roomsch Coningh ende toekomenden Keyser aen te stellen; oock de Verkiesingh ordentelijck uytgevoert, ende sy eendrachtigh op sijn Majesteyt, Joseph, den Coningh van Ongaryen, gevallen was; doch dat sy Heeren Ceurvorsten ende Gesanten, nadien deselve het sonder voorweten van den Keyser niet wilden aenvaerden, sijn Inwilligingh versochten. Den Keyser stont het toe en Joseph nam d'Eer aen. Ments bedanckte haer uyt den Naem van alle; las den Koningh den Eed / die hy met het aflichten van de Kroon van het Hooft ende het leggen van sijn Vinger op het Euangelium op den Altaer beswoer / volgens de gemaeckte Capitulatie voor / en riep hem daer en sijn Dom-Custos in de Kerck naer het singen van het Te Deum ende het openen der Deuren voor het Volck tot Roomsch Koningh uyt: het baude hem na: Lang leve Coningh Joseph.

De Krooningh geviel den 26. De Keyser en Koning trocken in het Bisschops Hof haer Kleet en de Ceurvorsten in het Choor van de Dom-Kerck het hare aen. Hare Majesteyten gingen / dus verselt / na de Kerk. Eerst de Rijcks Quartiermeester met de Staf. Twee Trauwanten van de Rijx-Marschallen. De Vorstelijcke voorname Bedienden. De Ceurvorstel. / Koninckelijcke en Keyserlijcke Ridders en Ministers / en nevens haer / doordien de Ceurvorsten selfs de Insignia wilden dragen / de Erf-Amptenaers. De niet regeerende Vorsten. De Regeerende. Vijf Herauten. De Ceurvorstelijcke Marschallen met de Degens in de Scheeden. De Ceurvorstelijcke Gesanten. De Ceurvorsten met de Insignia. De Rijcks-Marschal. Sijn Keyserlijcke Majesteyt in het Keyserlijck Gewaet met de Kroon op het Hooft onder een Verhemeltsel. Anderhalf Voet verder ende wat ter linckerhant den Roomsch Koningh met het Ongarische Kleet en Kroon / ende achter hem sijn Opper-Hofmeester. De Krooning geschiede ter Plaets / daer het kort te vooren aen de Keyserin / nu nevens de Ceurvorstinnen van Beyeren en

de Paltz in het stille in de Kerk/ volbracht was. Tegen over de Keyserlijcke Throon stont een andere met twee Deck-Kleden voor den Coning nevens een Hemel ende een Stellagie/ met root/ geel en wit Laken bekleet/ alwaer sijn Majesteyt naderhant Possessie nam ende Ridders sloegh. Over dese sagh men een Bed-Stoel voor den selven tusschen de Throonen op twee Trappen; verder een paer met root Velours overtoge Leeningh-Stoelen voor Ceur-Ceulen en Ceur-Trier; achter den Hemel Stoelen sonder Leenen/ oock met root Velours/ voor de Geestelijcke Vorsten/ ende wat later andere diergelijcke voor de Prælaten. De Ceulsse en Franckfortse Gesanten verwoegden haer op de Plaetsen/ door den Rijcks-Marschal in 't Choor haer aengewesen. Die van Aken en Neurenburg stonden ter sijde van het Altaer by hare medegebrachte Ornamenten. Den Ceurvorst van Mentz deed den Dienst; Krooningh ende Salvingh met de gewonelijcke Plechtelijckheden. Doe galmde men 't Te Deum; en na 't aflopen sloegh den Koning op de Stoel sittende/ met 't Swaert van Carel de Groote tot Ridders de Heeren Friedrich Dietrich; Graef Leopold van Dietrichstein; Carl Philipp/ Graef tot Pappenheym; Melchior Friedrich en Johan/ Vryheeren van Schonborn; Johan Caspar Cobenzi; Graef Leopold van Strasoldo; Graef Joseph Antony van Weissenwolf; Graef Johan Kery; Baron van Ingelheim; Casimier Friedrich/ Vryheer van Kesselstatt; Graef Michael Esterhasi; Graef Gabriël Esterhasi; Graef Jacob Ernst van Leszlie; Philipp/ Vryheer van Stadian; Frans Ernst/ Vryheer van Palling; Caspar/ Vryheer van der Leyen; Philipp Christoph Knebel; Johan Fridrich/ Baron van Egg; August Ferdinand Pflueg; Petrus de Gonder/ Vryheer van Beuregard/ en Johan Georg van Meissenbach.

Vervolgens ging de gantsche Stoet/ gelijck sy in de Kerck gekomen was/ na 't Stadhuys/ daer een prachtige Maeltijt/ het eynde der Statie/ gegeven wiert.

Den 3 van Sprockelmaent vertrocken hare Keyserlijke en Koninckleijcke Majesteyten van Augsburg na Munchen en hielden den 4 van Lentemaent haer Intrede tot Weenen: Aen 't Hooft reeden eenige Hant-Paerden/ 6 Trompetters en een paer Keteltrommels met de Stads Ruytery van 150 Man. Na haer andere Hant-Paerden/ 6 Trompetters/ 2 Keteltrommels en 150 Burgers te Paert. De Hant-Paerden der Provintie/ 12 Trompetters/ 2 Keteltrommelslagers en 4 Compagnien Ruyters der Stenden/ yder van 60 Man. 4 Diergelijcke. Eenige Hant-Paerden van den Keyser/ twee Trompetters/ 22 Muyl-Esels met roode Velourse Deckkleeden/ van Gout en Silver gestikt/ en door Palfreniers van den Keyser geleyt. 12 Keyserlijcke Hant-Paerden met een Gouden Arent/ de Keyserlijcke Wapenen en de Letter L. (de eerste van Leopoldus) op hare Kleeden. 24 Keyserl. Hant-Paerden/ 12 Keyserl. Trompetters en twee Timbaliers. Veele Keyserl. Pages/ de eene met het Swaert en de andere met de Staf/ verbeeldende de Souvereyniteyt van het Commando. De Raedsheeren van de

Regeering.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

Regeering. De Stenden. Meenigte Ridders van het Hof te Paert. De Ministers en Raden van Staet. Den Prins van Diedrichsteyn / Opper-Hofmeester van den Keyser. De Ambassadeurs van Spange en Venetien naest elkanderen / door Staffiers omstuwt. 5 Herauten. Den Prins van Schwarzenberg met de Degen als Mareschal van het Hof. De Roomsse Coning te Paert / en ter linckerhant wat later sijn Hofmeester / den Prince van Salm. Een groot Verhemeltsel / met Gout geborduurt / door 8 Raden der Stad getorst / en daer onder op een prachtig Paert den Keyser / dien de Stalmeester van het Hof / Annibal Rocci / te Voet diende. Even achter hem de Keyserin / welcke / swanger / in een kostelijcke Zetel gedragen wiert. Ter zijden hare Majesteyten reden den Grave Gubriani / verbeeldende den Opper-Kamerling / kort te vooren t'Augsburg gestorven; den Grave van Harrach / Opper-Stalmeester; den Grave van Waldsteyn / Opper-Hofmeester der Keyserin / en den Grave Colloredo / Capiteyn der Trauwanten. Doe de overige Keyserlijcke ende Coninckljjcke Pagien / 6 Trompetters en twee Timbaliers. Den Grave van Mansfelt aen het Hooft van de Guarde der Busschieters. De prachtige goude Keyserlijcke Caros ende Draegh-Zetel der Keyserin / van twee Muylen met root Velours / en daer op de Keyserlijcke Wapenen in het Gout besaept / voortgehaelt. Een Caros van den Coningh. Die der Hof-Juffers. De Stads Lijf-Wacht te Voet; ende eyndelijck de Carossen van de Ambassadeurs / Ministers ende verdere Grooten. Aen beyde de Vleugels van het Hof vertoonden haer de Trauwanten. In dese Gestaltenis trock men door drie Eeren-Poorten tot aen 't Paleys; en de Neder-Oostenrijckse Cancelier / den Heer Maximiliaen de Salla / verwellekomde hare Majesteyten uyt den Naem der Stenden / die den Keyser met 30000 en den Coningh met 20000 Florijnen vereerden / in deser voegen.

Alderdoorluchtigste, Grootmachtige, Onoverwinnelijcke Roomsse Keyser; Coning van Hongaryen en Bohemen; Aerts-Hertog van Oostenrijck; Aldergenadigste Heer, &c.

INdien de oude Tijtgenooten van de Werelt het voor een sonderlingh geluck hebben gehouden, wanneer sy een Rooms Keyser Victorieus sijn Intocht in Romen mochten sien doen, soodanig, dat oock den grooten Man Augustinus gewenscht heeft, dat te mogen deelachtig wesen, hebben heden ten dage uwe gehoorsame en getrouwe hier gelate Geheyme en Gedeputeerde Raden en Stenden, ja het gantsche Lant, geen minder reden, haer geluckig te noemen, van soo gewenschten dagh beleeft te hebben, waer in sy haer Aldergenadigsten Lant-Vorst nevens desselfs Rijcks-Successeur, den Doorluchtigsten nieu-gekroonden Coning, Joseph, niet alleen der selver Hofstad Zegepralende sien intrecken; maer daer-en-boven de Genade genieten, aen haer met geboge Knien hare alderonderdanigste Congratulatie af te leggen en deselve te ontfangen.

De Heydensche Victorieuse Keysers mochten het doen, wanneer een Trium-

phale Intrede van den Roomsche Raed bewilligt wiert: Doch de tegenwoordige Zegepralende Intocht van Uwe Keyserlijcke Majesteyt is soo veel te heerlijcker, om dat sy U niet door het goetvinden van een Raed, die uwe Majesteyt niet heeft t'erkennen, maer van den Hemel, vergunt en toegewesen is.

Om de Gemeente ter selver tijt te verblijden, wierden haer in Afbeeldingen de ondergebrachte Volckeren, Coninckrijcken en Landen voorgestelt en vertoont: Maer dese Landen mogen haer noemen, veel geluckiger te wesen, doordien deselve met haer eyge Oogen sien deHoogmoet der op eenige weynige Mijlen na genaderde Ottomannen, Vyanden van de Christelijcken Naem ende die ons dagelijcks deeden zidderen en beven, gedempt; de Vestingen, by haer beseten, afgenomen; verscheyde bloedige Nederlagen toegevoegt; heerlijke Lantschappen ontwrongen, en over de 100 Mijlen van de Grensen deser Landen gedreven; en haer daer door in een gewenschte Rust en Seeckerheyt gestelt.

De Triumphen waren voortijts verzegelt door de met Ketenen geboeyde en met Banden geknevelde Krijgs-gevangens. Diergelijcke souden uwe Keyserl: Majesteyt beyde van Turcken en Christenen, het begeerende, niet ontbreecken; doch dese Uwe Keyserlijcke heerlijcke Intocht is van veel voortreffelijcker Lijfsgevangenen vergeselschapt; als wesende de Gemoederen van so veel aensienlijke Ceur en Vorsten des Roomschen Rijcks, door Uwe Keyserlijcke Majesteyts hoogwijs beleyt gewonnen en overwonnen, om dese Intrede met het toejuychen van hare Herten en een onderdanige Genegentheyt by te woonen.

De menigte van Gout en Silver, uyt de veroverde Lantschappen medegebracht, vercierde de voormaels gehoude Zegepralingen der Romeynen; maer de tegenwoordige wert verheerlijckt door het onwaerdeerlijck Kleynoot, Joseph, Rooms Coning en toekomende Successeur van het Rijck: Desselfs aenkomst tot soo hoogen Qualiteyt is dese Landen meer, als ontallijcke Millioenen Gouts, waerdig; en de verkrege Roomsche Kroon in dese Triumph te meer voor een op de Vyanden gewonnen Schat te houden, om dat sy deselve niet alleen met alderhande Machinatien, maer selfs zedert twee Eeuwen met openbaer Gewelt, het hooglosselijcke Aerts-Huys van Oostenrijck hebben trachten te ontrucken.

Onder alle Uwe Keyserlijcke Majesteyts Glorieuse Voorvaderen is'er niet een, die door sijn menigvuldige Heldendaden niet heeft verdient, te zegepralen; doch onder die vinde ick echter, dat de geene, die eerste Naemvoerders van het Aerts-Huys geweest zijn, op een sonderlinge en buyten gewoone manier van den Hemel zijn begunstigt geweest. Rudolphus I., respective Stam-Vader van dese Landen, verslaet (om niet van veele andere sijner Victorien te spreecken) in een openbaren Veltslag den onrechtmatigen Besitter van deselve, Coning Ottockar, en bekomt daer door dese soo heerlijcke Provintien: Albertus I. ontruckt Æmulus Adolphus het Rijck, doot hem met eyge Handen en erlangt de Roomse Kroon: Maximiliaen I. verkrijgt door Huwelijck eerst de aensienlijcke Nederlanden; dan most deselve tegens de Fransse Macht ende verscheyde Wederspannigen door sijn Dapperheyt ende Heldenmoet verdedigen en aen sijn Nakomelingen overdragen: Philippus I. vercierde het hooglosselijcke Huys van Oostenrijck met de Kroonen van Spange: Ferdinandus I. belette met 't byleggen van de doenmaels in Duytslant ontstoke Oorlog door het Verdrag van Passau en Matthias I. het gantsch te gronde gaen van de Catholijcke Godsdienst in dese Landen.

Alle

Alle waerlijck heerlijcke Voorvallen en heroike Daden: Nochtans sal de Werelt moeten bekennen, dat Leopoldus I., als de Sevende Eerste, welck getal voor geluckigh en als *Primus inter Primos* wert gehouden, oock de geluckigste kan en mag genoemt werden; want, behalven dat geen van de nu opgetelde soo geluckig is geweest, een Rijcks-Successeur van eygen Lijve in soo tederen Ouderdom, en sulcks met soo groote Gaven, te sien, is het oock gantsch Europa bekent, dat gedurende desselfs Regeering door sijn Zegenrijcke Wapenen de Kroon Polen haer wettigen Coningh behouden heeft, Denemarcken geret, Hollant gesecoureert, de Fransse Macht wederstaen en nu zedert drie Eeuwen het onverwinnelijck gehouden Ottomannische Rijck met achterlating van verscheyde voorname Provintien genootsaeckt is, aen de Voeten van Uwe Keyserlijcke Majesteyt den Vrede te komen versoecken; sulcks, dat met alle billijckheyt de Eertitulen, de oude Roomsche Zegepralende Keyseren gegeven, U mogen toegevoegt en Gy genaemt werden *Leopoldus Pius, Felix, Victor, Triumphator & vere Augustus.*

En, dewijl nu dit alles met hertelijcke Vreugde-daden behoorde te blijcken, blijft niets overigh, als dat wy nevens het bysetten van Goet en Bloet de stercke Hant Gods om de Continuatie van dese sijne Genade op het yverigste imploreren, op dat Uwe Keyserlijcke Majesteyt tot troost en welvaren van desselfs Coninckrijcken en Landen veele Jaren altijt triumpherende magh blijven, en den tegenwoordigen Coning Joseph, als d'eerste van die Naem, gelijck alle andere eerste van Naem, met alle Heyl en Geluck gezegent werden. De Naem van Joseph wert van de oude Rabbijnen uytgeleyt, te zijn, *Deus dedit: Een van God gegeven:* En 't zy my heden geoorloft, voorspellende te seggen: *Quem Deus dedit, eundem & conservabit: Welcken God gegeven heeft, dien sal hy oock bewaren.*

Welcke Voorbeduydenis de gantsche Christene Werelt met vreughde *Amen, het zy soo*, doet uytten.

Waer mede Uwe Keyserlijcke Majesteyts getrouwe en gehoorsame hier gelate Raden en Stenden haer op het alderootmoedigste in Uwe Keyserlijcke, mitsgaders Lantvorstelijcke, Hulde en Genade beveelen.

Tot hier toe gingh het wel; maer drie tusschen beyden schietende hinderpalen belemmerden ende vernietighden echter de groote verwachtingh van de Duytsche kant; de Doot van den Hertogh van Lotharingen, de Huldigingh van den Ceurvorst van Brandenburgh ende de Saxen-Lauwenburghsche Erffenis. Den Hertogh van Lotharingen, die te Inspruck een Ontwerp van de gantsche Velttocht maeckte ende, gelijck naderhant uyt sijne Papieren gebleecken is, het Oogh op Montropael ende het voren langhs dien wegh in Lotharingen had, liet, op dat hy te sekerder een gedeelte der Vruchten sijner Zegenpralingen mocht genieten, door sijn Gesant te Regensburg omtrent het begin van Lentemaent het onderstaende Memoriael ter Rijcks-Vergadering overhandigen.

Memoriael van den Gesant van den Hertog van Lottharingen, aen de Rijcks-Vergadering te Regensburg overgelevert.

ALschoon het onnodigh is, de hooghaensienelijcke Raden, Boodschappers ende Gesanten, tot de algemeene Rijcks Vergaderingh geschickt, nochmaels wijtluftig voor te stellen, dat sijn Hoogvorstelijcke Doorluchtigheyt, den Hertogh van Lottharingen, oock behoort onder het getal van de Leden en Standen des Heyligen Roomsschen Rijcks, dewelcke tot nu toe door de Kroon Vranckrijck geweldiger wijse aengevochten ende benaeut werden, doordien de tegenwoordige toestant, waer in hy door diergelijcke onrechtvaerdige Proceduren geraeckt is, gantsch Europa sonder dat genoeghsaem openbaer is, heeft echter sijn Doorluchtigheyt des niet te min buyten twijffel willen stellen, of het sal, terwijl het Heylige Roomsche Rijck by dese gestalte van Saecken besig is, door middel van hare heylsame Raedslagen de Landen, haer voorheen door Vranckrijck onttrocken, weder te krijgen ende de Princen, uyt hare rechtmatige Possessie verstoten, te herstellen, sijn Hooghvorstelijcke Doorluchtigheyt mede ten hoogsten prijslijck wesen, dat hy by dese gelegentheyt het Rijck sijn hoogen Noot ende hebbende Recht tot ter nauwer nadencken volkomen te gemoet voert ende voor oogen stelt; dat billijck vertrouwen ende toesicht by sig dragende, dat het sig het selve tot de hoogstbillijcke Beschermings-Achting ende Sorgvuldigheyt voor sijn Doorluchtigheyt niet minder aengelegen ende weder bevolen sal laten zijn. Het is aen de gantsche Werelt meer, als te veel, bekent, hoedanig de Kroon Vranckrijck in den Jare 1670 het Hertoghdom van Lottharingen onder den Mareschal de Crequi tot volkomen onderdruckking van het selve Lant met sijn groote Macht vyantlijck overrompelt heeft ende van voornemen geweest, den doenmaels regeerenden Hertog van Lottharingen, daer sijn Doorluchtigheyt door middel van den Heer van Fouville in sijne vermeynde rust ende buyten gevaer staende seeckerheyt het geringste niet vermoede, door een plotselijcke overval gevangen te nemen. Of nu dese onrechtmatige Aenslag doenmaels misluckte, kon den Alder-Christelijckften Coning echter licht die Reeckening maecken, dat dese Verstoting uyt alle sijne aengeërfde Groot-Vaderlijcke Landen ende Heerschappyen, een soo hoogaensienelijcken Rijcks-Vorst wedervaren, ende niet soo seer het groot gevaer, hier door aen het Roomsche Rijck gedreygt, als de schade, haer reets dadelijck toegebracht, een heftige beweging in de Gemoederen van de Duytsche Standen ende Vorsten souden verwecken: Derhalven liet hy, de Tegenondernemingen, hier door te Regensburg gevreest, voorkomende, door sijnen Afgesant, de Gravel, aen de doenmaels aenwesende Rijcks-Vergadering aenstonts voordragen, dat hy het Hertogdom van Lottharingen niet aengevallen ende ingenomen had met dat oogmerck, dat hy het voor sig soude behouden; maer alles, sonder de alderminste Nuttigheyt ende genot daer van voor sig te trecken, aen sijne rechtmatige Erven ende Lants-Heeren wilde restituëren. Doch, hoe redelijck de Kroon Vranckrijck dese Beloften, niet alleen aen de Rijcks-Vergadering te Regensburg, maer oock aen de voornaemste Vorsten in Europa gedaen, nagekomen heeft, is daer uyt oogenschijnelijck

schijnelijck

schijnelijck af te nemen, dat sijn Alder-Christelijckste Majesteyt even naer de bemachtiging van het Lottharingse Lant de Vestingen heeft laten slechten; de Slooten verwoesten; de Stads Muuren over hoop werpen; Munitie, Geweer, Geschut ende Proviant afvoeren; de Hertoglijcke Schat en de Archive wegbrengen; alle Inkomsten, kostelijck Huysraet en Meubelen nevens andere Hertoglijcke Kamer-Toebehoortens aen sig trecken; de Onderdanen ontwapenen; de Geestelijcken en Edelen hare Privilegien en Immuniteyten beroven; integendeel het gantsche Lant met nieuwe ende onmatige Aenslagen, Tollen ende ontallijke Soldaten beswaren ende uytputten; waer uyt men gemackelijck kan besluyten, dat den Alder-Christelijcksten Coning den Roof van dit Hertoglijck Huys, tot de Gront verwoest, niet alleen van voornemen is, voor sig te behouden, maer oock die gantsche Provintie soodanig in Ellende te storten, dat niet het geringste Spoor van de voorgaende overoude Glans ende Aensien, waer in het ten tijde van het Doorluchtige Hertoglijck Huys gestaen heeft, in 't toekomende meer te vinden sal zijn.

Nademael nu hooggemelde sijne Doorluchtigheyt van Lottharingen by soodanigen toestant genootsaeckt is geworden, sijn Wijck naer Duytschlant te nemen, heeft hy, soo haest hy verstont, dat de Fransse Wapenen in het Jaer 1672 oock de Duytse Landen wilden naderen, het grootmoedig Besluyt genomen, van aen sijne Keyserlijcke Majesteyt sijne Troupen tot Bescherming van het Rijck aen te bieden, ten welcken eynde sy haer aenstonts by de Rijcks-Volckeren gevoegt hebben, ende sijn Persoonelijcken Dienst den Keyser ende het Rijk na alle Krachten geschoncken; gelijck oock niet minder van sijn tegenwoordig levende Hooghvorstelijcke Doorluchtigheyt, den Heer Hertog van Lottharingen, soo wel in den laetsten, als in veele voorgaende Oorlogen, met bysondere ende de gantsche Werelt bekende Yver sorgvuldig ende geluckig geschiet is. Sijn Hoogvorstelijcke Doorluchtigheyt had wel gehoopt, dat hy in de laetste Vredensluyting reets tot de Restitutie van sijne Landen geraeckt soude hebben; doch de Voorslagen, doenmaels te Nimwegen van de Kroon Vranckrijck gedaen, waren soo hart ende onverdraeglijck, dat sijn Doorluchtigheyt de Landen, hem onrechtmatig onttrocken, veel liever noch een tijt lang met den rug wilde aensien, als op diergelijcken onaennemelijcken wijs besitten. En daer na heeft hy deselve noch tot op dese tegenwoordige Uur moeten missen; soo ver, dat hy zedert de twintigjarige Beroving van groote Inkomsten niet een Penning kan genieten. Verder is oock die hoop vergeefs geweest, wanneer de Fransse Ministers meenigmael soo wel aen sijn Rooms Keyserlijcke Majesteyt, als het Rijck, en namentlijck den Grave de Crequi te Regensburg by de laetste aldaer gesloten Stilstant, aengeboden hebben, de Restitutie met allen nadruck by den Alder-Christelijcksten Coning uyt te wercken. Ja tot noch toe heeft geene van de Aenslagen, door sijn Keyserlijcke Majesteyt met het gantsche Roomsche Rijck tot bevordering dier Sake heylsaem ende aennemelijck geschiet, sijne gewenschte Uytwercking konnen verkrijgen. Maer het hapert aen de zijde van den Alder-Christelijcksten Coning, voor soo veel dit Werk naer de Gerechtigheyt af te meten valt ende in opvolging van deselve sijn Uytslagh gegeven staet te werden; want hy heeft niet eens soo ver gebracht konnen werden, dat hy een eenig Mensch en Afgesant van den Heer Hertog van Lottharingen,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

door welcke dese hoogwichtige Saeck werckstellig gemaeckt soude konnen werden, in sijn Residentie heeft willen laten komen, ten ware hy niet iets van de Restitutie, maer veel meer van dessels goetwillige Afstant, aen te brengen had. Welcke onverwachte begeerte, gelijckse tegen den inhout van Gerechtigheyt en Billijckheyt aenloopt, alle hoop tot een vrywillige Herstelling en Volbrenging van soo meenigmael geschiede Beloften nu in eenmael gantsch ter neder geworpen heeft. Boven dien heeft den Alder-Christelijckste Coning, om desen nieuwen Eysch op Lottharingen te bevestigen, door een Coninklijk Decreet bevolen, het selve sijn Rijk in te lijven en onder dessels Leden te tellen; welke Konstenary door 't gantse Rijk heen en weder bekent, doch te gelijk een geheel ongewoon en tot nu toe ongehoort Proces geweest is; voornamentlijck onder 't voorwendsel, dat het Hertogdom van Lottharingen in den beginne de Bisdommen van Metz, Toul ende Verdun toebehoort heeft; daer sy echter soo wel uyt 't vermogen van de Doorluchtige Voor-Vaderen eerst gesticht, als daer na gelijck een onafscheydelijck Gevolgh van 't Doorluchtig Huys beseten zijn geworden. Dewijl 't nu God behaegt heeft, dat de Rijcks-Standen ten deele tot hare Bescherming, ten deele, om de afgescheurde Provintien te veroveren, de Wapenen opgevat hebben, heeft hooghgemelte Doorluchtige Hertog, mijn genadigste Vorst en Heer, raedsaem geacht, de hooghloffelijcke Vergadering van 't Heylige Roomssche Rijck door my ondergeschreven op de krachtigste wijse en met schuldig Respect omstandig te versoeken, dat sy door een soo goetwillig, als rechtvaerdig, Rijxbesluyt of Raetslag gelieve vast te stellen, dat geene Handeling tot 't maken van een Vrede of 't wegnemen van den Oorlog voorgenomen sal werden, eer en alvorens aen sijne Ministers de vereyschte Geley-Brief, waer mede sy seker ende des te spoediger op de Plaets, tot de t'Samenkomst bestemt, mogen verschijnen, in de beste Form verleent wert; so oock, dat geen Vrede noch Stilstant van Wapenen, onder wat voorwendsel het mochte zijn, met de Kroon Vrankrijck gemaeckt sal werden, eer hy volkomen vergoeding soo wel van de tot nu toe geleden schade, als verhinderde Inkomsten, erlangt: Alles volgens de Protestatien, door sijn Exc., den Heer Graef van Windisgratz, uyt de Naem van den Keyser, de Ceurvorsten, Vorsten en Standen des Rijcks by den Alder-Christelijckste Coning, doe hy in den Jare 1671 na Parijs afgeschickt was, gedaen: En dat eyndelijck sijn Keyserlijcke Majesteyt en de Rijx-Vorsten 't Hertogdom van Lottharingen in achting willen nemen en sorg dragen, dat sijn Doorluchtigheyt in sijn Recht en Besitting weder herstelt mag werden. Gelijck dit nu 't Rijck betreft niet alleen daerom, doordien 't schuldig is, yder harer Leden te beschermen, en sig bysonder hier toe verplicht heeft door 't Vergelijck, in den Jare 1642 met den Doorluchtigen Hertog Anthoon, Christelijcker Gedachtenis, te Neurenburg opgerecht; maer ook vermits tot de sekerheyt van gantsch Duytslant en het Gemeene Best seer veel dient, dat dese Oorden en oude Voor-Muuren, welcke de nabuurige Fransse van 't Rijk af hielden, weder herstelt werden, en alsoo den Doorluchtigen Hertog selfs in sijn Groot-Vaderlijke Landen volkomen ingevoert, hoopt hy, dat de Diensten, welke hy de Christen Werelt, en wel insonderheyt 't Rijk, in soo veele en soo groote Oorlogen bewesen heeft en welcke hy sig bevlijtigen sal, verder te doen, hem niet onbillijk genoegsame Gunst en Bescherming sullen konnen verwerven. Welck bysonderlijck genadigste Bevel van sijn Doorluchtigheyt Ik hier mede hebbe willen voordragen; altijt verblijvende, &c.

En

En / op dat de Lotthaeringers te spoediger van Vranckrijk afgetrocken souden werden / sagh men van wegen den Hertog op de Grensen een Briefje van desen inhout aengeplackt.

MEn laet aen alle getrouwe Lorrainoisen ende Bourgognons, soo Officiers, Ruyters, Dragonders ende Soldaten, als Persoonen van Qualiteyt, Burgers ende Lantluyden, weten, dat alle sulcke, welcke in 't nieuwe Regiment, 't geen men oprecht, willen dienen, haer konnen begeven na Mentz, alwaer sy na haer Qualiteyt en haer Merites seer wel ontfangen en geëmployeert sullen werden; en de geene, welcke gemonteert en geëquipeert sullen komen, mogen versekert wesen, dat sy hare Equipages en Paerden geheel ter goeder trouwe en sonder bedrog sullen behouden.

Tot bywooning van den Grooten Krijgs-Raed vertrock Lotthaeringen omtrent 't half Grasmaent / aen een kleyne Catharn sieckelijck / van Inspruk naer Weenen : Te Wels hoorde hy den 18 's ochtents by de Capucijnen de Mis ende voelde sigh soo slecht / dat hy ten Huyse van den Grave van Montregier / die hem bewoog / sijn verdere Reys wat op te schorten / Medicijnen gebruyckte ; deselve met wat Sop / door de Capucijnen bereyt / versachte / en sig Ader deed laten : op het verergeren der Quael ontbood hy by hem Geestelijcken van die Orden : Pater Celsus / door den Guardinen verkoren tot het begroeten van den Hertog / trad ter selver tijt (het was negen uuren) onkundig van de Onpasselijckheyt / in de Kamer ; hoorde / op een Stoel by het Bed geseten / uyt Lotthaeringens Mont een generale Biecht met een klagende Stem en half gebrooke Woorden / ende wiert versocht / niet een oogenblick meer van hem af te gaen : Naer het innemen der verdere Hulpmiddelen wiesch de verstickende Catharn ende drongh den Hertogh / sigh van twee Capucijnen / met dewelcke hy gedurig Geestelijcke Redenen wisselde / op een Stoel te laten setten. Ten 11 uuren keerde hy uyt koude naer het Bed / kuste in het derwaerts treden meenigmael de Riem van Celsus ende luysterde hem in het Oor : Mijn Vader, den huydigen dagh sal Ick niet overleven : Uwe Eerwaerdigheyt sta my by ende verlate my niet : de laetste Woorden / die hy met onderschevt sprack ; want naulijcks lag hy weder te Bed / of de Sincking benam hem byna allen Aemtocht. Ten 12 uuren haelde men de Keyserlijcke Stads Doctor ; en den Hertog wees / dat men andermael een Ader soude openen. Sonder Vrucht ; weshalven hy / met de Vingers noch 6 Capucijnen ontboden hebbende ende op den Guardiaen / die nevens haer quam / met gebrooke Stem begeert / den Dienst der Dooden / Litanien ende het Rosarium van de H. Maegt te singen / na dat sy / behalven Celsus ende Anacletus / weder weg waren / twee reysen schriftelijck biechte / sig de Goddelijcke Wille schrijvende ende een Crucifix omhelsende ende kussende over gaf ende twee Brieven / waer in hy van den Keyser ende sijn Gemalinne afscheyt nam en de Gebeden voor sijn Ziel aen-

aenmaende/schreef; oock eenige Letters wegens den Staet van het Rijck/ door den Baron Fugger naer Weenen gebracht. Doen begonnen de Doot-neepen ende den Hertog sturf met een sachten en tragen Uytgang/ noch tijdig geolijt/ 's achtermiddags ten vier uuren. Zijn Ingewant wiert seer suy-ver ende gesont; doch aen de Tonge een Teecken van sijn voorige swate Sieckte/ hoewel geheelt/ ende het Hooft vol overvloedige Vochtigheyt ge-vonden. Hy was uyt Franciscus Nicolaus/ eerst Cardinael/ maer door den Paus vergunt/ te trouwen/ en Claudia van Lotharingen den 3 van Grasmaent/ 1643/ te Weenen geboren/ Carolus Leopoldus Ignatius Sixtus genaemt ende in het Jaer 1678 met de Aertsch-Hertogin Eleonora Maria van Oostenrijck/Suster van den Keyser en Weduwe van den Coning van Polen/ gehuwt.

Den Ceurvorst van Brandenburgh (den 11 van Louwmaent te Londen door het Capittel van de Kousseband in plaets van desselfs Heer Vader tot Ridder/ welckers Teecken hem den extraordinaris Envoyé/ Johnson/ overbracht/ verheven; ende alsoo ter eygenster tijt/ dat den Hertogh van Berwijck/ ruym twaelf Maenden vroeger verkoren/ volgens de Statuten der Ordre/ vorderende/ dat de Installering binnen het Jaer moet geschie-den/ om desselfs Versuym vervallen verklaert wiert) sont sijn Hof den 27 van Sprockelmaent van Berlijn voor af/ sloeg den 28 in Persoon nevens de Ceurvorstinne en een kleyne Stoet op Weg/ deed na een lange en moeyelijcke Reys den 22 van Lentemaent met een ongemeene Pracht en Statelijckheyt onder de toejuychingh der Gemeente sijn Intrede tot Coningsbergen aldus. Eerst quam een Compagnie van 69 Man/ als Dragonders in het Root ge-kleet. Den Major Drost met 3 Hant-Paerden. Een Compagnie Vleeshou-wers van 112 Man in 't Harnas met twee Hant-Paerden. Een Compagnie Burgers van Lownich van 65 Man met blauwe Linten en 2 Hant-Paerden. Een Compagnie nevens den Ritmeester Melchior van Kniephoff/ 91 Man/ met groene Linten en 5 Hant-Paerden. Een Compagnie/en by haer den Rit-meester Lolhowel/van de oude Stad/ 91 Man/met rode Linten en vijf Hant-Paerden. Een Compagnie van 124 Ceurvorstelijcke Trauwanten op schoo-ne graeuwe Paerden met blauwe Mantels/ daer op met Gout ende Silver viermael F. III. en de Kragen met goude ende silvere Bloemen geborduurt. Een diergelijcke Compagnie van 120 Koppen op bruyne ende een van 124 op swarte Paerden. Drie Stads Carossen met ses Paerden/ de Lownichse met blauwe/ de Kniephoffische met groene en de Oude-Stadsche met roode Livereyen. Vijf Carossen met ses Paerden van Edelluyden. De Ceurvor-stelijcke Jacht-Chaise met ses Paerden. Vier Ceurvorstelijcke Carossen ledig en een Chaise. 12 Ceurvorstelijcke Hant-Paerden. 12 Dwergen/ een Pool/ een Duytser ende een Moor. 26 Pages in blaeuwe Rocken/ met Gout en Silver gestickt. Twee Herpauckers en 22 Trompetters met Sil-vere Trompetten. 80 Cavalliers in deftige Kleederen. Marckgraef

Philips

Philips en Prins Carel te Paert. Sijn Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt in een magnifijcque Caros met de Ceurvorstin en Princessen/omringt door 30 Lacqueyen/met Gout en Silver geciert. 24 Hellebardiers en ses Heyducken/ kostelijck gemonteert. 12 Koetsen met ses Paerden/ en daer in de Geheyme Raden ende andere Bedienden: En vier Compagnien Ruyters. Van de Stads Poorten krielde de Wegh tot aen het Ceurvorstelijck Paleys aen weder-sijden van Triumph-Bogen/ Eeren-Poorten en andere Groent-Cieragien. De Burgers stonden/ treffelijck uytgedost/ in dubbelde Reyen: Oock ontdekten haer vier a vijf Compagnien te Paert van jonge Vrywillige/ een meenigte Dragonders en de drie Ceurvorstelijcke Compagnien/ in hare Livreyen soo heerlijck toegerust/ dat sy aen geen van andere Potentaten behoefden te wijcken. In de Voorslag aen de Stenden/ met welcke den Geheymen Raed Meynderts de swarigheden/ die in het gemeen by Verandering van Regeering voortgebracht ende gemackelijckst ingewilligt werden/ al een geruymen tijt te vooren had soecken te vergelijcken/ bloeyde/ dat, indien sy soo grooten Liefde ende Toegenegentheyt den Persoon van den Ceurvorst, in die Hooft-Stadt gebooren, toedroegen, als sy uytterlijck heerlijck getoont hadden, sijn Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt geensints twijffelde, of sy souden de Saecken, waerom hy in sulcken onbequamen Saysoen soo lastigen ende verren Voyage aengevangen had, met een spoedige afdoeningh inschicken ende de Voordeelen ende Glorie, die hy onder Godes genadigen Zegen ende Bystant met sijne Zeeghaftige Wapens omtrent den Rhijn selfs in Persoon in de naeste Veltocht tegen den gemeenen Vyant wilde pogen te behalen, met ophouden niet beletten. Het suckelde echter tot in het uytgaen van Bloeymaent; maer ten deele door het langh uytblijven van de Poolssche Commissarissen/ die in gevolge van de Welausche Pacta de Erf-huldiging moeten bywoonen: Sy waren den Vorst Lubomirsky ende den Heer Szczuka ende deeden haer Intocht den 22. Den 23 doorliep met de Verwellekomingen ende Begroetingen. Den 24 volgde de Huldigingh. De Poolsse Gesanten reden 's ochtens ten negen uuren onder Trompetten- ende Herpaucken-Geschal by de Roomssche ter Mis ende hare Ceurvorstelijcke Doorluchtigheden/ de Gesanten ende Hof-Stoet onder Instrument- ende Klocken-geluyt ten 10 uuren/ wanneer de Polen gedaen hadden/ naer de Slot-Kerck/ hoorden eerst een heerlijck Musijck; verbolgens een Predicatie van den Hof-Leeraer Ursinus uyt het 17 Vers van het tiende Capittel des Predikers: Welgelucksaligh zijt gy, Lant, wiens Coning een Soone der Edelen is ende diens Vorsten ter rechter tijt eeten tot sterckte, ende niet tot Drinckeryen, ende eyndelijck het opgalmen van het Te Deum Laudamus, verselt met het donderen van het Geschut. Na de te ruggekomst leyde den Hof-Marschal 's namiddaghs ten twee uuren de Opper-Standen in het Ceurvorstelijck Appartement. Tegen over haer stont een Stellagie/ met een Deck-Kleet van root Velours en rontom in root Laken van boven tot beneden bewonden/ en op het selve Stoelen: In het midden

sat den Ceurvorst / ter rechterhant den Vorst Lubomirzky en ter lincker den Heer Szczuka: Ook sag men d'Opper-Raden van 't Gewest/ dragende d'Insignia: de Lant-Hofmeester van Wallenroht de Ceur-Hoet/ om de menigte Diamanten en Paerlen / die d'acht goude Beugels dicht aen een hechtten en aen alle sijden helder flonckerden/ op Millioenen geschat: den Opper-Graef Finck van Finckenstein 't Swaert : de Cancelier van Kreutzen de Scepter; en den Opper-Marschal van Schlieben de Mareschals Staf. Ter sijden en achter de Ceurvorstelijcke Personagien waren de Geheyme Raden / Generaels en andere Grooten. De Cancelier hielt in 't Hoogduyts de Vergaderde de Reden harer komst voor; en den Opper-Hoofman en Lants-Directeur van Perbandet / met d'Opper-Standen / Ridderschap en Adel op de Plaets/ betuygde haer bereytwilligheyt. Soo haest den Ceurvorst genoemt wiert/ ontbloote hy nevens de Poolsse Gesanten 't Hooft. Den Raed en Opper-Geheymschrijver Schmidt las de Standen den Eed voor : Sy herhaelden se vaerdig ende beswoeren se. De Vorst Lubomirsky voerde een Latijnsse Reden / en na hem den Heer Szczuka; maer dese had naeulijcks 't derdedeel uyt de Lippen / of een van de Gemeente (na sijn voorgeven wanende / alles voltrocken en alsoo na 't gebruyck den Toestel van de Stellage ten Buyt te wesen) ruckte het roode Laecken na beneden met dat gewelt / dat een Lat aen tween sprongh en soo grooten krack gaf / dat den Ceurvorst / Geheyme Raden en verdere tegenwoordige Personen haer verbeeldden/ dat 't alle oogenblicken stont neder te ploffen / en / niemant uytgesondert / na de groote Zael weken. Doe was 't in 't wilt en in 't kort niets van het Velours en Laken meer te vinden. Een quartier uurs duurde de baldaet / eer de Geheyme Raden en Officiers met de Lijf wacht de Woede wisten te stillen. Wanneer 't geluckte / keerden sijn Ceurv: Doorl: / de Gesanten en den Stoet en voleyndigde den Heer Szczuka sijn Reden : Den Opper-Hoofman van Wallenroht antwoorde in d'eygenste Spraeck. Den Geheymschrijver der Gesanten / den Canonicus van Bokum / vorderde van de Standen in het Hoogduyts / de Kroon Polen in Casum Caducitatis te sweeren : Sy gehoorsaemden 't ; en 't driemael lossen van 't Geschut / Musquetten en Pistolen / het Herpauken en Trompetten-geschal en 't luyden der Klocken voltoyden 't Feest. 3000 Rijxdaelders in goude en silvere Gedenck-Penningen wierden onder de Gemeente geworpen. De Krijgsbenden te Voet en te Paert / op het Slot versamelt / trocken in goede Ordre af. Den Ceurvorst / Gesanten / Opper-Raden ende Stenden gingen na de groote Muscovische Zael / prachtigh geciert en daer in alle de Ceurvorsten en Marckgraven Levensgroote / ende nevens haer Fredrick III. met sijn Ceur-Hoet en Wapen / afgebeelt. Sijn Ceurvorstelijcke Doorluchtigheyt bleyde sig in 't midden ter neder en onthaelde de Gesanten / die naest hem saten / en al de rest onder 't balderen van 't Canon en de soetigheyt van Musijck drie uuren na malkander : Uyt Grotten op de Zael en Stalplaets vloeyde ende ruyschte Wijn. Na 't eyndigen brachten de Gesanten den Ceurvorst na sijn

Vertreck

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

Vertreck en gingen na het hare. De Ceurvorstin hielt bysonder opene Tafel en had Dames en Officiers ter Disch. Den 25/ Feestdag by de Roomsgesinden/ pleegden de Polen hare Godsdienst. Den 26 beschoude men 's namiddags een Dieren-gevecht en brandden Vreugdevuuren. Den 27 vertreys den de Poolsse Gesanten. Den 29 wiert den Ceurvorst door de Magistraet op 't Stadhuys getracteert en ging na de Maeltijt onder 't Geschater der Inwoonders in een Jacht te Water met een goede Wint t'zeyl; deed den 1 van Somermaent een heerlijcke Intocht te Danzigh; hielt daer sijn Middagmael; vertrock 's avonts/ en quam den 10 te Berlijn.

Over d'Erffenis van Saxen-Lauwenburg liet den Ceurvorst van Saxen in 't begin van Grasmaent te Regensburgh voordragen/ dat, ingeval men hem volgens de Rechten en Gront-Costuymen van Duytslant en in opsicht van de Diensten, door sijn Doorluchtigh Huys en hem in de vorige en tegenwoordige Eeuwen aen het Rijck, wanneer men het met het uytterste Bederf gedreygt sag, bewesen, niet het geruste Besit van het Hertogdom met uytsluyting van alle Sequestratie toewees, hy besloten had, sijn Macht daer toe te gebruycken en niet eenen Man van 't gantsche Jaer na den Rhijn te stuuren. Dit bewoog den Keyser en veele Leden/ den Ceurvorst te verseeckeren/ dat hy met het laten van de saken in den Staet, daer sy in waren, gedurende de Veltrocht sijn Recht niet soude verminderen, en sy hem by het selve hanthaven; Maer 't quam soo laet/ dat de Saxise Militie niet voor diep in Somermaent kon opbreecken.

D'ongereetheyt der Duytse brack het voornemen der Bontgenoten/ hellende na 't schicken van een Leger onder Ceur-Beyeren aen den Opper-/ Ceur-Saxen aen den Middel-/ Ceur-Brandenburg aen den Neder-Rhijn en Lotharingen met het grootste na sijn Hertoghdom/ terwijl de Staetse in Brabant en den Marquis de Gastanaga/ Gouverneur der Nederlanden/ met de Spaensse in Vlaenderen de Vyanden souden benaeuwen/ en deed de eerste schock op de spoedigst gereede/ de Hollanders/ soo jammerlijck afstuyten/ dat alle Ondernemingen van 't gantse Jaer in Rook en Wint verblogen. De Staten Generael hadden wel gewenscht/ dat het voor den Coning van Engelant doenlijck geweest was/ in Persoon over te komen en door sijn tegenwoordigheyt de Veltrocht meerder Luyster toe te brengen; maer sijn Majesteyt haer Hoog Mog: van d'onmogelijckheyt door den volgenden Brief verwittigt.

Brief van den Coning van Engelant.

HOOG MOGENDE HEEREN:

WY hebben wel gewenscht gehad, dat, gelijck Wy van intentie zijn geweest, de jegenwoordige toestant van saken Ons hadde konnen toelaten, het Leger van den Staet gedurende d'aenstaende Campagne te konnen commanderen en Ons aan het Hooft van deselve in Persoon te laten vinden; maer, oordee-

oordeelende, van een indispensable Necessiteyt te sullen wesen, dat Wy onse Reyse naer Yrlant komen te spoedigen ende voort te setten, ende daer benevens considererende, dat het Saysoen albereyts seer verre ingeschooten is, hebben Wy dienstig geacht, tot het Commando van 't Leger t'authoriseren den Heere Furst van Waldek; Uw Hoog Mog: op het alderuytterste recommanderende, gem. Furst te willen assisteren met alle het geene, dat tot bereyckinge van dat salutair oogmerk eenigsints sal konnen dienen, en, om deselve daer toe bequaem te maken, voor alles te besorgen, dat den selven in het voorsz. Commando van de Militie van den Staet gemaintineert en nae behooren geobedieert en gerespecteert moge werden.

De Marquis de Monpillan, Ons versocht hebbende, d'aenstaende Expeditie na Yrlant te mogen bywoonen, hebben Wy den selven sulcks toegestaen.

Wy versoecken, dat Uw Hoog Mog: aen den Collonel en Brigadier de Torsay in consideratie van de goede Diensten, aen den Lande gedaen, den Titul van Generael Major van de Infantery van den Staet willen confereren. Waer mede, &c.

De begeerte van den Coningh wiert voldaen en den Vorst van Waldeck/ andermael met het Veltheerschap geciert/ aenbevolen/ tijdig het Leger te versamelen. In tegendeel gaf Vranckrijck het Oppergesag in Vlaenderen aen den Mareschal de Luxemburgh. Voor sijn aenkomst socht een grooten hoop Volcks/ door de Gevangens op 1600 Ruyters en 600 Voetknechten begroot/ uyt Philippeville/ Dinant en Charlemont t'samengerot/ onder Monsr. de Batteville/ Gouverneur der eerste Plaets/ by Namen de Sambre over te raken en het Lant aen dees sijde door plonderen en branden voor de Hollanders onbruyckbaer te maken: Sy verscheenen den 4 van Grasmaent 's ochtents ten 9 uuren by de Abdy van Floref. Den Prins van Barbançon/ Gouverneur van Namen/ verstont het ten 11 ende liet twee Seynschoten van 't Casteel losschen. De Ruytery steeg te Paert. Ettelijcke 100 Spangiaerden ende Walen mosten onder den Generael der Battaille/ den Baron de Versé/ uyt. Den Collonel Fagel voegde volgens 't versoeck der Spaensse 800 Hollantse Soldaten by die Benden ende gaf het Opperveleyt onder hem aen den Luytenant-Collonel Biemont van het Lamottische Regiment en den Major Jennet van de Hessen. Hy verboegde sigh in Persoon na den Prins van Barbançon/ die met de Ruyters voor uyt was; belaste aen Biemont/ de Spaensse Voetknechten te volgen/ en reed/ van den Prins versekert/ dat de Soldaten langs de Weg/ door de Ruyters gebruyckt/ souden volgen/ den Major Fairaer/ met 50 Dragonders na de Pas te Florissoux afgevaerdigt/ voorby; maer sag sig soo haest niet by de Engte/ of de Vyant brack door; bemachtigde na een tegenstant van 3 uuren door een Troup te Voet/ met een kleyn Scheepje in 2 à 3 reysen overgeset/ een vierkant Fortje/ dat d'Ondiepte by 't Dorp Florissoux bewaerde, doodde 9 en nam gebangen 15 Man nevens een Luytenant/ haer Commandant/ tot bescherming daer op gelegt (gedurende 't welke hare Ruyters de Ril doorwaedden) nootsaeckte met sijn Paerden Fagel/ na de Cavallery/ noch een quartier uurs ver/ te deynsen en selfs door het groot overgewicht van

sijn

sijn Volk dit gedeelte der Uytgetogene/also noch maer weynige buyten d'Engte waren / af te trecken. De Infantery had midlerwijl een andere / doch gemackelijcker/ Weg na de Sambre ingeslagen: Wanneer de Vyanden haer in 't gesicht kregen / vloden sy / uyt vrees / van tusschen de twee Benden geknelt en van de Rivier gescheyden te werden / over hals over kop te rugh en herwonnen met verlies van omtrent 200 Koppen/daer onder den Lt.Collonel Languillerie (een Man van hooge Achting) een Capiteyn en andere Bevelhebbers ende het achterlaten van een Luytenant Collonel van Condé/ Cherisy/ een Ritmeester en een Cornet d'oversijde. Van de Bontgenoten sneuvelden niet boven 8 Soldaten en 2 lage Officiers.

Luxemburg monsterde den 15 van Bloeymaent sijn Manschap / bestaende uyt 37 Battaillons / 15 Esquadrons Dragonders en 81 Ruyters / by St. Amand; schikte somtijts een gedeelte van de hant; voer den 17 over de Schelde en vernachte te Leuze; den 18 weder over de Schelde te Pont-Alaye ende legerde te Hauteribe; den 21 te Harlebeeck op de Lye / en den 22 te Deynse: Hier sammelde hy / als den Marquis de Gastanaga sijn Macht van omtrent 18 a 20000 Man / daer onder eenige Hollantse / by Gent versamelde (terwijl de Prins van Hanover met by de 8000 Hanoverse / daer 't de noot vereyschte / heen en weer trock) ende den 3 van Somermaent onverwacht een Lichaem van 2000 Voetknechten en 600 Ruyters en Dragonders onder Don Francisco de Castillo / Sergeant Generael der Battaille en Gouverneur van Oostende / sonder dat Luxemburg / hoe doorsnuffelende / de Lucht in de Neus kreeg / na 't Fransse Gebied sont. 't Quam versprept in 't stille tot Nieupoort; besprong / Veurne beset latende / en overweldigde den 4 met quijtraeckingh van 4 Man ende bekomingh van 20 Gequetsten de Linie tusschen Duynkercken en Yperen / met groote sorg van de Fransse bewaert; doodde ettelijcke Vyanden; nam omtrent 100 gevangen/ en haelde van Mont-Cassel / Poperingen / St. Wijnoxbergen en andere Plaetsen Gijselaers voor gevorderde Brantschattingen / een menigte Vee ende sonder veel branden groote Buyt: 15 Mijlen achter 't Fransse Leger wiert dese stoutigheyt bestaen en manhaftig uytgevoert. Men verhaelt / dat / wanneer de Spaensse tot Poperingen haer vertoonden/ de Magistraet vraegde/ of sy gehuysvest moften wesen? De Bevelhebber vorderde / of geen Spaensse Partyen somtijts vernomen wierden? De Regeering antwoorde/ dat sy noch te maken waren, en hy weder: dan ben Ik oock noch te maken.

De Prins van Waldeck was ondertusschen in 't uytgaen van Bloeymaent met de Hollantse Militie tot Waveren aengekomen en wiert in 't laetste van Somermaent door den Spaensen Luytenant Generael/ d'Hubuy/ met 1500 Coningse Ruyters versterckt; oock van een Detaschement onder den Velt-Marschal en Graef van Nassau/ door den Keyser tot Prins van 't Rijk gecreërt/ omtrent Namen gesonden tot beletting van alle baldadigheden van Me ffrs. de Bouflers en Gournay / van de Moesel afgesackt / onder schijn / van een Aenslag op 't Prinsdom van Luyk te hebben; maer in der daet tot 't schielijk

versterchen van Luxemburgh; welcke de laetste en soo veel Volck van de eerste/ als hy begeerde/ niet by sig kreeg/ of hy stortte/ terwijl den Mareschal d'Humieres met een kleyn Corps den Gouverneur der Nederlanden ophielt/ 't Staetse Leger/ dat de gantsche Maent na sijne bewegingen sigh heen en weer had laten voeren/ eerst met een kleyn getal den 30 van Somer- en met sijn gantsche Armee den eersten van Hoymaent op 't Lijf: Wegens 't selve schreef den Vorst van Waldeck de nevensgaende Brief aen den Staet.

Missive van den Heere Prince van Waldeck.

HOOG MOG: HEEREN:

NAer dat ick my de Eere hebbe gegeven, Uw Hoogh Mogende de ongeluckigen Succes van de Battaille tusschen den Staet ende de Fransche Armee onderdanig te notificeren, soo kome met gelijcke Respect deselve te berichten, dat, als den Vyant de Sambre passeerde, de nootsaeckelijckheyt vereyschte, deselve tegen te gaen ende dessels Desseynen te beletten; weshalven den Generael Luytenant Weibbenum met het grootste gedeelte van de Cavallerye voorgesonden ende met het Leger van den Staet tot Mellé gevolgt ben, en het Campement daer gemarqueert; waer op den Generael van Flodroff, gecommandeert zijnde, sig na Namen te begeven, ende nevens het daer leggende Guarnisoen den Dienst waer te nemen, berichte deselve, dat in sijn Marsch omtrent Fleury sig Vyantlijcke Troupen vertoonden; en quam verder naricht, dat een gros van Volk aenmarcheerde, het welck, dese Armee in Battaille te stellen, my obligeerde: Wat den selven dag tusschen het Detaschement onder het Commando van den Heere Grave van Flodroff ende de Fransche voorgevallen is, heb aen den Heer Raed-Pensionaris Heynsius bekent gemaeckt; soo dat Uw Hoog Mogende daer van kennis gegeven sal zijn. Als men vernam, dat den Vyant den selven avont, zijnde den 30 Juny, sig te rug hadde getrocken in sijn Campement, bleef men die Nacht in Battaille staen en wierde vermeent, wel te wesen, dat men sig in een ander Campement met de Armee begave, soo beter gelegen ende met Water, het welcke daer manqueerde, voorsien was; maer, den volgenden morgen bericht werdende, dat den Vyant in sijn Leger noch staen bleef, wiert nodigh geoordeelt, geen Mouvement te doen, voor ende aleer men des Vyants contenance wist, dewelcke met verscheyde Troupen dese morgen vroeg sig vertoonde; en quam die narichtinge in, dat het geheele Leger in aentocht was, het welcke sig tegen ons Leger formeerde ende langs de Flanck van de lincker Vleugel achter ons Leger sig trock, waer tegens men alle præcautie gebruyckte ende op den rechter Vleugel de Battaille introck, om de Flanck ende de Rugge te versterckén; ende nam den Prince van Zarbrugge de rechter Vleugel waer nevens den Spaensen Generael Luytenant d'Hubuy ende den Prince van Birckenfelt met de Brigadiers: den Prince van Nassau, Gouverneur van Vrieslant, nevens den Generael Luytenant Aylua ende den Generael Luytenant Weibbenum met hare Brigadiers droegen sorgh voor de lincker Vleugel ende het Corps de Battaille. De tweede Linie wiert den Heer Generael Luytenant Delwich aenvertrout met sijne Brigadiers: den Heer Grave van Flodroff begaf sig, daer de occasie sijn Præsen-

tie vereyschte: het Canon en andere dispositien wierden naer vermogen behoorlijck ingericht; waer op den Vyant de lincker Vleugel en deselve Flank met Voetvolck ende Ruyterye heftig aenviel ende verscheyde Esquadronnen in beyde Linien in disordre bracht; het welcke geredresseert zijnde, greep den selven van achter en voor op nieu aen; het welck van d'Infantery mannelijck gesouteneert zijnde, ging van den rechter Vleugel den Generael Luytenant d'Hubuy den Vyant in de Flanck en vermeesterde eenige Canons van den Vyant; maer den Vyant, soo veel superieur aen de Staets Armee zijnde, quam elcke reys met nieuwe Troupen aen alle kanten aenvallen, 't welcke met mannelijckheyt, gedurende 6 a 7 uuren Gevechts, gesouteneert wierde; maer, eyndelijk van geen Cavallerye meer gesecondeert zijnde, is men genootsaeckt geweest, met het resterende Voetvolk den Vyant soo te Paert, als te Voet, van voren t'attacqueren en van achteren af te weeren, ende sulcks met sulck een Succes, dat den Vyant niet meer het selve aengrijpen dorst; en alsoo met negen Regimenten, die noch in staet waren, de Retraite te maken, en nevens den Luytenant Generael Aylua en Webnum, waer by my in Persoon bevont, op Nivelle en vervolgens herwaerts gevoert wierden; waer by sig noch vier Regimenten, die sig aen de lincker Vleugel door den Vyant doorgeslagen hadden, in de Marsch vervoegden.

Beyde de Princen van Nassau ende verscheyde Regimenten zijn naer Charleroy geruckt; soo dat men noch niet seecker seggen kan, wat'er voor Regimenten noch voor handen zijn; maer naer ingenomen bericht souden noch 20 Regimenten in goeden en deels in passelijcken staet sig bevinden, ende oock de overige buyten weynige noch in staet, van deselve te konnen herstellen; ende hebben des Staets Volckeren een groot getal van Standaerden, als oock Vanen, van den Vyant afgenomen, dewelcke deels noch niet bygebracht ende deels weggebracht zijn; waer van, als oock van de verlorene Officiers ende Soldaten, soo haest de Lijst tot mijne handen komt, met naesten onderdanig bericht geven sal: Het Canon soude ten deele hebben konnen met het Voetvolck afgebracht werden, indien de Paerden niet waren gevlucht geweest. Ick heb naer mijn Ouderdom ende weynig Krachten met mijn Devoir te doen besig geweest; maer het ongeluck niet konnen verhinderen; verhopende, dat God Uw Hoog Mogende Wapenen in het toekomende beter segenen en door prompte herstellinge van de Armee en andere Behoeften noch een geluckig eynde van de Campagne verleenen sal. Men formeert hier een Corps, om by d'aenkomst van de Ceurvorstel. Brandenburgse Armee behoorlijk te konnen ageren. Waer mede,

Brussel den 3 July, 1690. Hoog Mogende Heeren, &c.

Geteeckent,

G. F., P. v. WALDECK.

Zijn Vorstelijcke Doorluchtigheyt vaerdigde de volgende Missive aen den Brandenburgsen Generael Velt-Tuygmeester / Spaen / af.

Brief, geschreven by den Heere Furst van Waldeck uyt Brussel in date den 2 July aen den Heere van Spaen, Generael Velt-Tuygmeester van sijn Ceurvorstel: Doorl: van Brandenburgh.

IK hebbe het al lange konnen bemercken, dat den Vyant sig, soo veel doenlijk is, soude versterckẽn ende op my los gaen; gelijck oock is geschiet: Gisteren heeft deselve my, in Battaille staende, met 80 Esquadrons ende 40 Battaillons van vooren en van achteren aengegrepen en naer 6 uuren battaillerens mijne Cavallery, bestaende in 60 Esquadrons, op de vlucht gebracht; het Voetvolck met seer groote force aen alle kanten aengevallen, dewelcke echter den Vyant lange hebben tegengehouden; ende zijn 13 Battaillons vechtende, naer dat sy den Vyant hebben gerepousseert, met den Generael Luytenant Aylua, Delwich en Webbenum in goede ordre afgemarcheert. Ick vinde alhier bereyts by de 5000 Ruyteren behalven de Spaensse Volckeren; als oock ses versche Engelsse Regimenten ende Schimmelpenning; invoegen dat hope, haest weder een Corps t'samen te hebben. Ondertusschen sal den Heere Generael Velt-Tuygmeester gelieven t'overleggen, of niet dienstig ware, dat deselve de Maes tegen Aken en Luyck naderde: Ik hope oock, in weynig dagen derwaerts, soo het nodigh, oock op Maestricht te marcheren, om tot daer-en-toe reguard te nemen en het Ooge te houden. Wat God de Heere voor tegenspoet heeft gegeven, kan deselve haest remediëren.

Ik blijve, der Heere Generael Velt-Tuygmeesters Dienstwilligen

G. F., FURST TOT WALDECK.

Gelieft sijne Ceurvorstel: Doorl: te laten weten, dat deselve sig doch wil haesten, wien Ik noch niet kan schrijven.

De Fransse stelden 't onderstaende Relaes op.

Frans Verhael van de Battaille van Fleury.

DEn Hertog van Luxemburgh, van Resolutie, den Prins van Waldeck te gaen opsoecken, verdeelde sijn Leger in kleyne Partyen, op dat hy alle gedachten van een Desseyn soude wegnemen ende te spoediger geraecken, daer hy begeerde te wesen. Den 10 van Somermaent begon de Optocht. Den 22 trock het grootste gedeelte, dat by de Vyanden de Naem der gantsche Armee droeg, voorby Mons en legerde te kleyn Quesnet; ende den 23 toogh men te Jumont, drie quartier uurs van het vliegend Leger van Monsr. de Gournay (die een der Detaschementen commandeerde) over de Sambre. Den 24 brack het Detaschement van de Armee van Monsr. de Bouflers onder Monsr. de Rubantel van Hayes op en passeerde den 25 de Maes te Charlemont. Luxemburg ende Gournay quamen den 26 te Bossu en den 27, terwijl een stercke Bende van Gournays Volck naer Avesnes gestuurt was, te Gerpines tusschen de Sambre ende Maes, ende Monsr. de Rubantel den 28 met sijn Soldatesque te Metel, twee Mijlen van de groote Armee. Luxemburgh detascheerde, van sijn naderingh verstendight,

'savonts

'savonts ten negen uuren alle de Granadiers van het Leger, de Gendarmerie, het Royal Allemand Regiment ende dat van Maine, waer by den Hertogh van dien Naem sig vervoegde; stelde de vereyschte Ordres; verliet Gerpines ten twee uuren 's ochtents, en marcheerde de rest der Nacht met dit Detaschement, de Pontons en sijn Artillery, om sijn Marsch voor den Prince van Waldeck bedeckt te houden en, voor dat hy het wist, de Sambre achter de Rug te hebben. De Troupen traden in vier Linien. Den Marefchal sont een Bende naer de kant van de Abdy van Ogny ende een na Ham (de Plaetsen, daer men de Bruggen most slaen) ende kreeg onderwegen by sig de Volckeren onder Rubantel ende Gournay. Den Vorst van Waldeck lag op een voordeelige Post tusschen Charleroy en Namen, niet van inbeelding, dat de onse tusschen twee Vyantlijcke Steden over de Sambre souden setten, ende door de gebruyckte vlijt onkundigh van de Conjunctie van Gournay ende het Detaschement van de Moesel onder Rubantel met de groote Armee.

Naer dat men moeyelijcke Wegen ende ongemackelijcke Dellingen doorgeruckt was, stont men by een Dorp met een Casteel op een lange, maer vry lage, Dijck, met Bosschagien omringt: De Sambre vloeyt aen de Voet. Over de Rivier lag een Reduyt, voor haer een waedbare Plaets ende ter Lincker ende Rechterhant Reduyten tot Beschermingh van d'Oever. Men twijffelde, of men se, terwijl het Voetvolck onder den Ridder de Tilladet door andere Wegen naderde, wilde bespringen, ende besloot van ja: De Dragonders van Pompone klommen van hare Paerden, doorswommen de Rivier ende overweldigden met de Degen in de Vuyst de Reduyt. De Vyantlijcke Besetting vlood ten deele na 't Casteel Froidmond ende voor de rest naer Bosschen en Heggen langs het Water. Niemant verloren wy.

Ettelijcke Ruyters van de Regimenten van Maine en Furstemberg overrompelde met deselve drift de lincker Reduyten. Men slechte de gewonne Wercken ende arbeyde aen het bequaem maecken der Aerde tot het leggen van de Bruggen. Het Casteel van Froidmont most men noch vermeesteren. Dit viel moeyelijck; want de Pontons waren niet aengekomen ende den Oever aen dien Oort soo steyl, dat van drie Paerden, die se wilden passeren, twee in het Water plotsten. Monsr. de Rosel en de Marquisen de Alegre en de Toiras ontfingen last, het Casteel te berennen. 100 Ruyters van het Regiment van Condé waren d'eerste over ende vertoonden haer voor 't selve: Sy ende haer Collonel vertoefden daer den gantschen dag. De Besetting, die het achterste van dese Bende niet kon sien, hielt sig gesloten. Het overschot van het Regiment en de twee andere doorswommen ende doorwaedden de Rivier, waer van de Spaensche den Oever aen haer zijde merckelijck verhoogt hadden. Den Grave de Saillant voer met de Granadiers van de Guarde ende vier andere Compagnien Granadiers in een Schuyt, die hy van onder het Geschut van het Casteel weghaelde, naer Froidmont en omringde het.

Onder dese besigheyt drongen de Volckeren van Monsr. de Rubantel in een Dorp op een kleyne Hoogte met een Weyde naer de kant van het Casteel ende een smalle Vlackte ende Bosschen, dewelcke men gebruyckte, aen de lage zijde. Luxemburg had sig derwaerts begeven, om selfs de Pontons te doen defileren en de

de Militie spoediger naer den anderen Oort te brengen. De Granadiers sloegen de Bruggen ende hadden 's avonts twee gereet. Vier Stucken Geschut en Monsr. de Montrevel raeckten met drie Benden Ruyters en 6 Battaillons daer over: De Nacht belette de rest. De Ruyters ende Voetknechten loschten acht a tien Volées uyt het Geschut; maer niets uyt de Musquettery. De Vyanden antwoordden met ettelijcke Falconnetschooten, quetsten niemant, staken vervolgens een witte Vlag op; maer men weygerde haer anders, als op Genade ende Ongenade, aen te nemen. Het Casteel wiert, na dat men acht Capiteyns, soo veel Luytenants, een Vendrig van de Dragonders (alle gebore Spangiaerden) en ruym 80 Soldaten gevangen genomen had, geplondert. Ter selver tijt ontkleedden haer Dragonders, passeerden over de Sambre en gingen een Reduyt, die de Vyanden op haer aennadering ontruymden, besetten.

Middelerwijl ontfing d'Infantery, door een Delling in een Bosch aen 't eynde van een groote Berg, daer men niet, als een voor een, kon gaen ende aen welckers Voet de Sambre spoelt, genadert, ordre, voort te rucken. De eerste Colom most ter rechter sijde afwijcken ende een gedeelte der Rivier, aen welckers overkant 1700 Man van het Guarnisoen van Namen in Heggen verschanst waren, van ter sijden houden. De Vyanden loschten ettelijcke Lagen op de Guardes. De Battaillons van Greder Allemand en een ander stonden het eerste Vuur uyt; maer alle de onse braekten soo ysselijck Vlam, dat de Vyanden genootsaeckt waren, den Oever te ruymen en in de Bosschen, achter haer gelegen, te vlieden: Doen sy de onse langs de Rivier sagen trecken, toonden sy haer weder ende vernieuden het schieten. Een volle Laeg maeckte haer andermael Beenen. Wy verloren omtrent 30 en sy wel 100 Koppen. Tusschen 10 en 11 uuren vonden haer de onse, die de sware Bagage in het Dorp Ham (naderhant door Vateville ende Rubantel in de Abdy van Ogny met 2000 Ruyters en 1500 Voetknechten gebracht) gelaten hadden, by 't Casteel Froimond.

Den 30 in het kriecken van de Morgenstont sette de rest der Armee met de kleyne Bagage onder den Hertog van Maine over de Sambre. Men liet het Casteel Froimond ter linckerhant en passeerde over de Brug van Orme een kleyn Riviertje, dat by het Casteel in de Sambre stroomt. Het Leger schickte sig in 5 Reyen, twee van Voetknechten, twee van Ruyters ende een van Artillery. Onderwegen vont men ettelijcke Bruggen te hermaecken: derhalven kon het Paerdevolck niet naer wensch voortrucken ende most den Mareschal de Luxemburgh, die de verdere te gebruycken Wegen selfs wilde gaen besien, sig vergenoegen met een geleyde van 6 Esquadrons Dragonders ende vier van de Gendarmerie. Anderhalf Mijl voortgereden, waerschoude hem Mr. Cheladet, Luytenant Collonel van het Regiment van Noailles, dat men omtrent Fleuru een Bende van een Vyantlijcke Armee ontdeckte ende dat sy ondersteunt scheen. Dese Troupen, over de 3000 Paerden, stonden onder den Grave van Flodroff, Gouverneur van Maestricht, en den Baron de Berlo: Sy vermoedden ons soo dicht niet ende sochten alleen, de gebruyckelijckste Plaetsen aen de Sambre te recognosceren. De Overtocht poogde ons den Prins van Waldeck te beletten en was ten dien eynde op de Vlakte, daer hy lag, gekomen; doch de vaerdigheyt van den Mareschal de Luxemburg had hem dese kans afgekeken.

Hy,

Hy, om de Vyanden van de Plaets, daer hy se wenschte op het Lijf te vallen, niet te laten vertrecken, haeckte, met dit Volck hantgemeen te werden; deed de Hoeken, daer de Esquadrons konden leggen, bespieden, ende beval aen Cheladet, met 300 Paerden de Vyanden van achteren te gaen ontdecken; want een Riviertje verschuylde haer gantsche Leger; ende men kon, om dat het dien dagh geregent had, niet vast sien, of sy Voetvolck by haer hadden. Hy kreegh, wijl de Vyanden twee uuren stil stonden, sonder iets te ondernemen, van alles het gewenschte bescheyt en deed het Leger in Battaille los gaen. De Vlackte was naer begeeren. Den Grave de Gournay, die de Marsch van het Leger met 20 Esquadrons op afgelegene Hoogtens deckte, wiert in allen haest na den Mareschal ontboden; maer de tijt, die midlerwijl vervloog, gaf aen de Vyantlijcke Ruyters gelegentheyt, achter een Delling te wijcken; en, alsoo sy vele Volkeren in Laegtens achter Hoogtens hadden, sochten sy, ons tot het gros van haer Macht te trecken en wy het, wijl ons Voetvolck noch niet aengekomen was, te vermijden.

Den Hertog du Maine arriveerde ter selver tijt met sijne Ruyters ende maeckte toestel tot het volgen der Vyanden: Sy, daer door verschrickt, weecken voorby Fleuru, plaetsten Dragonders in de Heggen van het Dorp ende hielden een moeyelijck Watertje met hooge Boorden voor haer. Soo haest den Mareschal de Luxemburg du Maine met het overschot der Ruytery van verre ontdeckte, maeckte hy van de sijne een Linie; want hy had verstaen, dat de Vyanden het verhaelde Detaschement geformeert hadden op het seggen van haer Spions, *dat de onse haer Leger hadden meenen te overrompelen; maer, te laet gekomen; haer swacker, als sy, vermoedende, ende noch niet door het Volck van Bouflers versterckt, te rug wilden keeren*, en dat sy daerom van voornemen waren, de Achtertocht, van het geen noch over de Sambre was, te overrompelen. Sy hadden 27 Esquadrons, daer onder twee Regimenten Luyckse Dragonders en twee Regimenten Hollantse Ruyters. Dit Volck liet sig sonder losschen verdrijven; maer, alsoo men in het volgen twee van hare Troupen, die het Detaschement wilden versterc-ken, tusschen ons ende Fleuru sag, sont Luxemburg Cheladet, om haer de Passage te verhouwen ende te bevechten, terwijl men de rest najoeg. Cheladet dreef die Benden van Dorp in Dorp, van Hegge in Hegge, tot op een Plaets, daer men 20 Esquadrons in een Diepte bespeurde. Luxemburg deed de Gendarmerie onder Maine ende Matignon voortstoten. Men passeerde de Delling voor de Vyanden. 16 Esquadrons togen in haer tegenwoordigheyt over een Watertje, braken haer en verdrevense tot aen een Valley, op de hoogte van welcke ende aen de andere kant men haer gantsche Armee in Battaille sag: Selfs stont men by de eerste Linie van het Voetvolck. De Luyckse Dragonders waren t'eenemael afgemaeckt; weynige van de Hollantse Ruyters overig; den Baron van Berlo, een van haer Aenvoerders, en de meeste voorname Officiers, welcke Monsr. de Luxemburg haer toestont, te Fleury te begraven, gesneuvelt; doch om de nabyheyt harer Armee, die de overgeblevene tot een Wijckplaets streckte, geen gevangen. Om niet op deselve wijse, als de onse de Vyanden gedaen hadden, te rug gepousseert te werden, had den Mareschal de Luxemburg twee Esquadrons van de Gendarmerie tot af keering van ettelijcke Vyantlijcke Esquadrons, die op onse ontsnoerde Ruyters rendden, by een gehouden. Het geluckte; maer niet sonder groote moeyte ende het ge-

quetst

quetst werden van den Grave de Marcin en Monsr. de Rosamel. Verder formeerde Monsr. de Luxemburg drie Linien; de eerste van twee Esquadrons der Gendarmerie, de tweede achter de eerste onder du Maine en de derde van het verstroyde Volck, dat hy kon t'samenhalen, onder sigh selfs. De Gendarmerie keerde de Vyantlijcke Ruytery en joegse 200 Passen in haer eyge Troupen. Doe men 't Watertje begon te repasseren, quam de tweede Linie, doch was haest over hoop geworpen; en de onse bereyckten haer oogmerck. Monsr. de Pracontal brack aen de lincker zijde het Effort van de Vyantlijcke Ruyters. Dien dagh wierden Messrs. de Rosmadec en d'Espagne, Soon van den Gouverneur van Diedenhove, gequetst. Den Hertog van Choiseul verloor een Paert onder sig. Den Mareschal de Luxemburg legerde 's Nachts op een veylige Plaets te Velaines, vervaerdigde alles tot een Hoofttreffen en liet sijn Volck rusten; maer door gedurig afgestuurde kleyne Partyen sig van den Staet der Vyanden op 't nauste onderrechten, en sag selfs in de volgende Morgenstont haer gestalte.

Den Prins van Waldeck bracht het Hollantse Leger 's avonts in Battaille ende hielt het den gantschen Nacht staen. Den eersten van Hoymaent stuurde den Mareschal de Luxemburg, op dat hy sijn Marsch voor de Vyanden mocht verbergen ende haer op het swackste treffen, sijn Leger door Engtens wel een uur om ende gebruyckte, als kundig van hare Battaillons ende Esquadrons, alle bedenckelijcke voordeelen. Onse Armee begrootte men op 80 Esquadrons ende 37 Battaillons, t'samen omtrent 33000 Man sterck, ende daer af gereeckent 4000 Koppen, tot bewaring der groote Equipage achtergelaten. De Vyantlijcke was ten minsten soo talrijck, met het Dorp Hepigny op een kleyne Hoogte aen de Rechter ende met het Casteel van St. Amand ter Linckerhant gesterckt. Tusschen het Casteel ende het Dorp van deselve Naem lagen eenige harer Troupen op een Cijns ende voor haer twee Watertjes, het eene van Fleury ende het andere van St. Amand derwaerts bruysende. Den Mareschal de Luxemburg schickte na 't doorglijden der Engte ons Leger oock in Battaille, deed eerst de lincker zijde opbreecken en haer by Fleury, werwaerts hy een groot Corps Infantery sont ende alwaer men dicht tot aen de Vyanden was, posteren. Na de Rechterhant spreyde men sig tot St. Amand uyt en hielt, onder schijn, van de Hollanders van vooren te willen bespringen, een gedeelte der Manschap onder den Chevalier de Tilladet en den Grave van Gournay van Fleury tot St. Amand gereet; maer ondertusschen begon Luxemburg præparatien te maecken, om haer met het grootste gedeelte van ter zijde te besoecken. Van 's ochtents tot ten een uuren naer de middag maeckte men allen toestel. 't Vyantlijke Geschut ontsprong het vroegste op onse Ruytery, ende selfs eenige uuren voor het onse; waer door wy hare Batteryen ontdeckten; ons Canon na een bequamer Plaets, als daer het eerst stont, oversleepten, en het Volck netter schickten. Soo haest Luxemburg alles gereet had, opende hy sijn voornemen, tot dien tijt toe verswegen, aen de by hem bevindende Generaels. 't Woort was *den Coninge* Monsr. de Gournay maeckte de eerste beweging aen de Linckersijde, alwaer hy ter rechterhant was, passeerde het Watertje ende trock met alle sijne onderhebbende Ruytery op de Vyanden aen.

Ter eygenster tijt begon men ter Rechterhant; ende men kan seggen, dat het Gevecht met veele bysondere Actien aenvingh. Yder Battaillon gaf een

een Battaille en yder Esquadron ftont een Aenval uyt. Aenftonts fagh men een groot Vuur en de Hollanders fchooten afgrijffelijck; maer de onfe drongen, fonder het haer te bekreunen, met de Degen in de Vuyft door ende deeden haer Rechter Vleugel wijcken: Sy herfamelde; doch Monfr. de Rubantel maeckte met de Brigades van Champagne ende Navarre den tweeden Aenftoot onwederftuytelijk. Meffrs. de Vivans en de Ximenes waren in den eerften gequetft, Monfr. de Gournay gefneuvelt en Monfr. de Vateville (had de Capiteyn der Cravaten, Monfr. de Haze, hem niet verloft) gevangen. De Vyanden, aen alle kanten gebroocken, vloden overal: Haer Ruyters dorften tegen de onfe niet ftaen. Haer Voetvolck was naer een goede tegenweer over hoop geworpen, de onfe op haer Gront ende het Gefchut, dat van 's ochtents ten feven uuren had beginnen te fpeelen, vermeeftert; fulcks dat het Gevecht een eynde fcheen te nemen; infonderheyt, wanneer Monfr. de Montrevel drie Battaillons, in de Heggen van St. Amand geposteert, met eenige Esquadrons verfterckt ende foeckende te wijcken, verftroyt had; maer het was alleen een begin. Montrevel volvoerde de eerfte Actie van onfe rechter Vleugel; want hy had laft, met drie Esquadrons de Referf twee Battaillons van de Franffe Guardes, in de Heggen tegen over de Cijns van Cheffeau, met vier Stucken Gefchut te decken. Hy vont fig foo dicht by Vyantlijcke Esquadrons, dat hy haer moft befchieten; met gewenfchten uytflag. 't Voetvolk van de tweede Linie onder Monfr. de Gaffé befette een Vlackte tuffchen het Watertje van St. Amand en defe rechter zijde. De Brigades van Auvergne en Stoppa voegden haer by het felve. De Ruytery van de rechter en lincker kant quam te voorfchijn, en de Brigade van Champagne onder Monfr. de Uffon ende die van Navarre onder Monfr. de la Rocheguyon op het fien der Paerden van de lincker hant van St. Amand ende wierden, foo veel de Gront kon toelaten, een Musquetfchoot van de Vyanden in Battaille geftelt. De Granadiers, het meeft genadert en door twee Battaillons onderfteunt, ftonden het Vuur van die Linie uyt, kregen den Grave van Sceaux gequetft ende floegen dat gedeelte der Vyanden, dewelcke het overfchot van haer Infantery op een bedeckte Plaets ter fijden Fleury verfamelden, tot een groote Linie maekten, op een Hoogte brachten en met acht a tien Esquadrons vermeerderden; alles in tegenwoordigheyt van het Volck, dat Monfr. de Loemaria weder aenvoerde en te vooren onder Monfr. de Gournay met onfe rechter Vleugel hadde meenen te conjungeren. Hier rees een hevigh Gevecht van Esquadron tot Esquadron. De Vyanden fpeelden het eerfte; maer de onfe antwoordden foo onvertfaegt, dat veele gedoot en gequetft en de overige ver op de Vlucht gedreven wierden.

Onder dit byfonder Gevecht maeckte de nieuw geformeerde Linie Voetknechten van de Vyanden een goede mine. De Battaillons vertoonden haer groot, gefloten en vaft; fulcks dat Monfr. de Choifeul oordeelde, een Linie van defelve kracht te moeten hebben. Voor aen ftelde hy de Brigade van Navarre, ende vervolgens al, het geen hy onder fig had, achter de Battaillons der Vyanden, dewelcke aen haer lincker fijde nieuwe Troupen by een fchraepten. Dit fag den Hertogh du Maine, ging het den Marefchal de Luxemburg aenfeggen ende wiert bevolen, foo veel Ruytery, als hy kon, ter rechter hant by een te trecken: Hy onderwont het fig; maer moft eerft eenige naderende Paerden verdrijven, en volbracht ver-

volgens, het geen hy aengenomen had. Een tijt lang was men wedersijts stil: de onse sagen haer Infantery, die veel most omtrecken, te gemoet ende de Vyanden waren afgemat. Het derde Battaillon van de Fransche, het eerste van de Switsersche Guardes ende verscheyde andere droegen haer, tot op een Pistoolschoot na by de Hollanders, treffelijck wel, en dese niet minder; want, hoe meenigmael men ses veroverde Stucken Geschut op haer afbrande ende hoe veel Soldaten men vernielde, waren hare Battaillons gedurig weder gesloten. De Luytenant Collonel van Coislin, de Marsilly, welcke het tweede Esquadron van dat Regiment aenvoerde, vont sig het naeste voor de eerste Linie aen het Canon der Vyanden en 60 Treden van het Gros harer Infantery, die men focht te breken, en keerde by behulp van een Trompetter (voorheen Canonnier geweest) het gewonne Geschut tegen de Vyantlijcke Cavallery, welke sig aen de rechter hant van haer Voetvolck hersamelde; maer haest achter de Infantery deynsde. Monsr. de Marsilly, vernemende de aenkomst van Monsr. de Loemaria met eenige Benden, wilde dese Soldaten bespeelen; maer den Mareschal de Luxemburg weygerde het, voor dat haer Volk beter t'samengevoegt en door meerder aengewasschen soude zijn; gelijk haest door Cavallery en Infantery gebeurde. Doen brande men het Canon soo geluckig los, dat de gantsche Lengte van de Vyantlijcke Linie Soldaten, op haer Rang doorgeschoten, nederploften. Monsr. de Quoadstorte met ettelijcke Esquadrons op haer Battaillons. Nu viel noch Werck met de lincker sijde, die sig wel hielt. Den Marquis de Coislin schond met het eerste Esquadron van sijn Regiment een Vyantlijck, dat haer Voetvolck deckte, ende alle onse Soldaten bespeelden de Linie der Hollanders. Monsr. de Marsilly drong met sijn ende een ander Esquadron op haer in ende maeckte haer, naer dat een Battaillon veele sijner Ruyters ontzielt had, voeten. Na dat Succes sammelde noch een Corps de Reserve van ettelijcke Battaillons en 6 Esquadrons op een Hoogte. Den Hertog du Maine besprong met de Esquadrons, die hy ter Linckerhant by een gehaelt had, de Ruyters ende Monsr. de Gassé met de Brigade van Stoppa de Voetknechten. Dese bewesen soo wackeren tegenweer ende droegen haer soo mannelijck, dat het onmogelijck is, haer Lof te verduysteren, en in alle Historien van haer gadeloose Dapperheyt geroemt sal moeten werden: Sy waren t'samengetrocken uyt het Overblijfsel van veele verstroyde Troupen, ende hielden, hoewel de rest van haer Armee ende de Ruytery, die haer most ondersteunen, vlood, haer soo fier, dat noch Trompetter noch Tambour, door den Hertog van Luxemburg belast, haer Quartier te beloven, dorst naderen en de Bootschap doen. Monsr. Chpi, een van sijn Aides de Camp, onderwont het sig; maer haelde een wederwaerdig bescheyt. Middelerwijl schoot ons gantsche Voetvolk toe en men besprong van alle kanten dat Overschot: driemael vergeefs en met groot verlies afgeslagen: de vierdemael raeckte het aen het wijcken en vielen over en weder menigte Koppen: Den Hertogh du Maine liep groot gevaer: Den Grave de Jussac, eerste Edelman van sijn Kamer; Mr. de Genvril, sijn Aide de Camp, en drie van sijne Guardes sneuvelden naest sijn Lijf. De Gendarmerie verloor veel Officiers van Naem. Den Marquis de Verderonne, den Ridder de Soyecourt, den Marquis de Salar en ettelijke Gensdarmes wierden gedoot en gewont. De Vyanden vluchtten door gunst van de Bosschen en Watertjes, die haer Aftocht beveyligden. 4 a 500 Wierpen haer in Heggen en een Heremitage,
ende

ende vervolgens in onse Handen. Het Gevecht had van 's middags tot 's avonts ten 6 uuren geduurt. De meeste Vyanden sloegen de Weg na Charleroy op en d'andere na Brussel. By de Victorie der Armee voegde men het op genade ende ongenade inkrijgen van twee Casteelen niet ver van Fleury, welcke den Prins van Waldeck, in gedachten, dat de onse se voor een Velt-Slag aengesproken souden hebben, sterk had laten besetten ende waer op veele Vluchtelingen geweken waren. Twee Generale Officiers; twee Persoonen, hoog geacht om haer Geboorte, en 6000 mindere Vyanden, wil men, dat op desen dag gesneuvelt en 8000, daer onder ruym 700 Officiers, gevangen zijn; doch 3000 door het groot getal weder ontkomen: De onse wonnen 200 Karren met Munitien, 49 Stucken Geschut, over de 100 Vanen en Standaerden, 15 Pontons en ettelijcke Paren Ketel-Trommels. Ons Leger vernachte op de Plaets van het Gevecht.

Lijst van de Fransse Dooden en Gequetsten in de Battaille van Fleury.

Staet van d'Officiers der Gendarmerie en Cavallery.

Opper-Officiers.

Dooden,

De Gournay, Luytenant Generael.
Du Mets, Luytenant Generael en Luytenant Generael der Artillery.
Des Cures, Mareschal de Logis van de Armee.

Gequetsten,

De Vivans, Mareschal de Camp.
De Ximenes, Brigadier van d'Infantery.
Dalegre, Brigadier van de Dragonders.
De Castres, Brigadier van d'Infantery.

Gendarmerie.

Dooden,

La Rouay, Vaendrager.
Blasac, Onder-Brigadier.
Langelier, Brigadier.
Depucy, Don Pedro, Dugué, De Sautour, Magieux, } Mareschals de Logis.
De Ridder de Soyecourt, Den Marquis de Verderonne, Den Marquis de Villarceaux, De Salar, } Capiteyn-Luytenants.

Gequetsten,

De Laistre, Mineur, Petit, Saint Luc, La Bertonnerie, Blonsac, } Mareschals de Logis.
Chalmaison, La Rase, De Villiers, Balsat, } Onder-Brigadiers.
Livarot, Onder-Luytenant.
De Marsin, Capiteyn-Luytenant.
La Riviere, Gidse.
Beauvel, Brigadier.
Boulon, Vendrigh.

't Vremt Coninckl ijck Regiment.

Dooden,

2 Capiteyns.
1 Luytenant.
1 Cornet.

Gequetsten,

Den Grave d'Albert, Capiteyn.
2 Andere Capiteyns.
1 Luytenant.
5 Cornetten.
2 Mareschals de Logis.
Den Ridder de Cresseil.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

Lomaria.

Dooden,

2 Capiteyns.
2 Luytenants.

Gequetsten,

1 Major.
2 Luytenants.
1 Cornet.
3 Mareschals de Logis.

Chartres.

Dooden,

Luytenant Collonel Valcourt.
1 Capiteyn.
1 Luytenant.
1 Ayde Major.
1 Cornet.
2 Mareschals de Logis.

Gequetsten,

Cailus de Fontagne, Collonel, van sijne Wonden overleden.
1 Capiteyn.
1 Major.
1 Luytenant.
2 Mareschals de Logis.
Varlosin.

Merinville.

Dooden,

Luytenant Collonel Garencieres.
1 Luytenant.

Gequetsten,

1 Capiteyn.
3 Luytenants.
4 Cornetten.
2 Mareschals de Logis.

Bertillac.

Dooden,

Collonel Bertillac.
Luytenant Collonel Monluc.
1 Major.
1 Capiteyn.
3 Cornetten.
1 Mareschal de Logis.

Gequetsten.

1 Major.
3 Capiteyns.
4 Luytenants.
2 Cornetten.
2 Mareschals de Logis.

Royal Roussillon.

Dooden,

1 Capiteyn.
1 Luytenant.
1 Cornet.

Gequetsten,

1 Luytenant.
1 Cornet.
1 Mareschal de Logis.

Ciburg.

Dooden,

2 Capiteyns.
2 Luytenants.
1 Cornet.
1 Mareschal de Logis.

Gequetsten,

1 Ayde Major.
3 Luytenants.
5 Cornetten.
2 Andere.

Cravate Royale.

Dooden,

Luytenant Collonel Goville.
1 Capiteyn.
1 Cornet.

Gequetsten,

Collonel Roucy.
1 Luytenant.
1 Cornet.
2 Mareschals de Logis.

Du Rosel.

Dooden,

1 Luytenant.
De Termes.

Gequetsten,

Den Marquis de Beauvau, Capiteyn.
5 Andere Capiteyns.
2 Ayde Majors.
3 Luytenants.
2 Cornetten.
Den Chevalier de Lacq.
Noch een.

Du

Du Maine.
Dooden,
Collonel Chavancé.
1 Capiteyn.
1 Cornet.
Gequetsten,
1 Major.
2 Capiteyns.
1 Luytenant.
1 Cornet.
1 Mareschal de Logis.
Quoad.
Dooden,
2 Capiteyns.
1 Ayde Major.
1 Luytenant.
Gequetsten,
4 Capiteyns.
1 Major.
1 Mareschal de Logis.
Levis.
Dooden,
1 Capiteyn.
2 Luytenants.
1 Cornet.
1 Mareschal de Logis.
Gequetsten,
1 Capiteyn.
1 Ayde Major.
1 Luytenant.
1 Cornet.
3 Mareschals de Logis.
Dimecourt.
Dooden,
1 Major.
1 Capiteyn.
5 Luytenants.
2 Cornetten.
1 Mareschal de Logis.
Gequetsten,
1 Capiteyn.
5 Luytenants.
Den Ridder de Miromenil.
3 Cornetten.
1 Mareschal de Logis.

Roquepine.
Dooden,
2 Capiteyns.
4 Luytenants.
1 Cornet.
2 Mareschals de Logis.
Gequetsten,
Luytenant Collonel de Brossau.
1 Major.
2 Capiteyns.
2 Luytenants.
2 Cornetten.
1 Mareschal de Logis.
Gevangen,
Capiteyn Bonis.
Philippeaux.
Doot,
1 Cornet.
Gequetsten,
2 Majors.
2 Capiteyns.
2 Luytenants.
2 Cornetten.
2 Andere.
2 Mareschals de Logis.
Condé.
2 Capiteyns.
1 Capiteyn Luytenant.
Gequetsten.
1 Capiteyn.
2 Luytenants.
1 Major.
De Leyrap.
1 Ayde Major.
3 Cornetten.
4 Mareschals de Logis.
Pracontal.
Dooden,
3 Luytenants.
Gequetsten,
Luytenant Collonel Capdiville.
5 Capiteyns.
1 Ayde Major.
1 Luytenant.
2 Cornetten.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

4 Mareſchals de Logis.

Bouflers.

Doot,

1 Mareſchal de Logis.

Gequetſten.

Grave van Naſſau, Collonel.
1 Capiteyn.
2 Luytenants.
3 Cornetten,
3 Mareſchals de Logis.

Royal Allemand.

Dooden,

Collonel Meuler.
2 Capiteyns.
4 Luytenants.
1 Mareſchal de Logis.

Gequetſten.

Collonel Bolen.
1 Major.
7 Capiteyns.
2 Luytenants.
4 Cornetten.
2 Mareſchals de Logis.

Furſtemberg.

Dooden,

1 Capiteyn.
1 Luytenant.
3 Cornetten.
1 Mareſchal de Logis.

Gequetſten,

Collonel Tenſenhouſe.
1 Major.
3 Capiteyns.
2 Luytenants.
2 Cornetten.
2 Mareſchals de Logis.

Magnac.

Dooden.

2 Luytenants.
2 Mareſchals de Logis.

Gequetſten,

2 Capiteyns.

Noailles.

Dooden.

1 Luytenant.
2 Cornetten.
4 Mareſchals de Logis.

Gequetſten,

3 Capiteyns.
1 Luytenant.
Den Ridder de Meure.
Moſtin.
Tradet.

Royal Piedmont.

Dooden.

3 Capiteyns.
3 Luytenants.
1 Cornet.
2 Mareſchals de Logis.

Gequetſten.

Collonel Bouzole.
2 Capiteyns.
3 Luytenants.
4 Cornetten.
2 Mareſchals de Logis.

's Coninghs Dragonders.

Gequetſten,

Collonel Dalegre.
Luytenant Collonel Fontboiſar.
3 Capiteyns.
2 Luytenants.
1 Cornet.
De Ridder d'Au.

Dragonders van Pompone.

Dooden,

Den Ridder de Longueil, Capiteyn.
1 Ander Capiteyn.
1 Cornet.
4 Mareſchals de Logis.

Gequetſten,

1 Major.
2 Luytenants.
1 Cornet.
2 Mareſchals de Logis.

Langallerie.

Dooden,

Den Ridder Major des Couleurs.
2 Luytenants.

Gequetſten,

2 Mareſchals de Logis.

Staet

Staet van de Collonels, Capiteyns en Officiers der Infantery.

Fransche Guardes.
Gequetsten,
Senterre.
Mesle.
Hoel.
Gevangen,
De Creil.
Regiment van Salis.
Dooden,
1 Capiteyn.
1 Vendrig.
Gequetsten,
Collonel Stoup.
3 Capiteyns.
2 Onder-Luytenants.
2 Vendrigs.
Soissons.
Dood,
1 Capiteyn.
Gequetsten,
Luytenant Collonel de Villecourt.
1 Major.
5 Capiteyns.
2 Luytenants.
Le Capitaine, Ridder van Maltha.
De Serisset.
Bargerene.
La Pipane.
De Caye.
4 Onder-Luytenants.
2 Vendrighs.
Switsers van Stoup.
Gequetsten,
Courlans, Commandant van een Battaillon.
1 Capiteyn.
2 Luytenants.
La Chastre.
Doot,
1 Capiteyn.
Gequetsten,
Luytenant Collonel de Millon.
1 Major.
3 Capiteyns.
2 Luytenants.
3 Onder-Luytenants.
Castre.
Dooden,
2 Luytenants.
Gequetsten,
De Collonel.
La Masle.
6 Capiteyns.
4 Luytenants.
5 Onder-Luytenants.
Switsersche Guardes.
Doot,
1 Onder-Luytenant.
Gequetsten,
1 Major.
2 Luytenants.
9 Andere.
10 Onder-Luytenants.
Bombardiers.
Dooden,
De Bigny, Collonel der Infantery.
3 Andere.
3 Luytenants.
4 Onder-Luytenants en Vendrigs.
Gequetsten,
1 Major.
1 Capiteyn.
5 Andere.
2 Luytenants.
4 Onder-Luytenants.
Provence.
Gequetsten,
8 Capiteyns.
1 Luytenant.
Soissons.
Doot,
1 Capiteyn.
Gequetsten,
4 Officiers.

Greder Switsers.
Dooden,
3 Luytenants.
Gequetsten,
Collonel Greder.
8 Capiteyns.
8 Luytenants.

Du Maine.
Doot,
1 Capiteyn.
Gequetsten,
1 Capiteyn.
9 Luytenants.

Auvergne.
Dooden,
2 Capiteyns.
1 Luytenant.
Gequetsten,
6 Capiteyns.
3 Luytenants.
4 Onder-Luytenants.

Orleans.
Doot,
1 Ayde Major.
Gequetsten,
1 Major.
2 Andere.

Touraine.
Dooden,
2 Capiteyns.
1 Luytenant.
2 Onder-Luytenants.
Gequetsten,
Luytenant Collonel Dartaut.
1 Ayde Major.
3 Capiteyns
4 Andere.
5 Luytenants.
5 Onder-Luytenants.

Champagne.
Dooden,
2 Capiteyns.
5 Luytenants.
1 Onder-Luytenant.
Gequetsten,
Den Grave de Sceaux, aen beyde de Beenen, van het welcke hy gestorven is.
1 Major.
16 Capiteyns.
1 Ayde Major.
9 Luytenants.
6 Onder-Luytenants.

's Conings Fuzeliers.
Dooden,
4 Capiteyns.
6 Luytenants.
Den Ridder de Bailleul; doch onseker, of dese met een der 6 Luytenants niet gevangen is.
Gequetsten,
11 Capiteyns.
11 Luytenants.
2 Onder-Luytenants.

Navarre.
Gequetsten,
3 Capiteyns.
1 Ayde Major.
1 Luytenant.
1 Onder-Luytenant.

Vermandois.
Doot,
Den Marquis de Soyecourt, Collonel.
Gequetsten,
Luytenant Collonel la Ferriere.
4 Capiteyns.
7 Luytenants.

Het getal der doode en gequetste Soldaten was onseker en wert tusschen de 10 en 16000 Man van d'eene en andere zijde gerekent: De Vyanden verlooren wel het meeste; maer kregen/ doe de onse aen 't wijcken geraeckten/ veele Gevangens.

Voor het Gevecht gebiel het/ dat de Collonel Pagel den 29 van Somermaent met 1600 Staetse Voetknechten en 200 Spaensse Paerden sigh uyt Namen

Namen na de Sambre verboegde / om de Fransse d'Overtocht te betwisten; dat voor sijn aenkomst al ettelijcke 1000 Man aen dees sijde geraeckt waren / en dat echter sijn hant vol Volks / welcke sy twijffelden / of geen Voor-Troupen mochten wesen / haer een tijt lang ophield; en onder het slaen / dat uytgetoge Partyen van de Besetting der eygenste Plaets 100 Artillery-Paerden nevens de Keteltrommels van deselve inbrachten en tijdingh / dat 't voordeel geheel aen de Staetse zijde was: De Collonel Fagel ging met 2000 Man te Voet uyt en besette het Casteel Fromont / op dat de Vyanden in haer Aftocht en Vlucht over de Sambre meer belemmert souden werden; dan verliet / wanneer hy geen gevolg van 't verhaelde sag / sijn Post en keerde na Namen.

Na 't Gevecht bleef 't Fransse Leger sonder de minste beweging / als het begraven van Dooden / ettelijcke dagen stil leggen / en hersamelde 't Hollantse by Digom en Zaventhem / twee Mijlen van Brussel; en 't geluckte den Gouverneur van Charleroy den 3 / 12 Hollantse en 4 Fransse Stucken Geschut met 19 Pontons buyten het Fransse Leger te binden ende wegh te slepen. De Staten Generael schreven aen den Vorst van Waldeck / dat haer Hoog Mog: wel met droefheyt hadden vernomen het ongeluck, dat aen het Leger van den Staet by occasie van de jongste Battaille was overgekomen, ende wel hadden gewenscht, dat het God Almachtig gelieft hadde, aen die sake een anderen Uytslag te geven; maer dat haer Ho: Mog: evenwel, uyt de Rapporten van het gepasseerde hebbende gehoort de goede Conduite, by hem Furst van Waldeck in die Battaille en gelegentheyt gehouden, geen andere redenen hadden, als om ten hoogsten daer over voldaen te zijn en te hopen, dat door de continuatie van sijnen goeden yver de saecke haest wederom herstelt konde werden; en dat haer Hoog Mog: van hare sijde daer toe alles, wat van haer dependeerde, souden contribuëren en besig waren, met de saken daer toe te præpareren, in afwachtinge van het nader Detail, om te konnen weten, wat meest nodig soude zijn, en daer toe alle mogelijcke Ordres te stellen: Dat haer Ho: Mo: van het voorgevallene oock kennisse hadden gegeven aen de aenwesende Ministers van het Congres; dat deselve nevens haer haer leetwesen over het ongeval, 't welcke het Leger van den Staet overgekomen was, oock te gelijck hadden betuygt, dat sy groote redenen hadden, om de goede Conduite van hem Heere Furst van Waldeck te prijsen, ende deselve Heeren Ministers aengenomen, yder by hare Principalen alle meest krachtige Debvoiren aen te wenden, ten eynde deselve alles souden bybrengen en concurreren, om te maken, dat den Vyant uyt het voorgevallene geen avantage mochte komen te trecken, ende onder Gods genadigen Zegen de geleden schade weder te repareren.

Haer Hoog Mog: bevalen aen den Fiscael van Wouw / na de Plichtversuymers t'ondersoecken / en sonden den Raed-Pensionaris Heynsius en de Heeren van Dijckvelt en Schuurmans den 6 met eenig Gelt na Brussel tot het stellen der nootsakelijcke Ordres en spreecken met de Hoofden van 't Leger: Sy lieten / na alles ondersocht te hebben / dit netter Relaes van de Slag opstellen.

Relaes van het gepasseerde in de Battaille by Fleury, opgestelt in het Campement van Diegom door ordre van de Gedeputeerden van de Staten Generael met communicatie van de Velt-Marschalcken en Generaels van het Leger.

DE nootsaeckelijckheyt, om sigh tegen het Leger van den Heere Hertogh van Luxemburg te opposeren, het welcke marcheerde, om de Sambre te passeren, met intentie, om de Landen van den Koningh van Spangien ende die van den Staet te verwoesten ende af te branden, den Prince van Waldeck hebbende doen resolveren, om het Leger van de Geunieerde Provintien uyt het Campement van Harlemont naer de Pieton te doen marcheren, soo deed hy den Lieutenant Generael van Weibnom met een goet gedeelte van de Cavallerye avanceren, dewelcke dien dag oock tot omtrent Mellé avanceerde, het welck was den negen-en-twintighsten van Juny, ende den voornoemden Prince volgde met 't Gros van het Leger, het welcke dien dag op een Plaets, Cheval Blanc genaemt, campeerde. Ondertusschen passeerde het geheele Fransche Leger de voorschreve Rivier by het Casteel van Fromont, na dat sy daer van het Guarnisoen overweldigt hadden. Men had uyt het Velt-Leger van Harlemont den Grave van Berlo met eenige Cavallery en Dragonders na Massy gedetascheert, om d'Excursien te Landewaert ende de contenantie van den Vyant te observeren.

Den 30 Juny conjungeerde het Leger van den Staet op de Ordre van den Heere Lieutenant Generael van Weibnom met de Cavallerye; en den Heere Grave van Flodroff wiert met een Detaschement gecommandeert, om nevens de Guarnisoenen van die kant dat geene te doen, dat omtrent Namen naer het voorval van saken den Dienst ende het Welwesen vereysschen soude: in dat Detaschement Advysen ingekomen zijnde, dat eenige Vyantlijcke Troupen sig naer de kant van Fleury in de Marsch van den voorsz. Grave van Flodrof opdeden, soo sont men iterative ordres af, dat hy met Berlo sig weder by het Leger soude begeven; het gunt wat te langsaem geëxecuteert werdende, soo wierden deselve gepousseert tot op de linker Vleugel van het Leger van den Staet, dewelcke geformeert wiert ter plaetse, daer sy gerepousseert wierden: sulcks koste het leven van den Grave van Berlo ende van eenige andere Officiers soo van het Leger van den Staet, als van dat van Vranckrijck.

De Vyanden bleven aen de sijde ende achter Fleury tot op den avont in Battaille staen, als wanneer sy haer weder in haer Campement van Vilaine retireerden. Vervolgens bequam men tyding, dat het gantsche Gros van het Fransche Leger aldaer stont ende dat het selve tot het getal van 41 Battaillons ende van 80 Esquadrons, mitsgaders met veele Regimenten Dragonders, versterckt was; 't gunt den Prince van Waldeck nootsaeckte, om het Leger van den Staet de nacht over in Slaghorden te laten staen; als konnende de Battaille niet vermijden, sonder in het oog van den Vyant een beweging te maken, dewelcke de Soldaten geintimideert en veel quader gevolgen veroorsaeckt soude hebben.

's Anderendaegs, dewelcke was den eersten van de Maent July, vont men goet, indien de gedraegsaemheyt van den Vyant het konde toelaten, het Leger van den

Staet

Staet te vervoeren in een ander Campement, dat meer van Water voorsien was, alsoo men dat aldaer niet genoegsaem had, ende omme van daer met eenen oock den Vyant met veel meer voordeel te konnen beschouwen; maer, verkondschapt zijnde, dat het Fransse Leger noch in het Campement van Vilaine stont, soo wiert raedsaem geoordeelt, van geene de minste beweginge te maecken, voor dat men van dessels gedraegsaemheyt verseeckert was; ende noch soo veel te meer, om dat de Voor-Wachten waerschouden, dat men Vyantlijcke Esquadrons te voorschijn sag komen; ende begon alsdoen het geheele Fransche Leger oock effectivelijck het Leger van de Geunieerde Provintien te naderen, beslaende het Velt ende hun Battaille langs de Flancken van de lincker Vleugel, ende selfs achter het Leger van den Staet uytstreckende, om het selve onder het faveur van het groot getal van dessels Troupen, die veel meerder waren, van achteren t'omringen. Men besteede daer toe aenstonts alle de Behulpmiddelen, die de Voorsichtigheyt, d'Ervarentheyt en het Velt konden toelaten; doende de rechter Vleugel avanceren na een Casteel, Wassenie genaemt, om alsoo de voorsz rechter Vleugel wat af te korten en de overtollige Troupen van dien in den rug t'employeren; 't gunt men in het werck stelde, als wanneer de Vyanden aen de Voor-Troupen hun vertoonden, werwaerts men den Heere Grave van Flodroff afsont, om sig daer tegen t'opposeren.

Den Prince van Nassau Sarbrug, mitsgaders den Lieutenant Generael d'Hubuy, den Prince van Birckenfelt en der selver Brigadiers, Baron de Steyn, du Theyl ende Francke, besorgden de rechter Vleugel.

Den Prince van Nassau, Stadthouder van Vrieslant, mitsgaders den Lieutenant Generaels Baron d'Aylua en van Weibnom met de Brigadiers Ittersum en Wijnbergen de lincker Vleugel en het Corps van de Battaille.

De tweede Linie was aen den Luytenant Generael Delwig ende aen dessels Brigadiers, Holle en den Grave van Noyelles, toevertrout.

De Artillerye overal geplaetst zijnde, daer het nootsaeckelijck geoordeelt wierde, ende alle andere dispositien gereguleert zijnde, na dat het 't alderbequaemste gevonden was, soo ging den Prince van Waldek dan aen de eene en dan aen d'andere sijde, geaccompagneert zijnde met den Heere Major Generael van Weede, hunne generale Adjutanten, en den Quartiermeester Generael Dopf.

De dispositie van de Franschen was soodanigh, dat de lincker Vleugel van het Fransche Leger op de lincker Vleugel van den Staet aenquam, terwijl dat de rechter Vleugel avanceerde, om van achteren in te vallen; ende, mitsdien de lincker Vleugel van het Staten Leger in de Front geattacqueert werdende, soo deed den Lieutenant Generael van Weibnom, die van daeghs te vooren ende den gantschen ochtent was besigh geweest, omme de saecken in deselve Vleugel te disponeren, op de Vyanden chargeren, den welcken deselve in de Front oock met Succes attacqueerde; maer de Fransche, die t'elckens gesouteneert wierden, brachten eenige Esquadrons in disordre en attacqueerden te gelijck oock soo wel van achteren, als in de Flanck, door haer Infanterye, ende wierden mitsdien eenige Esquadrons van de beyde Linien in disordre gebracht; het welck geredresseert zijnde, soo begonden de Fransche Troupen weder van alle kanten voor en achter te gelijck Vuur te geven; 't gunt by d'Infanterye van den Staet met een onwanckelbare Stantvastigheyt uytgestaen wiert.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

Ondertusschen deed den den Prince van Nassau Sarbrugge den Luytenant Generael d'Hubuy op de rechter Vleugel avanceren, chargerende de Fransſche in de Flanck, ende, deselve dapperlijck pousserende, brachtse in confusie ende vermeesterde oock eenige Stucken Canon van den Vyant; maer sylieden, de linker Vleugel in gevaer siende, wendden sigh, om de Infanterye van de voorsz. Vleugel te secoureren; edoch de Aenvallen van het Fransſche Leger generalijck van alle kanten verdubbelt werdende ende haer Vleugel, die op de Vlucht was, sigh weder gerallieert hebbende, raeckte oock weder aen het chargeren; het gunt ons dat voordeel, dat wy door de rechter Vleugel van den Staet behaelt hadden, weder deed verliesen; ende is mitsdien en door een langen duur van tijt ende naer ses uuren vechtens in een gestadig Vuur soo van de Troupen, als van de Artillerye, sonder dat de Infanterye van den Staet, dewelcke die harde stoot uytgestaen ende beproeft heeft gehad met een Stantvastigheyt, die niet uyt te drucken en eeuwigh te melden is, eenigsints gewanckelt heeft.

De Cavallerye, niet meer hebbende konnen gerallieert werden, de voorschreve Infanterye genootsaeckt geweest, alleen de Fransſche Infanterye ende Cavallerye, diese voor de Front had, te attacqueren, terwijle datse van achteren oock defensif moesten gaen; het welck met sulcken onvertsaegtheyt ende grootheyt van Moet uytgevoert wiert, dat den Vyant selfs besweeck ende de Infanterye, welcke op de rechter Vleugel stont, niet meer dorst attacqueren; soodanig, dat het aen de stantvastigheyt ende volvaerdigheyt van het Voetvolck noch aen het beleyt van de Officiers van het Leger van den Staet niet ontbroocken heeft, dat men de volle Overwinninge niet heeft bekomen.

Eyndelijck al vechtende soo heeft de Infanterye, die noch in ordre, maer sonder Ammunitie was, verdacht geweest, om de Heggen van Mellé te gewinnen; ende naer verscheyde gedane harde Aenvallen soo lieten de afgeslagene Fransche deselve in haer gesicht ten getale van negen Regimenten passeren, voor de Front van welcke sig bevont den Prince van Waldecq in Persoon, mitsgaders de Lieutenant Generaels, den Baron van Aylua (die sijn kloeckmoedigheyt ende gewoonlijcke voorsorgen op sijn Post tot die tijt toe gecontinueert had) en van Webnum, den welcken anderwaerts geen Dienst meer konnende doen (als alleen op de lincker Vleugel overgebleven zijnde) soo als hy heerlijcker wijse geduurende al het Gevecht gedaen had, sigh by de voorschreve Infanterye begeven hebben; soo als oock den Heer d'Hubuy, Lieutenant Generael van de Spaensſche, gedaen had, na dat hy veelmalen hadde geraillieert ende de Cavallerye op sijn ordre met Succes gechargeert hadde.

By die langsame Aftocht, dewelcke sachtjes ende moedighlijck op de Hoogte van Mellé geschiede, vervoegden sig daer naer vier Regimenten Infanterye, die van de lincker Vleugel overgebleven waren, dewelcke de Glorie hadden, om van gelijcken voor den dag te komen, geaccompagneert zijnde met het Regiment Cavallerye van Waldecq, door den dapperen Brigadier Ittersum op ordre van den Heer Lieutenant Generael van Delwich ende voor der selver Front dwars door den Vyant heen gevoert ende al vechtende tot een Bosch genadert zijnde; het welck sy aendeden, om hun Retraitte te maken, die sy met de voorsz. negen Regimenten naer de Kassye op de hoogte van Mellé voortsetteden.

Den

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

Den Prince van Nassau Sarbrugge is gequetst, dewelcke nevens den Prince van Birckenfelt, naer datse haer Dapperheyt ende Sorge gecontinueert hadden, naer Charleroy geretireert zijn geweest; ende den Prince van Nassau, Stadhouder van Vrieslant, naer dat hy gedurende het geheele Gevecht de Troupen geanimeert ende alle de Plichten van een Generael, om het Gevecht wel te doen uytvallen, volvoert had, van den Prince van Waldeck, by welcke hy sig tot den eynde toe gehouden had, door den Vyant geseparcert zijnde geworden, heeft sigh oock derwaerts begeven: oock verscheyde Regimenten hebben sig aldaer vervoegt: aldaer heeft sigh insgelijcks den Heer van Noortwijck, Gedeputeerde van den Staet, gevonden: wijders heeft sig de rest van de Infanterye van het Corps de Battaille met een gedeelte van de Ammunitie, Equipage, Vivres en veele Bagage-Wagens aldaer gesalveert.

Den Heere Grave van Flodroff had een gedeelte van de Cavallerye op de Hoogte van de voorsz. Plaetse, Cheval Blancq genaemt, geralliеert, dewelcke hy daer na tot Brussel gebracht heeft.

Den Hertogh van Saxen-Meursburgh ende den Grave van Styrum zijn als brave Soldaten gestorven; sonder dat men alsnoch in Waerheyt weet, wat dat'er van de een en de andere zijde verloren is.

Naer het overgaen van dat Onweder zijnder van de Troupen van de Staten noch veele Regimenten in goeden Staet; en de andere sullen lichtelijck herstelt konnen werden.

Twaelf Stucken Canon met de Pontons zijn gesalveert geworden.

De Troupen van de Geunieerde Provintien hebben een deel Fransche Standaerden genomen gehad; waer van dat sy'er noch een deel behouden hebben.

Het is waerschijnelijck, dat de Franssen een oneyndig getal van Officiers verloren hebben, en dat alle der selver meeste Cavalliers en Gendarmerie, en voornamentlijck alle, die van het Coninckljjcke Huys zijn, uyttermaten mishandelt zijn geworden.

De Infanterye van den Staet soude het meeste gedeelte van haer Canon hebben konnen afvoeren, soo d'Artillerye-Paerden het niet ontvlucht en wegh gelopen waren geweest.

Daer hebt gy nu de Waerheyt van dat geene, daer men naer desen uyt de Operatien, die'er op volgen sullen, van sal konnen oordeelen.

Dien dagh heeft van d'een en van d'andere zijde vry veel Volck gekost; en, alhoewel deselve aen het ongelijck getal van de Fransse Troupen en aen den uytslag van hare Wapenen eenig voordeel verleent heeft, soo is 't nochtans, dat de Infanterye van den Staet ende een gedeelte van der selver Cavallerye, der selver Generaels ende Officiers, die haer Plicht betracht hebben, reden hebben, om oneyndiglijk voldaen te zijn van een Resistentie, waer in de Dapperheyt en Voorsichtigheyt esgael tot d'een en d'anders spijt gevochten hebben, en dat op sulck een maniere, dat men hopen kan, dat ter selver tijt, als sig het Desseyn van de Geallieerden in Duytslant ontdecken sal, den Prince van Waldeck wederomme met groote nuttigheyt dessels Leger, dat hy met'er daed is herstellende, sal konnen employëren.

Sy brachten op haer wederkomst met haer 21 veroverde Standaerden/ meest van groene Zijde met Gout gestikte Sonnen en Stralen nevens 't Devijs: Nec Pluribus impar: *Niet ongelijk aen Veele:* 19 wierden op de Groote Zael in 's Gravenhage opgehangen en 2 na Vrieslant gestuurt: 11 hielden de Spaensse.

In tegendeel verscheen den Baron du Fay/ door den Gouverneur der Spaensse Nederlanden afgevaerdigt/ den 6 des avonts in 's Gravenhage en den 7 ter Vergaderingh van haer Hoog Mogende: Over den Heer van Bergesteyn/ Præsiderende/ in een groenen Armstoel geplaetst/ droegh hy in de Fransse Tael voor: Dat de Vyanden haer over het verlies van de Manschap van den Staet in opsichte van het hare niet veel te beroemen hadden; dat d'onuytspreeckelijcke Kloeckmoedigheyt, by de Voetknechten van haer Hoog Mog: gevonden, niet genoegsaem gepresen konde werden noch in Chronijcken beschreven of gelesen; dat door de Romeynen, hoe vermaert, geenige diergelijke Daden uytgevoert waren; dat men sig daer over te meer most verwonderen, dewijl sy geen Borstweeren noch Hoogtens voor haer gehad hadden; dat den Marquis de Gastanaga 't Leger van den Staet door soo veel Voet- en Paerde-volck, als tot het in postuur brengen van 't selve vereyscht soude werden, en een gedeelte der Hanoverse Benden wilde verstercken, ende dat sijn Excellentie versocht, dat haer Hoog Mog: by den Ceurvorst van Brandenburg alles in 't werck geliefden te stellen, op dat deselve spoedig te Velt mocht komen. Sonder dat neygde daer toe den Staet/ die door den Præsident sijn Excell: voor sijn Besending bedanckte en versekerde/ dat de nodige Ordres tot herstelling der Armee afgegaen waren; oock den Baron met een goude Ketting en Medaille vereerde. Sy sont den Heer van Hekeren/ in 't eerst van Lentemaent uyt sijn Envoyéschap aen verscheyde Duytse Hoven gekeert/ den 8 na den Ceurvorst/ den 7 tot Wesel aengekomen: Hy wende na een kort verblijf te rug en had te weeg gebracht/ dat sijn Ceurvorstel: Doorluchtigheyt met sijn Leger omtrent het midden der Maent na de Spaensse Nederlanden afstackte en sig by het Staetse (van de beschadigde Regimenten/ na de Besettingen getrocken/ gesuyvert; te vooren door 6 Engelsse Regimenten en ettelijcke Hollantse uyt de Spaensse Armee en de Steden nevens 't Luykse Corps van 12000 Koppen versterkt/ en den 1 van Oogstmaent van Dighem opgebroken) omtrent Genappe voegde.

En mocht men hoop geschept hebben/ dat de Velttocht niet vruchteloos gesleten soude zijn/ was maer geen erger en het knellend onheyl ter Zee tusschen beyde geschoten. Vroeg in 't Voorjaer wiert goetgevonden/ het getal der Vloot op de voet van voorleden Somer te schicken; 30 Staetse Oorlogschepen/ 9 Fregatten en 4 Branders/ daer onder gerekent de geene/ die in Engelant overwintert hadden/ uyt te rusten/ en gesamentlijck met de Brittannische/ oock even groot/ als de jongste reys/ de Vyanden 't Hooft te bieden. Een gedeelte der wedersijdse Macht bestede men tot het overvoeren der Coninginne van Spange na de Castiliaensse Stranden en het passen op de Oorlogschepen/ die van Toulon na Brest mosten komen en wel de minste/ maer

de

de swaerste en de Sterckte der Fransse Zeemacht zijn / in het Nacu van de Straet; in verwachting / dat by 't gelucken der Afsnijding geen Vyantlijcke Vloot in volle Zee soude derven verschijnen. Haer Majesteyt (Maria Anna, Dochter van den Ceurvorst Philips Willem van de Palts / den 28 October / 1668 / geboren) den 6 van Louwmaent op de Zeeusse Stromen onder het lossen van 't Geschut van Rammekens uyt haer Jacht in het Coninckljjck Engels overgegaen en door haer Hoog Mog: Gedeputeerden / de Heeren van Duyvenvoorden / van Hairen en Lemker / geluck op de Reyse gewenscht / dobberde in de Haven van Vlissingen en voor het Eylant Walcheren tot den 27; verliet het dien dagh 's morgens onder het gedreun van 't Canon der Bolwercken en Schepen; won nevens 't Engels Esquadre onder den Admirael Russel den 29 de Haven van Duyns; stapte op 't Schip den Hertogh van 90 Stucken; liep den 30 met een menigte Coopvaerdyschepen / die in desselfs Geselschap haer Reys Straetswaerts en verder wilden vervolgen / uyt; geraeckte den 4 van Sprockelmaent te Portsmuyden / alwaer den Hertog van Nortfolck haer uyt 's Conings / Sr. How uyt 's Coninginnes / Sr. Soyer uyt 's Conings Weduwes / Mylord Cornbury uyt 's Princen en Collonel Berkeley uyt 's Princessen van Denemarken Naem begroetten; ruymde die Haven den 2 van Lentemaent; viel den 4 in Torbaey; trad den 15 een uur aen Lant / en vertrock den 17 nevens de Coopvaerdyers onder het Geleyde van 19 Engelsse en 15 Hollantse Schepen nevens 2 Branders.

Den 18 wierden sy tot Goutstart te rug gedreven; maer hervatten echter weynig later haer Tocht. Den 21 ontstont in 't Schip der Coningin door een Kaers / welke een Jongen beneden / daer hy Bier was wesen tappen / had laten staen / in nabygelege Stroo Brant / hoewel haest gelescht / en scheyde de Vloot na de Straet en Bilboa onder de Vice-Admiraels Allemonde en Killegrew: Dese beliep den 25 / en voornamentlijck den 26 en 27 / soo hevigen Storm / dat sy / in 't uytterste gevaer / elck een goet heenkomen socht; de meeste na Biscayen: weynige / daer onder een Hollants of twee van Oorlogh / verongeluckten; maer veele wierden beschadigt. Het ander gedeelte sette Cours na de Corunna; doch de Lootsen stierden het / wijl de Wint gunstiger na dien Oort woey / te Ferol binnen; nochtans liet groote Schip den Hertog tegen de Gront; maer 't wiert / vermits 't diep in de Haven geschiede / daer 't Water stil vloeyt en noch vier Vadem Hoocht de Gront bedeckte / gemackelijck geret.

De Coning van Spange / die de Huysbedienden van sijn nieuwe Gemalin al langh na de Corunna tot haer inwachting afgeschickt had / ontfing den 30 's morgens een quartier over 11 d'eerste tijdingh van de Aenkomst; reed terstont na 't Real Retiro / en maeckte dit nieus aen de Coninginne Weduwe bekent: Alle Kerck- en Klooster-Klocken luydden: 't Geschut in 't Retiro brande los: 's avonts gingen de Coninckljjcke Personagien hare Dancksseggingen aen de L. Vrouw t'Atocha afleggen; ende sijn Majesteyt sont Ordre / sijn Bruyt in alles te gehoorsamen.

Ondertusschen most haer Majesteyt/ den 28 door den Grave van Bonavente/ Grande van Spange/ met de Juweelen/ 30 stucks ende op 300000 Rijxdaelders geschat/ vereert ende door den Grave van Puño-Rostro/ Gouverneur van Galicien/ verwellekomt/ tot dat expresse ordre van den Coningh quam/ aen Boort blijven/ doordien de Familie de Landingh te Ferol niet verstont/ op voorwendsel/ dat de Wegh tusschen die Plaets ende de Corunna te moeyelijck was; om welck suckelen den Marquis de la Laguna/ Opper-Hofmeester/ ende de Hertogin van Alburquerque/ eerste Kamer-Juffer/ die men 't het meest weet/ van haer Bedieningen berooft wierden ende aengesegt/ Laguna/ drie dagen naer de Coningin de Corunna te verlaten ende twee Mijlen van het Hof/ ende de Hertoginne/ in haer Huys te blijven; dan naderhant door tusschenspreecken der Bruyt herstelt. Deselve ontscheepte den 6 van Grasmaent aen het Dorp Mugardos/ daer veel Volck in de Wapenen stont ende vernachte te Pont Deume/ toebehoorende den Grave van Lemus/ Grande van Spange/ dewelcke haer in sijn Paleys prachtigh onthaelde. Den 7 vertrock de Coningin naer Betancos/ sag haer den 8 in de Corunna en reysde den 15 over St. Martin de Galliegos naer St. Jago tot volbrengingh harer Geloften: Den Aertsch-Bisschop hielp se ende roemde haren aendacht in de Devotien. De Coning reed haer den 29 met een kleyne Stoet tot besparing der Onkosten te gemoet. Den 4 van Bloeymaent bejegenden sy elckanderen te Valledolid. Den Patriarch/ Antonio Bananides ende Bazan/ voltrock in de Kerck van St. Pieter d'Alcantara de Trouw ende den Aertsch-Bisschop van St. Jago de Mis. 's Achtermiddags ten vier uuren verlieten sy Valledolid; quamen den 15 in het Pardo/ daer de Coninginne Weduwe haer verwellekomde/ ende den 16 in het Real Retiro.

De Intrede tot Madrid/ om welcke te sien duysenden van Menschen/ selfs veele voorname uyt Portugael/ toegevloeyt waren/ geschiede/ na dat de Coningin door alle Uytheemsse Ministers den 21 begroet was/ den 22 op de volgende wijse. Voor af reden de Lijf-Wachten te Paert/ kostelijk in 't Nieu gekleet/ twee aen twee/ met hare Trompetten ende Tymbalen: achter haer de Officiers van de Justitie/ insgelijcks te Paert/ ende aen haer Hooft den Alguasil Major: De Raden/ Rechtbancken ende voornaemste Heeren/ yder naer sijn Rang/ in seer deftige Habijten uytgedost ende op schoone trotse Paerden/ rijckelijck verciert/ geseten: De Coningin op een wit Paert/ het geen haer Opper-Stalmeester/ den Marquis de los Balbases/ welcke te Voet daer nevens ging/ leyde: Haer Majesteyt was op de Spaensche wijse prachtig gekleet ende haer Hooft met een Hoet vol Pluymen gedeckt: De Coning ende Coninginne Weduwe sagen heymelijck in het Huys van den Grave van Onate/ Postmeester Generael/ voor het welcke een heerlijck Balcon/ t'eenemael vergult/ opgerecht was/ de Stoet passeren: Van het Retiro tot aen den Ingang van het Prado rees een Galdery/ die sigh van Plaets tot Plaets op de manier van een Circ-

kel

kel uytbreydde : De twee Portalen onderschraegden een groot Werk met een vergulde Satyr in het midden : Van binnen stonden vier Theaters aen twee kanten ; waer op de Comœdianten de Lof ende Eer van de Coningin / terwijl sy voorby reed / songen : De Colommen waren met Chrystal / in Gout gelegt / ende Spiegels van alderhande Couleuren ende voort met Schilderyen / Devijsen ende Inscriptien gevult : Onder deselve vont men seer devoot afgemaelt de Historien van Sara ende andere Matroonen / dewelcke niet / als miraculeus / gebaert hebben : Een Triomphboogh / verbeeldende de Tempel ende de Gedachtenis / streckte tot de Ingang in de Galdery : Alle de Huysen van dien Hoeck af tot aen het Paleys waren behangen door Tapijten / geborduurt met Gout / Silver en Sijde ; 't Quartier der Gout-Smeeden een der prachtighste / ende het Paleys van den Marquis de los Balbases soo uytmuntend / als iets in geheel Madrid / op de Italiaensche wijse verciert : Op de Plaets der Stadt lagen meenigte Schilderyen / vertoonende de Daden van de Princen uyt het Huys van Oostenrijck : De Paerlen / de Diamanten / de Esmaragden / de Gesteentens ende Juweelen / het Silver ende Goutwerck ende verder al / wat in de oude ende nieuwe Werelt raer ende kostelijck kan wesen / was als een Haegh door malkanderen ende van de eygenste Dierbaerheden de Namen van Carel II. ende Mariana in Cijffer in een gevlochten : Ten half vijf begon de Optocht en duurde drie volle uuren : Den Marquis de la Laguna / Opper-Hofmeester van haer Majesteyt / en de Hertoginne van Alburquerque / eerste Kamer-Juffer / woonden se by : Millioenen aen Kleynodien flonckerden ; ende sy was prachtiger / als die van veele andere Coninginnen geweest zijn.

Van verdere gedenckwaerdige Binnenlantsche Veranderingh hoorde men in Spangie het gantsche Jaer niet / behalven dat den Grave van Oropessa in Lentemaent het Præsidentschap van den Raed van Castilien verliet ende den Coning die Waerdigheyt aen den Bisschop van Mallaga / Natuurlijcke Soon van Philips IV. / ende op desselfs weygering aen den Aerts-Bisschop van Saragossa opdroeg.

Haer Hoogh Mogende extraordinaris Envoyé / Battié / storf tusschen den 13 en 14 van Lentemaent aen een verstickende Catarn.

Soo haest de Coningin van Spange in de Haven van Ferol geloost was / keerden acht a tien Engelsse en Hollantse Oorlogschepen en na haer Landing den Admirael Russel met noch ses andere naer Engelant ; doch sijn groote / den Hertog / was met de Vice-Admiraels Killegrew en Allemonde en de rest der Vloot na de Straet voortgeseylt : Dese wendden / doe sy haer Koopvaerdy-schepen in behouden Haven gebracht hadden en het haer tijt dacht / in het laetst van Bloeymaent met 17 Zeylen naer het Nauw van de Straet ; draeyden / onderrecht / dat 7 groote Fransse Schepen by Tetuan lagen / derwaerts / en wonnen de Vyanden by avont in het Gesicht ; maer dese / onder Monsr. de Chasteaurenauld / dreven dicht aen de Spaensse Kust en behielden

den, met een koele L antwint ende hare schoone Schepen / daer onse vuyle in kloeckheyt van zeylen niet tegen op mochten / in haest de Ruyinte.

Den Grave van Torrington / in Verschil met de overige Engelsse Commissarissen der Admiraliteyt vervallen/verworf een nieuwe Commissie/beter na sijn begeeren / tot het bedienen van het Admiraelschap ; wiert met 10000 Acres Veenlant in Lincolnshire/ de gewesene Coninginne eygen geweest / begiftigt / ende vertrock den 9 van Somermaent naer de Vloot / op dewelcke twee Regimenten Mariners van 3000 Koppen / van welckers eene hy en van welckers andere den Grave van Pembroke het Collonelschap verworven/ versprept waren : sy lag in Duyns : derwaerts had men de Staetsche Schepen (waer van die voor het Collegie tot Amsterdam / en selfs het kloeckste / de Princes van Orange / van 92 Stucken / door nieuwe groote Cameelen van de Uytvinding van Meeuwis Meyndertsz. Backer gemackelijck over het Pampus ende andere Ondieptens getilt wierden) van tijt tot tijt / voor soo veel mense hier te Lande most uytrusten / gesonden ende het Opper-Bevel aen den Zeeusschen Admirael Evertsz. toebetrouwt. Wanneer 't getal byna vol was / verVoegde sig den Schout-by-Nacht / Ralph Delaval / met andere Hooge Bevelhebbers na 't Hof en overhandigde aen den Coning / die hem tot Ridder sloeg / dit Adres.

Met believen van Uwe Majesteyten.

WY, de Vlagh-Officiers, Capiteyns ende andere Bevelhebbers van uwer Majesteyten Vloot, nu gereet, voor den Dienst van uwe Majesteyten ende de Beschermingh van ons Lant in Actie te treden, bidden onderdanighst verlof, voor God, uwe Majesteyten ende de geheele Werelt te verklaren, dat wy erkennen, uwe Majesteyten te zijn de gerechtige Coningh ende Coningin van Engelant ende de Domeynen, die daer toe behooren : Ende wy versaecken hier mede plechtelijck alle de Onderwerpingh ende Gehoorsaemheyt aen den laetsten Coningh James ende beloven getrouwelijck, dat wy met onse Levens uwe Majesteyten tegen den voorschreven Coning James, sijne Aenhangers ende alle uwer Majesteyten Vyanden, hoedanige, willen beschermen ende bystaen ; ende Wy versoecken derhalven seer onderdanigh aen uwe Majesteyten, genadig te ontfangen dese ongeveynsde Uytdruckingen van onsen Plicht met onse vierige Gebeden voor Uw Majesteyts Behoudenis ende Zegenpralingen over alle uwe Vyanden, welcke alleen te weeg konnen brengen het Geluck van alle uwe Onderdanen, ende in het bysonder van Ons,

Uwer Majesteyten seer verplichte ende gehoorsame Onderdanen ende Dienaers.

Gedaghteeckent aen 't Boort van harer Majesteyten Schip de Sandwich in Duyns des 9 Juny, 1690.

De

De gantsche Macht liep (Torrington op de Souvereyn) den 22 van Somermaent in Zee naer Portsmuyden; doch most door tegenwint te St. Heleens ten Ancker komen.

Den Vice-Admirael van Vranckrijck / de Tourville / verliet middelerwijl / na dat Monsr. de Chateauregnauld hem met de Schepen van Provence versterckt had / den 23 dier Maent de Haven van Brest ende verdeelde sijn Vloot / als volgt.

Lijst en Rang van de Fransse Vloot onder Monsr. de Tourville.

Avant-Guarde met de blaeuwe en witte Vlag.

Schepen.	*Capiteyns.*	*Canon.*
Le Terrible,	Pannetié,	72.
L'Illustre,	Rosmadec,	70.
Le Courtisan,	De Pointis,	66.
La Conquerant,	De Villette,	72.
Le Glorieux,	Belle-Isle,	62.
L'Excellent,	De Montbron,	60.
L'Alcion,	Bart,	40.
Le Fendant,	De la Vigerie,	58.
Le Modere,	Des Augers,	50.
Le Bourbon,	D'Hervaut,	58.
Le Grand,	Le Chev. d'Estrées,	86.
Le Belliqueux,	D'Effrans,	72.
Le Bon,	Du Palais,	56.
Le Vigilant,	De Chalais,	56.
Le Neptune,	De Forbin,	46.
Le Fleuron,	Chabaret,	58.
L'Agreable,	De la Mothe,	60.
La Couronne,	Langeron,	72.
Le Courageux,	De Reals,	60.
Le François,	D'Ailly,	46.
L'Aimable,	Du Magniou,	66.
Le Fidelle,	Le Chev. de Forbin,	56.
L'Eole,	Du Tar,	46.
Le Pompeux,	D'Aligre,	46.
L'Assuré,	De Mericour,	54.
L'Emporté,	De Genlis,	44.
26 Schepen.		1552.

BRANDERS.

Le Boutefeu,	Estienne,	L'Ameçon.
Le Facheux,	Verguin,	L'Insensé,
Le Dur,	Longchamps,	La Branche d'Olivier,
L'Extravagant,	De Montandre,	La Maligne.

Corps de Battaille met de witte Vlag.

Schepen.	*Capiteyns.*	*Canon.*
Le Fortuné,	De Pales,	60.
Le Sans-pareil,	De la Rongere,	58.
Le Ferme,	Vaudricourt,	58.
L'Intrepide,	Gabaret,	84.
L'Henry,	D'Amblimont,	66.
L'Arrogant,	Le Chev. Desadrets,	58.
L'Arc-en-Ciel,	Saint-Maur,	46.
Le Marquis,	Chasteau-Morant,	60.
Le Furieux,	Desnote,	58.
Le Saint Philippes,	Coëtlogon,	80.
Le Soleil Royal,	De Tourville,	100.
Le Tonnant,	De la Porte,	72.
Le Serieux,	Bellefontaine,	64.
Le Diamant,	Servigny,	54.
Le Maure,	La Galissonniere,	52.
Le Vermandois,	Du Chalart,	58.
Le Triomphant,	Flacourt,	72.
Le Parfait,	Machault,	60.
Le Brusque,	Ricousse,	56.
Le Témeraire,	Rivauhuet,	58.
Le Faucon,	Montbau,	44.
Le Leger,	De Rouvroy,	44.
L'Ardent,	D'Infreville,	66.
Le Bizarre,	De Levy,	38.
Le Florissant,	De Chavigny,	78.
Le Hardy,	De Cougoulin,	80.
26 Schepen.		1624.

BRANDERS.

Des Lauriers,	La Boufonne,	Des Courtis,
Cadenaux,	Le Déguisé,	La Lande,
Mauraux,	L'Espion,	Terras,
De Bussy,	La Gaillarde,	Rolland.

Arrier-

Arrier-Guarde met de blaeuwe Vlag.

Schepen.	*Capiteyns.*	*Canon.*
Le Cheval-Marin,	Le Chev. d'Amfreville,	40.
L'Apollon,	Bidaud,	56.
Le Fier,	De Relingues,	72.
Le Fort,	Darteloir,	58.
Le Vaillant,	Feuquieres,	54.
Le Trident,	Route,	46.
Le Precieux,	Perinnet,	54.
Le Brave,	Champigny,	58.
Le Content,	Saint Pierre,	60.
Le Royal Dauphin,	Chasteau-Regnault,	90.
Le Magnifique,	D'Amfreville,	80.
L'Entreprenant,	De Sebville,	58.
Le Saint Michel,	De Villars,	58.
Le Saint Louis,	De la Roque-Persin,	58.
Le Solide,	Ferville,	42.
Le Duc,	Paliere,	50.
Le Fougueux,	Saint-Marc Colbert,	58.
Le Souverain,	Némond,	84.
Le Brillant,	Beaujeu,	66.
Le Prince,	Desadrets,	58.
L'Eclatant,	De Septines,	66.
L'Aquilon,	De Beaugeais,	52.
Le Sage,	De la Guiche,	58.
Le Comte,	De Blenac,	44.
L'Indien,	Roussel,	48.
Le Prudent,	Des Herbieres,	58.
26 Schepen.		1526.

T'samen 4702. Canon.

BRANDERS.

Le Fanfaron,
Le Loyal Iacque,
La Folie,
Le Perilleux,
L'Aserox,
Peron,
Nody,
Meunië,
Le Mercure,
L'Impertinent,
L'Impudent,
L'Embuscade,
L'Enflammé.

Tourville sette Cours naer het Canael ende ontdeckte den 30 Lezard; den eersten van Hoymaent uyt Visschers / die sijne Voorùytlopers hem met hare Scheepjes aen Boort brachten / het geen sy van de Staet der Engelssche en Hollantsche Zee-Machten wisten / en den tweeden het Eylant Wicht / in gedachten / de Bontgenoten den derden in de Baey van St. Heleens te besoecken; doch de Wint viel ende verydelde sijn voorhebben. Den 7 ontfingh hy van Monsr. de Seignelay tydingh van de Velt-Slagh te Fleury ende van den Coningh ordre / oock te battailleren. Het liep echter door het affacken der t'saemgeboeghde Vlooten volgens de sinnelijckheyt van den Grave van Torrington ende tot dat hy meer / als eenmael / wegens de Coningin aengeschreven wiert / niet langer te sammelen / met de Fransche onder de oogen te sien ende te bevechten / tot den 10 aen / ende doe een scherp Treffen voor op de Hoogte van Beachy; het geen de Fransse op dese wijse vertellen.

Frans Verhael van de Zee-Slag op den 10 van Hoymaent, 1690.

ONse Armade bespeurde den 10 van Hoymaent met het kriecken van den dag tusschen het Eylant Wicht en de Caep van Ferlay, dat de Gecombineerde Vloot, in Battaille geschickt, met een Noort-Noort-Oosten Wint ende een gunstigh Getijde op haer afquam, ende oordeelde ten eersten, dat de Vyanden om haer Eer eyndelijck genegen waren, een Gevecht, tot die tijt toe ontweken, te wagen. Sy bereyde de toestel, om se wel te ontfangen, en schikte haer. Monsr. de Chateauregnauld, die de Achtertocht betrout was, maer de Wint meest tot sijn voordeel had, maeckte de Voor en den Grave d'Estréez d'Achtertocht: In minder, als een uur, had men alles gereet.

De Vyantlijcke Vloot bestont uyt 60 groote Oorlogh-Schepen, verdeelde haer in tween en scheen in den beginne, de Voor ende Achtertochten alleen te meenen; maer de twee Linien verspreyden haer soo ver, dat sy een Front van onse gantsche Macht maeckten ende dus geschickt afbruysden. De Hollanders, die den Generael Evertsz. bestierde, voerde de Voor-, de Engelsse onder Herbert de Achtertocht ende den Hollantschen Vice-Admirael met Schepen van de eene ende andere het Corps der Battaille. D'Onse raemden, dat het Vyantlijck voornemen was, onse Voor- en Achtertochten, vermits sy tegen deselve de meeste kracht harer Schepen gestelt hadden, te doen deynsen, ende vervolgens de Engelssche ende Hollantsche Generaels te laten conjungeren ende op ons Corps de Battaille vallen.

Het Gevecht begon 's ochtents ten negen uuren. Den Hollantschen Admirael schoot het eerste ende gaf Zeyn aen de Voor, den Admirael Herbert aen de Achtertocht ende den Hollantschen Vice-Admirael aen de Battaille. Hare gantsche Macht canonneerde en de onse antwoorde niet, voor dat sy sag, dat'er, dewijl de Vyanden haer Meesters van het Gevecht en de Wint bevonden, geen hoop was, dichter by te staen. Naer het verloop van twee uuren bekenden wy door de sorg, die den Admirael Herbert tot het behouden der Wint droegh, dat alleen de schande, van door de Fransche vervolgt te werden op een tijt, dat hy de Hol-

Hollanders by sig had, hem geprickelt had, een soort van een Slag aen de onse te leveren, om sig van dat verwijt te bevrijden en daer naer te konnen seggen, dat hy hantgemeen geweest was; maer sig echter te retireren; want hy moeyde sig niet, als met de swackste Hoeck van onse Linie ende daer de Voortocht ende het Lichaem der Battaille aen een gehecht waren: Hy ontmoette nochtans soo veel Dapperheyt door de ondersteuning van Monsr. de Amfreville en de Capiteyns, die dat Esquadre uytmaeckten, dat hy vruchteloos tockelde en selfs (terwijl hy, schoon hy een Schip van 110 Stucken Geschut had, het Hooft niet aen de Magnifique van 80 Canons, dat Amfreville voerde, dorst bieden ende sig alleen besig hielt met de geringste) geen kon doen wenden, en wiert door de St. Pierre, Sepville en Bellefontaine, die hy de machteloosste giste, soo wel afgekeert, dat hy schoude, sig by den Hollantschen Schout-by-Nacht, die met drie groote Schepen Monsr. de Tourville en sijn twee Bootsgesellen, Coetlogon en la Porte, bevocht, te voegen.

Herbert sont tegen de Furieux een Schip van 60 Stucken van ter zijde: Het bleef daer maer een uur, wiert van sijn groote Meersse ontmast ende deed sig door sijn Booten wegslepen, uyt vrees, van onder het Geschut van dat Schip en de Marquis, door Monsr. de Chasteau-Morand bestiert, gemoffelt te werden. Dit laetste had geen besigheyt, om dat Herbert de Opening tusschen hem ende den Hollantschen Schout-by-Nacht niet vulde. Hy maeckte de mijnen; maer vergatse uyt te voeren, wanneer hy sag, dat het eerst gestuurde Schip soo wel ontfangen was ende de onse noch drie Schepen, tot dien tijt toe luttel gebruyckt ende buyten de Linie gezeylt, om hem te ontfangen, gereet hadden, ende verliet met sijn twee groote Bootsgesellen, yder van 80 Stucken, den Hollantschen Schout-by-Nacht, die hy gemackelijck soude hebben konnen byspringen, laf hertig. Het overschot van sijn verdeeling droeg sig niet beter tegen den Grave d'Estrée, behalven haer Vice-Admirael, welcke, eerlijcker, hem ter zijden ging leggen; dan oock haest buyten 't Geschut afdeysde.

Men kan verseeckeren, dat hare verdere Schepen niet onder onse Musquettery dorsten komen. De Tegenweer, die sy in de Achtertocht bejegenden, deed haer met vreugt de Stroom van haren Admirael volgen. Dese, die twee uuren boven sijn gedachten gevochten en niet, als Canonschooten, gewonnen had, liet sig op het stillen der Wint, gelijck oock alle de sijne, met Chaloupen weghslepen; want ons Vuur begon hem ongemackelijck te werden.

Wat aenbelangt de Voortocht, moet men de Hollanders die Lof nageven, dat sy alles, wat men van wackere Krijghsluyden kan verwachten, gedaen hebben, sonder haer echter voor de Musquettery bloot te stellen. Sy hebben alle ende yder in het bysonder treffelijck met het Geschut gevochten: Sy mogen oock te meerder roemen, om dat sy in soo goeden manier ontfangen zijn ende in de Verdeelingh in het geheel ende in de Esquadres appart soo veel kracht beproeft hebben; want niet eenen Schip weeck, wat moeyte sy deeden, van sijn Opper-Hooft. Sy, nu haer verdere pogingen ten dien eynde vruchteloos vindende, spreydden hare Linien uyt ende maeckten tot hulp van haer Vice-Admirael een Front tegen onse Battaille; dan vonden in het eerste Esquadre onder Monsr. de Nesmond ten minsten soo veel tegenweer, als in de Voortocht, ende haer daer door, gelijck Her-

bert, genootsaeckt, doch seer qualijck gehandelt, te wijcken; ende oock niet eer, voor dat haer Vice-Admirael met sijn twee Bootsgesellen ende eenige andere Schepen tot de uytterste Extremiteyt tegen Monsr. de Tourville, die haer verbrijselde, dat sy beter Pontons geleken, ende met Schooten doorboorde, gevochten hadde, en verlieten vijf, welcke, hadden de Galeyen by de Vloot geweest en se in de stilte, die de onse overviel, konnen wegslepen, in de handen der onse gevallen souden hebben. Sy deden nu door het stuuren van veele Engelsse ende Hollantse Chaloupen, van welcke ettelijcke in de Gront geboort wierden en de overige deselve tot in 't midden van haer Macht wegsleepten, een seer loffelijke Aftocht in het gesicht van onse gantse Vloot en lieten ons alleen een Hollants Oorlogschip van 70 Stucken Geschut, dat wy bemachtigden.

Het gaet vast, dat de schade, haer in dese Actie toegebracht, gelijck de onse alle dagen bemerckten, groot is. Meer, als 10, harer kloecke Schepen wierden ontmast ende wel 6 van de grootste Hollantse buyten staet gebracht, van meer te konnen dienen. Sy souden alle in ons gewelt geraeckt hebben, indien de Wint, die op het eynde van het Gevecht uyt den Zuyden begon te blasen, lang genoeg uyt dien hoeck gewaeyt had; want wy hadden se in sulcken geval tusschen ons Corps van de Battaille ende de Voortocht besloten ende niet een het konnen ontkomen.

De Ramp, die wy geleden hebben, is geringh in opsicht van de gunst der Wint, die sy op ons hadden; 't Schip le Terrible onder Monsr. Pannetié het slimste beschadigt door een Bombe, op het Achter-Schip gevallen, in een Fregat verandert en 100 der Bootsgesellen onbruyckbaer geworden, en le Serieux, le Tonnant, le Modere en l'Illustre 't meest in haer Volk mishandelt, maer geen Masten nedergestort noch Schepen merckelijck ontramponeert.

Ick vergete, te verhalen, dat na een Uur Gevechts een wackeren Engelschman een onser Schepen socht te verbranden; maer selfs door een onser Canonschooten, die'er de Vlam in bracht, opvloog, ende dat de Engelssche Vice-Admirael van de Roode Vlag, die de Hollanders, dewelcke tegen ons Corps van de Battaille sloegen, te hulp quam, geen uur ter sijden Monsr. de Nesmond lag, ofte met volle Zeylen sijne Bontgenoten abandonneerde.

De Vyanden waren in der Waerheyt soo sterck in getal van Schepen niet, als wy; maer hadden 60, en daer onder alleen een Fregat van 40 Stucken Geschut. Dit, gevoegt by het voordeel op de onse, stelde haer ten minsten gelijck, doordien men van het getal der onse acht behalven de geene, die minder, als 40, Stucken Geschut voerden, uyt de Linie gehaelt had, en sy by gevolge niet boven 65 groote Schepen uytmaeckten.

Naer het eyndigen van het Gevecht socht yder sijn schade te repareren. De onse wierden haest daer mede klaer; en men begon, de Wint tusschen den 10 en 11 naer het Noort-Noort-Oosten draeyende, de Vyanden te volgen. Den 11 verscheenen sy ons in groote Wangeschicktheyt ende Misverstant, aengesien de Engelsse niet sagen te verbergen, dat sy in dit geval de Hollanders, welcke het onheyl overgekomen is, verlaten hadden; en, sonder den Admirael Herbert te offenseren, kan men seggen, dat hy diergelijcken Commando onwaerdigh is. De onse verbrandden, op dat sy geen belemmering mochten hebben, het veroverde

Hol-

Hollantsche Schip ende sagen, dat de Vyanden vijf ontmaste Schepen door hare beste Zeylders deeden wegslepen. Monsr. de Tourville verhaeste hem, op hoop, dat hy haer in een tweede Gevecht soude wickelen of sy de vijf Schepen verlaten, het najagen. Het laetste verkoren sy als het veyligste ende setteden tusschen den 11 ende 12, terwijl de Tegen-Wint haer Vlucht ende onse Najaging belemmerde, den Hollantschen Vice-Admirael in de Vlam, welke de onse een vierdepart van de Nacht, tot dat de Voncken in het Kruyt sprongen ende het Schip met een schrickelijck gedruys opvloog, tot een Vreugde-Vuur verstreckte. De meenigvuldige Canonschooten, die men onder het blaecken van dit Schip hoorde, deed ons gissen, dat sy noch verscheyde, die sy wanhoopten, te bergen, in de Gront boorden.

Den 12, de Wint Oost-Noort-Oost ende noch onvoordeelig, bemerckten wy, dat sy twee met Besaens-Masten vermast hadden, omse met de Wint van achteren langs de Engelsse Kust naer de kant van Hastings te konnen bergen of, soo wy se ontdeckten, te doen stranden en 't Geschut, waer van 't eene 44 en 't andere 60 op hadden, behouden: Sy waren den Bootsgesel van den Hollantsen Vice-Admirael ende een Engelsman; maer Monsr. de Tourville schickte een Schip uyt yder Verdeeling en eenige Branders, om haer waer te nemen.

Den 13 koelde de Wint merckelijck uyt den Noort-Noort-Oosten. De Vyanden ontsloegen haer door de Brant ten 11 uuren 's ochtents van een harer Schepen ende wy van gelijcken. Daer-en-boven wierden de twee, na de Kusten geweecken, sonder dat het opwesende Volck het door veel pogingh socht te weeren, want 't vloog aen Lant, door onse afgesondenen verteert.

Den 14 ontfing de Vloot twee Convoyen, een van Brest onder het geleyde van het Oorlogschip de Sage van 60 Stucken ende twee Branders ende een van Havre de Grace met een Oorlogschip van 44 Stucken, en Ververssingen voor de Siecken en Gequetsten. Men sont twee Oorlogschepen en twee Branders tot het verbrijselen van twee Hollanders, aen de Haven van Rye gestrant: Men maeckte een Lijst van de geblevene Vyantlijcke Schepen, waer van sy, hadden sy een Voor-Wint gehad, ettelijcke souden hebben konnen bergen, ende telde in deselve op eerst het Schip Vrieslant van 70 Stucken, daegs naer het Gevecht door de onse verbrant: Sy vernielden tusschen den elfden en twaelfden een van 70 Stucken, den Bootsgesel van haer Vice-Admirael; den 13 twee, van 60 en 66 Stucken, die haer aen den Kust gehouden hadden ende door de onse vervolgt wierden; oock van vijf, door Monsr. de Villette nagejaegt, twee: drie waren in de Gront geboort, vijf Branders door ons Geschut verslonden ende twee Vaertuygen, een in de Baey van Hastings ende een aen de Punt van Rye, gestrant: Sy hebben noch twee andere doen sincken ende een aengestoocken; sulcks dat men kan seggen, dat sy veerthien a vijfthien groote Schepen ende vijf Branders quijtgeraeckt zijn. Wy hebben niet eenen Boot verloren ende omtrent 500 Dooden en Gequetsten; doch luttel Officiers.

Onsen Admirael Evertsz. schreef de volgende Verhalen.

Missive van den Heer Luytenant-Admirael C. Evertsz.

HOOG MOGENDE HEEREN:

MYn Heeren : Ingevolge van Uw Hoog Mogende Beveelen hebbe Ick my omtrent de uytrusting van der selver Schip Tolen soodanig gespoeyt, dat op den 2 deser daer mede ben in Zee, den 3 door de Hoofden ende den 4 by de gecombineerde Vloot onder het Eylant Wicht gekomen : Den Heere Grave van Torrington berichte my, dat eerst door Luyden van Goudstaert, daer na van Portlant, kennisse hadde gekregen, dat de Fransse Vloot van d'een en d'ander Plaets gesien was, begroot werdende op 130 Zeylen, groot en kleyn; en, dewijl geresolveert was, 's anderendaegs met de gecombineerde Vloot van de Wal te verseylen ende na haer toe te houden, om deselve te observeren, hebbe Ick het voor de meeste Securiteyt en Dienst van Uw Hoog Mogende Vlagge geacht te wesen, omme met deselve over te gaen op 's Lants Schip Hollandia, althans gevoert door den Capiteyn van Toll; te meer, om dat het Schip Tolen van minder Defentie was, het Schut te laeg voerde ende gants niet wel en stuurde. Den 5 's morgens met den dag, terwijl men sig gereet maeckte, om t'zeyl te gaen, hebbe Ick met de aenwesende Hooft-Officieren de Vloot van Uw Hoog Mogende verdeelt ende gerangeert, soo en gelijck uyt het Afschrift, hier nevens onderdanigst gevoegt, kan gesien werden; zijnde voor mijn aenkomst al gereguleert, dat deselve den Rang ende de Avantguarde van de Engelsse Vloot soude hebben : Naer twee a drie uuren zeylens Westwaerts heen is men met de gecombineerde Vloot door flordig en dijsig We'er ten Ancker gekomen; dan kort daer op sagen wy de Fransse Vloot met een Westelijcke Wint op ons af komen, wanneer weder Ancker lichteden en, beneden Wint van haer zijnde, deselve in Rang en Ordre bleven inwachten, geduriglijck by de Wint zeylende, om, waer 't mogelijck, boven haer te komen; en hadden 't op de namiddag soo ver gebracht, dat den Grave van Torrington Zeyn deede voor het eerste Esquadre, om tegen haer aen te wenden; het welcke den Vyant, siende, alsdoen geraden vont, van ons af te houden ende voor de Wint heen te zeylen. Den 6, 7, 8 en 9 hebben wy den selve geduriglijck in het Gesicht gehad en gehouden; en, om dat in groote en getal van Schepen de gecombineerde Vloot verre overtrof en geoordeelt wiert, deselve met meer Avantage door de Hoofden te sullen konnen bevechten, heeft den Grave van Torrington allengskens en geduriglijk afgehouden tot onder de Westhoeck van Bevesier; alwaer sijn Excellentie Ordres van de Coninginne aen Boort zijn gebracht, houdende, dat niet langer noch verder met de Vloot soude hebben te retireren; maer met bequame Wint ende We'er de Vyantlijcke Vloot aen te tasten en uyt het Canael te slaen : Waer op den 10 met het lumiëren van een Oostelijcke Wint naer deselve zijn toegeseylt ende 's morgens omtrent acht uuren soo naer gekomen (blijvende ons met de Marsch-Zeyls op Stengen inwachten) dat 's Lants Vloot, hebbende de Avantguarde, haer ten 9 uuren met 's Vyants voorste Esquadre, voerende de Blauwe Vlag, volkomentlijck en met de beste ordre heeft geëngageert gevonden, makende op elkanderen een gedurig Vuur, en na omtrent 3 uuren Gevechts aen onse kant met soo veel Avantage, dat 't Frans Esquader met alle Zeylen van ons heeft afgehouden; doch op de middag

wier-

wierden wy door Stilte niet alleen belet, het selve verder te vervolgen ; maer 's Lants Schepen geraeckten daer door oock een weynig door malkanderen gemesleert ; waer op de Fransse, door deselve Stilte niet konnende van ons af komen, genootsaeckt zijn geweest, het Gevecht te hervatten, het geen by 's Lants Vloot met een gestadig Vuur tot 's naermiddags omtrent vijf uuren gecontinueert heeft ; als wanneer de beyde Vlooten, door het Ty wat van den ander gedreven zijnde, in elckanderens Gesicht zijn ten Ancker gekomen. Aen de sijde van d'Engelsse heeft men niet konnen sien, dat soo lang (apparent door de Stilte) gevochten is ; het welck oock oorsaeck geweest is, dat veel Vyants Schepen van het Corps de Battaille op ons achterste Smaldeel zijn ingedrongen ; door welckers Vuur, en daer by de langdurigheyt van het Gevecht, hebbende sonder intermissie van 's morgens negen uuren tot 's namiddags 5 uuren geduurt, soodanig is beschadigt geworden, dat naulijcks 3 Schepen in postuur zijn gebleven, om Dienst te doen : Ende, dewijl de meeste Schepen sullen moeten vermasten ende haer van ander Ronthout voorsien ; oock verscheyde door swareLeckagie genootsaeckt zijn, om te kielhalen (welck alles by de meeste Hooft-Officieren geoordeelt wert, dat in onse Zee-Gaten met meerder spoet en minder kosten, als wel hier in Engelant, sal konnen geschieden) soo heb Ik niet mogen nalaten, Uw Hoog: Mog: sulks met alle Onderdanigheyt voor te dragen ende daer op hare Resolutie ende goetvinden te versoecken. Tot noch toe en zijn My de Lijsten van de Dooden ende Gequetsten niet overgebracht; maer, doordien het getal vry groot sal wesen en dat Uw Hoog Mogende Schepen maer tamelijck zijn bemant geweest, soo bid Ick, dat de respective Collegien mogen gerecommandeert werden, om een yegelijck in sijn District te laten werven, om de Schepen alsoo te eerder bemant en wederom volkomen klaer te krijgen.

Den Heer Jan van Brakel, Schout-by-Nacht van de Mase, en den Heer Jan Dick, Schout-by-Nacht van het Noorder-Quartier, zijn in het Gevecht geineuvelt ; gelijck oock Adriaen Noorthey, Capiteyn van het Collegie ter Admiraliteyt van Amsterdam, zijnde den Capiteyn van der Goes van het selve Collegie, naer dat alle sijne Masten waren weg geschooten ende door de Stilte niet konnende ontset werden, op het eynde van de Battaille by den Vyant verovert. Dit groot verlies ende sware ongemacken over Uw Hoog Mogende Vloot souden my ende een ygelijck te meer moeten smerten, by aldien Ick deselve niet verseeckeren konde, dat alle hare Officieren, niet een uytgesondert, die dese Battaille hebben bygewoont, in 't attacqueren ende slaen alles met soo veel Courage ende goede Ordre hebben betracht, als van Eer- en Eed lievende Persoonen kan verwacht of gedesireert werden.

Desen morgen, aen Boort zijnde van den Grave van Torrington, hebbe Ick den selven gereiolveert gevonden, om met de gecombineerde Vloot te verseylen naer de Rivier ; sullende sijn Excellentie aldaer de Ordres van hare Majesteyt ende Ick die van Uw Hoog Mogende met schuldig respect blijven afwachten. Door een Frans Gevangen, die mede daer aen Boort was, heb Ick verstaen, dat 's Vyants Vloot 82 Schepen van Oorlog is sterck geweest, waer onder 17 Schepen van drie Decks, als van 100 tot 80 Stucken : 5 Schepen van 56 Stucken waren de lichtste en de rest allegaer Schepen van 60 tot in de 70 Stucken, en daer-enboven

boven noch 30 Branders : Waer en tegen de gecombineerde Vloot maer is sterck geweest 55 Schepen van Oorlog en 20 Branders. Waer mede, Ho: Mo: Heeren, &c.

In 's Lants Schip Hollandia, onder zeyl tusschen
Bevezier en Ferly, den 11 July, 1690.

Geteeckent,

C. EVERTSZ.

P. S. Wy hebben den Vyant noch in 't Gesicht, en schijnt de mine te maken, van ons te willen vervolgen.

Rang en Verdeeling van 's Lants Schepen.

ONder 't Smal-deel van den Vice-Admirael Callenburg zijn bescheyden en gerangeert met de Wimpel van de Voorsteng:

Brander,	Capiteyn	Decker,	Utrecht,	64.
Commandeur	--------	Kalf,	Alckmaer,	50.
Muysevanger.	--------	Calis,	Tholen,	60.
	Vice-Admirael	Callenburg,	West-Vrieslant,	82.
	Schout-by-Nacht	Schey,	Princes,	92.
	--------	Cuyper,	Castricum,	52.
	--------	Van der Zaen,	Agatha,	50.

Onder 't Smal-deel van den Luytenant-Admirael Evertsen zijn bescheyden en gerangeert met de Wimpel van de groote Steng:

Capiteyn	Taelman,	Stad en Lande,	52.
--------	Van der Poel,	Maegt van Enckhuysen,	72.
--------	Swaen,	Noort-Hollant,	44.
--------	Pieterson,	Maegt van Dort,	60.
Lt. Ad. Evertsen by Cap.	Tol,	Hollandia,	70.
Schout-by-Nacht	Brakel,	Veluwe,	60.
--------	Convent,	Provintie van Utrecht,	50.
--------	Snellen,	De Maes,	64.

Onder 't Smal-deel van den Vice-Admirael van der Putten zijn bescheyden en gerangeert met de Wimpel van de Kruys-Steng:

Capiteyn	Van der Goes,	Vrieslant,	68.
--------	Noorthey,	Elswout,	50.
--------	Van Zijl,	Reygersberge,	74.
Vice-Admirael	Van der Putten,	Gekroonde Burg,	62.
Schout-by-Nacht	Dick,	Noort-Hollant,	72.
--------	Mosselman,	Veere,	60.
--------	De Boer,	Cortiene,	50.

Actum in 's Lants Schip Hollandia, ten Ancker
dwars voor Wicht, den 5 July, 1690. *Getekent,*

C. EVERTSEN.

Missive

Missive van den Luytenant Admirael C. Evertsz.

HOOG MOG: HEEREN:

MYN HEEREN: Ick hebbe my den 11 deser, daegs naer het Gevecht tusschen de gecombineerde en Fransche Vlooten, de Eere gegeven, Uw Hoog Mogende omstandig daer over te schrijven, waer af Ik niet ondienstig acht, de Duplicata hier nevens te voegen: Zedert ende maer drie uuren naer het afgaen van deselve heeft men gesien, dat het 's Vyants Vloot ernst was, om ons te vervolgen, ende mitsdien in den Krijgsraed moeten resolveren ende goetvinden, de machtelose Schepen te verbranden ofte in de Gront te boren, om door de belemmering, van deselve langer te slepen, tot geen tweede ende fataelder Engagement met den Vyant genootsaeckt te wesen; waer op den volgenden nacht de Lants Schepen de gekroonde Burg, gevoert door den Vice-Admirael van der Putten, verbrant ende Noort-Hollant, gevoert door den Capiteyn Luytenant van den gesneuvelden Schout-by-Nacht Jan Dick, in de Gront geboort zijn geworden, naer dat eerst de gequetste, ende daer na de gesonde Manschap, in Engelsse Vaertuygen was overgeset: Den 12, 13 en 14 heeft 's Vyants Vloot, de Wint gedurig Oostelijck blijvende, met anckeren ende Anckers te lichten, alle Ebben en Vloeden op te laveren ende ons te vervolgen gecontinueert, waer door eenige meest beschadigde Schepen het dicht onder het Lant van Rye hebben gehouden ende by nacht te vergeefs getracht, tusschen de Wal ende 's Vyants Schepen naer Portsmuyden door te raecken, zijnde door twee Fransse Fregatjes ontdeckt en door tien der selver Oorlogschepen (die op het schieten af quamen) verhindert; waer op gevolgt is, dat men het Schip de Provintie van Utrecht, gevoert door den Capiteyn Decker, achter sijn Ancker heeft sien sincken, naer dat 't Volk aen Boort van den Schout-by-Nacht Schey was overgegaen; dat het Schip Elswout, gevoert door den Luytenant van den gesneuvelden Capiteyn Noorthey, 't tegens de Wal heeft geset, en de Maegt van Enckhuysen, gevoert door den Capiteyn van der Poel, eerst tegens de Wal ende daer naer verbrant is: 's Lants Schip de Maze, gevoert door Capiteyn Snelle, heeft men naer de Haven van Hastings sien dragende lopen, ende 't Schip Tholen, gevoert door Capiteyn Kalis, noch onder zeyl, om, was 't mogelijck, sig in 't Gat van Rye te salveren: den Noort-Hollantsen Brander, zijnde onbeschadigt, is onder de Wal mede verbrant, sonder dat my de reden van necessiteyt daer af bewust is. Den 15 onder het naderen van Douvres, hebbende de Fransse Vloot noch in het Gesicht, zijn omtrent de middag de Graven van Pembroke ende Devonshire in de Vloot gekomen ende hebben my aen Boort van den Grave van Torrington een Brief van hare Majesteyt overgereyckt, waer in het haer belieft heeft, my te bedancken over de goede ende cordate Comportementen van 's Lants Esquadre in het laetste Engagement met den Vyant, met betuygingen, dat dese trouwe Diensten altijt naer haren eysch soude considereren; seggende hare Excellenties my verder, dat, gelijck sy gelast waren, omme sulx aen dese kant met allerley Expressien op het erkennelijckst voor te dragen, deselve oock niet minder gelast waren, omme aen de Engelsse sijde haer op het naeust te informeren, waeromme harer Majesteyten Schepen staende het Gevecht niet

beter op 's Lants Schepen gesloten ende deselve vervolgens gesecondeert hebben; ende, my in het particulier, gelijck oock den Vice-Admirael van der Putten (zijnde den Vice-Admirael Kallenburg ende den Schout-by-Nacht Schey alsdoen niet present) de Reden daer af gevordert hebbende, hebben wy haer Excellenties niet positivelijck daer op gerepliceert, dewijl sulcks by den Heere Grave van Torrington het allerbest konde ende behoorde verantwoort te werden; doch niet verswegen, dat by aldien aen de Engelsse zijde met die Ordre ende Hevigheyt, als by 's Lants Schepen, gevochten was geweest, dat naer alle apparentie ende met genoegsame seeckerheyt de Victorie door de gecombineerde Vloot soude bevochten zijn geworden, terwijl het voorste Vyants Esquadre, aleer het middag was, gedwongen is geweest, om te wijcken ende met alle Zeylen van 's Lants Vloot af te houden: Wat hier op ende de scherpe Informatien, die dese Heeren, als Commissarissen, van den Generael, den Grave van Torrington, af tot de minste Engelsse Officier toe, genomen hebben, geresolveert is, en weet ick voor alsnoch Uw Hoog Mogende niet te berichten; dan hare Excellenties hebben my verseeckert, dat alle onse Gequetsten, waer deselve souden mogen aen Lant zijn gebracht, wel sullen getracteert ende voor hare Genesinge particuliere sorge gedragen werden, ende dat voor 's Lants Schepen, op de Riviere komende, werwaerts onder zeyl zijn ende alwaer hare Majesteyt geresolveert is, de Vlote over nacht ende dag, ende machtiger, als te vooren, in Staet te brengen, hare Magasijnen aldaer ten dienste ende tot herstellinge van deselve soo wel, als voor de hare, sullen open wesen; doch ick hebbe niet ondienstig geacht te wesen, by aldien goetgevonden mochte werden, dat door de respective Collegien ter Admiraliteyt de nodige behoeften op het spoedigste souden overgesonden werden, omme aen een ygelijck van haer de Lijsten daer van over te senden. Ondertusschen wenschte wel, dat my speciale Ordre gesonden wierde aengaende de Lants Schepen, die buyten staet zijn, om Dienst te doen, en alhier niet of beswaerlijck konnen herstelt werden; als 't Schip Reygersbergen, gevoert door den Capiteyn van Zijl, wegens 't Collegie van Amsterdam, en 't Schip Veere, gevoert door den Capiteyn Mosselman, wegens 't Collegie van Zeelant; 't zy dat deselve sullen by de Vlagge blijven of wel een ygelijck na sijn District verzeylen, omme my daer na te konnen reguleren.

Ick hebbe onder het zeylen naer de Rivier den Commandeur Lamoureux omtrent het Noort-Voor-Lant kruyssende gevonden; ende, dewijle geen lichte Fregatten by de Vloot en zijn, die nochtans in veelderley gevallen van seer nootsaeckelijcke diensten zijn, soo heb ick den selven gelast, omme dese Brieven op het spoedigste over te brengen; ende by dese occasie my niet konnen onthouden, Uw Hoog Mogende te bidden, dat het deselve moge welgevallen, omme hem te ordonneren, van sig wederom naer de Vlagge te vervoegen ende hem voortaen met sijn onderhebbend Fregat onder deselve te onderhouden.

Waer mede, Hoog Mogende Heeren, &c.

In 's Lants Schip Hollandia, onder 't Zeyl in
's Conings Diep, den 17 July, 1690.

Geteeckent,

C. EVERTSZ.

Exacte

Exacte Lijst ofte Staet, waer in 's Lants Vloot haer heeft bevonden na het Gevecht met de Fransse, voorgevallen den 10 July.

Wegens het Collegie van de Mase.

SChout-by-Nacht Brakel, doot, 't Schip Veluwe, 60 Stucken, al het Ronthout onbruyckbaer. Capiteyn Pierterson, Maegt van Dort, 60, groote Mast en ander Ronthout schadeloos. Convent, Provintie van Utrecht, 50, groote Mast en Voorsteng schadeloos.

Wegens het Collegie van Zeelant.

Vice-Admirael van der Putten, gekroonde Burg, 62, op ordre verbrant. Capiteyn de Boer, Cortiene, 50, Focke-Mast, Gewant en Besaens-Mast onbruyckbaer. Mosselman, Veere, 60, in sijn Ronthout heel schadeloos.

Wegens het Collegie van Amsterdam.

Luytenant Admirael Evertsen by Capiteyn Tol, Hollandia, 70, het Roer schadeloos, eenige Schooten onder Water; doch kan in Zee verholpen werden. Schout-by-Nacht Schey, Princes Maria, 92, sijn Mast, &c. aen stucken ende in alles schadeloos: heeft 24800 pont Kruyt verschoten, &c.; 140 Schooten in 't Schip, soo onder, als boven, Water, en 130 Schooten door de Fock. Capiteyn van Zijl, Reygersberge, 74, al het Ronthout schadeloos. Taelman, Stad en Lande, 52, sonder Boegspriet, Groote ende Focke-Mast, onbruykbaer. Cuyper, Castricum, 52, alle de Masten onbruyckbaer. Van der Zaen, Agatha, 50, Groote en Focke-Mast op veele plaetsen doorschoten. Swaen, Noort-Hollant, 44, al 't Ronthout onbruyckbaer.

Wegens het Collegie van Noort-Hollant.

Vice-Admirael Callenberg, West-Vrieslant, 82, groote Mast ende Ree onbruyckbaer. Capiteyn Kalf, Wapen van Alckmaer, 50, t'eenemael onbequaem.

Aldus opgestelt in 's Lants Schip Hollandia, omtrent twee ende een half Mijl dwars van Bevesier, den 11 July, 1690.

Lijst van 's Lants Schepen, die naer het Gevecht met de Fransse Vloot geruineert zijn ende vermist werden.

CApiteyn van der Goes, 't Schip Vrieslant, 68 Stucken, by den Vyant verovert ende verbrant. Schout-by-Nacht Dick, Noorder-Quartier, 70, op ordre in de Gront geboort. Capiteyn Decker, Wapen van Utrecht, 64, gesoncken. Capiteyn van der Poel, Maegt van Enckhuysen, 72, tegens de Wal ende daer naer verbrant. Capiteyn Noorthey, Elswout, 52, tegens de Wal. Capiteyn Snelle, de Maze, 62, onder Zeyl dragende naer de Haven van Hastings. Capiteyn Calis, Tholen, 60, onder Zeyl naer het Gat van Rye. Commandeur Brakel, Brander, in de Gront geschoten. Commandeur Thamsz., Brander, in

de Brant geschoten. Commandeur Muysevanger, Brander, onder de Wal verbrant, sonder te weten, door wat toeval.

Aldus opgestelt in 's Lants Schip Hollandia, onder Zeyl voor de Rivier van Londen, den 17 July, 1690.

Geteeckent,

C. EVERTSZ.

Onder andere Manhaftigheyt blonck uyt die van Capiteyn Snel: hy/ met sijn Oorloghschip de Maes na't Gevecht tusschen Rye en Hastings aen Strant vervallen/ wiert door vier Fransse/ die 't voor hadden/ te verbranden/ besprongen; doch wierp twee Batteryen op den Oever op; joeg in de Vyanden schrick en haer weg/ en stuurde sijn Schip/ met een Mast alleen door Zee het Vaderlant soeckende/ in Goeree behouden binnen.

De weynige Gevangens van 't Schip van Capiteyn van der Goes wierden volgens een Verdrag/ tusschen Jan Baptist Patoulet wegens Vranckrijck en Pieter van Rosmale/ Kiesheer van Middelburg/ den 24 van Hoymaent tot Duynkercken ingegaen en beveelende een Ontslaging van al het Scheepsvarend Volck/ genomen of noch te nemen/ haest vrygelaten; ende van de Dooden en Gequetsten kreeg men dese Lijst.

	Dooden,	*Gequetsten,*
Capiteyn de Boer,	10	18
Capiteyn Swaen,	6	17
Capiteyn Kuyper,	9	13
D'Admirael Evertsz.,	8	7
Capiteyn Pieterson,	9	21
Capiteyn Decker,	85	

	Dooden,	*Gequetsten,*
Capiteyn Convent,	8	31
Schout-by-Nacht Schey,	12	60
Capiteyn Mosselman,	41	29
Capiteyn van der Goes 130 Dooden en Gequetsten.		
De rest na proportie.		

't Openhertigste Relaes van d'Engelsse kant is geweest d'onderstaende Brief van den Grave van Nottingham/ Geheymschryver van Staet/ aen den Envoyé Dursley in 's Gravenhage.

Missive van den Heere Grave van Nottingham, door ordre van de Coninginne aen Mylord Dursley geschreven uyt Withal, den 14 July, 1690.

MYLORD:

IK heb den uwen van den eersten deser Maent ontfangen en ben seer verblijt, van te sien, dat de Staten Generael soo gereet zijn, om mede tot de gemeyne Veyligheyt toe te treden: Die Dispositie is te deser uure veel nootsakelijcker geworden door de quaden Uytslag van 't Gevecht, het welke op jongstleden Maendag, den tienden deser Maent, tusschen de twee Vlooten voorgevallen is; in welk Gevecht het Hollantse Esquadre sig soo dapperlijck gedragen heeft, dat, indien Mylord Torrington sijn Devoir gedaen had, soo souden wy naer alle apparentie een volkomen Victorie bekomen hebben gehad; maer tegenwoordig soo deynsen

wy

wy voor den Vyant; en ick verneem van daer, dat de Vlooten van Bonchy, daer de Slag heeft begonnen, afgesackt zijn en sig tegenwoordig tusschen Hastings ende Douvres in een Plaets, die men de Nesse noemt, bevinden.

De Hollanders hebben drie Schepen verloren, waer van'er een door den Vyant genomen ende verbrant is; ende twee, sig op de Reede van Hastings gesalveert hebbende, zijn door haer eygen Volck in Brant gesteecken geworden, om te beletten, dat sy niet in handen van de Vyanden vervielen: daer zijn'er noch 5 a 6 van haer Esquadre buyten het Gevecht: Brakel, Jan Dick ende Noorthey zijn dootgeschoten: Wy hebben twee Capiteyns verloren ende hebben alleen twee of drie Schepen buyten staet, om te konnen Dienst doen; soo dat, Mylord, ick my schame, over dat subject langer te schrijven; ende ick sal U daer omtrent oock niet breeder onderhouden, vermits de Coninginne van voornemen is, om den Heer Harbort op morgen naer de Staten af te senden; edoch, soo Gy desen voor sijn Aenkomst ontfangt, soo moet Gy soo, als gy sulcken quaden saecke, waer van naer de beste Advysen, die ick daer van bekomen kan, den Graef van Torrington alleenelijck de schult draegt, best sult konnen, aen deselve representeren: De Coninginne betoont daer over sulcken grooten Ressentiment ende al de Werelt hier toont sig selven over het geene, dat hy gedaen heeft, soo verontwaerdigt, dat de Staten haest sien sullen, dat'er Wraeck over hem geoeffent sal werden; ende, by aldien de Staten Generael met ons gelieven aen te spannen, deselve soude sig oock over onse Vyanden konnen uytstrecken; want wy equiperen alhier met alle vlijt alle de Schepen, die maer eenigsints gereet zijn; en wy hopen, dat de Staten het selve sullen doen; ende ick twijffele niet, of wy sullen in korte dagen een beter Vloot met een beter Admirael in Zee konnen hebben; ende alsdan sullen wy ons met reden konnen beloven, dat onse Vyanden ons alleen geen schade sullen konnen toebrengen; maer oock op onse Kusten niet eens verschijnen sullen; want alle de Officieren en Matrosen van onse Vloot zijn als uytsinnig over die Conduite van Mylord Torrington; en, doordien men soo veel geseght heeft gehad, dat'er Capiteyns in onse Vloot waren, die haer Devoir niet wel souden doen, soo moet ick U nochtans seggen, dat den Capiteyn Bocham, die wel 't meeste verdacht wierde gehouden, sig met soo een Couragie en Getrouwigheyt gedragen heeft, dat hy sijn Leven in die Acte heeft verloren.

Wy zijn gereet, om alle de Hollantse Schepen met alle mogelijcke vlijt te repareren, en wy hebben alle nodige ordres gestelt, om voor der selver Gequetsten sorge te dragen; en die geene, die van de verbrande Schepen aen Lant komen sullen, sal men Gelt verschaffen en na Chattam brengen, alwaerse op onse Schepen gespijst ende onderhouden sullen werden, tot dat den Admirael Evertsen van deselve anders sal komen te disponeren.

Een yder heeft hier sulcken grooten Medelijden ende betuygt soodanigen Genegentheyt voor de Hollantse Natie in het generael, dat, by aldien de Staten dese Materie opvatten soo, alsse moet opgevat werden, hoe ongeluckig dat deselve tegenwoordig schijnt, soo en twijffele Ick niet, of dit Voorval selfs sal een oorsaek wesen van de aldergrootste Vrientschap en Unie, die'er oyt tusschen dese twee Natien ofte eenige andere geweest is; en sulcks is in dese Conjuncture voor onse gemeyne Veyligheyt t'eenemael nootsakelijck.

Ik soude U geen exact Verhael van de schade der Fransche konnen geven; maer ontwijffelijck sullen sy oock wel schade geleden hebben; ende den Ridder Holmes schrijft my van het Eylant Wicht, dat hy een groot Frans Schip seer beschadigt heeft sien passeren, dat naer Brest wederkeerde; ende andere seggen, datse 5 ofte 6 andere Schepen gesien hebben, die deselve Route namen, ende 9 ofte 10 van onse Oorlogh-Schepen, die van Pleymouth naer Portsmouth quamen, om met de Vloot te conjungeren, deselve gerencontreert hebben: ende den Heer Holmes schrijft, dat hyse dicht by dat groote Fransche Schip sien konde. Ik ben, Mylord, Uwen onderdanigsten Dienaer.

Geteeckent,

NOTTINGHAM.

De Coningin van Engelant/misnoegt/dat de Hollanders/die ten nutte van 't Brittannise Rijck haer Bloet spilden/ van niemant/ als den Hertogh van Grafton (welke op sijn versoeck aen den Coning in Sprockelmaent/ van voor Vrywillige in Zee te gaen/ een Schip na sijn sinlijkheyt gekregen en de Grafton gekoren had) nevens 2 a 3 meer ondersteunt waren en maer een Engels Schip/d'Anna/te veel beschadigt/door d'Engelsse selfs verbrant/had op d'eerste tijding na de Kentse Kusten geschreven / de Hollantse Bootsgesellen, die aen Lant vervielen, op haer Majesteyts kosten van hare Wonden te heelen en na Chattam te stuuren; ten spoedigsten de Graven van Devonshire en Pembroke/ en daer na ten tweede-mael de Graven van Pembroke en Maclesfield nevens de Ridders Robert Howard/Henry Goodwich en Thomas Lee/na de Vloot afgevaerdigt/ om de oorsaeck der Rampen t'ondersoecken; op 't ontfangen van slechte Maren wegens 't beleyt van Torrington hem opontboden/ en/ tusschen den 18 en 19 te Londen verscheenen/ onverhoort/hoewel hy Toelating by haer versocht/ over High Misdemeanour na den Tour gesonden. De Gemeente toonde haer soo gebeten/ dat sy een ander Lord/ na den Tour op Wegh en dien sy voor Torrington aensag/ met gewelt wilde ombrengen. Den Hertog van Grafton/ uyt de Vloot zedert haer aenkomst aen de Noorder Ton te Lant gestapt/ seyde volmondig/ dat, indien alle d'Engelsse Schepen haer gelijck de Hollanders en de twee of drie, op het laetst van 't Gevecht met hem gaende geraeckt, gedragen hadden, de Fransse uyt het Canael verjaegt souden zijn, of, soo de Slag op de Hoogte van Wicht gehouden was, de beschadigde Schepen in Portsmuyden gesleept hebben konnen en niet aen de Vlam overgegeven behoeven te werden. Uyt een Mont spraken veele Capiteyns ende gingen soo ver/ dat sy betuygden/ dat sy haer seer gaerne in 't Gevecht met de Fransse gewickelt souden gehad hebben; maer Torrington haer strengelijck geperst, in een Linie met hem te blijven leggen, en daer door haer goet voornemen belet: D'Engelsse Schippers ende Bootsgesellen klaegden by Smeeckschrift / dat door 't traegh in Zee lopen der Vloot ende de slofheyt der Bevelhebbers de Fransse Kapers soo veel sporreling gemaeckt en sy tot haer verbaestheyt soo menigvuldige tekenen van Ontrou en Verraet, het t'soeck zijn

van

van d'oude Dapperheyt der Engelsse Zee-Capiteynen en 't ten besten geven van 't Gesag over het Canael aen hare eertijts verachte Vyanden bespeurt hadden, en derhalven baden, alle Verraet, Lafhertigheyt ende Misgrepen voor verstandige en onpartijdige Personen behoorlijck uytgevorst en gestraft, onbedreve en onbequame Officiers afgeset en wackerder, terwijl de bekende Engelsse Kloeckmoedigheyt noch in de Herten van duysenden leefde, in de plaets gestelt te mogen werden.

Op het naricht van het ongeluckig treffen en 't vertoeven van de Fransse dicht by de Hoofden ontbood den Staet een goet getal Militie uyt 't Leger na de Hollantse Stranden; oock andere uyt Vlaenderen onder den Grave van Hoorn na Zeelant, en besloot, noch 10 Capitale Oorlogschepen, 6 Fregatten, 6 Galliots ende 3 Branders behalven de 8 Schepen, die gebleven waren en weder vervult souden werden, tot versterking der Vloot te schicken en volgens Aenbiedingh der Coningin de beschadigde Schepen in d'Engelsse Havens te laten calefateren, mits dat de Behoeften, uyt haer Magasijnen of Werven te lichten ende te leenen, ende de Ammunitie wedergelevert souden werden. Van 't een en 't ander gaf den Ambassadeur van Citters opening aen haer Majesteyt, welcke met d'uytterste Vrundelijckheyt betuygde, hoe aengenaem haer waren de Sinceratien, die haer Hoog Mogende quamen te geven van hare constante genegentheyt, om met haer te concurreren in alles, wat tot afbreuck van den gemeenen Vyant ende tot welwesen van de gemeene Saecke diende ondernomen, ende versocht, dat sijn Excellentie van harent wegen het haer Hoog Mogende wilde verseeckeren, ende dat sy alles tot der selver satisfactie ende ten goede, ja meer, soude uytvoeren, als sy byna konde. Haer Majesteyt deed tot een bewijs harer Welmenentheyt 50000 Ponden Steerlings op het beloofde Gelt uyt d'Excheguer aen den Ambassadeur uyttellen; nam een groote Somme Gelt op, en verkoor tot Opperhoofden der Engelsse Vloot voor 't overschot van 't Jaer den Ridder Richard Haddock, den Vice-Admirael Killegrew en den Ridder John Ashby; doch kort daer na quam Haddock den Luytenant Admirael Evertsen vinden, om sig te verschoonen over het spargeren in Londen en op de Vloot, alsof hy de Nederlantsche Natie, en bysonderlijck hare Scheeps-Officieren, met injurieuse Woorden en Discourssen gechocqueert hadde, en verklaerde, dat hy hem Luytenant Admirael daer over moste disabuseren en protesteren, dat sulcks niet alleen onwaer; maer selfs noyt in sijne gedachten was geweest, en dat hy al sijn Leven te veel achtinge voor die Natie hadde gehad ende alsnu over het gepasseerde in het laetste Engagement voor de Nederlantsche Natie ende Officieren moste hebben, omme deselve in haer Eer ende Reputatie in het geringste niet te benadeelen; hem verder toeseggende, dat hem sulcks alleen door sijne Vyanden, als jalours over sijne Verheffinge, wierde nagesproocken, ende dat hy hoopte, occasie te sullen hebben, omme het selve alle dagen te konnen verifiëren en vervolgens te doen sien, dat hy sig in dese pressante Tijden soo seer,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

als iemant, liet gelegen wesen, om een goede Unie tusschen de twee Natien te helpen cultiveren ende allesints onderhouden. Evertsz. antwoordde: Dat hem van sulcke Discoursen, die hy Haddock gehouden soude hebben, al voor eenige dagen met de uytterste Surprise kennisse was gegeven; doch dat hy aen al, het geene hy hem tot sijn Onschult geliefde voor te dragen, te minder konde twijffelen, doordien den gemeenen Dienst in den tegenwoordigen toestant van Tijden ende Saecken niet, als in dese Betrachtinge, met vrucht ende aensien konde bevordert ende voortgeset werden; aennemende / sulcks by occasie van de eerste Convocatie harer Hoog Mogende Officieren ende Capiteynen te sullen voordragen, om haer Vooroordeel in dit geval, soo veel mogelijck was, weg te nemen of te stuyten.

Haer Hoog Mog: stuurden midlerwijl aen den Coning Coppe van d'eerste Brief van Evertzen (want d'andere had men noch niet) ende de Resolutie wegens de herstellinge der Schepen en schreven / dat, hoewel het God Almachtig gelieft had, aen de Vloot van den Staet een sware Desastre te laten overkomen, haer Hoog Mog: evenwel niet souden nalaten, alles, wat in haer vermogen was, by te brengen, om ten spoedigsten wederom in Zee te konnen komen ende de Vloot wederom in Staet te stellen, om den Vyant het Hooft te bieden en alle mogelijcke afbreuck te doen, ende dat sijn Coninckl: Majesteyt verseeckert mochte zijn, dat aen de sijde van haer Hoog Mog: niets soude werden versuymt, wat tot herstellinge van de gelede schade ende het weder in Zee brengen van de Vloot soude konnen dienen.

De Tegenspoeden / gebeurt by 't af wesen sijns Majesteyts / waren noch swaerder druckende geweest / had 's Conincgins Envoyé / Harbord / met sijn overkomst niet te gelijck eenige Versachting toegebracht en / den 22 ter Vergadering van haer Hoog Mog: opgehaelt (doch haest / met een goude Ketting vereert / na Engelant gekeert) sig aldus laten hooren.

Harangue, gedaen door den Heer Harbordt, extraordinaris Envoyé van de Coninginne van Groot-Brittannien, ter Vergadering van de Staten Generael der Vereenigde Nederlanden, den 22 July, 1690.

HOOG MOG. HEEREN:

DE Coninginne, mijn Meestresse, heeft my bevolen, Uw Hoogh Mogende van harent wegen te begroeten, haer desen Brief over te leveren ende haer te seggen, dat sy gevoeligh geraeckt is over het ongeluck, dat haer in de laetste Zee-Slagh getroffen heeft, ende dat een gedeelte van de Engelsche Vloot de hare niet volgens haer Plicht ondersteunt heeft; dat sy haer van dese Saeck sal doen informeren, om de geene, dewelcke wel gedient hebben, te beloonen ende de andere naer haer Verdiensten te straffen, ende dat sy tot betuyginge van de goede genegentheyt, die sy voor dese Republijck, ende de achtingh, die sy voor braef Volck voet, bevel gegeven heeft, dat men alle mogelijcke sorge voor de Siecken ende Gequetsten drage; dat men aenstonts uwe Schepen, als haer eyge ende op haer Kosten, reparere, en geordonneert, dat men Schenckagien

kagien

kagien aen de Weduwen van de dappere Mannen, die gesneuvelt zijn, sal uytdeelen, op dat de andere aengemoedigt werden, in 't toekomende wel te dienen. Sy heeft mede belast, aen Uw Hoog Mogende te seggen, dat sy aen de Commissarissen der Admiraliteyt bevolen heeft, 12 groote Schepen, waer van 4 negentig, 4 seventig ende 4 vier-en-sestig Stucken sullen voeren, uyt te rusten, en dat sy hoopt, dat Uw Hoog Mogende in dese Gestaltenis, waer in de twee Natien soo seer geinteresseert zijn, van gelijcken al haer Macht tot 't verstercken van haer Vloot sullen inspannen.

Haer Majesteyt heeft verder tydingen (dewelcke sy my geordonneert heeft, Uw Hoogh Mogende te communiceren) van den Coningh, haer Gemael, ontfangen, dat hy de Rivier de Boyne gepasseert is, ende dat hy in het bedisputeren van de Passage over die Rivier den 11 van dese Maent tegen de Armee van den Coningh Jacobus deselve verkracht ende totael geslagen heeft en den voorschreven Coningh Jacobus genootsaeckt, te vlieden ende de Stadt van Dublin te verlaten met een swaer verlies van sijne beste Troupen, waer van een groot getal Dooden op de Plaets gebleven is ende een machtige meenigte Wapenen, dewelcke de Vluchtelingen achtergelaten hebben en men gesaiseert: Dat sijn Majesteyt zedert sijn Aenkomst in Yrlant een kleyne Quetsuur bekomen heeft; maer sig (God lof) wel bevint.

Naer mijn aenkomst in dese Landen verneme Ick, dat de Vyanden der twee Natien eenig wantrouwen soecken te verwecken, als of de Capiteyns ende Bootsgesellen van onse Natie niet getrouw geweest zijn. Ick kan met volkomen Waerheyt Uw Hoogh Mogende verseeckeren, dat de Engelssche Vloot t'eenemael gedisponeert is, hare Majesteyten te dienen ende sig voor de gemeene Intresten op te offeren, ende dat het versuym niet aen die kant hapert: Haer Majesteyt sal voor het toekomende soo goeden ordre stellen, dat alles een ander Aengesicht sal krijgen, ende sy hoopt, dat den Coning, wijl d'Yrssen Oorlog haest ten eynde loopt, in staet sal wesen, de Bontgenoten, ende bysonder dese Republijck, te ondersteunen.

Uyt Yrlant kreeg men luttel uuren later 't rechte bescheyt: 't Was aldus toegegaen: Den Coning/ die aenstonts na het scheyden van het Parlement aen de Lords Luytenants der Provintien/ Vrede-Rechters en verdere Bedienden last gegeven hadde/ hoe sy haer by sijn af wesen souden dragen/ insonderheyt omtrent de Roomsgesinden/ welcke in het Lagerhuys beschuldigt waren/ dat haer in grooten getale/ in het Noorden t'samengerot/ voor den afgesetten Coning in de Wapenen staken/ ontbood by Proclamatie den 9 van Somermaent Thomas Tildesley; John Girlington/ Esq.; Thomas Tildesley/ Edelman; Ralph Tildesley/ Edelman; Henry Butlead/ Esq.; Richard Butler; Alexander Butler/ Edelman; Thomas Carus/ Esq.; William Westby/ Edelman; Goodan/ Clerk; George Carus/ Edelman; Thomas Butler/ Edelman; Knype/ Edelman; Cole/ Edelman; William Mollineux/ Esq.; William Gerrard; Thomas Westby/ Esq.; Robert Molineux; William Massey/ Esq.; Christopher Carus/ Esq.; Richard

 Stanley/

Stanley / Esq.; George Carus; Charles Townely / Esq.; William Standish / Esq.; Richard Woolfall / Edelman; Thomas Duckett / Edelman; Robert Dalton / Esq.; Edmund Threlstall / Edelman; Thomas Worthington / Chirurgijn; Goodwin / Roomsch Priester; de genoemde Capiteyn Harrington; Capiteyn Penny; Luytenant Penalt; Collonel Tempest; Capiteyn Byerley / alias Barlow; David Thornton van Oldsteds / en Colton; leyde sijn Gemalin / als Coninginne Regente / den 10 in den Raed; liet haer tot eenigen Geheymschrijver van Staet den Grave van Nottingham (want de andere / den Grave van Shrewsbury / ontledighde op den Naem van Onpasselijckheyt ter deser tijt die Waerdigheyt) wiert door den Lord Major / Sherifs ende Aldermans tot Kensington Geluck op de Reyse gewenscht; door de Recorder soo wel van de Herten / als Beursen der Burgers / door welcke van de Somer meer / als eenmael / trouwhertig Gelt by Voorraet geschoten was / verseeckert / ende dat sy in sijn af wesen sorgh voor de Stadt souden dragen; vertrock den 14 / naer dat hy de Prins van Denemarcken om te minder belemmering voor af hadde laten reysen; ontmoette in alle Steden van sijn Doortocht onuytsprekelijck Gejuych nevens deftige Inhaling; quam den 18 's morgens te Chester ende 's avonts te Gayton / een Lusthuys van Mr. Gleg / daer veele Zee-Officiers hem opwachtten; ging den 21 op het Jacht de Maria ende de Prins van Denemarcken op de Henrietta t'Scheep; kon door een Nevel den gantschen dagh weynigh vorderen; wierp den 22 met sijn byhebbende Oorlogh-Schepen onder Shovel / ses Jachten ende veel Transport-Schepen het Ancker te Barnsy Baey aen de Noortzijde van het Eylant Man; hervatte den 23 de Voort-Reys; lande den 24 te Carrickfergus; reed tot Belfast / acht Mijlen verder; wiert door den Hertogh van Schombergh / den Prince van Wirtembergh ende den Major Generael Kirke verwelkomt; met Addressen van de Protestantse Geestelijcken in Ulster; de Presbyterianen in het Noorden; de Sherifs / Vrede-Rechters en Edelen van Down en Antrim / en de Regeeringen van Londonderry en Belfast begroet / en vont de saken van het Rijck in dusdanigen gestalte:

Den Hertog van Schomberg had den 28 van Louwmaent by Proclamatie aen sijne Officiers en Soldaten 't misbruycken van Gods Heyligen Naem / sweeren en vloecken scherpelijck verboden; de Deenen behalven weynige / door de Fransse opgevangen / by hem gekregen; voor 't Volk overvloedige sorg gedragen / en de Besetting van Charlemont door nauwe insluyting tot so onlijdelijcken Hongersnoot gebracht / dat sy / den 2 van Bloeymaent op ernstig aenhouden om hulp over Marassen met Levensmiddelen voor 4 dagen besorgt / maer te gelijck met een grooter getal Eeters / als haer dienstig was / belemmert / sig tot d'Overgave geprangt sag / en den 22 door haren Onder-Gouverneur en een Collonel / na Lisburne aen den Hertog gestuurt / de volgende Voorwaerden te bedingen.

Conditien,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

Conditien, wegens d'Overgave van Charlemont vastgestelt.

I.

HEt gantsche Guarnisoen, namentlijck den Gouverneur, Officiers, Soldaten, Constapels en alle andere Inwoonders (uytgesondert alleen de Deserteurs, welcke zedert den 11 September laetstleden van d'Engelsse overgelopen zijn) en alle andere Personen van het voorsz. Guarnisoen sullen voor hare Levens versekert wesen en met hare Wapenen, Packen en Bagage, slaende Trommels, vliegende Vaendels, brandende Lonten, Kogels in de Mont, yder Officier en Soldaet met 12 Schooten Kruyt en proportionabel Lont en Kogels, en hare Paerden uyttrecken sonder eenigh molest aen hare Lichamen of Goederen, nu in haer Besit, niet tot de Magasijnen behoorende, op hoedanigen voorwendsel het soude mogen wesen.

II.

Het Guarnisoen sal door de naeste Weg na Dundalke marcheren en niet gedwongen werden, boven 8 a 9 Mijlen daegs voort te trecken.

III.

Alle siecke en gequetste Officiers en Soldaten ende andere Personen, welcke tegenwoordigh niet machtig zijn, te marcheren, sullen in dese Plaets blijven, tot dat sy in een bequame Staet tot haer Uyttocht sullen wesen, ende alsdan een Pas hebben, om na het naeste Yrsse Guarnisoen te gaen.

IV.

Niemant van d'Armee onder sijn Genades Commando sal, voor dat het Guarnisoen volkomen uyt de Poorten getogen is, in het Fort treden, uytgesondert de geene, welcke by hem geappointeert zijn tot het Besit nemen van 't selve.

V.

Een suffisant Convoy sal aen het Guarnisoen verleent werden, om het na de bovengemelde Plaets te geleyden.

VI.

Het sal geheel en volkomen sonder eenige achterhouding of vermindering alle de Ammunitien, welcke tot het voorsz. Fort behooren, overleveren; en een Officier aenstonts in 't Fort toegelaten werden, om een Lijst van deselve te formeren.

VII.

Het Fort sal in de Possessie van sulcke Militie, als sijn Genade sal goetvinden, gestelt werden de Klock 8 uuren op Woensdag naestkomende, den 24 deser; als wanneer het voorsz. Guarnisoen sal uyttrecken ende een uur te vooren de Buyten-Poort aen soodanigen Manschap, als d'Engelsse daer toe verkiesen, inruymen, ingeval een Voorraet van een Maent Levensmiddelen voor 800 Man tot haer Ontset niet in de Plaets gebracht wert tusschen de Onderteeckening deses ende dien bestemden tijt.

VIII.

De bovengemelde Articulen sullen wedersijts stipt nagekomen werden sonder eenige Dubbelsinnigheyt, bedrieglijcke Achterhoudentheyt of Fraude, hoedanig, volgens het ware oogmerck en meening van dien.

IX. Eynde-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

IX.

Eyndelijck sullen alle Acten van Hostiliteyt tusschen het voorsz. Guarnisoen en d'Armee cesseren soo haest, als wedersijts hier van kennis gegeven kan werden.

De Gouberneur Tege ô Regan ruymde met 827 Soldaten nevens 230 Vrouwen en Kinderen den 24 de Stad/ 17 Stucken Koper Geschut/ een Mortier/ 81 Barils Krupt en een menigte Loot: 4 Compagnien van 't Regiment van Babington besetten onder haren Major de Vesting. Geen Levensmiddelen wierden achtergelaten; selfs geen Paerde-vleesch; en maer 40 Overlopers; want den Gouberneur had se t'elkens/ soo haest sy binnen de Muuren waren/ na Dublin afgevaerdigt en voor reden gegeven/ dat hy op Menschen, aen haer eygen Coning ongetrou, geen staet kon maken.

Collonel Wolseley won oock den 20 van Grasmaent 't Casteel van Killiskandra en gunde 600 Man/ onder Capiteyn Darchey daer op geweest/ een Uyttocht met Wapenen en Bagage; en in 't laetst van Bloeymaent het Casteel Ballingar/ vry hoog bebolwerckt en een der sterckste van Yrlant/ met beding/ dat de Besettingh van ruym 200 Koppen na de naeste Yrsse Plaets gebracht most werden: Hy was selfs in 't naderen gequetst en Capiteyn du Bois met ettelijcke gemeene gesneubelt.

Het gantsche Engelsse Leger bestont uyt de volgende Manschap.

Lijst van d'Engelsse Armee in Yrlant.

Cavallery.	*Compag.*
't Regim. van den Chev. Lanier,	9
Collonel Coy,	6
Collonel Villiers,	6
Collonel Langston,	6
Collonel Berely,	6
Mylord Cavendish,	6
Mylord Delamer.	6
Hertog van Schomberg,	9
Collonel Wolseley, (*van Iniskill.*)	6
Yder Compagnie is van 40 Man.	
	2400.

	Man.
2 Compagnien Engelsse Guardes,	300
1 Compagnie Granadiers,	50
1 Regiment Hollantse Guardes,	500
9 Hollantse Regimenten,	1620
't Regiment van Mylord Colchester,	240
En Collonel Godfrey,	240
	5350.

Dragonders.	*Man.*
Collonel Heiford,	400
Collonel Levison,	300
Chevalier Cunninghead,	300
Collonel Winn,	300
Collonel Berkelei,	300
't Hollants Regiment van Epinger,	900
	2500.

Infantery.	
3 Battaillons Hollantse Guardes,	2100
't Reg. van den Grave de Carlestoun,	750
Major Generael Kirke,	750
Brigadier Stewart,	750
Brigadier Hanmore,	750
Collonel Hasting,	750
Collonel Brewers,	750
Collonel Beaumont,	750
Grave van Meath,	750
Brigadier Bellasis,	750
Luytenant Generael Douglas,	750
Grave van Drogheda,	750

Mylord

Mylord Lisburn,	750	Collonel Babington,	750
Collonel Earle,	750	Collonel Cuts,	750
Collonel Herbert,	750	Grave van Nassau,	750
Collonel Gustavus Hamilton,	750	Brandenburg,	750
Collonel Dearing,	750	2 Battaillons Engelsse Guardes,	1400
Collonel Tiphany,	750	*Fransse Regimenten.*	
Collonel Hamilton,	750	La Melonniere,	750
Lord George Hamilton,	750	Cambon,	750
Collonel St. John,	750	La Caillemotte,	750
Collonel Mitchelburn,	750	4 Schotse Regimenten,	3000
Collonel White,	750		
Collonel Trelawney,	750		31250.
Collonel Faulkes,	750	De Deensse Troupen,	7200
Chevalier St. George,	750		
Collonel Talmash,	750	Alles t'samen	46300.

In tegendeel ontfing den ouden Coning in Lentemaent uyt Vranckrijck met een Vloot van 35 Oorlogschepen / 4 Branders en 5 Fluyten ruym 7000 Man (daer onder 6000 uyt de Fransse Regimenten van Surlaube / Tournesy / la Marche / Fumechon / Merode en Forest ende de rest Engelsse / Schotse en Yrsse Ballingen) met 13 Collonels en Lt. Collonels; 99 Capiteyns; 192 Luytenants / en Monsr. Dougriny voor Intendant; 5 Commissarissen / een Luytenant Generael van d'Artillery / Commissarissen van de Levensmiddelen / Chirurgijns en al het vereyschte tot een Hospitael; 12 nieuwe ende even veel meer gebruyckte Stucken Geschut; 100 Bomben van 120 Ponden / 100 van 100 / 100 voor Bolwercken; 6000 Granaten; 32000 lode Kogels / 1800 andere; 664 swaere Packen Wapenen met Musquetten / Fusils / Mousquetons / Pistoletten / Sabels / Vorketstocken / Hellebaerden en Bijlen; 584 met Lont; 250 voor het Gasthuys van 't Leger; 300 met Hemden voor de Soldaten; 120 met Schoenen; 637 kleyne met Stael en Koper tot het slaen van Gelt / en Swaertvegers / Timmerluyden / &c.; maer most 6500 Yren / waer by haer 300 Vrouwen en Kinderen verhoegden / onder den Lord Montcassel (voorleden Jaer door d'Engelsse gevangen / maer in Louwmaent van het lopende ontvlucht) na Vranckrijck stuuren ende tot Onderpant van de Wederlevering der Fransse na 't gemeene seggen Kingsale / Corck / Lymrick en Athlone in handen van der selver Officiers stellen: Oock verliet hem den Ambassadeur d'Avaux: Hy wiert door Sr. Cloudesley Shovel / die den 28 van Grasmaent met het Monmouths Jacht / twee Oorlogschepen / een Kits en sommige Pinassen in de Haven van Dublin seylde en 't Schip de Pellicaen van 20 Stucken / etteijcke Maenden te vooren door de Vyanden van de Schotten genomen / weghsleepte / d'eerste vrees aengejaegt; verhoegde sigh wel met sijne Lijfwachten na Strant; doch dorst / hoewel een der Engelsse eenige uuren door 't vergissen van 't Getijde op 't Droog sat / niets onderstaen.

Omtrent ter eygenster tijt beval hy door drie Proclamatien / dat alle Huyshouders, van wat Staet, Conditie of Qualiteyt, haer Koorn en Graen in sijn Magasijnen souden hebben te brengen en Betalingh in Koper-Gelt (door hem in plaets van Silver gemunt) t'ontfangen; oock niet meer, als het Behoef van hare Familien en de Besaeying harer Landen vereyschten, by haer te houden; de Paerden boven de 14 Palmen, tot Krijgsdienst bequaem, over te leveren, en de Sherifs ende Vrede-Rechters, op 't sien van d'Engelsse de Bakens, ten dien eynde opgerecht, t'ontsteken en de Posse Comitatus t'samen te trecken. Hy wiert in Bloeymaent na de vertelling van eenen overgelopen Wilson / schoon hy aen den Lord Major ende Aldermans op een Smeeckschrift anders belooft had / door het Vertoogh van een der Fransse Ministers / dat sijn Coning 3 Regimenten in de Stad wilde hebben, gedwongen / die Lantaert in Dublin te nemen / en trock kort daer na met al sijn Macht / op 30000 Koppen gegist / over de Boyne.

Coning William vertreyst de den 29 van Somermaent na Hilsborough ende verbolgens met sijn Leger na de Vyanden: Dese overrompelden den 2 van Hoymaent met een Hinderlage van 500 Ruyters ende soo veel Voetknechten een Engelsse van 200 en capotteerden ruym 20; doch kraemden den 3 op het ontdecken van 12 Soldaten van een Bende van 300 Paerden ende 200 Dragonders / tot het besichtigen der Passen onder den Major Generael van 's Gravenmoer afgestuurt en die sy door de Voortocht van 't Leger aensagen / met al haer Macht onder den afgesetten Coning van Dundalke op en weecken voorby Ardee over de Boyne / daer sy d'Engelsse waenden te stuyten. Sijn Majesteyt legerde den 7 omtrent Dundalk; besag in Persoon de Gront voorby Ardee; leyde sijn Volck derwaerts / ende sloegh sijn Tent een Mijl van de Rivier (gedurende 't welcke een Canon-Kogel sijn Laers raeckte ende een naby trappelend Paert het eene Been ontroofde) langs welcke hy den 10 de Vyanden gingh ontdecken en aen welcke hy den 11 een Overwinningh / uyt dessels volgende Brief en bygevoegt Verhael te lesen / bevocht.

Missive van sijne Coninckliјcke Majesteyt van Groot-Brittannien, geschreven in het Leger by Daleck, den 12 July, 1690.

HOOG MOG: HEEREN:

WY hebben niet willen onderlaten, Uw Hoogh Mogende kennisse te geven, op hoedanigen maniere het Godt Almachtigh gelieft heeft, Onse Wapenen te zegenen door het geluckig Succes van de Battaille, op gisteren voorgevallen omtrent de Stadt Drogheda: Wy sullen om korteyts wille Ons alhier niet extenderen over de Particulariteyten van deselve Acte; maer met Uw Hoogh Mogende goetvinden Ons dien aengaende rapporteren aen het kort Verhael, het welck Wy deselve hier nevens zijn toesendende. Waer mede,

In 't Leger by Daleck, den 12 July, 1690. Hoog Mog: Heeren, &c.

Geteeckent,

WILLIAM R.

Verhael

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

Verhael van de Slag aen de Boyne.

DEn 10 July 's morgens met het aenbreecken van den dagh marcheerde den Koning uyt het Campement van Ardée naer Drogheda, alwaer hy het Leger van den Koning Jacobus langs de Rivier de Beone boven de Stadt gecampeert vont; ende, alsoo de Infanterye en de Artillerye seer laet aenquam, soo konde sijn Majesteyt dien dag niets uytrechten, als alleen de Situatie van het Vyantlijck Leger ende de Ondiepten ofte Doorwaden, waer door by het selve soude konnen komen, te gaen besichtigen, dewelcke hy seer difficiel ende by naer impracticabel was bevindende: Hy deed sijn Leger onder het bereyck van haer Canon camperen, het welcke aen Ons de alderfataelste Slagh van de Werelt dacht te geven, alsoo'er sijn Majesteyt een op den Rug kreeg, dewelcke hem de rechter Schouder deed opswellen ende hem een breede Quetsuure maeckte; maer niet dieper, als het afgenomen Vel: Het selve belette niet, dat den Koning, na dat hy sig had doen verbinden, noch vier uuren aen een te Paert bleef sitten. Dien eygen avont commandeerde sijn Majesteyt den Grave van Schomberg met de rechter Vleugel van de Cavallerye, twee Regimenten Dragonders van de lincker Vleugel, de Brigade van Trelawny Infanterye en vijf kleyne Velt-Stuckjes, omme des anderendaegs, den elfden July, des morgens naer twee of drie Doorwaden wel drie Mijlen hooger, als ons Campement, te marcheren, om te sien, of hy deselve soude konnen passeren, om de Vyanden in de Flanck te konnen aentatten, of wel, om deselve te nootsaecken, om voor ons een Beweging te maecken: Als men daer aenquam, vont men aldaer acht Esquadrons van den Vyant, om deselve te defenderen; maer men brachtse in weynig tijt ende sonder groote Resistentie op de Vlucht, passeerde de Doorwade, pousseerdese seer heviglijck en stelde sig aen de andere zijde in Battaille ende in staet, om op de eerste ordre van den Coning naer den Vyant te konnen marcheren, aen welcke dat men daer van kennisse gaf; en de Vyanden sonden een groot getal van Troupen uyt haer Campement, die haer voor de onse in Battaille setteden.

Wanneer den Koning vernam, dat de rechter Vleugel de Ondiepte gepasseert was ende voor den Vyant sig geposteert had, soo deed hy den selven op drie Plaetsen te gelijck voor sijn Campement attacqueren; waer van de eene was op een goede Doorwade voor een kleyn Dorpje, dat de Vyanden occupeerden: op de tweede had men het Water tot de Armen toe, ende op de derde passeerde de Cavallerye al swemmende: De Duytsche Guardes Infanterye passeerden het eerste tot de Middel toe; staende het Vuur van den Vyant uyt, sonder te schieten, voor datse op het vaste Lant waren; waer op die geene, die in het Retrenchement ende in het Dorp waren, aenstonts de Hielen lichteden; maer, eer dat het derde Battaillon van het selve Regiment gepasseert was, quamender vijf van de Vyanden ter lengte van een Pieck, om de onse te repousseren; maer door het veelvuldig Vuur, dat men gaf, soo wierdense genootsaeckt, haer met een groot verlies van Volck ende van een van haer Vaendels te retireren; waer op, de onse geavanceert en uyt het Dorp getrocken zijnde, soo wierdense tweemaels heel dapperlijck door de Vyantlijcke Cavallerye, maer te vergeefs, geattacqueert: Ondertusschen passeerden de Dee-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

nen aen de linker ende de Brigaden van Hanmore ende van la Meloniere aen de rechter zijde; maer deselve wierden niet geattacqueert, als maer de eerste door Dragonders ende de andere door de Cavallerye, dewelcke echter niemendal uytvoerden, als geen Piecken hebbende: Ondertusschen warender dertig Officiers ende Guardes du Corps te samen, dewelcke tot aen onse kant passeerden, alwaerse alle te samen behalven vijf gedoot wierden, dewelcke, door het Dorp heen pousserende, om haer te salveren, aldaer ongeluckelijck den Hertog van Schombergh ontmoeteden, den welcken sy in het Gesicht met een Pistoolschoot dootschooten. Anders soo hebben wy seer weynig verlies gehad. De bovengemelte Guardes, die het meeste geleden hebben, hebben niet meer, als een Capiteyn, doot ende vier andere Officiers gequetst. Vermits nu den Koningh aldaer geen Resistentie meer vont, soo marcheerde hy met de Cavallerye, die hy aldaer had, door 17 Battaillons Infanterye gesouteneert zijnde, om die Troupen, die in Battaille tegen den Vyant waren, te assisteren; dewelcke gedurende het Gevecht niet veel naer de rechter Vleugel geavanceert was en dewelcke sijn Majesteyt met twaelf Battaillons Infanterye en met negen Esquadrons Cavallerye versterkte; waer mede men na haer toe marcheerde; maer sy wachteden niet, dat men haer naderde.

Sy retireerden haer van het begin af seer slecht ende confus genoeg; maer de onse drongen aen, om haer aen te treffen; latende selfs de Infanterye achter haer en doende de vijf kleyne Velt-Stuckjes voor haer passeren, waer mede men haer een weynig beschoot; ende voorts deed men haer Achterhoede door de Dragonders, die van de Cavallerye gesouteneert wierden, attacqueren; en sy sagen ter selver tijt den Koning met sijn Troupen op 't Gebergte te voorschijn komen, het welck haer t'eenemael op de Vlucht bracht.

Ondertusschen, vermits het Lant vol van naeuwe Wegen en van Moerasschen is en vermits de Yren wel te Voet marcheren, soo haddense eenige lichtigheyt, om haer te retireren: Onse Infanterye volgde haer tot Daleck, vier Mijlen van waer dat wyse gepousseert hadden, alwaer den Coning haer halte deed houden; en continueerde deselve met de Cavallerye tot noch vier Mijlen verder te pousseren, als wanneer de Nacht Ons quam te scheyden.

Den Koning deed sijn Cavallerye wederkeeren ter Plaetse, daer hy sijn Infanterye had doen verblijven, en sont na het Campement van Drogeda, om de Tenten en de Bagagie op te soecken, om aldaer te camperen en sijn Troupen, die gefatigueert en ten deele nat waren, een dag te doen uytrusten, en voorts sijn Marsch te continuëren en de Vyanden te vervolgen.

Men weet noch niet particulierlijck, wat dat de Vyanden verloren hebben: Wy hebben veele Gevangenen, waer van wy de Namen noch niet souden konnen seggen: den Lieutenant Generael Hamilton is'er een van: deselve seyt, dat Mylord Carlingford en den Collonel Parker doot zijn.

Wy hebben veele Bagagie-Wagens, Tenten, Ammunitien, Canon en Wapenen genomen, sonder dat men 't getal daer van exactelijck specificeren kan.

Sijne Majesteyt heeft de Stad Drogeda doen attacqueren, waer in 3000 Man voor Guarnisoen leggen.

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

De vordere omstandigheden zijn in de nevensgaende Brief van den Heer Hop (met den Coning na Yrlant gegaen) te lesen.

Missive van den Heer extraordinaris Envoyé Hop.

HOOG MOGENDE HEEREN:

MYn Heeren. Gisteren had ick de Eere, Uw Hoogh Mogende by occasie van een Expresse, die doenmaels door den Coningh naer Engelant wiert geschickt, kennis te geven, hoe sijn Majesteyt met desselfs Armee tot in het gesicht van den Vyant ende tot onder het bereyck van desselfs Canon was geavanceert, met intentie, om sonder verwijlingh tot een Hooft-treffen te komen. De Battaille is oock immediaet daer aen ende selfs in het Moment van het vertreck van dien Expressen gevolgt; en kan ick derhalven by desen niet nalaten, Uw Hoog Mogende daer van en van de Victorie, door sijne Majesteyts Wapenen (Godt zy gedanckt) op den Vyant bevochten, respectueuselijck te berichten.

Den Coning hadde de voorige Nacht alle de Cavallerye van de rechter Vleugel nevens 6 Battaillons gedetascheert, om by Sheyne, 3 Mijlen boven het Leger, de Riviere te passeren, en insgelijks een Brigade Ruyterye van de lincker Vleugel na de zijde van Drogeda geschickt, om aldaer het Water over te gaen, om alsoo met het gros van d'Armee van vooren en door de voorn. gedetascheerde Cavallery van beyde de zijden den Vyant te beklemmen. Oock waren 2 Battaillons gecommandeert, om d'Excursien van 't Guarnisoen van Drogeda te observeren.

De rechter Vleugel nevens de voornoemde ses Battaillons passeerde 's morgens om acht uuren de Rivier ende repousseerde aenstonts daer aen met weynig moeyten 2000 Paerden van den Vyant, die op haer af waren gekomen. Omtrent ten elf uuren voormiddag beval sijn Majesteyt, dat het Leger de Riviere soude passeren. De Vyantlijcke Armee hadde de voorschreve nacht alle de Tenten ende Bagagie opgehaelt en ten meerendeel versonden, en sig verder des morgens uyt haer Campement getrocken en tegens een Hooghte, die het selve deckte, in twee Linien in forme van Battaille gestelt; latende verscheyde Detaschementen soo van Infanterye, als Cavallerye, by een op den Oever van de Riviere, om de onse het overkomen te disputeren. Des Conings Leger marcheerde naer de Vyanden onvertsaeghdelijck ende met de uytterste Animositeyt tot soo verre, dat, de Troupen aen de Riviere gekomen zijnde, yder sig evertueerde, om de eerste te passeren, sonder juyst heel veel acht te geven op de Gués; waer door dan veele Regimenten, en onder deselve de Deensche Infanterye, tot aen de Schouderen en Hals toe door 't Water gingen en haer Schiet-Geweer en Buskruyt met de Handen boven 't Hooft mosten houden: d'eerste, die de Rivier passeerden, waren de drie Battaillons Hollantse Guardes, en aen 't Hooft van deselve den Heer Grave van Solms; gelijk oock den Heer Hertog van Schomberg.

Als deselve aen de overkant waren gekomen, gaf den Vyant uyt eenige Huysen van een Boeren Gehucht aldaer, mitsgaders van achter een Wal van een Koornlant, alwaer een groot Detaschement lagh verborgen, dapper Vuur op haer; maer wiert des onaengesien met een soodanigen Moedigheyt ende Vigeur, die naeulijcks door de Officieren konde werden geborneert, aengevallen,

dat na een korte en hevige Schermutseling den Vyant confuselijck uyt haer Posten wiert gedreven.

Dese Battaillons Guardes sigh vervolgens op het vlacke Velt in ordre van Battaille stellende, hielden niet alleen stant tegens verscheyde Battaillons ende Esquadrons van den Vyant; maer brachten haer selfs aen het deynsen. Geduurende dit Gevecht wiert den Heer Hertogh van Schombergh, die sigh daer omtrent bevont, soo ongeluckelijck door den Hals geschooten, dat deselve plotseling van het Paert ter Aerde storte en, sonder een Woort te spreken, de Geest gaf: De verdere Troupes, die inmiddels overquamen, hadden mede 't geluck, den Vyant te repousseren; soo dat in weynig tijts alle sijne Majesteyts Infanterye in volle Slag-ordre in 't Campement, daer den Vyant dien morgen had gestaen, wierde gestelt.

De Ruyterye by het Voetvolck wesende gekomen, is van alle kanten recht geavanceert op den Vyant, die continueel voor de onse retireerde. In die Retraitte raeckte de lincker Vleugel van sijne Majesteyts Ruyterye in Actie met eenige Vyantlijcke Esquadrons, die onder het Commandement van den Lieutenant Generael Hamilton sig aen een Dorp omtrent een Mijl van de Riviere hadden geposteert, en deed deselve in het kort te rug wijcken; werdende den Generael Lieutenant Hamilton, die aen het Hooft lichtelijck was gequetst, gevangen. De rechter Vleugel trof insgelijcks des Vyants Arriere-guarde met veel advantage; soo dat haer Leger in confusie weeck, achterlatende hare Bagagie, Tenten, Ammutie ende negen Stucken Canon, die alle, gelijck mede eenige Vendels en Standaerden, verovert zijn.

Oock wierden veele van des Vyants Soldaten, die sigh hier ende daer in het Koorn verborgen hadden, ter neder geschoten; gelijck oock veele zijn gevangen, daer onder een Fransch Collonel. De Soldaten van sijne Majesteyts Armee hebben in het plunderen van des Vyants Bagage goede Buyt bekomen; onder anderen silvere Services, goude Horologies ende Gelt; oock Hant-Paerden van den gewesen Coningh ende van den Hertogh van Berwijck: Specialijck is by een Fransch Officier, die doot gebleven is, door een Deensch Soldaet gevonden ende aen den Hertog van Wirtemberg ter handen gestelt een Bajonet, hebbende aen de eene sijde de Wapenen van Vranckrijck ende daer boven het Beelt van de soo genaemde St. Louys, en aen de andere zijde dese execrable Inscriptie: *Le Roy de France fera couper la Test au Prince d'Orange.*

Oock is uyt de Sack van een gedoot Fransch Officier gehaelt de Ordre van de Battaille van den Vyant, en daer uyt gesien, dat deselve 55 Esquadrons en 32 Battaillons sterck is geweest.

Den Coningh, die sijn Troupen Personelijck tot het chargeren met den Vyant heeft aengevoert, ende daer door aen niet weynig gevaer is geëxponeert geweest, heeft aen het Hooft van dessels Cavallerye, de Infanterye volgende, den Vyandt tot in den laten avont gepoursuiveert; ende, deselve alsoo vooruyt vluchtende, heeft sijne Majesteyt eyndelijck goetgevonden, de Armee, om deselve van de Fatigues van een groote Marsch, die door het vervolgen van den Vyant op het minst negen uuren lang is gedaen, wat te verfrissen, alhier halte te doen houden en de Bagagie, die, om de Battaille niet t'embarasseren, achtergelaten was, in te wachten.

Van

Van onse zijde zijn buyten de ongeluckige Scheut van den Heer Hertogh van Schombergh geen Hooft-Officieren, tot Collonels incluys, gebleven; alleen den Oversten de la Calimotte in de Dye wesende gequetst; en is oock het getal van de gemeene Combattanten, die van onse zijde gebleven of gequetst zijn, seer gering. Overgekomen en gevangen Soldaten van den Vyant, die desen morgen in het Leger zijn gebracht, rapporteren, dat het restant van de Vyantlijcke Armee dese Nacht met stille Trommen in groote confusie verder geretireert en na Dublin getrocken is, werwaerts apparent sijne Majesteyts Armee morgen sal volgen.

Waer mede, Hoogh Mogende Heeren, &c.

In het Hooft-Quartier by Daleck, den 12 July, 1690.

Geteeckent,

J. HOP.

Onder de Lijcken van d'Engelsse kant most men tellen Dr. George Walker/ welcke voorleden Jaer Londonderry soo mannelijck verweert had en tegen Mr. David Maxwel/ Predicant van Donoghaddee/ en meer sijner Vrunden na 't ontfangen der Wonde/ die hem de Doot deed/ sprack:

WAERDE BROEDERS en VRUNDEN:

Dese mijne Wonden ende Bloet zijn een genoegsame blijck van mijnen Yver voor de Protestantsche Religie; gelijck oock de moeyte ende sware Tocht, die ick voorleden Jaer in Londonderry uytstont: Echter moet ick U L., als een stervend Predicant ende een Protestantsch Krijghsman, seggen, dat, gelijck als ick, Godt zy gedanckt, verscheyde Jaren een Predicant ben geweest, ick oock van mijne Kintsheyt af een oprechte Soon van de Kerck van Engelant geweest heb; ende soo sterve ick. Ick heb het altijt mijne Plicht geoordeelt, het Belangh van die Kerck te bevorderen; ende, wanneer onlangs de Protestantsche Religie gevaer liep, van door het Pausdom overstroomt te werden, ende dat gantsch Yrlant op Londonderry na verloren was, gingh ick derwaerts ende waeghde beneffens veele andere Helden, die daer waren, mijn Leven ende Goederen, om dien Vloet te stuyten ende een Overblijffsel te bewaren, tot dat de Wapenen van onsen Zeeghaftigen Vorst een Wegh in dit Coninckrijck baenden. De Mildadigheyt onses grooten Coninghs jegens my was hem selven gelijck; ende ick ontfingh sulcke Teeckenen van sijne Goedertierentheyt, dat ick aen sijne Gunst voor het toekomende niet behoefde te twijffelen, schoon ick my niet weder op nieuws in den Krijgh begaf. Maer, siende onse Religie, Vorst, Vaderlant ende Vryheyt in immer soo groot een Gevaer, als te vooren, konde ick niet ledigh staen ofte mijn Gemoet quijten, sonder dat geringh Beleyt ende die weynige Couragie, dewelcke God my verleent had, ten Dienst van mijn Vaderlant tegen den Gemeenen Vyant te gebruycken. Al had ick tien duysent Levens te verliesen gehad, ick soud'er niet veyl genoegh mede hebben konnen zijn in soo een goede saeck. Ick heb nu een doodelijcke Quetsuur op het Bed van Eere ontfangen; ende ick achte mijne Doot op dese wijse veel eerlijcker, dan of ick in de grootste Prael ende Glory op Aerde geleeft ende Millioenen van Menschen, om mijn Lijck te beweenen, nagelaten had. Hier door mogen de nakomende Geslachten

slachten mijn Yver voor de Protestantsche Religie vernemen; ende ick hope, dat sy my in het wederstaen des Pauschdoms tot den laetsten Adem toe sullen navolgen. Een Heyden kon seggen : *Pulchrum est, pro Patria mori* ; maer ick heb Reden, my meer in mijne Doot te vermaecken, om dat ick niet alleen sterve voor mijn Vaderlant, maer oock voor de hanthavingh des Kercks van Engelant, waer van ick een Bedienaer ben, ende voor het verdedigen van de Vryheden der Onderdanen in dese drie Koninckrijcken ende de Veyligheyt der Protestantsche Religie in Europa, die groot gevaer soude gelopen hebben, indien niet God onsen Grooten Koning als een anderen Constantinus had opgeweckt, om ons te verlossen. Ick ben soo flaeuw, dat ick onbequaem ben, my selven uyt te drucken; ende wensche derhalven, de weynige tijt, die my noch overschiet, in innige Gebeden tot Godt te besteeden. Ick versoecke alleenlijck, dat gy Uw uytterste vlijt aenwent, om alle Protestanten tot het aenhangen der Protestantsche Religie aen te moedigen, ende dat sy in Vrede ende Eendracht onder malkanderen leven ende gesamentlijck liever haer Leven, Vryheden ende Goederen wagen, dan haer door het Pausdom laten vermeesteren, vermits sy alles daer door souden quijt raecken ende het selve fatael voor hare Zielen ende de Zielen harer Nakomelingen zijn. Gy weet, dat Godt geen behagen schept in Afvalligen ende dat alleen de geene, die ter Doot toe getrouw zijn, de Kroon des Levens sullen ontfangen. Moses, Gideon, Ehud, Simson, David ende Daniel beneffens veele andere Helden, in het Oude en Nieuwe Testament gemelt, die haer Leven voor Gods Saeck ende om het Belang harer Heylige Religie waegden, waren in hooge Waerde by Godt, ende hare Gedachtenisse is eerlijck door alle Geslachten; daer in tegendeel de Zielen der Afvalligen verdoemt zijn ende hare Gedachtenis stinckt; gelijck de Wijse Man spreekt : *De Gedachtenis der Godloosen sal verrotten.* En gy weet, dat onse Saligmaecker segt, dat, die niet alles, wat haer lief en waert in dese Werelt is, willen verlaten, sijner niet waerdig zijn, ende alsoo in de toekomende Werelt uyt sijne tegenwoordigheyt sullen verbannen werden. Ick sal U niet verder lastig vallen : Doet mijne Groetenisse aen mijne waerde Huysvrouw ende Kinderen ende segt haer, dat ick hope, dat het haer eenigsints sal vertroosten, dat ick voor soo een goede saeck sterve; en segt mijne Soonen van mijnent wege, dat het het Bevel van haren stervenden Vader is, dat sy mijn Exempel in het wederstaen des Pausdoms ende het aenhangen der Protestantsche Religie navolgen, waer door sy de Zegeninge Gods alhier ende de eeuwige Gelucksaligheyt hier namaels sullen beërven, welcke ick nu hope, te genieten naer alle de moeyelijckheden ende ongemacken, alhier uytgestaen. Ik wensche nu, dat onsen Grooten Koning binnen korten als een glorieus Overwinnaer weder naer Engelant sal keeren ende dat Yrlant, naer de Overwinnige door sijne geluckige Wapenen verkregen, de Zegeninge des Euangeliums en een lange ende vaste Vrede sal genieten. Tot welcken eynde God door sijne oneyndelijcke goetheyt sijnen grooten Dienaer, onsen Souvereyn, geve het Herte van David, de Wijsheyt van Salomon, het Swaert van Gideon ende de Sterckte van Simson, op dat hy alle de Vyanden der Protestantsche Religie magh overwinnen ende na een lange ende voorspoedige Regeeringe met Glory ende Eere hier namaels gekroont werden. Dit is het Gebed, ô Heere, van uwen onwaerdigen stervenden Dienaer door de Verdiensten uwes Soons Jesu Christi,

Christi, door wiens Verdiensten ick alleen verwachte, Salig te worden, ende in wiens Handen ick mijnen Geest beveele.

De Buyt/ die d'Engelsse bequamen/ bestont uyt 8 a 9 groote Canons; 5 a 6000 stuks Wapenen/ daer onder die van twee geheele Regimenten/ in goede Ordre ter Aerde gesmeten; menighte Tenten; Bagage/ &c. Den Coningh begeerde/ alle/ die de Wapenen ter neder souden werpen/ te verschoonen/ en deed een Schot/ die 7 Yren/ welcke het vluchten van Ardee belet was/ vermoort had/ in't Gesicht der gantsche Soldatesque ophangen.

Haer Hoog Mog: antwoordden op's Conings Brief: Dat sy niet konden nalaten, sijne Coninckllijcke Majesteyt over de Victorie te congratuleren ende te betuygen de overgroote Blijtschap ende Vreughde, die sy hadden geschept over het geluckigh Succes ende de Overwinninge, waer mede het God Almachtig gelieft had, sijne Coninckllijcke Majesteyts Desseynen ende Wapenen te zegenen, ende bysonder sijne Majesteyts Geheyligde ende Dierbare Persoon in soo veel Gevaer te bewaren van grooter Ongelucken, als de Quetsure, die sijne Majesteyt tot haer Hoog Mog: leetwesen hadde ontfangen; met toewenschinge, dat God de Heere alle sijne Majesteyts verdere Ondernemingen soude voorspoedig maecken, insonderheyt alle sinistre Toevallen van sijne Majesteyt af keeren, en versoeck, dat deselve, in consideratie nemende, hoe veel Gods Kercke, de Gereformeerde Religie, sijne Majesteyts Rijcken, desen Staet en gantsch Europa aen de Conservatie van dessels Dierbare Persoon gelegen was, sig niet so veel aen het gevaer wilde exponeren en als een minder Officier en Soldaet hazarderen; maer in alle voorvallende Occasien, omtrent 't geene sijn Majesteyts Persoon betrefte, niet so seer met sijn bekenden en beproefden Moet en Courage, als wel met sijne Majesteyts hoogste Wijsheyt en Voorsichtigheyt, te rade gaen.

Den Coning stuurde/ doe hy de Missive ontfing/ de volgende aen den Staet.

HOOG MOG: HEEREN:

WY hebben op huyden wel ontfangen Uw Hoog Mog: Missive van den 25 der voorlede Maent, waer by deselve gelieft hebben, Ons te feliciteren over de Victorie, dewelcke het Godes wille geweest is, Ons tegen onse Vyanden in de Battaille by Drogeda onlangs te verleenen: Wy bedancken Uw Hoog Mog: seer hooglijck wegens d'Expressien van goede Genegentheyt t'onswaerts, in deselve Missive vervat; mitsgaders voor de groote Sorg ende Affectie, dewelcke deselve gelieven voor Onse Persoon allenthalven te betoonen: Sullende by alle gelegentheyt ende voorvallen trachten te doen blijcken, hoe hooglijck Wy Uw Hoog Mog: voor deselve en diergelijcke kenteeckenen van der selver Affectie zijn verplicht. Verders God biddende, Hoog Mog: Heeren, &c.

In 't Leger by Lincollen Bridge
den 8 Augusti, 1690.

Getekent,
WILLIAM R.

Den ouden Coning weeck op d'eerste Vlucht van sijne Volckeren aen den Oever der Rivier (het bestier over sijn Leger latende aen de Generaels/ en insonderheyt den Grave de Lauzun/ die d'Aftocht ordentelijck beleyde) met een Regiment Paerden en een Dragonders na Dublin; quam 's avonts in 't stille daer binnen; vergaderde 's Nachts een kleynen Raed/ en voerde haer te gemoet:

Mijn Heeren:

IK had een seer goet Leger in Engelant; doch, wanneer Ik 't het meest behoefde, verliet my 't selve, doordien het grootste gedeelte sig by mijn Vyant voegde: Dese gantsche Overloping deed my na Vranckrijck vertrecken, daer Ik van den Coning seer wel ontfangen wiert en my alle mogelijcke Versekeringen, van my op mijn Throon te sullen herstellen, gedaen: Van daer gingh Ik in dit Coninckrijck over; en Ik vont mijn goede Catholijcke Onderdanen in soo treffelijcken Staet, als haer behendigheyt en overleg konden toelaten; en, alhoewel Ik menigmael in vermoeden ben geweest, dat sy, wanneer men eens hantgemeen raeckte, geen Battaille souden konnen uytstaen, vleyde Ik my echter van een andere kant met de hope, dat sy een schrick souden hebben, een vremt Leger in haer eygen Lant te sien, en dit alleen haer aenmoedigen, haer best te doen, 't selve te verjagen. Waerlijck, mijn Leger heeft my, als dat van Engelant, niet verlaten; maer daerom niet beter gedaen, dewijl het de Vlucht genomen heeft, eer de Vyant in staet was, het tot sulcks te dwingen: Ik heb het tot geen staen konnen krijgen, wat moeyten door my aengewent zijn ende niet-tegenstaende de Nederlage van so overgrooten belang noch niet was: Dit heeft my geperst, te resolveren, my noyt weder voor het Hooft van een Yrs Leger te stellen: En, dewijl Ik, om mijn Persoon in versekering te brengen, genootsaeckt ben, van hier te wijcken, vermane en bidde Ik U, te bewaren de Getrouheyt, welke U L uw wettigen Prins, die U noyt sal vergeeten en alles aenwenden, om U van het Jok, dat men U staet op te leggen, te verlossen, gesworen hebt. Dat men by een dusdanige verandering, als dese is, de Stad Dublin most verlaten ende in brant steken, is gesegt; maer Ik verbiede U uyt kracht van den Eed, die gy my schuldig zijt, geen de minste Plondering noch Brantstichtingh te gedogen; want sulcks soude na Barbaersheyt smaken ende ick moeyelijck zijn, wanneer men soude geloven, dat Ik van dien Aert was, dat Ik sodanigee dingen goet keurde; veel meer, gebood.

Den volgenden ochtentstont seyde hy tegen de Gouverneur/ dat hy de Sleutels wel aen den Prince van Orange mocht overgeven, en/ wanneer deselve hem iets in 't Oor luysterde (men meent om ordre tot het vermoorden der gevange Protestanten) Neen, Neen, geensints: reets is Bloets genoeg vergoten; en sloeg ten 4 uuren/ seer schreyende en uyt de Neus bloedende/ de Wegh na Kilkenny/ en verder na Waterfort/ op: Hy leyde dien dag 70 Yrsse Mijlen/ die ruym hondert in Engelant uytmaken/ af; deed alle de Bruggen/ die hy overtrock/ achter sigh breecken; gingh 's avonts aen 't Fort Duncannon in de Mont der Haven/ werwaerts hy daegs voor de Slagh Sr. Patrick Trent al gestuurt had/ om een Vaertuygh voor hem gereet

reet te doen houden / t'scheep; met den Marquis van Powis / &c. den 13 na Vranckrijck t'zeyl; wiert van Tegenwint in Cork te rugh gedreven; door Sr. Forant en ettelijcke Fransse Schepen van daer overgevoert; lande uyt de Mutine den 20 tot Brest / en quam den 25 te St. Germain met sober genoegen der Fransse / die haer tot versachtingh van die tegenspoet een tijt langh door het gantsche Rijck met valsche Uytstroyssselen van de Doot van Coning William (aen wiens Leven sy het gantsche Rat des Oorlogs raemden/ te hangen) kittelden; op verscheyde Plaetsen Lijkstatien van desselfs Begravenis toestelden/en Vreugdevuuren nevens andere ontallijcke Sotternyen bedreven; niet alleen met ooglupcking; maer oock op last van haer Coning / die 's morgens ten 3 uuren tusschen den 27 ende 28 het Geschut van de Bastille liet lossen en door de Commissarissen de Deuren der Burgers van Parijs opkloppen en seggen: Staet op: Maeckt Vreugdevuuren: Den Prins van Orange en den Mareschal de Schomberg zijn doot.

Maer dese Vorst (onverhindert door sijn Quetsuur / die in't kort heelde) Meester van de Vyantlijcke Legerplaets en al het achtergelatene geworden/ sont / terwijl sijn Volk uytruste / 5 Battaillons en 4 Esquadrons onder den Heer de la Meloniere den 12 na Drogheda / dat sig / schoon voorsien van een groote Voorraet van Levensmiddelen ende Ammunitien / in 24 uuren overgaf / mits dat de Besettingh van 3 Battaillons ende 300 Fransse met haer dagelijkse Package ende sonder Geweer uyttoogh. Den 13 brack het Leger van by Daleck op en naderde in drie Colommen in manier van Battaille tot op drie Mijlen na van Dublin. Onderwegen quamen veele Burgers 't selve te gemoet; insgelijcks verscheyde Personen/ in Krijgs-Ampten van den ouden Coning geweest;en onder haer sommige sijner Trompetters/ welcke verhaelden / dat de Vyantlijcke Ruytery, die op d'Engelsse geschoten had, geweest was de Guarde du Corps van Coning James, van haer seer veel en haer Commanderende Collonel gebleven ende twee Standaerden verovert, ende het Regiment Paerden van den Grave van Tyrconnel; dat de Yrsse Infantery haer Plicht gantsch niet waergenomen had; dat daerom verscheyde harer Collonels door den gewesen Coning met diepe kleynachting weggejaegt waren; dat de Fransse 7 Battaillons by d'Armee gehad hadden en alleen twee hantgemeen geweest; dat de Vyant sig verbeelt had, dat veele van d'Engelsse by 't aennaderen tot hem souden overkomen; doch dat niet meer, als drie Fransse Roomsgesinden, het gedaen hadden; dat de rest der Yrsse Troupen den 12 door Dublin na Kilkenny geslopen was; doch in soo slechten postuur, dat veele Regimenten niet boven 20 a 30 Man, en sulks noch sonder Wapenen, uytmaeckten.

Syn Majesteyt vaerdigde na Dublin (alwaer de Protestanten / ten deele in hare Huysen en ten deele in een publijque Plaets opgesloten geweest/nu losgelaten waren; de Sleutels door den Gouverneur van het Casteel aen een Capiteyn van het Regiment van Stuart / 14 dagen eerder tusschen Nury en Dundalk gevangen genomen / overgelevert / en de Roomsse / schoon door de

de Magistraet by Publicatie aenstonts na het vertreck des gewesen Conings verseeckert / dat haer geen leet soude wedervaren, mits dat sy haer als getrouwe Onderdanen na de Wetten voegden, meest t'soeck waren) den 13 's middags een Commissaris met eenige Dragonders tot bewaringh der Magasijnen; 's avonts 1000 Paerden onder den Heer van Ouwerkerck / en den 14 des morgens 2 Battaillons van de Hollantse Guardes. Dien dagh liepen ruym 300 Duytsers / onder de Fransse Battaillons geweest / over. Den 15 ruckte 't Leger tot by Dublin / alwaer den Bisschop van Meath sijn Majesteyt dus aensprack.

Met believen van Uwe Majesteyt.

WY zijn eenige van het Overschot der Geestelijckheyt, die gewaegt hebben, onaengesien het vertreck onser Broederen achter te blijven in dese periculeuse Tijden ende seer mismoedigen Staet, om ons in onsen Plicht jegens Godt ende het Volck te quijten. Twee van ons zijn Bisschoppen, die benevens noch vijf anderen in dit Koninckrijck ons verplicht hebben geacht, hier te vertoeven, om de Successie der Geestelijckheyt door de instellinge van Priesters ende Diakenen ende den Queeckhof der Kercke door Bevestiginge te bewaren. De resterende van onse Ledematen bestaen uyt de Geestelijkheyt deser Stad ende die van de Dorpen. De eerstgenoemde zijn op hare eyge kosten onder groot gebreck ende sonder eenige aenmoediginge gebleven; als wesende niet alleen van al haer Onderhout berooft, maer oock aen dagelijcks gevaer ter oorsake van 't betrachten harer Plicht blootgestelt: En de laetste Persoonen, die, van hare Kercken verdreven, haer genootsaeckt gevonden hebben, haer Onderstant en een veylige Schuylplaets in dese Stad te soecken.

De geene, die de oorsaecken ende redenen van ons verblijf in dit Rijck niet weten, sullen ons misschien oordeelen als Involgers ofte Begunstigers des Pauschdoms. Van het eerste kennen wy ons selven vry; zijnde niet verder schuldigh aen eenige Involginge, dan die uyt Voorsichtigheyt geschiet is, om ons selven te behouden; wesende die niet alleen onnosel; maer oock nootwendigh ende dienstig, om waergenomen te werden omtrent een Macht, die ons noch erger had konnen verpletteren, als sy gedaen heeft. Ende het is'er soo verre van daen, dat wy aen het laetste schuldig zijn, dat wy met Nederigheyt achten, dat wy den aenwas ende overstrooming des Pausdoms niet krachtiger hadden konnen tegengaen, dan door 't ophouden onser opentlijcke Vergaderingen, 't blijven by onse Kudden en 't verhinderen, dat deselve door de Roomssche Besendelingen niet verleyt wierden.

Wy bidden niet om Uw Majesteyts Protectie voor onse Persoonen, onse Kercken, onse Religie ofte onse Eygendommen, welcke in eenigerley wijse overweldigt zijn geweest; want onse Persoonen wierden gevangen geset; onse Kercken ons ontnomen; onse Eygendommen door een onlangs uytkomene Acte des Parlements, welcke onse Thienden beroofde, verdestrueert, en de vrye Oeffening onses Godsdienst voor een tijt lang verhindert. Soodanig een versoeck soude aengesien mogen werden als een mistrouwen van Uw Majesteyts sorgh over ons ende

ende schijnen, het Glorieus Desseyn uwer Komste in dit Rijck te wederspreecken. Wy begrijpen seer wel, dat het genereus Oogmerck van Uw Majesteyts tegenwoordigheyt is, ons van de Verdruckingen ende Tyranny des Pauschdoms te redden; en wy zijn wel versekert, dat deselve Vaderlijcke Affectie, die Uw Majesteyt bewogen heeft, sig over onse Benaeutheyt te ontfermen, ons ook beschermen sal, nu wy verlost zijn.

Wy zijn eerder gekomen, om God te loven als den Autheur onser Verlossinge, ende vervolgens Uw Majesteyt als het geluckig Instrument, het welck hy door sijne Voorsienigheyt daer toe opgeweckt heeft; om onse Danckbaerheyt en Plicht aen Uw Majesteyt te betoonen, die een dubbelt Recht tot onse Dienst heeft, niet alleen als onse Koning, maer ook als onse genadige Weldoender en Verlosser; om te bidden voor het Succes van Uw Majesteyts Militie tot voltoying van dat goet Werck, het welck Gy met soo veel perijckel Uws Persoons ondernomen hebt, op dat Gy uwe Victorieuse Wapenen in andere Landen moogt voeren, alwaer het Gesucht en de Oppressien der verdruckte Protestanten immers soo groot zijn, als sy hier geweest hebben, en dat God een Helm der Saligheyt tot U mag zijn in den Dagh des Gevechts ende met U handelen, gelijck hy met Nebucadnesar deed, doen hy hem het Koninkrijk van Ægypten voor sijnen grooten Dienst tegens Tyrus beloofde; dat hy Uwen swaren arbeyt in dit Coninckrijck gelieve te beloonen met de toevoeging van een, dat van veel meerder waerde is, en dat Gy sulck een geluckig en voorspoedig Instrument in 't te hulp komen van anderen moogt zijn, als gy in 't verlossen van 't arme verdruckte Volck van dit Rijck geweest hebt.

Den 16 's ochtents volbracht den Coning/ door een groot getal Heeren verselt en de Compagnie Guardes du Corps omstuwt/ sijn Intrede. De Regeering en de Hoofden der Gildens ontfingen hem op de naeste Grensen van haer Gebied. Sijn Majesteyt reed door de voornaemste Straten/ opgepropt van alderhande soort van Menschen en meest wedersijden door de Hollantse Lijf wachten beslagen/ na de Cathedrale Kerck: De Deken der selve/ Dr. King/ deed een Danck-Predicatie voor de Victorieuse Successen en gevolgde Herstellingh van de Stad en een gedeelte van 't Coninckrijck. De andere Gereformeerde Kercken/ tot den Roomssen Godsdienst gebruyckt of gesloten/ keerden tot haer oude Heeren en wierden heropent.

Den 17 verkondigde men de volgende Proclamatie.

Declaratie van William en Maria, Coning en Coninginne van Engelant, Schotlant, Vranckrijck en Yrlant, aen alle de Volckeren van ons Coninckrijck van Yrlant, die het aengaen magh.

WILLIAM. R.

AEngesien het God de Heere gelieft heeft, onse Wapenen in dit Rijck te zegenen door de Victorie, zedert weynig tijts op onse Vyanden bevochten by de Boyne, de Possessie van onse Hooft-Stad Dublin en de generale Dissipatie van alle, die haer tegens ons wilden opposeren, sien wy onse saecken in soo goeden Staet en soodanigen gelegentheyt, om de Rebellye in dit ons Rijck te verdelgen, dat

dat wy redelijck vinden, Genade te gebruycken en medelijden te hebben met de geene, welcke wy geloven, misleyt te zijn geweest. Wy verklaren dan door dese jegenwoordige, dat wy in onse Coninckliјcke Protectie sullen nemen alle Hantwerckers, Pachters op het platte Lant, Soldaten, Boeren en andere Lantbouwers; gelijck mede alle aensienlijcke ende mindere Burgers, Konstenaers en Ambachtsluyden, welcke in hare Huysingen gebleven zijn of die, deselve verlaten hebbende, voor den 1 Augusti aenstaende haer daer weder in sullen begeven met overleveringe van alle Wapenen aen de Vrede-Rechters, door ons daer toe gestelt of noch te stellen; niet alleen, om haer t'ontfangen; maer oock, om den dag aen te tekenen, op dewelcke sy haer aen onse Authoriteyt hebben komen submitteren; want alsulcks is onse Coninckliјcke Intentie. Noch verklaren wy door dese tegenwoordige, dat wy niet alleen alles vergeven aen de arme Luyden, welcke misleyt zijn geweest en haer op den voor-gepræfigeerden tijt sullen aengeven, ende dat wy haer het Leven en de Vryheyt versekeren niet-tegenstaende alle de Violentien, welke sy door ordre van hare Hoofden gedurende den Oorlogh hebben gepleegt; maer wy beloven oock, dat wy haer sullen herstellen in alle hare Goederen, soo onroerende, als roerende, Beestiael, &c.; haer exhorterende en versoeckende, haer te begeven op hare Lanthuysen of Pachthoeven, om 't Hoy, Granen ende andere dingen te konnen conserveren tot haer gebruyck tegens den Winter. Doch, aengesien veele van onse Onderdanen een wettelijck Recht van Pachtinge hebben op verscheyde Landeryen, sommige van Protestantse Eygenaers ende andere van Papisten, welcke haer in de Rebellye tegen ons geëngageert hebben, willen wy en het behaegt ons, dat alle de Pachters, welcke Landeryen van onse goede Protestantse Subjecten besitten, hare Pacht-Penningen aen d'Eygenaers sullen opbrengen; en, wat aengaet de Paepse Eygenaers, die in dese Rebellye tegen ons zijn geweest, begeeren wy, dat de Pachters de Pacht-Penningen in hare Handen sullen behouden, tot dat sy door de Commissarissen van onse Inkomsten geadverteert sullen werden, aen wie sy daer van Reeckeninge moeten doen: Gelijck wy oock door dese jegenwoordige verbieden, dat men geen de minste Violentie ofte Roverye sal plegen tegens de geene, die haer sullen komen aengeven ende gedragen na de Gehoorsaemheyt, die sy ons schuldigh zijn, ende dat men deselve niet molestere: En soo ordonneren en commanderen wy wijders door dese jegenwoordige omtrent de geene (van wat Staet ofte Conditie sy oock mogen zijn) welcke haer reets in onse Quartieren begeven hebben ende in Gehoorsaemheyt blijven, dat sy in geenderhande wijse sullen werden getroubleert sonder ons expres bevel. Wat de rampsalige Autheurs van de jegenwoordige Rebellye belangt, die de Wetten, door welcke dit Rijck onafscheydelijck aen de Imperiale Kroon van Engelant is gevoegt, geschonden hebben; de Fransse ingeroepen; alle soorten van Violentien en Deprædatien tegens de Protestanten bekrachtigt, en het Pardon ofte de Amnestie, welcke wy den 4 Maert, 1689, aen haer offereerden, verworpen, hebben wy, aengesien wy nu door de Genade Gods in Staet zijn, om haer hare Dwalingen te konnen doen gevoelen, verder geresolveert, haer aen de gevolgen van den Oorlogh over te geven, ten zy wy door de groote ende baerblijckelijcke betuygingen van het leetwesen over haer Misdaet verder geconvinceert werden, dat sy onse Barmhertigheyt verdienen; welcke wy aen de waerlijck

Berou

Berou dragende noyt sullen weygeren. Gegeven in ons Coninckliijck Leger te Finglas by Dublin, den 17 July, in het Jaer onses Heeren 1690 ende het tweede van onse Regeeringh.

Den 19 bracht den Coningh sijn Macht drie Mijlen aen de Suyt-zijde van Dublin; sont den Luytenant Generael Douglas met tien Regimenten te Voet / vier te Paert en twee Dragonders naer Athlone (in welke Stad den ouden Collonel Grace met een talrijke Soldatesque lag) vervolgde sijn Marsch na Waterfort / van waer den Grave van Tyrconnel / die den Naem van Vice-roy aennam / den Grave van Tyrone / Gouverneur / uyt wantrouwen naer Lymrick opontbood; verkoor onderwegen Sherifs ende Rechters van de Provintien; begenadighde meenighte Roomsche met sijn Beschermingh / en verstont op dese Wegh het ongeval te Lant ende ter Zee uyt het schryven van den Staet / het geen hy aldus beantwoorde.

Missive van sijn Coninckliijcke Majesteyt van Groot-Brittannien, geschreven aen de Hoogh Mogende Heeren Staten Generael der Vereenigde Nederlanden in 't Leger by Timolen den 24 July, 1690.

HOOG MOGENDE HEEREN:

WY hebben met het uytterste leetwesen verstaen het ongeval, aen het Leger van den Staet overgekomen in de Spaensche Nederlanden; ende wederom met seer groote satisfactie vernomen de onvermoeyde sorge ende neerstigheyt, waer mede Uw Hoog Mogende trachten, de geledene schade te repareren ende de saecken in voorigen stant te herstellen; Uw Hoog Mogende versoeckende, daer inne verders met haren gewoonen yver te willen continuëren: Wy hebben mede met groot ressentiment ende smerte verstaen het verlies, het welck de Vloot van den Staet heeft geleden in het laetste Gevecht met den Vyant, ende met particulier ongenoegen vernomen, dat deselve in die occasie by de Engelsche Vloot na behooren ende soo, als Wy gewenscht hadden, niet en is gesecondeert geworden; hebbende particuliere ordres gegeven, om naeukeurig ondersoeck te doen van die geene, die daer aen schuldig souden mogen wesen; ende sullen sorge dragen, dat sy naer behooren werden gestraft andere ten Exempel. Wy willen Uw Hoogh Mogende ten hoogsten gerecommandeert hebben, de nodige voorsieninge te doen ende alle mogelijcke sorge by te brengen, ten eynde de voorschreve Vloot van den Staet soo spoedigh, als mogelijck, wederom moge werden in Staet gebracht, om in dese soo pressante Conjuncture voor het gemeene Intrest en het Welvaren van beyde de Natien te konnen ageren; gelijck in Engelant alles sal werden bygebracht, omme sulcks te faciliteren, in dier voegen, als Uw Hoogh Mogende door hare Majesteyt, de Coninginne, sal wesen bekent gemaeckt. Wy verhopen naer het laetste Succes, 't welck God Almachtig aen onse Wapenen in dit Coninckrijck heeft verleent, de saken alhier soo spoedig ten eynde te brengen, dat

Wy

Wy in 't korte Ons ſullen konnen wederom begeven na Engelant, en ſelfs kort daer aen Ons bevinden in den Staet van Uw Hoog Mogende, ſoo als Wy hertelijck zijn wenſchende, ende inmiddels God bidden, &c.

Hoog Mogende Heeren, &c.

In 't Leger by Timolen, den 24 July, 1690.

Was geteeckent,

WILLIAM R.

Haer Hoog Mog: herſchreven / dat haer in de ongevallen, die de Wapenen van den Staet te Lande ende te Water waren overgekomen, tot een groote conſolatie ſtreckten het part en deel, dat ſijne Majeſteyt daer in volgens ſijne gewoonelijcke Liefde en Affectie tot den Staet had genomen, ende dat aen deſelve een byſondere Satisfactie gaf, te ſien, dat aen ſijne Majeſteyt aengenaem waren de Debvoiren, dewelcke alhier wierden aengewent, om de gelede ſchade te herſtellen en de ſaken in vorigen ſtaet te brengen; dat ſijne Majeſteyt verſeeckert mochte weſen, dat haer Hoog Mog: ſijn Majeſteyts Recommandatie daer toe ſorgvuldigh in achtinge ſouden nemen, ende dat by haer niets ſoude werden verſuymt van het geene, dat tot een prompte Herſtellinge van de gelede ſchade ſoo te Lande, als te Water, dienen konde, en dat haer Ho: Mo: om de gelede Deſaſtre niet ſouden nalaten, de gemeene Sake ende Intreſten met den ſelven Yver, als vooren, na alle haer vermogen te behertigen ende te helpen bevorderen; dat, voor ſoo veel de Militie te Lande aenging, bereyts ordre was geſtelt, dat de verſwackte Regimenten gerecruteert ſouden werden, en noch voor de Winter en tegens den 21 October compleet moeten weſen; dat, aengaende de Vloot, 10 capitale Schepen van Oorlog en 6 kleyne Fregatten tot Renfort van deſelve binnen weynig dagen volkomen klaer ende in gereetſchap ſtonden te zijn; niet twijffelende, of de Voorſieninge, in deſen gedaen, ſoude aen ſijne Coninckl: Majeſteyt aengenaem weſen: Dat wijders haer Hoog Mog: met d'uytterſte Blijtſchap hadden vernomen, dat na de geluckige Succeſſen, die het God Almachtig gelieft had, aen ſijne Coninckl: Majeſteyts Wapenen in Yrlant te geven, ſijne Coninckl: Majeſteyt binnen korten van daer in Engelant ſoude konnen wederkeeren ende dat haer Ho: Mo: oock mochten hopen, dat deſelve d'Eere ſouden hebben, van ſijne Majeſteyts Overkomſte met groot verlangen te gemoet te ſien, en wenſchten, dat God ſijne Majeſteyts Wapenen en Desſeynen verder ſoodanig wilde zegenen, dat, het geene aldaer noch reſteerde, kort tot een goet eynde mochte werden gebracht en ſijne Majeſteyt in goede Geſontheyt wederkeeren.

Den 31 geraeckte 's Conings Leger tot Carrick / niet wijt van Waterford: Een Trompetter ende 200 Ruyters gingen den 1 van Oogſtmaent 't opeyſſchen: De Beſettingh onder den Luytenant Collonel Heniſy nam uytſtel tot 's anderendaeghs 's ochtents; ſont doe Articulen; maer ſijn Majeſteyt verwierp ſe en dreygde / dat, ſoo ſy haer niet met het uyttrecken met haer

haer Wapenen en Bagage vergenoegde, hy haer Leven niet soude sparen. Sy maeckte swarigheyt; maer stapte se op de aennadering van den Major Generael Kirke met 5 Regimenten ende ettelijcke Stucken Canon over / ende wiert / 1600 Man sterk / na Mallow op de Wegh van Lymrick gewapent met haer Piecken en stille Trom gebracht; waer by het geluck sloegh / dat Youghal sig aen de 50 uytleydende Dragonders overgaf: Mylords Doubres en George Howard onderwierpen haer sijn Majesteyt. Den selven smertten midlerwijl d'Ongevallen te Lant en ter Zee en het gerust swieren der Fransse in 't Canael soo gevoeligh / dat hy / sijne verdere Overwinningen ter zijde stellende / besloot / na Engelant te keeren. Hy liet sigh ten dien eynde alleen noch maer gevallen / de Wallen van Waterfort van buyten / sonder in de Plaets te treden / te gaen besien en den Gouverneur van 't Fort Duncannon / Capiteyn Michael Burk / op verlies van Genade d'Overlevering af te vorderen: Dese versocht 6 dagen / op dat hy sig met Tyrconnel mocht beraden / en soude haest door Geschut toegesproocken zijn geworden / had hy den 5 in de schemer-avont Sr. Cloudesly Shovel / die by geval daer omtrent swerf / niet met 16 Fregatten in 't Gesicht gekregen: De vrees deed hem aen den Major Generael Kirke schrijven / dat hy bereyt was, d'Aenbieding, hem gedaen en belovende de Voorwaerden van Waterford, t'aenvaerden: 't Wiert toegestaen.

Sijn Majesteyt vertreyfde den 6 na Dublin; vont sig den 8 te Chappel-Izard / en daer goet / dese nadere Declaratie in 't Licht te geven.

De tweede Declaratie van William ende Maria, Coningh ende Coningin van Engelant, Schotlant, Vranckrijck en Yrlant, aen al het Volck van ons Coninckrijck van Yrlant, welke het aengaen mag.

WILLIAM R.

Niettegenstaende onse voorige Declaratie van den 17 July laetstleden tot noch toe de Effecten van Danckbaerheyt ende Gehoorsaemheyt van verscheyde onser Rebellige Onderdanen, welcke wy rechtvaerdig verwachtten, niet voortgebracht heeft en wy echter inclineren, aen de geene, die misleyt zijn, ons medelijden te toonen ende onse verdere Genade te extenderen; oock aen sommige een langer tijt tot het aenvaerden van de reets aengebode Voordelen te vergunnen ende onse Genade aen andere uyt te breyden, verklaren wy nu wijders, dat, voor soo veel aengaet alle arme Arbeytsluyden, gemeene Soldaten, Lanthuurders, Ploegers ende Huttelingen, als mede alle Burgers, Stedelingen, Handelaers ende Ambachtsluyden, welke thuys gebleven zijn of, uyt haer Woonplaetsen gevlucht, voor den 4 van de naeste September in haer gewonelijcke Verblijfplaetsen keeren, overleverende de Wapenen, welcke sy hebben, aen soodanige Officiers, die door ons geappoincteert zijn ofte sullen werden, niet alleen tot het ontfangen van deselve, maer oock tot het enregistreren van de Verschijning der soodanige, die haer onse Authoriteyt onderwerpen, wy hier by betuygen, dat wy haer niet alleen voor hare Levens ende Vryheden willen pardonneren van alle

Gewelt, dat sy op het gesag van hare Overheden gedaen ende bedreven hebben; maer oock dat wy beloven, haer in hare Goederen, haer Vruchten en Vee ende alle hare Personeele Eygendommen, hoedanig, te maintineren; willende ende begeerende op haer, te verschijnen en, daer sy Huurders zijn, d'Oogst van Gras en Koorn tot onderhout voor de Winter te bewaren: Maer, aengesien veele van haer wettelijck Recht tot de Huur van verscheyde Landen hebben, sommig gekregen van Protestante ende ander ontfangen van Paepsche Eygenaers, welcke haer in de Rebelly tegen ons gewickelt hebben, is onse Wil ende Begeerte, dat alle sulcke Huurders, welcke se van onse goede Protestante Onderdanen genieten, hare Huuren aen hare respective Lant-Heeren sullen betalen en de Huurders van alle de soodanige, die in de tegenwoordige Rebelly tegen ons geconcerneert zijn, hare Huuren in hare Handen houden, tot dat sy van de Commissarissen onser Revenue kennis ontfangen sullen hebben, aen wien sy Reeckening van deselve sullen doen. Doch, nademael wy verder onderricht zijn, dat verscheyde van de voorgemelde Rangen, dewelcke onse voorschreve Declaratie aengekleeft hebben, over snoot Tractement van onse Soldaten ende over het quijtgeraecken van Goederen ende Vruchten, op voorwendsel, dat sulcke Vruchten ende Goederen door haer voorheen van de Engelsse geplundert zijn, klagen ende derhalven niet alleen de securiteyt van onse generale Declaratien versoecken, maer oock van particuliere Protectie, te vergunnen aen de geene, diese begeeren, sullen wy, schoon wy ten hoogsten abhorreren alle soorten van Gewelt, aen onse beminde Onderdanen, van wat Religie sy mogen wesen, toegebracht tegen den inhout van onse voorschreve Declaratie, welcke onder het Groot Zegel van dit ons Koninckrijck boven alle andere Securiteyten gaet, echter tot begunstiging van onse voorsz. Onderdanen ende tot afschrick van alle Mishandelaers ordonneren, dat aen de geene, diese wenschen, bysondere Protectien vergunt werden; en wijders op Straffe van onse hooghste Ongenade requireren, dat sy krachtdadig werden voor alle soodanige van onse beminde Onderdanen, welcke in hare Plicht t'onswaerts stantvastig blijven ende zedert de Publicatie van onse voorschreve Declaratie onse Protestante Onderdanen niet geplundert ofte onder de Protectien, welcke sy alreede gehad mogen hebben, de Goederen ende Vruchten van onse Vyanden, die in haer Ongehoorsaemheyt hartneckig blijven, verscholen hebben; want in beyde dese Gevallen kunnen sy niet anders verwachten, als dat sy, voor het geen sy gedaen hebben, aenspraeckelijck sullen wesen, of sy moeten aenstonts alle sulcke geplunderde Goederen aen hare Eygenaers wedergeven ende insgelijcks aen sommige onser Vrede-Rechters ontdecken, wat Goederen ende Vruchten sy alsoo verborgen hebben. Ende voor andere van hooger Rang en Qualiteyt, oock de sulcke, dewelcke een Ampt, het zy Militair ofte Civil, onder onse Vyanden bedient hebben, verklaren wy tegenwoordig, dat, indien eenige van haer haer binnen de bovengemelde tijt aen onse Gehoorsaemheyt sullen onderwerpen ende te vrede wesen, haer selven geduurende de Rebelly in dit Coninckrijck naer de Stadt ofte Plaets, die aen haer geassigneert sal werden, te begeven, sy voor hare Levens veylig sullen wesen ende de Vryheyt van sulcken Stadt ofte Plaets hebben, ende, ingeval sy verlaten ende gebreckelijck zijn, oock een Onderhout naer hare respective Qualiteyten aen haer vergunt werden ende het selve aen

haer

haer door de Commissarissen van onse Revenüe betaelt, tot dat wy door de Zegeningen der Vrede gelegentheyt hebben, de Conditie van alle onse Onderdanen, ende insonderheyt soodanige, welcke haer het spoedigste tot onse Gehoorsaemheyt sullen begeven, te overwegen. Omtrent de Vremdelingen, van wat Natie sy mogen wesen, welcke in dit Koninckrijck Dienst tegen ons genomen hebben, verklaren wy verder, dat, indien sy den Vyant verlaten ende in onse Quartieren binnen den voorschreven tijt overkomen, sy niet alleen, terwijl sy in dit Coninckrijck zijn, onse Protectie sullen genieten, maer oock aenstonts Paspoorten ontfangen, om direct naer hare respective Landen te vertrecken. Dan, indien dese Openbaringen van onse Genade ende Gunst niet uytwercken, 't geen sy verdienen, ofte ingeval iemant in de Barbarische en Onchristelijcke manier van branden ende verwoesten, in sommige Plaetsen onlangs gepractiseert, volhart, sullen wy ons selven volkomen ontlast houden van alle de Consequentien ende Ruinen, welcke nootsaeckelijck moeten volgen, nademael de geene, die tegen onse Genade hartneckig blijven, de Autheurs van haer eyge Confusie zijn. Gegeven in ons Hof te Chapel-Isard den 11 Augusti, 1690. In het tweede Jaer van onse Regeering.

Ter selver tijt brachten de Brieven uyt Engelant aen den Coning naricht/ hoe ver het wacker Beleyt sijner Gemalin de Vyanden en hare Aenhangers van haer Trots verstoken had.

Door de bevepliging der Kust by sijn af wesen en 't vertreck van de Soldatesque na Yrlant waren d'Engelsse Regimenten van Marlboroug/ Fitzpatrick/ Hales/ Churchil en Colleyen in Somermaent uyt Vlaenderen opontboden: Sy landden den 29 aen den Tour; quamen wel te pas/ en wierden nevens de Posse Comitatus der Wester Provintien tot verhindering van een Landing der Fransse gebruykt; want de Vyanden hadden/ zedert dat de gesamentlijke Vlooten op de Rivier van Londen gelopen waren/ na gelegentheyt geloert; op haer eerste aenkomst al tekenen van een groot voorhebben getoont; een van haer Scheeps Luytenants/ in een Sloep aen Lant geroeyt ende by Wicht achterhaelt/ geklapt/ dat in haer stilleggen tot Brest de Vloot van misnoegde Engelsse tijdingh kreeg, dat sy op 't ontdecken der Fransse Zeemacht langs de Brittannische Kusten Oproer souden verwecken; dat d'Engelsse en Hollantse Vlooten in de Havens geanckert lagen en licht verrast en overvallen konden werden, en dat het oock, had de Tegenwint, even voor dat sy by der hant was, geresen, 't niet belet, geluckt soude hebben; sy door Proclamatien en Brieven van Stricklant en meerder quaedwillige Engelsse het Volk tot Verraet soeken te brengen en voorgegeven/ niemants leet, maer de herstellingh van den ouden Coning, te beoogen; met beloften van de hanthaving der Engelsse Kerck, en dat Vranckrijck sig soo wel van Engelsse, als Fransse, soude bedienen, en sy met 40000 Man Engelant invallen. Sy mosten echter spoedig na hare Kusten tot het ontschepen van menigte Siecken ende Gequetsten.

Aen de Coningin van Engelant/ den 14 van Somermaent 's avonts van Kensington op Withal overgegaen/ wiert wegens eenen Crone/ om 't uytdeelen van

van Commissien des geweesen Conings over Hoog Verraet te Recht gestelt / schuldig verklaert en tot hangen en gevierendeelt te werden verwesen / als hy onder de Galg tot sterven gereet stont / aengedient een Openbaring van een Verraet / dat tegen hare Majesteyten gesmeet soude wesen / ende als schuldig na den Tour gesonden de Graven van Clarendon en Neuburg / Mylord Forbes / den Ridder Fenwich / Mr. Stafford en Major Knyver Hastings; en na andere Gevanckenissen Capiteyn Rider / de Ridder Nicholas Butler / Sr. Charles Turner / Mr. Pepijs / de Ridder Henry Sheres / Capiteyn Hatton / Major Matthews en de Ridder Adam Blair. Wanneer eenige Leden der Geheyme Raed de Coningin voordroegen / haer rijpelijck te beraden, eer sy den Grave van Clarendon, haer Bloetverwant, in den Tour liet brengen, seyde haer Majesteyt: 't Is waer, hy is mijn Moeders Nabestaende; maer Ik ken geen Maegschap, als mijn Man, den Coning, en het gemeene Welvaren van het Lant. D'Uytkomst leerde nochtans / dat sy onnosel waren; want men ontsloeg haer / doe sy 't op de gebruyckelijcke tijt versochten / eerst op Borgtocht ende daer na volkomen / soo wel / als de geene / die haer van het getal / in de nevensgaende Proclamatie uytgedruckt / aengaven.

Proclamatie wegens den Coning en de Coninginne.

MARIA REGINA.

HAre Majesteyten, geinformeert zijnde, dat de ondergenoemde Persoonen te samen met verscheyde andere qualijck geintentioneerde hebben geconspireert, om het Gouvernement te troubleren ende te ruineren, ende dat sy haer ten dien eynde verbonden hebben, met harer Majesteyten Vyanden een Invasie te verwecken, weshalven men zedert weynig tijts verscheyde ordres heeft gegeven, haer wegens het Crimen van Hoogh Verraet te arresteren, maer sy uyt haer gewoonlijcke Verblijf-Plaetsen geretireert ende gevlucht zijn, om de Justitie te ontgaen, hebben hare Majesteyten om de voorverhaelde Redenen ende op het Advys van der selver Secreten Raed goetgevonden, de tegenwoordige Proclamatie te doen publiceren; ordonnerende ende beveelende door deselve aen alle hare Wel-beminde Onderdanen, te ontdecken, te vangen en vast te houden Edward Henry, Grave van Lichtfield; Thomas, Grave van Aylesbury; William, Lord Montgomery; Roger, Grave van Castlemaine; Richard, Vicomte Preston; Henry, Lord Bellasyse; den Ridder Edward Hales; den Ridder Robert Thorold; den Ridder Robert Hamilton; den Ridder Theophilus Oglethorp; den Collonel Edward Sackvile; den Luytenant Collonel Duncan Abercromy; den Luytenant Collonel William Richardson; den Major Thomas Soaper; den Capiteyn David Lloyd; den Heer William Penn; den Heer Edmund Elliot; den Heer Marmaduke Langdale, ende Edward Rutter, op wat Plaetsen men haer sal konnen vinden, ende deselve te leyden of te voeren by de naest zijnde Vrede-Rechter ofte Opper-Magistraet, aen welcke door desen jegenwoordigen geordonneert wert, haer in de dichtste Gevangenisse te senden, omme in deselve te

blijven,

blijven, tot dat sy door d'ordinaris Cours van Justitie daer uyt sullen gebracht werden. Oock injungeren hare Majesteyten door dese tegenwoordige Proclamatie aen de voorsz. Vrede-Rechter ofte Magistraet, haer ofte haren Secreten Raed daer van aenstonts te informeren; verklarende en publicerende verder hare Majesteyten door dese tegenwoordige aen alle de geene, welcke eenige van de bovengenoemde Personen sullen verbergen, helpen verbergen ofte hare Evasie begunstigen, dat sy wegens die Misdaet in Rechten sullen vervolgt werden volgens de Rigeur der Wetten. Gegeven in ons Hof te Withal, den 24 July, 1690, in 't tweede Jaer van onse Regeering.

De Coninginne Weduwe begaf haer / op dat de Roomsgesinden op haer Naem niet eubels souden bedrijven / tot half Herfstmaent na Windsor; en d'Aerts-Bisschop van Cantelberg en de Bisschoppen van Norwich / Ely / Bath en Wells en Peterboroug / aengesien men door gedrukte Geschriften haer verdacht socht te maken / een Verdediging van dusdanigen inhout in 't Licht.

DAt sy (beschuldigt, van door een Memorie den Coning van Vranckrijck versocht te hebben, Engelant t'invaderen, ende ten dien eynde met Monsr. de Croissy gedurigh gecorrespondeert) in de tegenwoordigheyt van God betuygden: I. Dat sy onschuldig van die Lasteringen waren en op den Pasquilleerder begeerden, sijn seggen te bewijsen. II. Den Autheur van de nieuwe Liturgy niet kenden, geen t'samenspanningh daer omtrent gehad noch deselve gepubliceert ofte gebruyckt hadden. III. Noyt met Mr. de Croissy ofte Fransche Ministers gecorrespondeert ofte het Memoriael doen præsenteren, ende alle sulcke Nodigingen renuntiëerden. IV. Alle Complotten in hare Vergaderingen in Lambethhouse (alleen streckende tot het overleggen, hoe sy in hare tegenwoordige Swarigheden best een ongequetst Gewisse voor Godt ende de Werelt souden houden) lochenden. V. Ende in plaets, van Voortplanters van Engelants Rampen te wesen, dagelijcks alles deden ende baden voor de Eer ende Welvaren van Engelant ende haer Kruys geduldig souden dragen: Verder, dat sy volgens de Leer onses Saligmakers den Autheur van het Pamphlet goet voor quaet wenschten te doen; dat sy alle het hare tot Weeringh van Papery ende Arbitraire Macht in Engelant aengewent hadden ende met meerder Yver, soo het God behaegde, haer Leven souden opofferen tot verhinderingh van Papery ende de Arbitraire Macht van Vranckrijck, welckers Vervolgingh van hare Protestantsche Broeders haer versch in de Geheugenis lagh; dat sy het ongeluck hadden, dat sy geen volkomen Antwoorden op de Libellen, industrieus tegen haer uytgestroyt, in het Licht konden geven; maer dat sy hoopten, dat hare Lantsluyden haer noyt sonder oorsaek souden haten ende dese plechtelijcke Protestatie van haer Onschult aennemen, ende dat sy haer van de Concurrentie van den Bisschop van Glochester, soo haest hy een Copy ontfangen kon hebben, verseeckerden.

Op dat men ondertusschen altijt Volck by der hant mocht hebben / hielt men / so langh de noot prangde / 8000 Man op Blackheath / die de Coningin noyt besichtigde / of sy was door een groote Rey der Gemeente / bewijsende alle

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

blijcken van toegenegentheyt / omringt ; ende de Stadt Londen / uyt welcke verscheyde Collegien haer met Adressen vol beloften van bystant opwachten / bood vrywillig aen / 6000 Man te Voet / 1000 Dragonders ende 500 Ruyters op haer eygen Beurs te lichten.

Onder dese besigheyt seylde de Fransche Vloot / na te Havre ende Honfleur de onnutte ende onbruyckbare Bootsgesellen te Lant geset ; de beschadigde Schepen gecalefatert ; het onvolle getal met het Volck der kleynste / die men tot Havre ging ontwapenen / vervult / ende se met Kruyt ende Kogels tot een tweede Gevecht voorsien te hebben / weder naer de Engelsche Kusten. Tot verseeckering / van niet schielijck overvallen te werden / sont den Vice-Admirael de Tourville Monsr. de Relingue met vijf Schepen ende twee Branders naer de Pas van Calais ende beval hem / op het eerste beoogen der Engelsche ende Hollantsche Vlooten het hem bekent te maecken. De Vloot vertrock met dat Esquadre ende een ander / oock van vijf Schepen ende twee Branders / onder den Marquis de Amfreville naer Yrlant geschikt / den 29 uyt de Haven van Havre. Den 30 wiert sy door 15 Galeyen onder den Luytenant Generael / den Hertog van Noailles / op de Hoogte van Hougue versterckt. Door Storm ende Regen waren de Galeyen den 31 gedwongen / om schade te vermijden / den Inham van de Baey van Torbaey te soecken / ende bereycktense ter middernacht. 's Anderendaegs / den eersten van Oogstmaent / anckerde de rest der Vloot ter eygenster Plaets. Tourville verbaerdigde alles tot een Landing ende vont den Oever by Tingmouth de bequaemste. Den 4 verVoeghden haer de Chaloupen naer de Galeyen ende vertrocken 's avonts ten tien uuren met deselve ende 1800 Man naer Tingmouth / vertoef den 's Nachts een halve Canonschoot van de Burgt en ontscheepten 's ochtents haer Volck / en aldereerst den Grave d'Estréez / Vice-Admirael van het Westen / dewelcke de Macht aenvoerde : dese plonderde met 't scheuren der Boecken een Kerck met eenige Huysen ende leyde sommige / t'samen omtrent 25 / nevens weynige Baeckens en Visschers Booten in d'Asch / ende keerde met die Roem te rugh na Torbaey ; hoewel na haer voorgeven tegen den last van d'Estréez ; 't geen / soo het vastgaet / moet doen geloven / dat die Barbarische Wreetheyt een ingekanckerde Quael in de Fransse Natie geworden is. Vruchteloos blamden sy door dat middel op een Opstant. Sy joegen echter de Oorlogschepen ende Koopvaerders / uyt de Straet onder de Vice-Admiraels Killegrew ende Allemonde den 22 van Hoymaent door de Greyhound aen 's Lants Eynd van het voorgevallene verstendigt ende den 23 te Pleymuyden ingelopen / om de nabyheyt die schrick aen / dat de Schepen in de West-Comser gehaelt ende 2 a 3 Batteryen / d'eene onder het bestier van Allemonde ende d'andere onder den Grave van Nassau / opgerecht wierden ; door den Vice-Admirael aen 't Volk gevraegt / welcke neygden / aen Lant te gaen ; yder willig bevonden ; aen de Bootsgesellen der Koopvaerdyschepen d'eygenste beloning van d'Admiraliteyt / die d'overige genoten / toegesegt ; 300 Hollanders op het

Casteel

Casteel gebracht; maer door den Gouverneur na een kort verblijf te rug gesonden/ tot dat hy se soude behoeven; oock naderhant/ wanneer de Vyantlijcke Armade haer nu en dan in de Ruymte begon te laten sien/ 1500 Zeeluyden/ meest Hollanders/ op de Casteelen gelegt/ en d'Oorlogh- en Coopvaerdyschepen in goede ordre geschickt.

't Had geen gevolgh; want de Fransse Vloot vertrock den 14 der Maent uyt Torbaey; en men bespeurde uyt onderschepte Brieven/ dat sy te vol Siecken was en te veel der hare gestorven/ oock d'Engelsse Kust te wel beset/ om een Landing te doen/ en daerom met bywooning van Monsr. de Bonrepos/ op de Vloot tot 't uytvoeren van dat Werck en 't doen opwerpen van een Sterckte verscheenen/ in een Raed besloten/ te rug te wenden. Doch den Vice-Admirael de Tourville bejegende op sijn Aenkomst aen het Hof geen ontmoetingh na verwachtingh en eens ware Ongenade; soo sommige geboelden/ dewijl men hem verdacht hielt/ na de Zeeslagh veel voordeel versuymt te hebben; doch het gelijkt veel waerschijnelijcker/ dat men alleen dien lack hem op den Hals heeft willen werpen/ op dat men door dat middel de Gunstelingen van den Marquis de Seignelay/ Minister en Geheymschrijver van Staet/ Opsiender der Zeesaecken/ sijn Voortsetter/ &c./ den 3 daer bevoren te Versailles overleden/ te spoediger soude loosen; ende te meer/ doordien hy/ wanneer den Coning hem verwaerdigde te hooren/ sijn Onschult soo treffelijck wist te verdedigen/ dat sijn Majesteyt hem in sijn oude Luyster en in een goet Verstant met Monsr. de Pontchartrain/ Seignelays Nasaet/ herstelde.

De Coningin van Engelant bedankte na 't wegseylen der Vyanden de Stad Londen voor 't werven van haer Volck/ nu onnodig; de Militie in 't Westen voor haer vlijt; versocht/ op de Fransse te blijven passen/ en vergunde aen de Posse Comitatus, den Oogst waer te nemen. Ontallijck waren de Dancksseggingen en Adressen aen haer Majesteyt voor de gedrage gadelose voorsorg.

De gewenschte Verbeteringh in Engelant bewoogh den Coningh/ alleen eenige Regimenten over te schepen en na Lymrick/ op de Grensen van Connaught ende een der beste Sterncktens van 't gantsche Rijck/ sijn Armee te leyden. Sijn Majesteyt verliet den 12 Chappel-Izard; geraeckte den 14 by het Leger/ dat onder den Grave van Solms den 6 had beginnen te roeren/ den 8 tot Goollenbridge voortgerukt en door Overloopers verstenstendigt was/ dat d'Aenhangers van den gewesen Coning veele Raedsplegingen gehouden hadden; maer Tyrconnel doorgedrongen, dat sy haer souden blijven verweeren, ende door andere/ dat de Fransche uyt Lymrick naer Galloway geweecken waren ende tot haer Overtocht naer Vranckrijck toetakelingh maeckten. Kircke/ met eenige Regimenten omtrent Watersort ende het Fort Duncannon geweest/ voegde sig wat vroeger by het Leger; ende wat later den Luytenant Generael Douglas/ die op sijn aenkomst voor Athlone de Stadt ten deele verbrant had gevonden/ deselve beset/ het Casteel opgeëyscht ende van den Bevelhebber/ Grace/ tot Bescheyt gekregen: Dat

by,

hy, tot Gouverneur door Tyrconnel daer binnen geleght, aen niemant, als sijn Coningh, de inruymingh konde doen ; daer benevens bebonden / dat de Yren boven gedachten van Behoeften voorsien / sijn Bomben ende Geschut te licht ende Ammunitien te weynig waren / ende daerom van den Coningh verlof ontfangen / het Beleg te staken. Den 16 vernachte het Voetvolck tot Sallewood en de Ruyters tot Cullen / en den 17 het gantsche Leger tot Carrickellish / vijf Mijlen van Lymrick. Den 18 vervoegde sig den Grave van Portlant tot het vernemen van den Staet der Yren met 900 Ruyters en 200 Soldaten op een Canonschoot na aen de Stadt ende verhaelde op sijn wederkomst : Dat drie Vyantlijcke Regimenten te Voet, een te Paert ende een Dragonders de Heggen by hare Verschanssingen beslagen hadden. Ten seven uuren reed den Coning met 200 versche Paerden maer derdehalf Mijl van de Vesting ende soo na aen de Yren / dat men haer in hare uytterste Werken kon hooren spreecken; doch een Maras sneed den toegang af. Den 19 's ochtents ten vijf uuren brack de Armee in Battaille op / om niet door de Vyanden / in de Struycken ende Groeven verscholen / benadeelt te werden : 200 Ruyters ende Dragonders en 1000 Voetknechten / uyt alle de Infantery genomen / ende met Collonel Earle de Voortocht. De Yren / in ordre twee Mijlen van de Stadt / wierden door de Paerden een Mijl voortgedreven ; vloden achter Heggen; gaven louter Vuur ; maer op het derwaerts wenden van eenig Geschut en 1000 Soldaten onder Collonel Earle de Rug : twee uuren duurde de Stribbeling : d'Engelsche / tot op 250 Roeden de Stadt genadert / bemachtigden te vroegh het Fort van Cromwel en de oude Capel ; konden qualijk onaengesien 's Conings last en 't hevig canonneren der Belegerden te rug gelockt werden / ende hadden dien dag niet boven dertig Dooden en Gequetsten. 's Namiddags ten 6 uuren stuurde sijn Majesteyt een Trompetter naer de Poort ende liet de Fortres opeyssen : den Gouverneur / Monsr. de Boisseleau / een Fransman / antwoorde / dat hy door een wackere Tegenweer uyt een Plaets, die hy de Eer had, sijn Gezagh toebetrout te wesen, de goede Achting van den Prince van Orange hoopte te verdienen. 's Conings Tent stont soo dicht aen de Vesting / dat een Kogel uyt het Geschut den eygensten dag over ende een andere tot dicht by deselve vlogen. 's Nachts kraemden ses Regimenten Vyantlijcke Infantery / drie Cavallery ende twee Dragonders over de Shannon / by de Drooghte van Annaghbergh verschanst / alleen op het sien / dat een Party Dragonders 's avonts de Ondiepte had wesen soecken / hoe snelvloeyende de Rivier en Steenachtig de Gront waren / op. Den Heer van Ginckel / welke den 20 die Weg moest dwingen / volbracht 's ochtents met 5000 Man de Overtocht : Vooraen gingen de Ruyters en na haer de Voetknechten / tot de Middel toe in het Water / dat lager / als ettelijke Jaren te voren / vloeyde. De Coning volgde ten acht uuren en plaetste daer omtrent drie Regimenten Infantery en ettelijcke Stucken Geschut.

Van dese tijt af besteede men alle vlijt aen het opwerpen van de Batteryen

ende

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of Koninklijke Bibliotheek, Den Haag.
3072 C 14 [2]

ende ontfingh langsaem het Canon; te trager/ doordien Collonel Sarsfield/ hoorende/ dat acht Stucken van 16 ende 18 Ponden van Dublin afsackten en den 21 's Nachts onder 't Geleyde van vijftig Ruyters en twaelf Voetknechten te Cullen/ tien Mijlen van het Leger/ genadert waren/ den 22 in den ochtentstont ten drie uuren sig met 500 Paerden en 60 Dragonders over de Kilculling-Brug begaf; haer/ die haer om de nabyheyt veyligh waenden ende uyt die inbeelding niet op haer hoede hielden/ overviel; omtrent 50 Soldaten ende Voerluyden doode; het Kruyt/ de Affuyten ende verscheyde Wagens met Lont/ Bomben/ Ec. aen Brant stack; al het Geschut met verbrijselende Materialen vulde; het selve aenstack; maer alleen twee Stucken vergruysde/ ende de andere noch bruyckbaer most laten; oock 30 Vaertuygen tot het bouwen van een Schip-Brugh ongeschonden. Dese Ramp had noyt gebeurt/ waren de ordres/ door sijn Majesteyt voorsichtig gegeven/ sorgvuldigh uytgevoert geworden; want hy had by tijts genoeg een ontsaglijcke Menigte Ruyters tot haer bedecking geschickt. Sarsfield/ met dat voordeel niet vergenoegt/ trock naer Sr. Albert Cunningham/ welcke met een Party Inniskillinger Dragonders twee Mijlen van die Post gelegert lagh ende soo haest niet van de ondernemingen der Vyanden door een Overloper onderricht was/ of hy begon sig oock na Sarsfield te bewegen: Hantgemeen geraeckt/ wierden van Sarsfields Volck 15 a 20 Man/ daer onder een Major ende een Capiteyn/ onder de Voet geschoten/ het op de vlucht gedreven ende door Cunningham vervolght/ sonder dat hy het echter verder leet konde toebrengen. Sr. John Lanier/met een hant vol Soldaten na Kilculling-Brug opgebroocken tot het onderscheppen van Sarsfield/ ontmoete insgelijks het ongeluck/ van te hooren/ dat hy over deselve voor sijn aenkomst gekeert was. Den 27 openden de Belegeraers onder den Prins van Wirtembergh met seven Battaillons ende het gequetst werden van seven der hare de Loopgraven/ drongen 300 Passen voort en overweldigden twee Reduyten. Mylord Douglas volbracht 's anderendaegs d'eerste Af lossinge: Een Engels Granadiers Capiteyn ende een van het Regiment van Cambon mosten elck met 50 Granadiers/ door 50 Musquettiers bygesprongen/ aen twee kanten een kleyn Fortje/ van de Besettelingen in een halve Maen omtrent dertig ofte veertig Schreden van de Stadt opgeworpen/ bestormen; maer het geluckte niet; want de Capiteyn Cambon bevont sig/ doe hy voor het Fort stont/ alleen aen het Hooft van dertig Man: de rest bleef achter: hy gingh rontom het Fort; wierp alle sijne Granaden daer binnen; doch sag sig by gebreck van hulp genootsaeckt/ af te trecken: dertien a veertien Granadiers bleven en wierden gequetst. Dit voorval dwong de Generaels/ den 29 te besluyten/ het Fort/ op dat men de geene/ die by de donckere Nacht verschuylden ende de Schult op een ander schoven/ mocht kennen/ by dagh in te nemen: hier toe breyde men de naeste Nacht de Loopgraven tot op 10 Schreden na aen het Fort uyt; en ondertusschen hielden de Belegerden/ die een

tweeden Aenval verwacht hadden / twee Regimenten Ruyters ende na proportie Voetknechten geschikt / om op de eerste Beginselen uyt te stoten. Twee Stucken speelden den 30 op het Fort; beschadigden het eenighsints; maer ontdeckten te gelijck een beter gestalte / als de Belegeraers vermoet hadden. 's Achtermiddags tusschen drie en vier uuren traden 150 verkore Knechten behalven de Bevelhebbers met grooten yver na het Fort: de Vyanden gaven met gelijcke Kloeckmoedigheyt Vuur: 't verbaesde de Engelsse; weshalven Collonel Belcassel / die haer redden most / sijn Regiment deed voortrucken; met de Degen in de Vuyst een Ladder aen het Fort haekte / en se de eerste met twee Quetsuuren in sijn lincker Been beklom. Het wiert in minder / als een half uur / verovert; van 200 Verweerders veertigh (waer van men by veele / gelijck oock by andere / de Vergiffenis van den Coning / om haer ten allen tijde daer van te konnen bedienen / in de Sack achterhaelde) binnen het Fort ende noch ettelijcke in het wijcken afgemaeckt / en twee Officiers betrapt. De Belegerde speelden onophoudelijck uyt haer Bolwerck ende Verschanssingh ende vermeerderden het na twee uuren verloops / wanneer sy met 2000 Man te Voet ende te Paert een Uytval bestonden: Den Coningh had het voorsien ende 20 Ruyters onder den Heer Boncour haer gereet laten houden: Boncour vont de gewenschte stantvastigheyt onder sijn Volck niet / versocht derhalven ende verworf van sijn Majesteyt / dat deselve hem twintig Gereformeerde Officiers van het Regiment van Schomberg toeschickte: Doen vloog de Ruyterye in volle Ren naer de Yren / soo ras sy te voorschijn quamen; verdreefse / hoe hartneckig sy vochten / een ende andermael / en joegse tot aen de Stadts Poorten. Den Grave van Schomberg betuygde aen den Coning / noyt gesien te hebben ende te geloven / dat noyt gesien kan werden / het Gevaer minder te vermijden / als dat Volck / voor Verschanssingh / Toorns ende Bolwerck bloot / gedaen had: Van dertig Ruyters uyt het Regiment van Schomberg waren oock 22 lijveloos en beseert: Verder sagh men dese Lijst.

Van het Regiment van Schomberg.

Dooden,

Hautcharmoy, La Roche Louherie, La Roquiere, } Gereformeerde Capiteyns.

Boisribeau, Gereformeert Luytenant.

Couterne, Cornet te Voet.

Messrs. Cassel Boudinot, Maleray, Maillé, Champagnac, Belleau ende sommige andere gequetst; maer niet gevaerlijck.

Van het Regiment van Belcastel.

Messrs. de Belcastel, Collonel; Chaverné, Luytenant Collonel; Montoise, Majoor; Duborda, en la Ferrandiere, Onder-Majoor, gequetst.

Dooden,

Duprey de Grassy, Mounier, } Capiteyns.

Madaillan, La Ville Dieu, } Luytenants.

Gequetste

Gequetste Capiteyns,		Luytenants,		Vendrigs,	
Balthazar,	D.	Machin Ville,	D.	Desprez,	
Blauzac,		Vandiere,	D.	St. Martin,	
La Maria,		Meslange,		Roche Blanc,	D.
Laspoix,		Descorbiac,	D.	Lalo,	D.
Pastouret,	D.	Poumeau,	D.	Dessas,	D.
Duvernier,		Girard,		Pastourel,	
La Garde,		St. Sauveur,		Mekery,	D.
Sanray,	D.	L'Isle du Roy,		La Fabrie,	
St. Maison,	D.	Pruere,		La Caritat,	
		De Mescer,			

2 Sergeanten doot, 7 Gequetst. 23 Soldaten doot, 73 Gequetst.

De geene, daer men een D. by gestelt heeft, zijn dangereux gequetst, en men heeft gesegt, dat sommige der selve in 't Leger gestorven zijn.

Voor de Gewonden schickte den Coning een milde Gifte.

Den eersten van Herfstmaent wierpen d'Engelsse Batteryen op ende onder de voet eenige hooge Toorns / die haer Volk veel quaet toebrachten en in welkers eene een Monnik / de Soldaten aenmoedigende en sijn Geestelijkheyt vergetende / mede schoot. 's Nachts verbrandden ingeworpe Bomben en Carcassen ettelijcke Huysen ende de volgenden dag een Hoy-Magasijn en sommige Wooningen. Den 3 voltoyden de Belegeraers de Batteryen / met 30 Stucken beplant ; naderden den 4 tot op dertig Passen na de Grachten / en besteedden den 5 met het vergrooten van een Opening / daegs te vooren aengevangen / in een Bolwerck te maecken / en het af werpen van een Riste Pallissaden van het Contrescharp. Den 6 bestemde den Coning tot een Storm. Een Party Granadiers begon se 's achtermiddags ten drie uuren en wiert naer behooren ondersteunt. D'Aenvallers voerden se met soo veel Dapperheyt uyt / dat sy het Contrescharp en een Fort / 't geen de Vyanden onder de Bolwercken hadden / vermeesterden ; maer toonden die overmoet / dat sy / met de Yren (in plaets / van door de Poort / door de Bres wijckende) gemengt / in de Stadt drongen : hier door brachten de Belegerden / die achter de Bres een Affsnijding verbaerdigt en met Canon beplant hadden / de Stormers haest in verwarring / sneeden de meesten af / doodden se ofte vingen se. Ondertusschen ontfingen de voorsichtighste / welcke haer op de Bres gehouden hadden / geen hulp ende verloren tijt ende gelegentheyt tot het vergraven ; weshalven raetsaemst geoordeelt wiert / haer naer de Wercken te doen deynsen. Omtrent 300 Man koste dien dag de Engelsse ende de gantsche Belegering tot dese tijt toe 200 meer. De naeste nacht vorderden sy 10 Treden ; en den 7 vernieude men het verwijden der Bres. Doch middelerwijl was het Regen-Saysoen op handen geschoten / al voor de Storm veel Water gevallen ende naer deselve soo ongemeen toegenomen /

nomen / dat de Loopgraben vol vloeyden ende de Soldaten geen Werck konden uytvoeren. Om het Volck / waer van de Vremde haer in de gantsche Belegering uyttermaten gequeten hadden / derhalven te besparen / versont den Coning den 9 het Geschut ende de Bagage; brack den 10 met het Leger in goede Geschicktheyt / en sonder van de Vyanden gemoeyt te werden / na Clomnel af; wees een sterke Bende na de kant van Corck en Kingsale; stapte met den Prins van Denemarcken den 15 's achtermiddags by het Fort te Duncannon t'scheep; quam den 16 met twee Oorloghschepen / drie Jachten ende andere Zeylen te Kingroad ende (door den Prins George een dagh voorgegaen) over Kings-Weston / Bath / Badminton / Marlborough ende Windsor den 20 na de middagh ten vier uuren te Londen / door de voornaemste Grooten verwellekomt ende van het Volck soo daer / als in de vordere doorgetoge Plaetsen / toegejuycht. Het Geschut op den Tour brande los / de Straten pronkten van Vreughdevuuren en de Klocken luydden. Sijn Majesteyt gaf aen haer Ho: Mog: kennis van sijn Wederkomst door de nevensgaende Missive.

Missive van den Coningh van Groot-Brittannien.

HOOG MOG. HEEREN:

WY hebben niet willen onderlaten, Uw Hoogh Mogende by dese gantsch vrundelijck bekent te maecken, dat Wy door Godes Zegen op eergisteren avont alhier in goede Gesontheyt uyt Yrlant zijn gearriveert; sullende tot ons veel genoegen door deselve aennaderingh meerder middel ende gelegentheyt hebben, om met Uw Hoogh Mogende over voorvallende saecken van tijt tot tijt te konnen communiceren; zijnde verder Onse Intentie, van die geene, dewelcke onse Præsentie alhier zijn vereysschende, soo spoedig, als sal konnen geschieden, een eynde te maecken, om Ons vervolgens in de Republijck met den eersten te konnen vinden, conformelijck aen 't geen Wy Uw Hoog Mogende hier vorens dien aengaende hebben genotificeert. En sullen, hier mede eyndigende, God bidden, &c.

Hoog Mogende Heeren,

Was getekent,

Tot Whitehal, den 22 September, 1690.

WILLIAM R.

Schoon den Coning in Persoon verreyst was / had hy geen gedachten / de Vyanden soo veel / als sy noch besaten / in Yrlant te laten; maer schickte naer de aenkomst der Engelssche ende Hollantsche Vlooten / den 4 van Herfstmaent door de Vice-Admiraels Killegrew en Allemonde versterkt / tot Portsmuyden / en wanneer Haddock / Killegrew en Ashby eerst op de Royal Souverain en daer na / wijl de kloekste om het voorby lopen van het Sayfoen opgelegt mosten werden / op de Kent getreden waren / aen Boort sijner Oorlogschepen de Regimenten Ruyters van Schomberg / Zuylesteyn / Portlant / Fitzharding /